

การตัดสินใจยอมรับแนวคิดการจัดการศึกษาโดยครอบครัวของพ่อแม่ผู้ปกครอง

นางสาวทองไพเราะ สถาวรินทุ

สถาบันวิทยบริการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต

สาขาวิชาศึกษาศาสตร์พัฒนาการ ภาควิชาประชาสัมพันธ์

คณะศึกษาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2543

ISBN 974-13-1361-6

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

26 ก.ย. 2546

11980๙๖๙๙

THE DECISION OF THE PARENTS IN THE ADOPTION OF HOMESCHOOL EDUCATION

MISS THONGPAIRAM SATHAWARINTHU

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts in Development Communication

Department of Public Relations

Faculty of Communication Arts

Chulalongkorn University

Academic Year 2000

ISBN 974-13-1361-6

หัวข้อวิทยานิพนธ์ การตัดสินใจยอมรับแนวคิดการจัดการศึกษาโดยครอบครัวของพ่อแม่ผู้
ปกครอง
โดย นางสาวทองโพธิ์รา สดาวรินทร์
สาขาวิชา นิเทศศาสตร์พัฒนาการ
อาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปาริชาติ สถาปิตานนท์ สโรบล

คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยเป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต

.....คณบดีคณะนิเทศศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ จุมพล รอดคำดี)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.ธนาดี บุญสี)

.....อาจารย์ที่ปรึกษา
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ปาริชาติ สถาปิตานนท์ สโรบล)

.....กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ชุบถวรรณ ปิติพัฒนะไมศิต)

ทองไพเราะ สถาวรินทุ : การตัดสินใจยอมรับแนวคิดการจัดการศึกษาโดยครอบครัวของพ่อแม่ผู้ปกครอง. (THE DECISION OF THE PARENTS IN THE ADOPTION OF HOMESCHOOL EDUCATION) อาจารย์ที่ปรึกษา : ผศ.ดร.ปาริชาติ สถาปิตานนท์ สโรบล, 147 หน้า. ISBN 974-13-1361-6.

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการแพร่กระจายของแนวคิดระบบการจัดการศึกษาโดยครอบครัวในกลุ่มพ่อแม่ผู้ปกครอง กระบวนการตัดสินใจยอมรับระบบการจัดการศึกษาโดยครอบครัวของพ่อแม่ผู้ปกครอง และ ปัจจัยที่ทำให้พ่อแม่ผู้ปกครองเกิดการยอมรับระบบการจัดการศึกษาโดยครอบครัว โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ การเก็บรวบรวมข้อมูลใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกกับพ่อแม่ที่ยอมรับแนวคิดการจัดการศึกษาโดยครอบครัวจำนวน 20 คน และสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษาโดยครอบครัว 1 คน

ผลจากการวิจัยพบว่า การแพร่กระจายแนวคิดระบบการจัดการศึกษาโดยครอบครัวประกอบด้วย 4 ช่วง คือ ช่วงเริ่มต้นเงียบ ช่วงจุดกระแสโดยสื่อ ช่วงต่างคนต่างทำ และ ช่วงเชื่อมโยงสู่กัน ในส่วนของกระบวนการตัดสินใจยอมรับแนวคิดการจัดการศึกษาโดยครอบครัวประกอบด้วย 3 ระยะ ได้แก่ ระยะแสวงหาทางออก ประกอบด้วยขั้นตอนเกิดความต้องการ และขั้นตอนหาทางออก ระยะเกิดความสนใจ ประกอบด้วยขั้นตอนการรู้จัก และขั้นตอนการสนใจ และระยะตัดสินใจปฏิบัติ ประกอบด้วยขั้นตอนการหาข้อมูลเพื่อไตร่ตรอง ขั้นตอนการตัดสินใจปฏิบัติ และขั้นตอนการปรับตัวและแก้ปัญหาที่เผชิญ

ส่วนปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจยอมรับแนวคิดระบบการจัดการศึกษาโดยครอบครัว ประกอบด้วยปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกตัวพ่อแม่ผู้ปกครอง ปัจจัยภายใน ประกอบด้วย ปัจจัยหลัก ได้แก่ ประสิทธิภาพทัศนคติ และ พื้นฐานความคิดของพ่อแม่ และปัจจัยเสริม ได้แก่ ความสนใจ และความพร้อมของพ่อแม่ ส่วนปัจจัยภายนอก ประกอบด้วย ปัจจัยหลัก ได้แก่ ปัญหาอยู่กับโรงเรียน และพบ. การศึกษาแห่งชาติฉบับใหม่ ส่วนปัจจัยเสริม ได้แก่ การเห็นว่ามีคนอื่นทำ

ภาควิชา การประชาสัมพันธ์ _____
 สาขาวิชา นิเทศศาสตร์พัฒนาการ _____
 ปีการศึกษา 2543 _____

ลายมือชื่อนิสิต กชณิชา วิชาธรรม
 ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา พ.ศ.ดร.ปาริชาติ สโรบล
 ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม _____

4285228128 : MAJOR DEVELOPMENT COMMUNICATION

KEY WORD : DECISION / PARENTS / ADOPTION / HOMESCHOOL / EDUCATION

THONGPAIRAM SATHAWARINTHU : THE DECISION OF THE PARENTS IN
THE ADOPTION OF HOMESCHOOL EDUCATION. THESIS ADVISOR :
ASSIST. PROF. PARICHART SATHAPITANONDA SAROBOL, Ph.D., 147 pp.
ISBN 974-13-1361-6.

The purpose of this research is to study (1) the diffusion of Homeschool Education among parents , (2) the decision-making process of these parents , and (3) the factors which affect the decision making of parents who adopt Homeschool education. The qualitative research was implemented. The in-dept interviewing technique was conducted with 20 parents who decided to adopt Homeschool education.

The results reveal that there are 4 periods in the diffusion : The beginning , the diffusion by mass media , the disconnection and the connection. The decision-making process of the parents to adopt home school education is divided into 3 major phases : finding the way out , interesting , and decision.

The decision-making of the parents to adopt homeschool education is affected by the internal and external factors. The internal factors consist of two major factor : The experiences and the attitude ; and two supporting factors , including interesting point and the readiness of the parents. The external factors consist of two major factors : The problem of the child in school and the new law about education , and one supporting factor : The home school adoption of other parents.

Department Public Relations

Field of study Development Communication

Academic year 2000

Student's signature Thongpairam Sathawarintu

Advisor's signature Parichart Sathapitanonda Sarobol

Co-advisor's signature _____

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยความอนุเคราะห์ และ การสนับสนุนจากอาจารย์ ปาริชาติ สถาปิตานนท์ สโรบล อาจารย์ที่ปรึกษา ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำ ข้อชี้แนะ และข้อคิดเห็น ต่าง ๆ มาโดยตลอด ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งอย่างยิ่ง จึงขอกราบขอบพระคุณอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

กราบขอบพระคุณ อาจารย์ธนวัติ บุญลือ ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และ อาจารย์อุบลวรรณ ปิติพัฒนะโมษิต กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ที่ได้กรุณาดำเนินการสอบวิทยานิพนธ์ พร้อมทั้งกรุณาให้คำชี้แนะที่เป็นประโยชน์ต่อการทำวิจัยครั้งนี้

วิทยานิพนธ์เล่มนี้จะสำเร็จลงไม่ได้เลย หากไม่ได้รับความร่วมมือจากครอบครัวบ้านเรียน ทั้งหลาย ที่ให้โอกาสผู้วิจัยได้เข้าไปสัมผัสภาชนันพุดคุย ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณครอบครัวบ้านเรียนทุกท่านมา ณ โอกาสนี้

ผู้วิจัยขอขอบคุณ เพื่อนร่วมงานทุกท่านที่มูลนิธิศุภนิยทักษลิตธิเด็กที่สนับสนุนให้ผู้วิจัยได้ ทำวิจัยจนสำเร็จลุล่วงลงได้

ท้ายนี้ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ คุณพ่อ คุณแม่ ที่ให้กำลังใจที่ดีที่สุดแก่ผู้วิจัยเสมอมา จนสำเร็จการศึกษา

ทองไพเราะ สตาวรินทร์

สถาบันวิทย์บริการ

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ญ
สารบัญแผนภูมิ.....	ณ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
คำถามนำวิจัย.....	7
วัตถุประสงค์การวิจัย.....	7
ขอบเขตของการวิจัย.....	7
คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย.....	8
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	10
2 ทฤษฎี แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	11
แนวคิดการจัดการศึกษาโดยครอบครัว.....	11
ความหมาย.....	11
การจัดการศึกษาโดยครอบครัวในปัจจุบัน.....	14
การจัดการศึกษาโดยครอบครัวในสังคมไทย.....	15
จุดเด่น และจุดด้อยของการจัดการศึกษาโดยครอบครัว.....	18
แนวคิดเกี่ยวกับนวัตกรรมการ.....	20
ความหมายของนวัตกรรม.....	20
ความหมายของนวัตกรรมการศึกษา.....	21
การเผยแพร่ นวัตกรรม.....	22
แนวคิดการยอมรับนวัตกรรม.....	29
แนวคิดกระบวนการตัดสินใจเกี่ยวกับนวัตกรรม.....	31
3 ระเบียบวิธีวิจัย.....	45

	หน้า
แหล่งข้อมูล.....	45
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	45
ขั้นตอนในการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	46
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	47
การนำเสนอข้อมูล.....	49
4 ผลการวิจัย.....	51
ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับครอบครัวที่จัดการศึกษาระบบโฮมสคูล.....	52
ผลการวิจัย.....	55
การแพร่กระจายแนวคิดการจัดการศึกษาโดยครอบครัวในสังคมไทย.....	55
กระบวนการตัดสินใจยอมรับแนวคิดระบบการจัดการศึกษาโดยครอบครัว.....	77
ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจยอมรับแนวคิดการจัดการศึกษาโดยครอบครัว.....	100
ปัจจัยภายใน.....	101
ปัจจัยหลัก.....	101
ปัจจัยเสริม.....	105
ปัจจัยภายนอก.....	108
ปัจจัยหลัก.....	108
ปัจจัยเสริม.....	110
5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	112
สรุปผลการวิจัย.....	113
อภิปรายผลการวิจัย.....	122
ข้อเสนอแนะ.....	126
ข้อเสนอแนะทั่วไป.....	126
ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป.....	128
รายการอ้างอิง.....	130
ภาคผนวก.....	133
ประวัติผู้เขียน.....	147

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1 แสดงข้อมูลผู้ให้สัมภาษณ์ จำแนกตามแหล่งที่พักอาศัย.....	52
2 แสดงข้อมูลผู้ให้สัมภาษณ์ จำแนกตามอายุ.....	52
3 แสดงข้อมูลผู้ให้สัมภาษณ์ จำแนกตามการศึกษา.....	52
4 แสดงข้อมูลผู้ให้สัมภาษณ์ จำแนกตามอาชีพ.....	53
5 แสดงข้อมูลผู้ให้สัมภาษณ์ จำแนกตามจำนวนผู้ทำงานในครอบครัว.....	54
6 แสดงข้อมูลผู้ให้สัมภาษณ์ จำแนกตามรายได้.....	54
7 แสดงข้อมูลผู้ให้สัมภาษณ์ จำแนกตามจำนวนบุตร.....	55
8 แสดงข้อมูลผู้ให้สัมภาษณ์ จำแนกตามจำนวนบุตรที่ทำโฮมสคูล.....	55
9 แสดงข้อมูลผู้ให้สัมภาษณ์ จำแนกตามประสบการณ์การศึกษาบุตร.....	55

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญแผนภูมิ

แผนภูมิที่	หน้า
1 แสดงกระบวนการตัดสินใจเกี่ยวกับนวัตกรรม.....	39
2 แสดงช่วงเวลาของการแพร่กระจายแนวคิดการจัดการศึกษาโดยครอบครัว.....	56
3 แสดงการก่อตัวของเครือข่ายครอบครัวโฮมสคูล.....	73
4. แสดงกระบวนการตัดสินใจ.....	78
5 แสดงขั้นตอนในระยะแสวงหาทางออก.....	81
6 แสดงขั้นตอนในระยะเกิดความสนใจ.....	88
7. แสดงขั้นตอนในระยะตัดสินใจปฏิบัติ.....	93
8 แสดงปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจยอมรับแนวคิดการจัดการศึกษาโดยครอบครัว.....	101

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 1
บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบัน ปัญหาความล้มเหลวของระบบการศึกษาเป็นที่วิพากษ์วิจารณ์กันอย่างแพร่หลายทั่วโลก ประเทศไทยถือได้ว่าเป็นประเทศหนึ่งที่มีการวิพากษ์วิจารณ์เรื่องการศึกษาในระบบกันอย่างมากมาย จนทำให้เกิดแนวคิดการปฏิรูปการศึกษา และในปีพ.ศ.2542 ได้มีพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติฉบับใหม่ขึ้นมา นอกจากนี้ยังได้เกิดแนวคิดการศึกษาทางเลือกต่าง ๆ ตามมาอีกมากมาย อาทิ การศึกษาโดยครอบครัว (Home School) การศึกษาแนวออลดอร์ฟ เป็นต้น

การศึกษา ถือว่าเป็นสิ่งที่อยู่คู่คนไทยมาช้านาน ในสมัยก่อนการศึกษาของประชาชนชาวไทยเป็นความสัมพันธ์ที่เกื้อกูลกันระหว่าง “บ้าน” กับ “วัด” ครอบครัว คือ สถาบันแรกที่ทำหน้าที่เลี้ยงดูและอบรมป้อนนิสัยเด็กจนเติบโตมาถึงวัยหนึ่ง หลังจากนั้นพ่อแม่จะจัดให้ลูกได้บวชเรียนที่วัด พระคือผู้ที่ทำหน้าที่สอนให้เขียนอ่านหนังสือ และสอนหลักธรรมคำสอน รวมทั้งอบรมสั่งสอนเด็กให้มีศีลธรรมและมีชีวิตตามครรลองที่ควรจะเป็น ทั้งนี้เด็กจะได้เรียนรู้มิใช่แต่ตำราหรือหลักธรรมคำสอน หากแต่เด็กบางคนก็บวชเรียนและได้ติดตามพระอาจารย์ที่มีวิชาความรู้เฉพาะด้าน อาจได้ฝึกฝนทักษะเฉพาะด้านดังกล่าวมาด้วย

ตั้งคำกล่าวของท่านเสถียรโกเศศ ในหนังสือ “ชีวิตชาวไทยสมัยก่อน” ราชบัณฑิตยสถาน จัดพิมพ์ พ.ศ. 2510 (อ้างถึงในยุทธชัย เฉลิมชัย , 2543 : 7-8)

“การเรียนวิชาชีพระดับดังกล่าวมาข้างต้นนี้ ถ้าพ่อแม่ต้องการจะให้ลูกได้ศึกษาวิชาใดเป็นพิเศษ ก็นำไปฝากพระสงฆ์ที่ท่านทรงความรู้ในวิชานั้น เมื่อพระผู้เป็นอาจารย์ทำงานอะไร ก็รับใช้ท่านหรือติดสอยห้อยท่านไป โดยมากพระที่มีวิชาความรู้ชาวบ้านมักชวนให้ทำโน้นทำนี้เสมอไม่ว่าใครจะขัด เป็นโอกาสให้ลูกศิษย์ได้เรียนรู้และจดจำไว้ เมื่อมีเวลาว่าง อาจารย์ท่านก็แนะนำหรือบอกให้บ้างเป็นลำดับไป ใครมีปัญหาใดและเอาใจใส่ก็เรียนได้เร็ว เป็นเรียนไปทำไปในตัว เมื่อมีความรู้ขึ้นบ้าง ถ้าชาวบ้านมาไหว้วานอาจารย์ทำโน้นทำนี้ อาจารย์เห็นว่าศิษย์คนไหนมีความรู้พอจะทำได้ ท่านก็ให้ศิษย์คนนั้นไปทำแทน เท่ากับฝึกปฏิบัติงานในวิชาที่เรียนไปในตัว”

การเรียนการสอนส่วนใหญ่ในสมัยก่อนจึงไม่มีระเบียบแบบแผน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับตัวผู้เรียน ผู้สอน สถานที่และสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ซึ่งการศึกษาจะสอดคล้องกับวิถีการดำเนินชีวิตและเอาไปใช้เป็นประโยชน์ต่อชีวิตได้จริง

จนกระทั่งในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว มีการจัดตั้งโรงเรียนตามแบบแผนตามอย่างประเทศตะวันตก เพื่อมุ่งก้าวให้ทันวิทยาการ นำพาประเทศให้ทัดเทียมตามความเชื่อที่เห็นว่าประเทศตะวันตกนั้นเจริญกว่า และเพื่อดำรงไว้ซึ่งเอกราชของชาติในยุคการล่าอาณานิคม บทบาทความรับผิดชอบในการจัดการศึกษาตามประเพณีนิยมในสังคมไทยก็ค่อย ๆ เปลี่ยนมาอยู่ในการกำกับของโรงเรียน และระบบการบริหารจัดการจากส่วนกลาง บทบาทของวัดและบ้านหรือครอบครัวก็ค่อย ๆ ลดความสำคัญลง

หลังจากการศึกษาแบบใหม่เข้ามาสู่สังคมไทย ได้เกิดความเปลี่ยนแปลงหลายด้าน คนในยุคนั้นเปลี่ยนมานิยมการรับราชการ ทำให้คนละทิ้งถิ่นฐานและมุ่งหน้าเข้ามาสอบรับราชการในส่วนกลาง ดังความตอนหนึ่งของพระมติในการศึกษาของกุลบุตร สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรสถวายพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เมื่อปี พ.ศ. 2448 (อ้างถึง ในยุทธชัย เฉลิมชัย , 2543 : 8-9)

"การศึกษาวิชาหนังสือในชั้นนี้ ของพวกบุตรราษฎร ไม่เป็นอันโยงกับการศึกษาพิเศษ สำหรับงานเดิมของตระกูล กลับเป็นเครื่องเปลี่ยนพื้นเพไปในทางใหม่ จะเป็นเพราะเหตุนี้หรือเพราะเหตุอื่นเข้าประกอบด้วย การงานที่เป็นของไทย ยอมตกไปเป็นของชาวต่างประเทศ เป็นต้นว่าพวกจีน การช่างเกือบจะทั้งนั้น การค้าขายก็โดยมาก ยังอยู่แต่การเพาะปลูก แต่อย่างนั้น บัดนี้ยังเห็นเงินตั้งทำนาหรือแปลงนาเป็นไร่เป็นเรือกมีราย ๆ อยู่บ้างแล้ว โรงเรียนตั้งออกไปถึงไหน ความเปลี่ยนแปลงพื้นเพของคนก็มีไปถึงนั้น ในเมืองใกล้เคียง บุตรชานาเรียนหนังสือแล้วทำการเสมียนก็มี และเห็นชัดว่า เมื่อล่วงบิดามารดาแล้ว คนนั้นก็คงไม่ทำนาต่อไป ถ้านาเป็นของตระกูลตัวเอง ก็น่าจะขายเสียในไม่ช้า ตระกูลผู้เป็นเจ้าของที่ดินเช่นนั้น ก็จะไม่ทำอะไรเป็นหลักทรัพย์ กลับจะต้องหาเลี้ยงชีพด้วยกำลังแรง ... เทียบดูผลแห่งการเปลี่ยนพื้นเพราษฎร ผู้ทำกรงานตามตระกูลที่เป็นพลเรือน ก็มีที่ดิน มีเหย้าเรือน มีเครื่องมือและพาหนะตามสมควร มีทรัพย์ไม่มากนักพอจับจ่าย ผู้บากหน้าหางานในการหนังสือ ได้ผลยิ่งกว่านั้นก็เป็นที่ดี ไม่ต้องกล่าวถึง ฝ่ายผู้ทำการเสมียน ยากที่จะตั้งตนได้เพียงนั้น ที่หาได้น้อยกว่าพวกกุลี ก็มีถมไป ... ข้อที่การศึกษาสามัญ ที่จัดขึ้นไม่เป็นอันโยงกับการศึกษาพิเศษของราษฎรพื้นเมือง กลับเป็นเครื่องเปลี่ยนพื้นเพของเขา เพื่อความเป็นผู้ไม่มีหลักทรัพย์จะนี้ สมควรที่จะได้รับความด่าว่าเป็นอย่างมาก"

หลังจากนั้น สังคมไทยยังคงยึดเอาแบบแผนการจัดการศึกษาศึกษาสมัยใหม่เพื่อตอบสนองแนวทางการพัฒนาประเทศและการพัฒนาเศรษฐกิจแบบทุนนิยมอุตสาหกรรม ปัจจุบันเป็นที่ยอมรับกันแล้วว่า การศึกษาของชาติเป็นวิกฤตการณ์หนึ่งของประเทศ ที่ต้องการการปฏิรูปแก้ไขปรับปรุง และเป็นรากฐานสำคัญของวิกฤตการณ์อื่น ๆ ที่ตามมา ดังคำกล่าวของนายแพทย์ประเวศ วะสีว่า “ปัญหาการศึกษาไทยในภาพใหญ่คือ การไม่สามารถเตรียมคนไทยให้สามารถเผชิญกับยุคสมัยแห่งการเปลี่ยนแปลง ทำให้สังคมไทยอ่อนแอ ชัดแย้ง ทำลายตัวเอง และวิกฤต” (อ้างถึงในยุทธชัย เฉลิมชัย , 2543 : 9)

ยุทธชัย เฉลิมชัย (2543) ได้วิเคราะห์ปัญหาของการศึกษาในระบบเอาไว้ว่า

1. การศึกษาเป็นลักษณะ “แบบแผนตายตัว”
2. เด็กทุกคนถูก “ต้อน” เข้าสู่ห้องเรียน เพราะการเรียนการสอนเป็นไปโดยไม่สมัครใจ
3. เมื่อเริ่มต้นว่าเป็นการศึกษาภาคบังคับ ทุกอย่างที่ติดตามมาย่อมเป็นไปโดยการบังคับ
4. การศึกษาสร้างความทุกข์ให้ผู้เรียน เนื่องจากเป็นระบบการเรียนการสอนที่แห้งแล้ง เน้นการจดจำ การแข่งขัน เพราะสร้างความเห็นแก่ตัวมากกว่าความเมตตาอาทร
5. การศึกษากระแสหลัก ไม่เพียงมีปัญหาเรื่องคุณภาพ ยังมีปัญหาอื่น ๆ ในรั้วโรงเรียน เช่น การแสวงหาประโยชน์ของครู การลอบโทษนักเรียนที่รุนแรง การล่วงเกินทางเพศ ความรุนแรงในหมู่เด็กนักเรียนด้วยกัน และปัญหายาเสพติด
6. การศึกษากระแสหลัก ถูกทำให้เป็นธุรกิจการศึกษา
7. การศึกษากระแสหลักเป็นการศึกษาแบบสายพานในโรงงานอุตสาหกรรม เด็กต้องเข้าไปอยู่ในห้องเรียนที่แออัดยัดเยียด ทุกคนต้องเรียน ต้องเชื่อ ต้องจำยอม เหมือนกันหมด ไม่สามารถตอบสนองความสนใจ ความถนัด และความแตกต่างของบุคคล

ภาวะวิกฤตทางการศึกษามีได้เกิดขึ้นที่ประเทศไทยแห่งเดียว หากแต่ได้เกิดขึ้นในประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก ในสหรัฐอเมริกาในช่วงต้นทศวรรษ 1980 ได้มีภาวะวิกฤติทางการศึกษา เช่น “A Nation At Risk” ปัญหาความไม่เหมาะสมของการศึกษาที่รัฐจัดให้ เป็นมูลเหตุสำคัญที่ทำให้ครอบครัวจำนวนหนึ่งหันไปพึ่งการศึกษาทางเลือกในรูปแบบ “การจัดการศึกษาโดยครอบครัว” มากขึ้น (อ้างถึงในอมรวิชัย นาคทรพรพ , 2543 : 6)

ในประเทศอังกฤษ มีการสำรวจพบว่าร้อยละ 52 ของเด็กวัยร่นอังกฤษที่จบการศึกษาภาคบังคับออกมา ยังไม่สามารถทำความเข้าใจกับคำอธิบายเกี่ยวกับข้อปฏิบัติเวลาเกิดเพลิงไหม้ที่ติดอยู่ทั่วไปได้ นอกจากนี้มีถึง 1 ใน 3 ที่ยังไม่สามารถคำนวณร้อยละง่าย ๆ ได้ และอีก 1 ใน 4 ที่ไม่สามารถกรอกแบบฟอร์มสมัครงานได้อย่างถูกต้อง (อ้างถึงในอมรวิชัย นาคทรรพ , 2543 : 7-8)

Sir Keith Joseph รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการของอังกฤษในขณะนั้นกล่าวว่า เด็กอังกฤษร้อยละ 40 เกือบจะไม่ได้สติปัญญาอะไรเพิ่มเติมเลยจากการศึกษาภาคบังคับ 11 ปีที่รัฐจัดให้ (อ้างถึงในอมรวิชัย นาคทรรพ , 2543 : 8)

จากภาวะวิกฤตทางการศึกษาดังกล่าว ทำให้แนวความคิดเรื่อง “การจัดการศึกษาโดยครอบครัว” หรือ “HOMESCHOOL” กลายเป็นกระแสของการศึกษาแนวใหม่สำหรับพ่อแม่ผู้ปกครองในปัจจุบันและแพร่กระจายไปในประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก โดยเฉพาะในช่วง 20 ปีมานี้ ด้วยเหตุที่การจัดการศึกษาแบบดังกล่าวสามารถตอบสนองต่อผู้เรียน ผู้สอน และสังคมได้อย่างเหมาะสม

ข้อมูลจาก Nation Home Education Research Institute (NHERI) ได้ประมาณการว่า ปัจจุบันมีเด็กอเมริกันที่เรียนอยู่กับบ้านเป็นจำนวนถึง 1.23 ล้านคน และมีอัตราการขยายตัวอยู่ระหว่างร้อยละ 20-65 ขึ้นอยู่กับแต่ละมลรัฐ และคาดว่าด้วยอัตราการขยายตัวเช่นนี้ ในปี 2008 อาจมีเด็กที่เรียนอยู่กับบ้านเป็นจำนวนถึง 6.87 ล้านคน (อ้างถึงในอมรวิชัย นาคทรรพ , 2543 : 15)

ในประเทศแคนาดา จากการสำรวจในปี 1993 พบว่ามีชาวแคนาดาที่สอนลูกอยู่กับบ้านในรูปแบบ Home School เป็นจำนวนถึงประมาณ 30,000 ครอบครัว (อมรวิชัย นาคทรรพ , 2543 : 18)

ในประเทศออสเตรเลีย มีแนวโน้มจำนวนเด็กที่เรียนอยู่กับบ้านเพิ่มขึ้นอย่างชัดเจน โดยจากจำนวน 18,000 คนในปี 2540 มีการประมาณการว่าในปี 2551 จะมีเด็กที่เรียนอยู่กับบ้านเพิ่มขึ้นเป็น 83,000 คน (อมรวิชัย นาคทรรพ , 2543 : 18)

ส่วนในทวีปยุโรป ได้มีการประมาณการตัวเลขของเด็กที่เรียนอยู่กับบ้านเช่นเดียวกัน ในประเทศฝรั่งเศส มีการประมาณว่ามีเด็กที่เรียนอยู่กับบ้านประมาณ 20,000 คน ในนอร์เวย์ แม้จะมีเด็กที่เรียนอยู่กับบ้านเพียง 200 คน แต่ก็มีการประเมินว่าเป็นอัตราการเพิ่มถึง 400 % ในระยะเวลาเพียง 2 ปี และในประเทศอังกฤษ มีการประมาณการว่ามีครอบครัวชาวอังกฤษหลายพันครอบครัวกำลังดำเนินการจัดโรงเรียนในบ้านให้ลูกหลานของตนอยู่ คิดเป็นจำนวนเด็กกว่า 20,000 คน (อ้างถึงในอมรวิรัช นาคทรพรพ , 2543 : 20)

สำหรับในประเทศไทย แนวความคิดการจัดการศึกษาโดยครอบครัวได้เริ่มเข้ามาตั้งแต่ก่อนปี พ.ศ. 2530 โดยมี 2 ครอบครัวที่เป็นครอบครัวผู้บุกเบิกการจัดการศึกษาโดยครอบครัวในประเทศไทย

ปี พ.ศ. 2522 ครอบครัวคุณพิภพ-คุณรัชนี ธงไชย ผู้ก่อตั้งโรงเรียนหมู่บ้านเด็ก จังหวัดกาญจนบุรี ได้จัดการศึกษาให้กับลูกอย่างเป็นรูปธรรมชัดเจนโดยการดูแลของพ่อแม่ ญาติผู้ใหญ่ และโรงเรียนหมู่บ้านเด็ก

ถัดมาในปี พ.ศ. 2528 - 2529 ได้เกิดกระแสข่าวที่ทำให้วงการการศึกษาของไทยเกิดข้อวิพากษ์วิจารณ์กันอย่างมาก เมื่อครอบครัวนายแพทย์โชติช่วง-คุณวิจิตรฯ ชูตินธร ได้จัดการศึกษาแบบ Home School ให้กับลูกทั้ง 3 คนที่บ้าน และไม่ส่งลูกเข้าโรงเรียนอนุบาล หรือ โรงเรียนประถม แต่ใช้วิธีนำชื่อลูกไปขึ้นทะเบียนไว้ที่โรงเรียนหมู่บ้านเด็ก จ.กาญจนบุรี โดยในช่วงแรกกระแสข่าวเป็นไปในทำนองที่ว่าคุณหมอกักขังลูกไว้ที่บ้าน ไม่ให้ดูทีวี ไม่ให้สมาคมกับใคร จึงน่าจะมีความผิดและควรนำมาลงโทษ เป็นเหตุให้สื่อมวลชนในขณะนั้นพยายามติดตามข่าวคราวดังกล่าวอย่างใกล้ชิด หลังจากครอบครัว "ชูตินธร" ได้พิสูจน์ให้เห็นว่าเด็กทุกคนมีความสุขดี มีพัฒนาการการเรียนรู้อยู่ในเกณฑ์ปกติ จึงเกิดการตั้งคำถามขึ้นในสังคมเกี่ยวกับความล้มเหลวของระบบการศึกษาของไทยตามมา

หลังจากนั้นก็เริ่มมีครอบครัวโฮมสคูลเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ ที่รู้จักกันดีในขณะนี้ก็เช่น ครอบครัวนายแพทย์พร พันธุ์โสธ โดยส่วนใหญ่ในระหว่างที่ยังไม่มีกฎหมายรองรับ พ่อแม่ที่จัดทำโฮมสคูลให้ลูกส่วนใหญ่ก็จะนำชื่อลูกไปลงทะเบียนเป็นนักเรียนของโรงเรียนหมู่บ้านเด็ก

แม้กระนั้นก็ตาม ครอบครัวยังใช้ระบบการจัดการศึกษาโดยครอบครัวยังคงต้องประสบอุปสรรคมากมาย ด้วยเหตุที่สังคมไทยในขณะนั้นยังไม่มีกฎหมายหรือพรบ.ฉบับใดที่มารองรับว่าการจัดการศึกษาโดยครอบครัวเป็นสิ่งที่สามารถทำได้ ในขณะที่มีแต่พรบ.ประถมศึกษา ฉบับ พ.ศ.2523 ที่บังคับให้เด็กทุกคนต้องเข้าศึกษาในโรงเรียนที่รัฐเป็นผู้จัดตั้งหรืออยู่ในความควบคุมของรัฐอย่างเข้มงวดเท่านั้น

อย่างไรก็ตาม ในปี พ.ศ. 2542 ได้มีพรบ.การศึกษาแห่งชาติฉบับใหม่ออกมา ซึ่งเป็นกฎหมายสำคัญที่จะทำให้เกิดการปรับปรุงโครงสร้างระบบการศึกษานานาชาติที่สำคัญ คือ พรบ.ฉบับนี้ได้คืนสิทธิให้แก่ครอบครัวในเรื่องการจัดการศึกษา โดยระบุว่าครอบครัวมีสิทธิโดยสมบูรณ์สามารถจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้กับบุตรหลานได้ด้วยตนเอง (มาตรา 12) แต่ทั้งนี้ก็ยังไม่สามารถรองรับการจัดการศึกษาโดยครอบครัวได้มากนัก เป็นเพียงแต่ช่องทางให้ครอบครัวสามารถจัดการศึกษาให้กับลูกได้เท่านั้น ยังจำเป็นต้องอาศัยกฎกระทรวงที่จะมารองรับและสนับสนุนการดำเนินงานในระบบการจัดการศึกษาโดยครอบครัวอยู่นั่นเอง

ปัจจุบัน มีครอบครัวไทยที่หันมาเลือกการจัดการศึกษาโดยครอบครัวจำนวนกว่า 40 ครอบครัว (ยุทธชัย เฉลิมชัย , 2543)

อย่างไรก็ดี การจัดการศึกษาโดยครอบครัวในสังคมไทยยังคงต้องเผชิญกับปัญหาอุปสรรคนานัปการต่อไป แม้ว่าจะมีพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติฉบับใหม่ออกมา ครอบครัวที่จะหันมาจัดการศึกษาดังกล่าวจำเป็นต้องอาศัยความพยายามอย่างมากเพื่อให้สำเร็จตามเป้าหมาย ทั้งความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของทั้งครอบครัว ความมีพรหมวิหาร 4 ของพ่อแม่ ทักษะที่ชัดเจนต่อโลกและชีวิต การเป็นแบบอย่างที่ดีของพ่อแม่ ภาวะความเป็นผู้นำของพ่อแม่ การรู้จักตนเองการมีสติของพ่อแม่ ความสามารถพัฒนากระบวนการเรียนรู้ให้มีชีวิตชีวา ฯลฯ สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้เป็นตัวบ่งบอกถึงความยากลำบากในการจัดการศึกษาโดยครอบครัวไม่น้อยเลยทีเดียว ท่ามกลางการไม่ยอมรับจากสังคมทุกวันนี้

จากจุดเริ่มต้นของครอบครัวที่จัดการศึกษาโดยครอบครัวเพียง 2 แห่งในประเทศไทย และการต่อสู้กับกระแสการยอมรับจากสังคม จนกระทั่งปัจจุบันมีครอบครัวจำนวนไม่น้อยที่หันมาใช้ระบบการจัดการศึกษาโดยครอบครัว และยังมีครอบครัวอีกจำนวนมากที่กำลังลงเลที่จะหันมาใช้ระบบการจัดการศึกษาดังกล่าว ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาการแพร่กระจายแนวคิดการจัดการ

ศึกษาโดยครอบครัวในสังคมไทยว่ามีความเป็นมาอย่างไร และมีการแพร่กระจายข้อมูลข่าวสารอย่างไรที่ทำให้ปัจจุบันพ่อแม่ผู้ปกครองจำนวนมากหันมาสนใจที่จะจัดการศึกษาดังกล่าวให้แก่ลูก ๆ ของตน รวมไปถึงความสนใจที่จะศึกษากระบวนการตัดสินใจยอมรับระบบการจัดการศึกษาโดยครอบครัวของพ่อแม่ผู้ปกครองเหล่านี้ เพื่อดูว่ามีกระบวนการตัดสินใจยอมรับแนวคิดดังกล่าวอย่างไร ทั้งนี้เพื่อนำผลที่ได้จากการศึกษามาเป็นแนวทางในการวางแผนงานพัฒนา ในอันที่จะสร้างให้เกิดการแพร่กระจายข้อมูลข่าวสารด้านการพัฒนาในกลุ่มประชาชน และทำให้ประชาชนเกิดการตัดสินใจยอมรับแนวคิดการพัฒนาแบบใหม่อื่น ๆ ต่อไป

คำถามนำวิจัย

1. แนวคิดเรื่องระบบการจัดการศึกษาโดยครอบครัวมีการแพร่กระจายไปสู่กลุ่มพ่อแม่ผู้ปกครองที่ยอมรับแนวคิดดังกล่าวอย่างไร
2. พ่อแม่ผู้ปกครองที่ยอมรับระบบการจัดการศึกษาโดยครอบครัวมีกระบวนการตัดสินใจยอมรับระบบการจัดการศึกษาโดยครอบครัวอย่างไร
3. ปัจจัยใดบ้างที่ทำให้พ่อแม่ผู้ปกครองเหล่านี้ตัดสินใจยอมรับระบบการจัดการศึกษาโดยครอบครัว

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการแพร่กระจายของแนวคิดระบบการจัดการศึกษาโดยครอบครัวในกลุ่มพ่อแม่ผู้ปกครองที่ยอมรับแนวคิดดังกล่าว
2. เพื่อศึกษากระบวนการตัดสินใจยอมรับระบบการจัดการศึกษาโดยครอบครัวของพ่อแม่ผู้ปกครอง
3. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ทำให้พ่อแม่ผู้ปกครองเกิดการยอมรับระบบการจัดการศึกษาโดยครอบครัว

ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้มุ่งศึกษาพ่อแม่ที่ใช้ระบบการจัดการศึกษาโดยครอบครัวจำนวนทั้งสิ้น 20 ครอบครัวที่อยู่ในเขตกรุงเทพฯและปริมณฑล โดยศึกษาครอบครัวที่ใช้ระบบการจัดการศึกษาโดยครอบครัวตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน การศึกษาครั้งนี้จะศึกษาถึงการแพร่กระจายแนวคิดระบบการจัดการศึกษาโดยครอบครัวในกลุ่มพ่อแม่ผู้ปกครองที่ยอมรับแนวคิดดังกล่าวและกระบวนการในการตัดสินใจยอมรับระบบการจัดการศึกษาแบบครอบครัวของพ่อแม่กลุ่มนี้ รวมถึงปัจจัยต่าง ๆ ที่ทำให้พ่อแม่ผู้ปกครองเหล่านี้เกิดการตัดสินใจยอมรับระบบการจัดการศึกษาโดยครอบครัว โดยทั้งนี้จะศึกษาครอบครัวที่จัดการศึกษาโดยครอบครัวทั้งแบบกลุ่มและแบบครอบครัวเดี่ยว

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

การจัดการศึกษาโดยครอบครัว

หมายถึง การจัดการศึกษาที่กิจกรรมการเรียนการสอนได้ถูกวางแผนขึ้นอย่างตั้งใจสำหรับเด็กที่เป็นสมาชิกของครอบครัวโดยพ่อแม่ผู้ปกครองเป็นผู้รับผิดชอบกำกับดูแลกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งพ่อแม่อาจเป็นผู้สอน หรือ เป็นผู้อำนวยความสะดวกให้เกิดการเรียนการสอน เช่น จ้างครูมาสอนที่บ้าน หรือ อาจมีข้อตกลงจัดการศึกษาร่วมกันกับโรงเรียน เช่น สัปดาห์หนึ่งเรียนในโรงเรียน 3 วัน ที่เหลือเรียนกับพ่อแม่ที่บ้าน หรือ เรียนที่โรงเรียนเป็นบางวิชา ฯลฯ หรือ อาจจะรวมกลุ่มครอบครัวจัดการเรียนการสอน หรือ กิจกรรมการเรียนรู้อารมณ์ร่วมกัน และการเรียนรู้ส่วนใหญ่เกิดขึ้นในบ้านหรือสภาพการณ์แบบครอบครัว

ครอบครัวที่จัดการศึกษาโดยครอบครัวแบบกลุ่ม

หมายถึง ครอบครัวที่รวมตัวกันจัดการศึกษาโดยครอบครัว

ครอบครัวที่จัดการศึกษาโดยครอบครัวแบบเดี่ยว

หมายถึง ครอบครัวที่จัดการศึกษาโดยครอบครัวตามลำพังครอบครัวเดียว

การแพร่กระจายแนวคิดระบบการจัดการศึกษาโดยครอบครัว

หมายถึง กระบวนการที่แนวคิดระบบการจัดการศึกษาโดยครอบครัวถูกถ่ายทอดไปยังสมาชิกของสังคมและทำให้คนกลุ่มหนึ่งเกิดการตัดสินใจยอมรับระบบการจัดการศึกษาโดยครอบครัว การแพร่กระจายแนวคิดระบบการจัดการศึกษาโดยครอบครัว แบ่งออกเป็น

1. อิทธิพลของตัวบุคคลผู้เผยแพร่แนวคิดที่มีผลต่อการตัดสินใจยอมรับของพ่อแม่ผู้ปกครองต่อระบบการจัดการศึกษาโดยครอบครัว
2. อิทธิพลของช่องทางการสื่อสารที่มีผลต่อการยอมรับแนวคิดดังกล่าว
3. ลักษณะเนื้อหาของระบบการจัดการศึกษาโดยครอบครัวที่สอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มครอบครัวบ้านเรียน และส่งผลให้ครอบครัวเหล่านี้ยอมรับการจัดการศึกษาแบบดังกล่าว
4. บริบททางสังคมที่มีอิทธิพลต่อการยอมรับระบบการจัดการศึกษาแบบดังกล่าวของกลุ่มครอบครัวบ้านเรียน

กระบวนการตัดสินใจยอมรับระบบการจัดการศึกษาโดยครอบครัว

หมายถึง การที่พ่อแม่ผู้ปกครองตัดสินใจนำเอาระบบการจัดการศึกษาโดยครอบครัวไปใช้ เพราะเห็นว่าเป็นวิถีทางที่ดีกว่า และมีประโยชน์กว่าระบบการจัดการศึกษาที่เป็นอยู่เดิม กระบวนการตัดสินใจยอมรับการจัดการศึกษาโดยครอบครัว แบ่งออกเป็น

1. การเปิดรับและรับรู้ของพ่อแม่ผู้ปกครองต่อระบบการจัดการศึกษาดังกล่าว
2. การเกิดทัศนคติที่ดีต่อระบบการจัดการศึกษาโดยครอบครัวของพ่อแม่ผู้ปกครอง
3. กระบวนการที่พ่อแม่ผู้ปกครองมีทดลองนำแนวคิดดังกล่าวไปปฏิบัติใช้
4. กระบวนการที่พ่อแม่ผู้ปกครองใช้ในการสนับสนุนการตัดสินใจและแก้ไขปัญหาความขัดแย้งที่จะเป็นอุปสรรคต่อการตัดสินใจยอมรับการจัดการศึกษาแบบดังกล่าว

ปัจจัยที่ทำให้ครอบครัวบ้านเรียนเกิดการตัดสินใจยอมรับแนวคิด

หมายถึง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจยอมรับระบบการจัดการศึกษาโดยครอบครัว แบ่งออกเป็น

1. ปัจจัยภายในที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจยอมรับ เช่น สถานภาพทางเศรษฐกิจสังคม ลักษณะส่วนบุคคล พฤติกรรมการสื่อสาร ฯลฯ
2. ปัจจัยภายนอกที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจยอมรับ เช่น บรรทัดฐานทางสังคม กฎหมาย ฯลฯ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงลักษณะการแพร่กระจายแนวคิดระบบการจัดการศึกษาโดยครอบครัวในสังคมไทย
2. ทำให้เข้าใจกระบวนการตัดสินใจยอมรับแนวคิดระบบการจัดการศึกษาโดยครอบครัวของพ่อแม่
3. ทำให้ทราบถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจยอมรับแนวคิดการจัดการศึกษาโดยครอบครัว
4. เป็นแนวทางสำหรับการวางแผนงานพัฒนาอื่น ๆ เพื่อให้เกิดการตัดสินใจยอมรับต่อไป
5. เป็นแนวทางสำหรับผู้สนใจจะทำการศึกษาเพิ่มเติม

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 2

ทฤษฎี แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดทฤษฎี

ในการวิเคราะห์วิทยานิพนธ์เรื่องนี้ จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องใช้นวัตกรรมและทฤษฎีต่าง ๆ มาช่วยในการวิเคราะห์ และสร้างความเข้าใจต่อปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่ทำการศึกษา แนวคิดทฤษฎีเหล่านั้นได้แก่

1. แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการศึกษาโดยครอบครัว (Homeschool)

1.1 ความหมาย

1.2 การจัดการศึกษาโดยครอบครัวในปัจจุบัน

1.3 การจัดการศึกษาโดยครอบครัวในสังคมไทย

1.4 จุดเด่น และ จุดด้อย ของการจัดการศึกษาโดยครอบครัว

2. แนวคิดเกี่ยวกับนวัตกรรม (Innovation)

2.1 ความหมายของนวัตกรรม

2.2 ความหมายของนวัตกรรมการศึกษา

2.3 การเผยแพร่ นวัตกรรม

2.4 แนวคิดการยอมรับนวัตกรรม

2.5 แนวคิดกระบวนการตัดสินใจเกี่ยวกับนวัตกรรม

1. แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการศึกษาโดยครอบครัว

1.1 ความหมาย

ดร.อมรวิทย์ นาคกรทรรพ (2543 : 1) ได้ให้ความหมายของ “Homeschool” หรือ “การจัดการศึกษาโดยครอบครัว” ไว้ว่า เป็นกิจกรรมการเรียนการสอนที่ได้ถูกวางแผนขึ้นอย่างตั้งใจสำหรับเด็กที่เป็นสมาชิกของครอบครัว โดยกิจกรรมส่วนใหญ่เกิดขึ้นในบ้านหรือสภาพการณ์แบบครอบครัว ที่มีผู้ปกครองทำหน้าที่ครูหรือผู้กำกับดูแลกิจกรรมเหล่านั้น

ยุทธชัย เฉลิมชัย (2543 : 12) ได้ให้ความหมายของการจัดการศึกษาโดยครอบครัวโดยเทียบเคียงกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 เอาไว้ว่า "การจัดการศึกษาโดยครอบครัว คือ การศึกษาขั้นพื้นฐานที่ครอบครัวจัดขึ้นตามสิทธิคุ้มครองของกฎหมาย โดยมีรูปแบบการจัดการศึกษาแบบใดแบบหนึ่งหรือทั้งสามรูปแบบ ของการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และ การศึกษาตามอัธยาศัย อย่างมีการเทียบโอนผลการศึกษาได้"

การจัดการศึกษาในครอบครัว สามารถดำเนินการในสถานศึกษาที่เรียกว่า ศูนย์การเรียนรู้ ซึ่งมีฐานะเป็นสถานศึกษาประเภทหนึ่ง เช่นเดียวกับ โรงเรียน และสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย จึงมีสถานภาพ สิทธิ หน้าที่ และข้อพึงปฏิบัติต่าง ๆ ในความเป็นสถานศึกษาที่ทัดเทียมกัน และโดยพิจารณาความเหมาะสมตามลักษณะเฉพาะที่มีความแตกต่างกันระดับหนึ่งด้วย

การศึกษาโดยครอบครัว อยู่ใน การส่งเสริมและสนับสนุนของคณะกรรมการ และสำนักงานการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมเขตพื้นที่การศึกษา"

นอกจากนี้ การจัดการศึกษาโดยครอบครัว ยังอาจหมายถึง "ข้อตกลงจัดการศึกษาร่วมกันระหว่างครอบครัวกับโรงเรียน" และ "การมีส่วนร่วมบางส่วนกับโรงเรียน"

1. รูปแบบ การมีส่วนร่วมบางส่วนกับโรงเรียน รูปแบบนี้เป็นการขยายบทบาทของครอบครัว เพื่อเกื้อกูลแก่ลูกและหนุนช่วยโรงเรียน โดยครอบครัวเพิ่มจากการเอาใจใส่ดูแลเรื่องกรบ้าน หรือการให้ความร่วมมือกับครูกับโรงเรียน มาเป็นการเรียกร้องต่อครอบครัวมากขึ้น และมีมาตรการให้โรงเรียนเปิดโอกาสแก่การที่ครอบครัวจะเข้าไปร่วมกับกิจกรรมการศึกษาและการบริหารจัดการของโรงเรียน เช่น ในรูปที่พ่อแม่เป็นครูพิเศษ วิทยากรพิเศษ เป็นคณะกรรมการอนุกรรมการในงานเชิงนโยบายและบริหาร เป็นต้น ในลักษณะเช่นนี้เป็นไปได้ที่ครอบครัวโดยทั่วไปจะมีส่วนร่วมได้ ถึงแม้จะยังไม่ถือว่าเป็นรูปแบบการศึกษาโดยครอบครัวโดยตรงก็ตาม
2. รูปแบบ ข้อตกลงจัดการศึกษาร่วมกันระหว่างครอบครัวกับโรงเรียน มีความเป็นการศึกษาโดยครอบครัวในระดับที่สูงขึ้น ครอบครัวต้องขยายบทบาทมาเป็นผู้จัดการศึกษาด้วยตัวเองระดับหนึ่ง ภายใต้ข้อตกลงและโครงการความร่วมมือกับทางโรงเรียนอย่างเป็นทางการ เช่น โรงเรียนสอน 3 วัน ครอบครัวจัดการศึกษาเอง 2 วัน โรงเรียนสอนในส่วนที่เป็นวิชาการ ครอบครัวจัดการในส่วนที่เป็นพื้นฐานการงานอาชีพ การเสริมประสบการณ์ชีวิต เป็นต้น ในลักษณะนี้จะต้องมีการปรับเปลี่ยนจากทั้งสองฝ่าย ครูและโรงเรียนจะต้องเปิดใจและยินยอมที่

จะเปลี่ยนแปลงตารางสอน วิธีการสอน การวัดผลประเมินผล อย่างมีการวิจัยและพัฒนาผลสัมฤทธิ์ที่ติดตามมาอย่างต่อเนื่อง ส่วนครอบครัวก็ต้องเปลี่ยนแปลงกิจวัตรและจากการทำมาหากินแต่อย่างเดียว มาเป็นผู้ให้ความรู้การศึกษาแก่ลูกด้วย

3. รูปแบบ ครอบครัวเป็นผู้จัดการศึกษาเองทั้งหมด เป็นรูปแบบการศึกษาโดยครอบครัวอย่างสมบูรณ์ ครอบครัวซึ่งเป็นผู้จัดการศึกษาสามารถมีฐานะเป็น "ศูนย์การเรียน" ที่นอกเหนือจากบทบาทหน้าที่ในการจัดการศึกษาให้กับลูกแล้ว ยังต้องเกี่ยวข้องกับเรื่องที่ติดตามมาอีกหลายประการ เป็นต้นว่า การจดทะเบียนแสดงเจตจำนง การรับเงินอุดหนุนจากรัฐ การประกันคุณภาพการจัดการศึกษา การเทียบโอนผลการศึกษา และอื่น ๆ ตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

ลักษณะที่เด่นชัดที่บ่งถึงความเป็นการศึกษาโดยครอบครัว (ยูทซ์ชัย เฉลิมชัย , 2543 : ค)

1. เป็นการจัดการศึกษาที่พ่อ แม่ หรือ ผู้ปกครองเป็นผู้รับผิดชอบโดยตรง นำเด็กออกมาจัดการศึกษาเองทั้งหมด หรือโดยมีข้อตกลงจัดการศึกษาร่วมกันระหว่างครอบครัวกับโรงเรียน อาจเป็นผู้สอนด้วยตนเอง หรือ อำนวยความสะดวกให้เกิดการเรียนการสอนขึ้น
2. มีการจัดตั้งเป็นศูนย์การเรียนครอบครัวเดี่ยว หรือ ศูนย์การเรียนกลุ่มครอบครัว (บางครอบครัวอาจเลือกที่จะไม่เป็นศูนย์การเรียนก็เป็นไปได้)
3. สาระ และกระบวนการเรียนรู้ต่าง ๆ ที่จัดขึ้น เป็นไปในทางตอบสนองต่อปรัชญา ทศนะ ความเชื่อ ความสนใจ ความต้องการหรือปัญหาของแต่ละครอบครัว จึงเป็นนวัตกรรมทางการศึกษาที่มีความแตกต่างหลากหลายกันไป มีความยืดหยุ่นเป็นอิสระมากกว่าการศึกษาในแบบแผนอย่างเดิม
4. ความสำเร็จของการศึกษา มุ่งไปที่การพัฒนาศักยภาพเด็กเป็นรายบุคคล อย่างพยายามให้สอดคล้องตรงกับความถนัด ความสนใจ และความต้องการที่มีอยู่จริง จากการเป็นหน่วยการศึกษาขนาดเล็ก ที่สามารถสร้างกระบวนการเรียนรู้แบบตัวต่อตัวและผสมผสานไปกับวิถีการดำเนินชีวิตได้

5. ไม่ใช่การศึกษาที่เป็นกิจการทางธุรกิจเพื่อผลกำไร และไม่เข้าไปเพื่อการแอบอ้างแสวงหาผลประโยชน์จากเด็ก

1.2 การจัดการศึกษาโดยครอบครัวในปัจจุบัน

ปัจจุบัน การจัดการศึกษาโดยครอบครัวแพร่หลายมากขึ้นในหลายประเทศ โดยกระแสดังกล่าวในเรื่องนี้ปรากฏชัดเจนในระยะสองทศวรรษที่ผ่านมา ปัจจุบันที่จุดกระแสการศึกษาโดยครอบครัวนั้นมีหลายประการ ทั้งในส่วนที่เป็นปัจจัยเฉพาะประเทศ ได้แก่ บริบทหรือความเปลี่ยนแปลงที่มาจากความต้องการเรื่องการศึกษาทางเลือกในแต่ละประเทศ อาทิเช่น ในสหรัฐอเมริกาในช่วงต้นทศวรรษ 1980 ได้มีภาวะวิกฤตทางการศึกษา ที่ก่อให้เกิดกระแสความต้องการมหาชนต่อการปฏิรูปการศึกษาอย่างรุนแรง ปัญหาความไม่เหมาะสมของการศึกษาที่รัฐจัดให้จึงเป็นมูลเหตุสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้ครอบครัวหันไปพึ่งการศึกษาทางเลือกในรูปแบบ "Home school" มากขึ้น

นอกจากนี้ กระแสการจัดการศึกษาโดยครอบครัวอาจเกิดจากปัจจัยอื่น ๆ ได้แก่ บริบทหรือความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นร่วมกันในหลาย ๆ ประเทศและเป็นส่วนผลักดันกระแสความนิยมเรื่องนี้เช่นกัน อาทิ ความก้าวหน้าด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและเทคโนโลยีทางการศึกษาในรอบสองทศวรรษที่ผ่านมา ทำให้การเรียนรู้ด้วยตนเองผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์และมัลติมีเดียมีความเป็นไปได้มากขึ้น รูปแบบการเรียนรู้อยู่กับบ้านที่ "ผู้เรียนกำกับวิถีทางการเรียนรู้ของตนเอง" จึงมีความเป็นไปได้และนิยมมากขึ้น

จากข้อมูลของ National Home Education Research Institute (NHERI) ในประเทศสหรัฐอเมริกา ได้ประมาณการว่า ปัจจุบันมีเด็กอเมริกันที่เรียนอยู่กับบ้านเป็นจำนวนถึง 1.23 ล้านคน และมีอัตราการขยายตัวอยู่ระหว่างร้อยละ 20-65 ขึ้นอยู่กับแต่ละมลรัฐ และคาดว่าด้วยอัตราการขยายตัวเช่นนี้ ในปี 2008 อาจมีเด็กที่เรียนอยู่กับบ้านเป็นจำนวนถึง 6.87 ล้านคน (อ้างถึงใน อมรวิรัช นาคกรรพ , 2543 : 15)

ประเทศสหรัฐอเมริกา ถือว่าเป็นประเทศที่กระแสเรื่องการจัดการศึกษาโดยครอบครัวเป็นที่นิยมมาก ผู้คนในสังคมยอมรับเด็กที่เรียนในระบบดังกล่าว เนื่องจากผลจากการศึกษาของเด็กเหล่านี้แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่าเด็กมีความสามารถเทียบเท่ากับเด็กที่เรียนในโรงเรียน อีกทั้งเด็กกลุ่มนี้ได้สร้างชื่อเสียงโดยการคว้ารางวัลต่าง ๆ อย่างมากมาย อาทิ การประกวด "ผีน้อยนัก

สะกดคำ" ระดับชาติ ทำให้กระแสการจัดการศึกษาโดยครอบครัวเกือบจะกลายเป็นกระแสหลักในสังคมอเมริกาทุกวันนี้

สำหรับในประเทศแคนาดา จากการสำรวจปี 1993 พบว่ามีชาวแคนาดาที่สอนลูกอยู่กับบ้านในรูปแบบ Home School เป็นจำนวนประมาณ 30,000 ครอบครัว และภูมิภาคที่พหุของครอบครัวเหล่านี้มีหลากหลาย ตั้งแต่อาจารย์มหาวิทยาลัยไปจนถึงเกษตรกร (อมรวิชัย นาคทรพรพ , 2543 : 18)

ในประเทศออสเตรเลีย ซึ่งปกครองในลักษณะที่ให้อำนาจการจัดการศึกษาแก่รัฐต่าง ๆ เช่นเดียวกับสหรัฐอเมริกา จึงมีความหลากหลายในการจัดการศึกษาโดยครอบครัวในรัฐต่าง ๆ แต่ในภาพรวมมีแนวโน้มว่าจำนวนเด็กที่เรียนอยู่กับบ้านจะมีเพิ่มขึ้นเช่นกัน โดยจากจำนวน 18,000 คนในปี 2540 มีการประมาณการว่าในปี 2551 จะมีเด็กที่เรียนอยู่กับบ้านเพิ่มขึ้นเป็น 83,000 คน (อมรวิชัย นาคทรพรพ , 2543 : 18)

ในกรณีประเทศทางแถบยุโรป การจัดการศึกษาโดยครอบครัวเป็นที่ยอมรับในสังคมเช่นกัน และมีแนวโน้มที่จะขยายตัวเพิ่มมากขึ้นในประเทศสมาชิกกลุ่ม European Union ทั้งนี้ประเทศที่ยอมรับการจัดการศึกษาโดยครอบครัวอย่างเป็นทางการและถูกต้องตามกฎหมายมานานแล้ว ได้แก่ อังกฤษ ฝรั่งเศส อิตาลี สวิตเซอร์แลนด์ เบลเยียม เดนมาร์ก นอร์เวย์ โปรตุเกส และลักเซมเบิร์ก ประเทศที่เพิ่งจะให้การยอมรับการจัดการศึกษาโดยครอบครัวได้อย่างถูกต้องตามกฎหมาย ได้แก่ ประเทศออสเตรีย ประเทศที่ไม่มีการยอมรับทางกฎหมายต่อการจัดการศึกษาโดยครอบครัวแต่อนุโลมหรือมีข้อยกเว้นให้เป็นกรณี ๆ ไป ได้แก่ สเปน กรีซ และเนเธอร์แลนด์ และประเทศที่กำหนดว่าเด็กทุกคนต้องได้รับการศึกษาภาคบังคับจากโรงเรียนเท่านั้น ได้แก่ ประเทศเยอรมัน (อมรวิชัย นาคทรพรพ , 2543 : 19-20)

เพราะฉะนั้น จึงเห็นได้ว่ากระแสการจัดการศึกษาโดยครอบครัวได้แพร่หลายและเป็นที่ยอมรับในสังคมโลกนับตั้งแต่ช่วง 2 ทศวรรษที่ผ่านมา

1.3 การจัดการศึกษาโดยครอบครัวในสังคมไทย

ในวงการการศึกษาไทยได้มีการพูดถึงเรื่องการจัดการศึกษาโดยครอบครัวกันมากในปัจจุบัน เนื่องจากมี "กระแส" ที่นำโดยหลายประเทศ ซึ่งรัฐให้สิทธิและเปิดโอกาสให้พ่อแม่ผู้ปกครอง

ครอบสามารถจัด "โรงเรียนในบ้าน" อย่างเป็นทางการ โดยให้เป็น "การศึกษาทางเลือก" อีกแบบหนึ่งที่สอดคล้องกับยุคสมัยแห่งสิทธิเสรีภาพของปัจเจกบุคคล

ก่อนหน้าปี พ.ศ. 2530 เรื่องการศึกษาโดยครอบครัวได้หายไปจากสังคมไทย โดยทั่วไปรู้จักกันเฉพาะการศึกษาในโรงเรียนเท่านั้น จะมีการกล่าวถึงระบบหรือรูปแบบการศึกษาที่มีความแตกต่างในปรัชญาและแนวทางเรียนรู้ก็เพียงแต่ในหนังสือหรือวารสารบางเล่ม และในหมู่ผู้ที่มีความสนใจเรื่องการศึกษาอย่างจริงจัง

การศึกษาที่มีลักษณะเป็นการศึกษาทางเลือกเริ่มเกิดขึ้นในสังคมไทยภายหลังการก่อตั้งโรงเรียนหมู่บ้านเด็ก ของมูลนิธิเด็ก ในปี พ.ศ. 2522 โดยคุณพิภพ และคุณรัชนี ธงไชย แต่เป็นการศึกษาที่จัดให้เฉพาะกลุ่มเด็กด้อยโอกาส เด็กยากจนขาดแคลน การดำเนินงานแยกตัวออกไปเป็นชุมชนเล็ก ๆ ทางการศึกษา การดำเนินงานของโรงเรียนหมู่บ้านเด็กมีส่วนทำให้เกิดการศึกษาโดยครอบครัวในสังคมไทยขึ้นมาอีกครั้งเมื่อครอบครัว "ธงไชย" ต้องนำลูกชายสองคนออกจากโรงเรียนเดิม และมาจัดการศึกษาให้ลูกชายอย่างผสมผสานทั้งโดยการดูแลของพ่อแม่ ญาติผู้ใหญ่ และโรงเรียนหมู่บ้านเด็ก โดยบทบาทของพ่อแม่เป็นบทบาทหลัก

ในราวปี พ.ศ. 2528-2529 นายแพทย์โชติช่วง ชูตินธร ได้หันมาจัดการศึกษาให้ลูก ๆ ของตนเอง ด้วยสำนึกและรูปแบบวิธีการของการศึกษาโดยครอบครัวอย่างแท้จริง เป็นครอบครัวแรกของสังคมไทยยุคหลังนี้ และได้เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในโรงเรียนหมู่บ้านเด็ก เกิดเป็นโครงการพิเศษ "โรงเรียนในบ้าน" ซึ่งเป็นความร่วมมือระหว่างครอบครัวที่ต้องการจัดการศึกษาด้วยตนเองในความดูแลสนับสนุนของโรงเรียนหมู่บ้านเด็ก โครงการพิเศษนี้ยังคงดำเนินการต่อเนื่อง และได้กลายเป็นที่พึ่งพิงตลอดเวลาที่ผ่านมาของครอบครัวที่ต้องการจัดการศึกษาด้วยตัวเอง ในขณะที่กฎหมายยังไม่ให้เสรีภาพ

ครอบครัว "ธงไชย" และครอบครัว "ชูตินธร" จึงถือว่าเป็นสองครอบครัวนักบุกเบิกของการศึกษาโดยครอบครัวในสังคมไทย หลังจากนั้นในราวปีพ.ศ. 2538 ก็ได้เกิดครอบครัวที่หันมายึดแนวคิดการจัดการศึกษาโดยครอบครัวตามมาอีกจำนวนหนึ่ง นายแพทย์พร พันธุ์โอสถ เป็นหนึ่งในอีกหลายคนในช่วงนั้นที่หันมายึดเอาแนวทางการจัดการศึกษาโดยครอบครัวไปปฏิบัติใช้กับครอบครัวของตน โดยได้เข้าบ้านหลังหนึ่งและเปิดเป็นสถาบัน "ปัญญาหทัย" สถาบันเพื่อการศึกษาและพัฒนาเด็กตามแนวทางของวอลดอร์ฟ และสถาบัน "ปัญญาหทัย" ได้เติบโตมาจนถึงทุกวันนี้ และถือได้ว่าเป็นส่วนหนึ่งในวิถีทางของการศึกษาโดยครอบครัว ในอนาคตอันใกล้นี้มีความเป็นไปได้ว่า

สถาบันปัญญาทั่วยุทธจะจัดตั้งขึ้นเป็นโรงเรียน หรือ ศูนย์การเรียน ที่มีปรัชญาและแนวทางของตนเองอย่างชัดเจนเป็นรูปธรรม

ในปี พ.ศ. 2542 ได้มีพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติฉบับใหม่ขึ้น โดยเป็นกฎหมายสำคัญที่ทำให้เกิดการปฏิรูปการศึกษาหลายประการ และที่สำคัญคือ กฎหมายนี้ได้เอื้ออำนวยต่อการส่งเสริมบทบาทของสังคมในทุกส่วนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการศึกษา กลายเป็นระบบและรูปแบบการศึกษาที่มีความหลากหลายและสอดคล้องกับวิถีการดำเนินชีวิตที่เป็นจริงมากขึ้น และกฎหมายนี้ถือเป็นการฟื้นคืนความเข้มแข็งแก่สถาบันครอบครัว และให้พ่อแม่กลับมามีฐานะเป็นพรหมของลูก ได้เป็นผู้แสดงโลกแก่ลูกอย่างถูกต้องอีกครั้ง บนเส้นทางแห่งการศึกษาที่พัฒนามนุษย์ไปสู่วิถีของการดำเนินชีวิตที่ดีงามอย่างแท้จริง

ภายหลังจากการมีพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติฉบับปี พ.ศ. 2542 ได้มีครอบครัวจำนวนมากขึ้นทยอยตัดสินใจเริ่มต้นจัดการศึกษาด้วยตนเอง ปัจจุบันมีครอบครัวในสังคมไทยที่หันมาใช้ระบบการจัดการศึกษาโดยครอบครัวทั้งสิ้นจำนวนประมาณ 40 ครอบครัว

พัฒนาการของการศึกษาโดยครอบครัวในสังคมไทย จึงสามารถแบ่งออกเป็น 3 กลุ่มใหญ่ ๆ ได้ดังนี้ (ยุทธชัย เฉลิมชัย , 2543 : 16)

กลุ่มที่ 1 กลุ่มที่เคยดำเนินการช่วงก่อนปี พ.ศ. 2530 ปัจจุบันเด็ก ๆ ในครอบครัวบ้านเรียนเหล่านี้เติบโตพ้นจากการศึกษาโดยครอบครัวแล้ว ตัวอย่างของกลุ่มนี้ ได้แก่ ครอบครัวคุณรัชนี ธงไชย และ ครอบครัวนายแพทย์โชติช่วง ชูตินธร เป็นต้น

กลุ่มที่ 2 กลุ่มที่มีการดำเนินการอยู่จนถึงปัจจุบัน โดยเริ่มต้นไล่เรียงกันหลังปี พ.ศ. 2535 เป็นต้นมา ตัวอย่างของกลุ่มนี้ ได้แก่ ครอบครัวนายแพทย์พร พันธุ์โอสถ ครอบครัวคุณสมพร พึ่งอุดม ครอบครัวคุณสาทร สมพงษ์ ครอบครัวคุณนิราพร แห่ล้อมแจ่ม ครอบครัวครูบาสุทธินันท์ ปรัชญพฤทธิ เป็นต้น

กลุ่มที่ 3 กลุ่มที่เริ่มต้นดำเนินการในช่วงรอยต่อของการประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ตัวอย่างของกลุ่มนี้ ได้แก่ ครอบครัวคุณกนกพร สบายใจ ครอบครัวคุณอาทิตย์ แดงพวงไพบุลย์ ครอบครัวคุณพรสวรรค์ คุณวิฒนาการ เป็นต้น

แนวความคิดการจัดการศึกษาโดยครอบครัวในสังคมไทยอาจกล่าวได้ว่าเพิ่งเริ่มก่อตัวขึ้นไม่นานนัก มาตรฐานต่าง ๆ และการยอมรับในแนวคิดดังกล่าวในสังคมไทยยังไม่มี ความชัดเจน ครอบครัวบ้านเรียนเหล่านี้ยังคงต้องพิสูจน์ตัวเองให้สังคมเห็น ปัจจุบันได้มีการตั้งศูนย์ประสานงานครอบครัวบ้านเรียนขึ้น ในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ เพื่อสร้างมาตรฐานการจัดการศึกษาโดยครอบครัวในสังคมไทยให้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น

1.4 จุดเด่น และ จุดด้อย ของการจัดการศึกษาโดยครอบครัว

Hamilton , E. and Hamilton , D ได้สรุปข้อได้เปรียบของการจัดการศึกษาโดยครอบครัวเอาไว้ดังนี้ (อ้างถึงในอมรวิรัช นาคกรทรรพ , 2543 : 17-18)

1. พ่อแม่ผู้ปกครองมีเวลาอยู่กับลูกเต็มที่ ความผูกพันอบอุ่นระหว่างพ่อแม่ลูกย่อมแน่นแฟ้นยิ่งขึ้น
2. พ่อแม่ผู้ปกครองมีโอกาส "เลือก" และ "ปรับ" แนวทางการจัดหลักสูตรและการสอนให้เหมาะกับแบบแผนชีวิต ความเชื่อ ตลอดจนความต้องการและความพร้อมของลูก ได้อย่างยืดหยุ่นแทนการส่งลูกไปรับการศึกษาแบบ "เหมาไหล" ที่บังคับให้ลูกต้องเรียนทุกอย่างเหมือน ๆ และพร้อม ๆ กับเด็กอื่น ๆ ในขณะที่ลูกยังอาจไม่สนใจหรือไม่พร้อมที่จะเรียนเรื่องนั้น ๆ
3. เด็กได้รับการปฏิบัติในฐานะเพื่อนมนุษย์ที่มีชีวิตจิตใจและสิทธิเสรีภาพของตนเอง ไม่มีพ่อแม่คนใด "ตีตรา" ลูกว่าเป็น "เด็กเรียนช้า" หรือ "เด็กมีปัญหา" เหมือนในโรงเรียน
4. การเรียนรู้สามารถเกิดขึ้นได้ต่อเนื่องตลอดเวลาโดยไม่มี "เปิดเทอม" หรือ "ปิดเทอม" ที่ชัดเจน การเรียนรู้อย่างสนุกสนานจะค่อย ๆ ปลูกฝังจิตวิญญาณแห่งการเรียนรู้อยู่เสมอเช่นกัน
5. ในชีวิตจริงการเรียนรู้และพัฒนาตนเองก็ไม่มีเปิดเทอมหรือปิดเทอมเช่นกัน การเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง ลงมือปฏิบัติจริง เป็นได้ง่ายขึ้นในบรรยากาศของครอบครัวที่

สามารถจัดกิจกรรมเสริมการเรียนรู้ทั้งในบ้านและนอกบ้านได้มากมาย แทนที่จะให้เด็กเรียนแต่จาก “หนังสือ” และ “คำบรรยาย” เท่านั้น

ในขณะที่ National Association of Elementary School Principals (NAESP) ของสหรัฐอเมริกาได้อธิบายถึงความไม่เหมาะสมของการจัดการศึกษาโดยครอบครัวเอาไว้ 8 ประการ ได้แก่ (อมรวิรัช นาครทรรพ , 2543 : 21)

1. เป็นการปิดกั้นเด็กจากประสบการณ์ทางสังคม
2. เป็นการแยกเด็กออกจากกลุ่มชนชั้นทางสังคม หรือ กลุ่มเชื้อชาติอื่น ๆ ในสังคม
3. เป็นการจำกัดโอกาสที่เด็กจะได้สัมผัสกิจกรรมการเรียนรู้และสื่อการเรียนรู้อย่างกว้างขวางตามที่มิในหลักสูตรปกติทั่วไป
4. อาจดำเนินการสอนไปโดยผู้ที่ไม่มีความสมบัติเหมาะสมที่จะเป็นครู
5. เป็นการเพิ่มภาระแก่เจ้าหน้าที่ทางการศึกษาในการสอดส่องดูแล
6. ทำให้การสอบวัดมาตรฐานการศึกษาเป็นไปโดยยากลำบาก
7. อาจเป็นผลเสียต่อสุขภาพและความปลอดภัยของเด็ก
8. อาจไม่เหมาะสมในกรณีเด็กพิเศษที่มีความต้องการต่างจากเด็กทั่วไป

ทั้งนี้ แนวคิดการจัดการศึกษาโดยครอบครัวยังคงมีทั้งข้อดีและข้อเสีย ขึ้นอยู่กับครอบครัวที่นำเอาแนวคิดดังกล่าวมาใช้ให้เกิดคุณประโยชน์แก่เด็กให้มากที่สุดนั่นเอง

ตัวอย่างหลักสูตรการจัดการศึกษาโดยครอบครัว ชื่อ “หลักสูตรเรียนด้วยหัวใจ” (โดยครอบครัว “พึ้งอุดม” อ้างถึงในยุทธชัย เฉลิมชัย , 2543 : 49)

<u>หัวข้อหลัก</u>	<u>หัวข้อย่อย</u>
10 นิ้วของฉัน	ปั่นดิน งานประดิษฐ์ ทำอาหาร ต่อบล็อก งานช่าง ทำของเล่นเอง
อาหารสมอง	อ่านหนังสือ คิดเลข วิทยาศาสตร์ ภาษาอังกฤษ ทำรายงาน จดบันทึกร
ร่างกายแข็งแรง	เล่นนอกบ้าน ดินน้ำลมไฟ วิ่งกับพ้อ ผักโยคะ ซีจรรย์าน ปลุกต้นไม้
เพื่อส่วนรวม	ทำงานบ้าน เก็บของเล่นเข้าที่ ให้อาหารสัตว์ เก็บขยะ ประหยัด
สุนทรียภาพ	วาดรูป ฟังเพลง เล่นดนตรี อ่านและฟังบทกวี ฝึกดุริธรรมชาติ ดูงานศิลปะ
โลกกว้างใหญ่	ไปเที่ยว เรื่องเล่าจากผู้ใหญ่ ทะเล ภูเขา ท้องฟ้า อวกาศ จักรวาล
บันเทิงใจ	เล่น อ่านและฟังนิทาน ทายปัญหา เล่าเรื่องตลก คอมพิวเตอร์
ดูแลตนเอง	กินข้าวเอง อาบน้ำเอง เก็บของของตัวเอง หัดควบคุมตัวเอง
อยู่นิ่งเสียบ	นอนดูก้อนเมฆ ดูใบไม้ไ้ต้นระบำ นอนทำศพ นั่งสมาธิดอกบัว ฟังเสียงลม
เด็กดี	ขอบคุณ สวัสดิ์ ยิ้มจริงใจ ให้อภัย ง่ายๆ อย่างมีสติ ซื่อสัตย์ มีใจเมตตา
คิดสร้างสรรค์	ประดิษฐ์ของเล่นเอง รีไซเคิล+ดัดแปลง+ต่อเติม+คิดใหม่ ฟังนิทานสร้างสรรค์
แบ่งปันเอื้ออาทร	แบ่งเสื้อผ้า ของเล่น หนังสือ อาหาร ขนม ให้คนที่ขาดแคลน ดูแลสัตว์เลี้ยง
มีสังคม	รับโทรศัพท์ คบเพื่อนใหม่ คิดถึงเพื่อนเก่า รับแขกที่บ้าน
ความรู้สึก	พูดถึงที่รู้สึก ฟังสิ่งที่คนอื่นรู้สึก คิดดี ๆ ต่อตัวเองและคนอื่น

2. แนวคิดเกี่ยวกับนวัตกรรม

เนื่องจากการศึกษาครั้งนี้ เป็นการศึกษาเรื่องที่เป็นสิ่งใหม่ในสังคมไทย จึงจำเป็นต้องนำเอาแนวความคิดเกี่ยวกับนวัตกรรมเข้ามาช่วยในการวิเคราะห์

2.1 ความหมายของนวัตกรรม

Everett M. Rogers (1983 : 11) ได้ให้ความหมาย "นวัตกรรม" (Innovation) ไว้ว่า นวัตกรรม หมายถึง ความคิด การกระทำ หรือสิ่งของที่บุคคลหรือผู้รับเห็นว่าเป็นของใหม่ โดยบุคคลหรือผู้รับนั้นจะเป็นผู้ตัดสินใจเองว่าสิ่งนั้นเป็นของใหม่สำหรับเขา ซึ่งสิ่งนั้นอาจจะเป็นของใหม่ตั้งแต่แรกพบหรือไม่ก็ได้ หากสิ่งนั้นเป็นของใหม่สำหรับบุคคลนั้น สิ่งดังกล่าวก็ถือว่าเป็น "นวัตกรรม" ความ "ใหม่" ของนวัตกรรมไม่จำเป็นต้องเป็นความรู้ ความคิด หรือสิ่งของที่ใหม่หรือเพิ่งรู้จัก แต่บุคคลคนนั้นอาจรู้จักหรือเคยได้ยินนวัตกรรมดังกล่าวมานานแล้ว แต่ยังไม่เกิดทัศนคติชอบหรือไม่ชอบนวัตกรรมนั้น หรือยังไม่เคยยอมรับหรือปฏิเสธนวัตกรรมนั้น

H.G Barnett (1953 : 8) กล่าวถึงนวัตกรรมว่า หมายถึง แนวความคิดต่าง ๆ แบบแผน พฤติกรรม หรือ สิ่งของใหม่ที่แตกต่างไปจากของเดิมที่มีอยู่ นวัตกรรมครอบคลุมเรื่องราวต่าง ๆ ได้ อย่างกว้างขวาง ไม่ว่าจะเป็นสิ่งที่มองเห็นเป็นรูปธรรม สัมผัสได้ด้วยประสาททั้งห้า ได้แก่ สิ่งที่เป็น แบบแผนพฤติกรรม ความประพฤติตามระบบสังคม ประเพณีวัฒนธรรมต่าง ๆ ตลอดจนสิ่ง ประดิษฐ์วิทยาการใหม่ ๆ หรือเป็นสิ่งที่ไม่ใช่วัตถุหรือรูปธรรม ได้แก่ เรื่องราวที่เกี่ยวกับความเชื่อ ความนึกคิด ความศรัทธา ซึ่งเป็นเรื่องราวใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้นจากความคิดภายในจิตใจของบุคคล

Hughes , Morton , และ Miles (อ้างถึงในศิริพร วิริยะอักษรเดชา , 2543 : 23) ได้ให้ความหมายของนวัตกรรมไว้ว่า เป็นวิธีการปฏิบัติใหม่ ๆ ที่แปลกไปจากเดิม โดยอาจจะได้มาจากการคิด ค้นหาวิธีการใหม่ ๆ ขึ้นมาหรือการปรุงแต่งของเก่าให้เหมาะสม และสิ่งทั้งหลายเหล่านี้ได้รับการ ทดลอง พัฒนาจนเป็นสิ่งที่เชื่อถือได้ผลดีในทางปฏิบัติ ทำให้ระบบก้าวไปสู่จุดหมายปลายทางได้ อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

เพราะฉะนั้น อาจกล่าวได้ว่า “นวัตกรรม” หมายถึง สิ่งที่เป็นทั้งรูปธรรมและนามธรรม ที่บุคคลหนึ่ง ๆ เห็นว่าเป็นสิ่งใหม่สำหรับเขา เช่น ความรู้ ความคิด ความเชื่อ การกระทำ หรือสิ่งของ โดยอาจเป็นสิ่งที่เกิดใหม่ไม่เหมือนสิ่งเดิมและบุคคลผู้นั้นไม่เคยรู้จักมาก่อน หรือ เคยรู้จักมาก่อนแต่ไม่เคยมีทัศนคติที่ชอบหรือไม่ชอบ หรือ ยอมรับหรือปฏิเสธสิ่ง นั้น ๆ

แนวคิดการจัดการศึกษาโดยครอบครัว หรือ Homeschool ถือได้ว่าเป็นการศึกษาแนว ใหม่ที่แตกต่างไปจากระบบการศึกษาแบบเดิม เนื่องจากระบบการจัดการศึกษาโดยครอบครัวเน้น ไปที่สภาพการณ์ที่เป็น “ครอบครัว” การศึกษาเป็นลักษณะการเรียนรู้ ในขณะที่ระบบการศึกษา แบบเดิมเน้นสภาพการณ์แบบ “โรงเรียน” การศึกษาเป็นลักษณะการเรียนการสอน เพราะฉะนั้นจึง ถือได้ว่า “ระบบการจัดการศึกษาโดยครอบครัว” หรือ Home School นี้ถือเป็น “นวัตกรรม” อย่าง หนึ่งเช่นกัน

2.2 ความหมายของนวัตกรรมการศึกษา

เนื่องจากนวัตกรรมที่ผู้วิจัยศึกษาในครั้งนี้เกี่ยวข้องกับแนวคิดทางการศึกษา จึงจำเป็นต้อง นำหลักการที่เกี่ยวข้องกับนวัตกรรมการศึกษามานำเสนอประกอบการวิเคราะห์ในครั้งนั้น โดยสิ่งที่

เป็นนวัตกรรมทางการศึกษานั้นมีลักษณะ 3 ประการ ดังนี้ (สมบูรณ์ สงวนญาติ , อ้างถึงในยุทธศักดิ์ ฮมแสน , 2535 : 7)

1. สิ่งนั้นเป็นสิ่งที่ค้นพบหรือประดิษฐ์ขึ้นมาใหม่หรือปรับปรุงของเก่าให้เป็นของใหม่ให้เหมาะสมกับกาลสมัยมาใช้ในวงการศึกษ เพื่อให้ระบบการศึกษาก้าวหน้าไปอย่างมีประสิทธิภาพ
2. มีการพัฒนาปรับปรุงโดยผ่านการทดลองจนมีประสิทธิภาพน่าเชื่อถือ
3. มีการนำไปใช้ปฏิบัติในสถานการณ์จริงซึ่งเป็นแนวปฏิบัติใหม่ที่แตกต่างไปจากที่เคยปฏิบัติมา

ศิริพร วิริยะอัศรเดชา (2543 : 25) ได้ให้ความหมายนวัตกรรมทางการศึกษาไว้ว่า นวัตกรรมทางการศึกษา หมายถึง วิธีการปฏิบัติใหม่ ๆ ในทางการศึกษา ซึ่งแตกต่างจากเดิมโดยอาจได้มาจากการค้นพบวิธีการใหม่ ๆ หรือปรับปรุงของเก่าให้เหมาะสม โดยได้มีการทดลองพัฒนาจนเป็นที่น่าเชื่อถือได้ว่ามีผลดีทางปฏิบัติและสามารถทำให้ระบบการศึกษาดำเนินไปสู่เป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เพราะฉะนั้น แนวคิดเรื่อง "ระบบการจัดการศึกษาโดยครอบครัว" ซึ่งเป็นวิธีการปฏิบัติใหม่ ๆ ในทางการศึกษาที่เน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ในสิ่งต่าง ๆ รอบตัวในสภาพการณ์แบบครอบครัว และแตกต่างจากระบบการจัดการศึกษาแบบเดิมที่เน้นให้ผู้เรียนเรียนจากผู้สอนในสภาพการณ์แบบโรงเรียน (ครู-ลูกศิษย์) อีกทั้งแนวคิดดังกล่าวได้มีการคิดค้นและทดลองปฏิบัติมาแล้วในประเทศไทยที่พัฒนา และเป็นแนวคิดที่ตอบสนองต่อเป้าหมายการศึกษาปัจจุบันที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง จึงถือได้ว่า แนวคิด "ระบบการจัดการศึกษาโดยครอบครัว" เป็น "นวัตกรรมทางการศึกษา" อย่างแท้จริง

2.3 การเผยแพร่ นวัตกรรม

การเผยแพร่ นวัตกรรมเป็นการสื่อสารอย่างหนึ่งที่มีจุดเฉพาะการถ่ายทอดความคิดใหม่ สิ่งใหม่ หรือวิธีปฏิบัติใหม่ เมื่อข่าวสารในการเผยแพร่ นวัตกรรมเป็นของใหม่สำหรับผู้รับสาร ผู้รับสารจึงต้องเผชิญกับความเสี่ยงจากสิ่งที่เขายังไม่เคยมีประสบการณ์เลย ซึ่งอาจทำให้มีอิทธิพลต่อพฤติกรรม

กรรมของเขา ต่างจากการสื่อสารโดยทั่วไปที่เนื้อหาไม่ใช่เป็นสิ่งใหม่ ความคิดใหม่ หรือวิธีปฏิบัติใหม่ ผู้รับสารจึงไม่ต้องเผชิญกับความเสี่ยง นอกจากนี้การเผยแพร่นวัตกรรมยังแตกต่างจากการสื่อสารธรรมดา คือ การสื่อสารมักมุ่งการเปลี่ยนแปลงในระดับความรู้ หรือ ทักษะของผู้รับสาร ส่วนการเผยแพร่ นวัตกรรมมุ่งการเปลี่ยนแปลงในพฤติกรรมของกลุ่มเป้าหมาย การเผยแพร่ นวัตกรรมจึงเป็นสิ่งที่ยากยิ่งกว่าการสื่อสารมาก

Everett M. Rogers (1983) ได้ให้คำจำกัดความของ “การเผยแพร่ นวัตกรรม” (Diffusion of Innovation) ว่า การเผยแพร่ นวัตกรรม เป็นกระบวนการที่ นวัตกรรมถูกสื่อสารผ่านช่องทางการสื่อสารในช่วงระยะเวลาหนึ่งไปยังสมาชิกในระบบสังคม

ในการเผยแพร่ นวัตกรรมทุกชนิด จะต้องมีองค์ประกอบ 4 ประการ ดังนี้

1. ต้องมีนวัตกรรม (Innovation) คือ ต้องมีเนื้อหาที่เป็นความคิดใหม่ หรือ วิธีปฏิบัติใหม่ ๆ สำหรับที่จะเผยแพร่
2. ถูกถ่ายทอดผ่านช่องทางการสื่อสาร (Communication Channel) คือ นวัตกรรมจะเผยแพร่ไปสู่ผู้รับ นวัตกรรมโดยผ่านช่องทางการสื่อสาร หรือ ผ่านสื่อ
3. ในช่วงระยะเวลาหนึ่ง (Over Time) คือ ในการเผยแพร่ นวัตกรรมจะต้องใช้ระยะเวลาในการที่ผู้รับสารจะตัดสินใจยอมรับ หรือ ไม่ยอมรับ นวัตกรรม
4. ไปสู่สมาชิกภายในระบบสังคม (Adopter) คือ นวัตกรรมจะถูกเผยแพร่ไปยังผู้รับ นวัตกรรม

ช่องทางการสื่อสารในการเผยแพร่ นวัตกรรมนั้นเป็นไปเพื่อที่จะเปลี่ยนแปลงความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมของผู้รับสาร ช่องทางการสื่อสารที่นำมาใช้ในการเผยแพร่ นวัตกรรม ประกอบด้วย

- 1.1 ช่องทางการสื่อสารระหว่างบุคคล และ ช่องทางการสื่อสารมวลชน ซึ่งทั้ง 2 ช่องทางมีความสำคัญในชั้นต่าง ๆ ของกระบวนการตัดสินใจเกี่ยวกับนวัตกรรมแตกต่างกัน คือ

ช่องทางการสื่อสารมวลชนมีความสำคัญในชั้นความรู้และช่องทางการสื่อสารระหว่างบุคคลมีความสำคัญในชั้นโน้มน้าวใจ ทั้งนี้เกิดจากลักษณะเฉพาะของแต่ละช่องทางที่จะมีผลต่อการรับรู้ของบุคคลในระดับต่าง ๆ กันไป โดยที่ช่องทางสื่อมวลชนสามารถเข้าถึงผู้รับจำนวนมากได้อย่างรวดเร็ว จึงเหมาะกับการแพร่กระจายข้อมูลขั้นต้นในวงกว้าง แต่จะมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทัศนคติน้อยกว่าช่องทางการสื่อสารระหว่างบุคคล ซึ่งถึงแม้ว่าจะเผยแพร่ข้อมูลได้ช้ากว่าและเข้าถึงบุคคลในจำนวนที่น้อยกว่าสื่อมวลชน แต่ก็มีคุณลักษณะในแง่ที่ผู้รับสามารถได้ตอบซักถามกับผู้ส่งได้โดยตรงและสะดวกกว่า ทำให้ผู้รับได้รายละเอียดของข้อมูลที่ลึกซึ้งกว่าการรับจากสื่อมวลชน การใช้ช่องทางการสื่อสารระหว่างบุคคลจึงมีอิทธิพลต่อการโน้มน้าวใจให้ผู้รับยอมรับนวัตกรรมได้มากกว่าสื่อมวลชน ยังได้กล่าวว่าสำหรับประเทศกำลังพัฒนานั้น ช่องทางการสื่อสารระหว่างบุคคลมีความสำคัญในชั้นความรู้ด้วย (Everett M. Rogers 1983 : 198 - 199)

- 1.2 ช่องทางการสื่อสารภายในสังคม และ ช่องทางการสื่อสารภายนอกสังคม ในการแบ่งประเภทช่องทางการสื่อสารในสังคมและภายนอกสังคมขึ้นอยู่กับจุดเริ่มต้น กล่าวคือ ช่องทางการสื่อสารภายในมีจุดเริ่มต้นที่ระบบสังคมและผู้รับสาร ช่องทางการสื่อสารภายนอกมีจุดเริ่มต้นจากภายนอกระบบสังคม เช่น การพูดปากต่อปากเพื่อกระจายข่าวสารอาจเป็นไปได้ทั้งภายนอกหรือภายใน ขึ้นอยู่กับแหล่งข่าวนั้นอยู่ภายในหรือภายนอกสังคมของผู้รับสาร

นอกจากนี้ ในการเผยแพร่ นวัตกรรมใด ๆ ก็ตาม จำเป็นต้องใช้ระยะเวลาในการที่บุคคล ๆ หนึ่ง หรือผู้รับสารเกิดการยอมรับหรือไม่ยอมรับนวัตกรรม

ช่วงระยะเวลาเกี่ยวข้องกับกระบวนการเผยแพร่ นวัตกรรม 3 สถานการณ์ด้วยกัน คือ

1. กระบวนการตัดสินใจเกี่ยวกับนวัตกรรม
2. ความเร็วหรือช้าในการยอมรับนวัตกรรมของบุคคล แบ่งออกเป็น 5 ประเภท (Rogers , 1983)
 - 2.1 พวกหัวสมัยใหม่ (Innovators) เป็นพวกที่มีทัศนคติที่ดีต่อนวัตกรรม ชอบทดลองสิ่งใหม่ ๆ ชอบเสี่ยง ทนโลกทัศน์เหตุการณ์ คนกลุ่มนี้จะรับนวัตกรรมเร็วที่สุด

- 2.2 พวกรับนวัตกรรมเร็วกลุ่มแรก (Early Adopters) เป็นพวกที่เป็นผู้นำความคิดในสังคม คนกลุ่มนี้เป็นต้นแบบสำหรับสมาชิกคนอื่น ๆ ในระบบสังคมในการยอมรับนวัตกรรมต่อมา
- 2.3 พวกรับนวัตกรรมเร็วกลุ่มใหญ่ (Early Majority) เป็นพวกที่ยอมรับความคิดใหม่ ๆ ก่อนสมาชิกส่วนใหญ่ของสังคม เป็นกลุ่มผู้รับนวัตกรรมที่มีจำนวนมากที่สุดในสังคม คนกลุ่มนี้จะมีการไตร่ตรองอย่างรอบคอบก่อนรับนวัตกรรม และไม่ได้เป็นผู้นำในการใช้นวัตกรรม
- 2.4 พวกรับนวัตกรรมช้า (Late Majority) เป็นพวกที่ยอมรับนวัตกรรมช้ากว่าสมาชิกส่วนใหญ่ของสังคม พวกเขาจะไม่รับนวัตกรรมจนกว่าจะรู้สึกแน่ใจในนวัตกรรมนั้น ๆ ว่าจะให้ผลที่ดีสำหรับเขาอย่างแน่นอน
- 2.5 พวกหัวโบราณ (Laggards) เป็นพวกที่ยอมรับนวัตกรรมช้าที่สุด กลุ่มนี้จะยึดติดกับความคิดเดิม ๆ ของตน ปฏิบัติตามครรลองเดิม ๆ ที่เคยปฏิบัติ กระบวนการในการตัดสินใจของคนกลุ่มนี้จะใช้ระยะเวลานาน

ในส่วนของผู้รับนวัตกรรมเร็วกลุ่มแรก (Early Adopters) อาจแบ่งออกได้เป็น 3 กลุ่มตามแนวคิดการแพร่กระจาย (Tipping Point) ของ Malcolm Gladwell คือ กลุ่มผู้กว้างขวาง (connectors) กลุ่มฐานข้อมูลเคลื่อนที่ (mavens) และกลุ่มเซลส์ชายของ (salesman)

กลุ่มผู้กว้างขวาง (connectors)

คือ กลุ่มคนที่มีพรสวรรค์ในการเชื่อมต่อส่วนต่าง ๆ ของสังคม และ วัฒนธรรมย่อยเข้าได้ เป็นเครือข่าย ที่มีลักษณะคล้ายปิระมิด โดยตัวเองอยู่บนยอดปิระมิด สามารถเข้าถึงคนจำนวนมากภายในเครือข่ายภายในเวลาอันรวดเร็ว คนกลุ่มนี้จะรู้จักคนจำนวนมากเนื่องจากเป็นผู้ที่แสวงหามิตรอยู่เสมอ และมักจะรักษามิตรภาพนั้น ๆ เอาไว้ได้ในระยะยาว

คนกลุ่มนี้จะเป็นคนที่มีความมั่นใจในตนเอง อยากรู้อยากเห็น มีความสามารถในการเข้าถึงสังคม และเป็นคนไม่อยู่เฉย

คนกลุ่มนี้จะเป็นแหล่งพลังทางสังคมที่แข็งแกร่ง เนื่องจากสามารถเชื่อมประสานเครือข่ายต่าง ๆ ได้อย่างกว้างขวาง

กลุ่มฐานข้อมูลเคลื่อนที่ (mavens)

คนกลุ่มนี้จะเป็นพวกที่รู้ข้อมูลกว้างขวาง มีนิสัยชอบสะสมข้อมูลความรู้ และที่สำคัญคือ เป็นคนที่ชอบช่วยให้ข้อมูลและความรู้แก่ผู้อื่นในการตัดสินใจเรื่องต่าง ๆ Gladwell เปรียบคนกลุ่มนี้ว่าเปรียบเสมือน "ครู" หรือ "information brokers" ที่ชอบสะสม ซื่อขายและแลกเปลี่ยนข้อมูล อยู่ตลอดเวลา

กลุ่มเซลส์ชายของ (salesman)

คนกลุ่มนี้มีลักษณะเหมือนคนขายของที่เก่งกาจ เป็นบุคคลผู้มีทักษะในการโน้มน้าวใจที่ดี สามารถตรึงให้ผู้ฟังคล้อยตามได้อย่างง่ายดาย นอกจากนี้ยังเป็นคนที่ไม่ชอบบอญเฉย มีความกระตือรือร้นสูง มีเสน่ห์ และเป็นที่ยอมรับของคนที่รู้จักพบเจอ

คนทั้ง 3 กลุ่มนี้ถือได้ว่าเป็นคนเพียงจำนวนน้อยในสังคม แต่มีความพิเศษในแง่การสร้าง การประสานเชื่อมโยงคนในสังคมเข้าไว้ด้วยกัน มีพลังงานในการประกอบกิจกรรมทางสังคมด้วยความกระตือรือร้น และมีบุคลิกภาพที่เยี่ยมยอดในการโน้มน้าว ความพิเศษนี้จะก่อให้เกิดกระแส การพูดปากต่อปาก ซึ่งถือว่าเป็นจุดเริ่มแรกของการแพร่ระบาดเชิงพฤติกรรมทุกชนิด

นอกจากนี้ พวกกลุ่มรับนวัตกรรมเร็วกลุ่มแรก (Early Adopters) ถือเป็นกลุ่มผู้นำความคิด ในสังคม และเป็นผู้มีอิทธิพลทำให้คนกลุ่มอื่นรับนวัตกรรมต่อมา สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ลักษณะ ได้แก่ ผู้นำความคิดที่มีลักษณะ Passive คือ ผู้นำความคิดที่อยู่กับที่และมีบุคคลอื่นเข้ามาหา และ ผู้นำความคิดที่มีลักษณะ Active คือ ผู้นำความคิดที่เป็นผู้เข้าหาคนอื่น

3. อัตราการยอมรับนวัตกรรม ขึ้นอยู่กับคุณลักษณะของนวัตกรรม โดยพิจารณาจากระยะเวลาที่สมาชิกของระบบสังคมจำนวนหนึ่งต้องใช้ในการตัดสินใจยอมรับนวัตกรรม

ในส่วนของสมาชิกในระบบสังคม ซึ่งหมายถึง ผู้รับนวัตกรรม โดยอาจเป็นบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่ไม่เป็นทางการ สมาชิกในองค์กรหรือในระบบสังคมย่อย ในที่นี้กลุ่มพ่อแม่ครอบครัวบ้านเรือนถือเป็นสมาชิกในระบบสังคมที่เป็นผู้รับแนวคิดดังกล่าว และตัดสินใจยอมรับเอาแนวคิดนี้มาใช้ในครอบครัวตนเอง

นวัตกรรมการเผยแพร่เข้าสู่สังคมอาจจะถูกยอมรับหรือปฏิเสธ โดยสมาชิกแต่ละคนภายในสังคมหรือระบบสังคมก็ได้ ดังนั้นการตัดสินใจในการยอมรับหรือปฏิเสธนวัตกรรมที่เผยแพร่เข้ามาในสังคมจึงสามารถแบ่งออกได้เป็นประเภทต่าง ๆ กันดังนี้ (ปรมะ สตะเวทิน , 2534)

1. การตัดสินใจระดับบุคคล (optimal decision) เป็นการที่แต่ละบุคคลตัดสินใจด้วยตนเองโดยอิสระ การตัดสินใจประเภทนี้จะส่งผลกระทบต่อตัวบุคคลเอง ไม่ได้กระทบกระเทือนบุคคลอื่น ๆ ภายในสังคม
2. การตัดสินใจร่วมกันหรือการตัดสินใจโดยกลุ่ม (collective decision) เป็นการตัดสินใจเกี่ยวกับนวัตกรรมที่สมาชิกของระบบสังคมตัดสินใจร่วมกันเมื่อมีการตัดสินใจแล้ว สมาชิกทุกคนในระบบสังคมต้องทำตามการตัดสินใจนั้น
3. การตัดสินใจโดยผู้มีอำนาจ (authority decision) เป็นการตัดสินใจเกี่ยวกับนวัตกรรมโดยผู้ที่อยู่ในตำแหน่งหรือฐานะสูงกว่าเมื่อมีการตัดสินใจไปแล้ว สมาชิกแต่ละคนของระบบสังคมก็จะถูกบังคับให้ยอมรับการตัดสินใจนั้น

นอกจากนี้ Malcolm Gladwell ได้อธิบายถึงแนวคิดการแพร่กระจาย (Tipping Point) ว่าเปรียบเสมือนการแพร่เชื้อไวรัส เนื่องจากข้อมูลข่าวสาร ความคิดใหม่ สินค้า/ผลิตภัณฑ์ หรือพฤติกรรมลักษณะต่าง ๆ ที่ไม่เคยเป็นที่รู้จัก ได้ถูกแพร่กระจายสู่สาธารณชนอย่างรวดเร็วจนทำให้เกิดเป็น "ความนิยม" หรือ "การระเบิดเชิงพฤติกรรม" ขึ้นมา เช่น การแต่งกายตามแฟชั่น อากาเร่ดินคนได้เหรียญทองโอลิมปิก เป็นต้น

แนวคิดการจัดการศึกษาโดยครอบครัว เป็นแนวคิดที่ไม่เคยเป็นที่รู้จักของพ่อแม่ผู้ปกครองในสังคมไทย จนกระทั่งในปีพ.ศ.2530 ได้มีพ่อแม่กลุ่มเล็ก ๆ กลุ่มหนึ่งที่หันมาจัดการศึกษาโดยครอบครัว นั่นคือ ครอบครัว "ธงไชย" และ ครอบครัว "สุตินธร" ทำให้เกิดกระแสข่าวขึ้นในสังคม และมีการตั้งคำถามเกี่ยวกับความล้มเหลวของการศึกษาในระบบตามมาอย่างมากมาย

เหตุการณ์ดังกล่าวถือได้ว่าเป็น "จุดเริ่ม" สำหรับการแพร่กระจายแนวคิดการจัดการศึกษาโดยครอบครัวไปสู่สังคม แต่กระนั้นก็ตาม ในช่วงแรกยังคงมีครอบครัวจำนวนไม่มากนักที่หันมาจัดการศึกษาโดยครอบครัว มีเพียงแต่ "คำถามในใจ" ที่เกิดขึ้นในกลุ่มพ่อแม่ผู้ปกครอง และ มีการถก

เถียงกันอยู่พอสมควร แต่ก็มีพ่อแม่เพียงไม่กี่คนที่กล้านำบุตรออกจากการศึกษาในระบบ และหันมาจัดการศึกษาโดยครอบครัว

ในช่วงปี พ.ศ.2540 เป็นต้นมา เริ่มมีพ่อแม่ทยอยนำแนวคิดการจัดการศึกษาโดยครอบครัวไปใช้กับบุตรหลาน จนปัจจุบันมีครอบครัวกว่า 40 ครอบครัวที่นำเอาแนวคิดดังกล่าวไปใช้

เพราะฉะนั้น การศึกษาการแพร่กระจายแนวคิดดังกล่าวจึงเป็นเรื่องที่สำคัญสำหรับการศึกษาคั้งนี้ เพื่อให้ให้เห็นถึงจุดเริ่มต้นของการเกิด "การแพร่กระจายทางความคิด" ในเรื่องแนวทางการจัดการศึกษาโดยครอบครัว

Gladwell ได้สร้างกฎ 3 ข้อ สำหรับการแพร่กระจายทางความคิดในสังคมไว้ดังนี้

1. กฎคนกลุ่มน้อยที่มีพลัง (The Law of the Few)

หมายถึง การที่มีคนใดคนหนึ่งในกลุ่มคนที่ยอมรับแนวคิดใหม่เป็นบุคคลที่สำคัญในสังคม หรือ อาจเรียกได้ว่าเป็นบุคคลที่ "มีพรสวรรค์ทางสังคม" เช่น เข้ากับคนได้ง่าย รู้จักคนมาก มีความรู้และพร้อมที่จะช่วยเหลือคนอื่น มีความสามารถในการโน้มน้าวใจสูง ซึ่งหากมีบุคคลแบบนี้อยู่ในกลุ่ม จะส่งผลให้แนวคิดใหม่นั้นสามารถแพร่ระบาดไปสู่สาธารณชนได้อย่างรวดเร็ว ซึ่งโดยปกติในสังคมทุกสังคมจะมีคนกลุ่มนี้อยู่เพียง 20 %

2. กฎการติดตรึงของสาร (The Stickiness Factor)

Gladwell เสนอว่าสาร (message) แต่ละสารมีคุณสมบัติที่แตกต่างกันออกไป สารบางสารสามารถทำให้เกิดผลกระทบต่อผู้ได้ยินได้ฟังอย่างลึกซึ้ง กล่าวคือ มีศักยภาพในการติดตรึงอยู่ในความทรงจำของผู้รับสารจนไม่อาจลืมเลือนไปได้

การสร้างสารให้มีลักษณะติดตรึงนี้เป็นเรื่องละเอียดอ่อน แต่มีความสำคัญอย่างยิ่ง หากสามารถสร้างสารให้มีลักษณะดังกล่าวได้ ไม่เพียงแต่จะทำให้เกิดผลในแง่ความจำได้ ซึ่งเป็นสภาวะภายใน แต่ยังสามารถทำให้เกิดผลเลยไปถึงการเปลี่ยนแปลงการกระทำซึ่งเป็นสภาวะภายนอกได้อีกด้วย

3. กฎพลังของบริบทแวดล้อม

Gladwell ได้ให้ข้อคิดเห็นไว้ว่า การระบาดเชิงพฤติกรรมใด ๆ นั้นมีความอ่อนไหวต่อสถานการณ์และสภาพแวดล้อม ซึ่งเป็นเงื่อนไขด้านเวลาและสถานที่ของกระบวนการเปลี่ยนแปลง รายละเอียดเล็ก ๆ น้อย ๆ ของเหตุการณ์สามารถเป็นพลังให้เกิดการขยับไปสู่การระบาดอย่างรวดเร็วได้

สถานการณ์ภายในกลุ่มก็เป็นอีกเงื่อนไขหนึ่งที่จะทำให้เกิดการระบาดได้ เหตุการณ์ลักษณะเดียวกันหากเกิดขึ้นภายในกลุ่ม อาจให้ผลลัพธ์ที่แตกต่างไปจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นโดยไม่มีกลุ่มเข้าไปเกี่ยวข้องก็ได้ เช่น การดูภาพยนตร์ตลกในโรงภาพยนตร์ที่มีคนดูเป็นกลุ่มใหญ่ ซึ่งจะช่วยให้เกิดความสนุกและขำมากกว่าการดูคนเดียว หรือ ดูกับสมาชิกในครอบครัวเพียงไม่กี่คน

เพราะฉะนั้น กฎทั้ง 3 ข้อดังกล่าวนี้จึงถือว่าเป็นสิ่งสำคัญที่จะมองข้ามไม่ได้เลยในการพยายามเปลี่ยนแปลงกลุ่มเป้าหมาย ทั้งนี้การที่จะทำให้แนวคิดที่ต้องการเข้าสู่เครือข่ายการแพร่ระบาด และเปลี่ยนผู้ที่คัดค้านให้เป็นผู้ที่เห็นด้วย จำเป็นต้องอาศัยพลังผลักดันจากกลุ่มคนที่มีคุณลักษณะพิเศษที่กล่าวมาแล้ว กลุ่มคนที่สามารถเชื่อมร้อยและดึงดูดผู้คนจำนวนมากเข้ามาไว้ในเครือข่ายได้ นอกจากนี้ยังสามารถอาศัยการสร้างสรรคเนื้อหาสาระให้มีลักษณะประทับใจผู้รับ และการอาศัยบริบทช่วยทำให้เกิดการระบาด

ในการศึกษาการระบาดของแนวคิดการจัดการศึกษาในครอบครัวนั้น จำเป็นต้องศึกษาดูว่าบุคคลใดที่เป็นผู้ที่ยอมรับแนวคิดดังกล่าว และเป็นผู้ที่มีคุณลักษณะพิเศษที่มีอิทธิพลต่อการยอมรับของคนรุ่นถัดมา นอกจากนี้ยังต้องศึกษาวิเคราะห์เนื้อหาสาระที่ได้แพร่กระจายไปสู่สาธารณชนในแต่ละช่วงเวลาว่ามีเนื้อหาสาระเป็นอย่างไร นอกจากนี้ ยังต้องศึกษาริบทที่มีส่วนทำให้พ่อแม่ผู้ปกครองจำนวนหนึ่งหันมาใช้ระบบการจัดการศึกษาโดยครอบครัว

การศึกษาคั้งนี้มุ่งศึกษาการเผยแพร่แนวความคิดเรื่อง "การจัดการศึกษาโดยครอบครัว" ในสังคมไทย เพื่อดูว่าแนวคิดดังกล่าวได้ถูกถ่ายทอดผ่านช่องทางการสื่อสารใดบ้าง และผู้รับแนวคิดนี้มีกระบวนการตัดสินใจยอมรับแนวคิดการจัดการศึกษาโดยครอบครัวอย่างไร โดยจะวิเคราะห์ร่วมกันกับแนวคิดเรื่อง "การแพร่กระจายข้อมูลข่าวสาร" (Tipping Point) เพื่อดูว่าอะไรบ้างที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจยอมรับแนวคิดของพ่อแม่ผู้ปกครองเหล่านี้

2.4 การยอมรับนวัตกรรม

เสถียร เศษประทับ (ม.ป.ป. : 25) ได้กล่าวถึงการยอมรับนวัตกรรมว่า หมายถึง การที่ประชากรกลุ่มเป้าหมายตัดสินใจนำเอานวัตกรรมนั้นไปใช้ในการปฏิบัติงาน เพราะเห็นว่าเป็นวิถีทางที่ดีกว่าและมีประโยชน์กว่าที่ใช้อยู่เดิม

การที่บุคคลจะยอมรับนวัตกรรมหรือสิ่งแปลก ๆ ใหม่ ๆ หรือไม่นั้น มีองค์ประกอบดังต่อไปนี้ (นิพนธ์ แจ็งเยี่ยม , 2524 126 – 127)

1. บุคลากร หมายถึง บุคคลทุกคนที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับนวัตกรรมนั้น ๆ เพราะบุคคลเป็นผู้ใช้นวัตกรรม การที่บุคคลจะยอมรับใช้นวัตกรรมนั้นหรือไม่ เขาจะต้องพิจารณาแล้วว่านวัตกรรมนั้นให้ประโยชน์แก่เขามากน้อยเพียงใด
2. ความจำเป็นทางเศรษฐกิจ ซึ่งมีอิทธิพลต่อการยอมรับนวัตกรรมเป็นอย่างมาก เพราะนวัตกรรมส่วนใหญ่ต้องใช้เวลาในการดำเนินการ ถ้าฐานะทางเศรษฐกิจไม่ดีพอ ก็จะเป็นการแบกภาระมาก หรืออาจไม่สามารถนำนวัตกรรมนั้นไปใช้ได้เลย
3. เทคโนโลยีและความก้าวหน้าทางวิชาการ เนื่องจากเทคโนโลยีทางด้านต่าง ๆ ก้าวหน้าไปมาก สิ่งเหล่านี้จะช่วยกระตุ้นให้คนเรามีเจตคติที่ดี และยอมรับเอาสิ่งใหม่ ๆ ได้ง่ายขึ้น เพราะวิทยาการใหม่ ๆ ได้ถูกนำมาใช้ในสังคมมากขึ้น ทำให้เกิดตัวอย่างและการเลียนแบบกันขึ้นภายในวงการต่าง ๆ ความรู้สึกเช่นนี้ทำให้เกิดการยอมรับนวัตกรรมมากขึ้น
4. ความเชื่อดั้งเดิม ค่านิยม และประเพณีของสังคม มีผลต่อการยอมรับนวัตกรรมมาก ผู้นำนวัตกรรมเข้ามาใช้จึงควรศึกษาถึงพฤติกรรมของคนในสังคมนั้นก่อนนำมาใช้ การนำสิ่งใหม่มาใช้ทันทีโดยขาดการศึกษาที่ถูกต้องย่อมก่อให้เกิดผลเสียมากกว่าผลดี เพราะวัฒนธรรมของแต่ละสังคมนิยมต่างกันไป

ในการศึกษาเรื่องการยอมรับระบบการจัดการศึกษาโดยครอบครัว จะวิเคราะห์ถึงปัจจัยต่าง ๆ ดังได้กล่าวมานี้ เพื่อดูว่ามีสิ่งใดบ้างที่มีอิทธิพลต่อการที่พ่อแม่ผู้ปกครองยอมรับแนวคิดดังกล่าว

เสถียร เทยประทับ (ม.ป.ป. : 25) ได้กล่าวถึงการยอมรับนวัตกรรมว่า หมายถึง การที่ประชากรกลุ่มเป้าหมายตัดสินใจนำเอานวัตกรรมนั้นไปใช้ในการปฏิบัติงาน เพราะเห็นว่าเป็นวิถีทางที่ดีกว่าและมีประโยชน์กว่าที่ใช้อยู่เดิม

การที่บุคคลจะยอมรับนวัตกรรมหรือสิ่งแปลก ๆ ใหม่ ๆ หรือไม่นั้น มีองค์ประกอบดังต่อไปนี้ (นิพนธ์ แจ่มเยี่ยม ; 2524 126 - 127)

1. บุคลากร หมายถึง บุคคลทุกคนที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับนวัตกรรมนั้น ๆ เพราะบุคคลเป็นผู้ใช้นวัตกรรม การที่บุคคลจะยอมรับนวัตกรรมนั้นหรือไม่ เขาจะต้องพิจารณาแล้วว่านวัตกรรมนั้นให้ประโยชน์แก่เขามากน้อยเพียงใด
2. ความจำเป็นทางเศรษฐกิจ ซึ่งมีอิทธิพลต่อการยอมรับนวัตกรรมเป็นอย่างมาก เพราะนวัตกรรมส่วนใหญ่ต้องใช้เวลาในการดำเนินการ ถ้าฐานะทางเศรษฐกิจไม่ดีพอ ก็จะเป็นการแบกภาระมาก หรืออาจไม่สามารถนำนวัตกรรมนั้นไปใช้ได้เลย
3. เทคโนโลยีและความก้าวหน้าทางวิชาการ เนื่องจากเทคโนโลยีทางด้านต่าง ๆ ก้าวหน้าไปมาก สิ่งเหล่านี้จะช่วยกระตุ้นให้คนเรามีเจตคติที่ดี และยอมรับเอาสิ่งใหม่ ๆ ได้ง่ายขึ้น เพราะวิทยาการใหม่ ๆ ได้ถูกนำมาใช้ในสังคมมากขึ้น ทำให้เกิดตัวอย่างและการเลียนแบบกันขึ้นภายในวงการต่าง ๆ ความรู้สึกเช่นนี้ทำให้เกิดการยอมรับนวัตกรรมมากขึ้น
4. ความเชื่อดั้งเดิม ค่านิยม และประเพณีของสังคม มีผลต่อการยอมรับนวัตกรรมมาก ผู้นำนวัตกรรมเข้ามาใช้จึงควรศึกษาถึงพฤติกรรมของคนในสังคมนั้นก่อนนำมาใช้ การนำสิ่งใหม่มาใช้ทันทีโดยขาดการศึกษาที่ถูกต้องย่อมก่อให้เกิดผลเสียมากกว่าผลดี เพราะวัฒนธรรมของแต่ละสังคมย่อมต่างกันไป

ในการศึกษาเรื่องการยอมรับระบบการจัดการศึกษาโดยครอบครัว จะวิเคราะห์ถึงปัจจัยต่าง ๆ ดังได้กล่าวมานี้ เพื่อดูว่ามีสิ่งใดบ้างที่มีอิทธิพลต่อการที่พ่อแม่ผู้ปกครองยอมรับแนวคิดดังกล่าว

2.5 กระบวนการตัดสินใจเกี่ยวกับนวัตกรรม

การยอมรับนวัตกรรมใด ๆ ก็ตามเกี่ยวข้องกับองค์ประกอบในหลายด้าน และสิ่งที่สำคัญคือการตัดสินใจยอมรับหรือปฏิเสธ เพราะเป็นขั้นตอนสุดท้ายที่จะแสดงผลว่านวัตกรรมนั้น ๆ เป็นที่ยอมรับในกลุ่มบุคคลที่เป็นเป้าหมายหรือไม่ ดังนั้น การยอมรับนวัตกรรมจึงเกี่ยวข้องกับกระบวนการตัดสินใจเกี่ยวกับนวัตกรรม (Innovation-Decision Process) ซึ่ง Everett M. Rogers (1983 : 167) ได้ให้นิยามเอาไว้ว่า เป็นกิจกรรมที่บุคคลถูกกระทำหรือจูงใจให้หาข้อมูลและจัดประมวลข้อมูลเพื่อลดความไม่แน่ใจเกี่ยวกับข้อดีและข้อเสียของนวัตกรรมนั้น ๆ

Everett M. Rogers ได้แบ่งกระบวนการตัดสินใจเกี่ยวกับนวัตกรรมเป็น 5 ขั้นตอน ได้แก่

1. **ขั้นความรู้ (Knowledge stage)** เป็นระยะที่บุคคลรู้ว่ามีนวัตกรรมอยู่ และ มีความเข้าใจเกี่ยวกับหน้าที่ของนวัตกรรมนั้น ๆ

ในการเปิดรับเกี่ยวกับนวัตกรรมหนึ่ง ๆ นั้น มีการถกเถียงกันว่าเป็นการเปิดรับจากความต้องการของบุคคลนั่นเองหรือเกิดจากการรู้จักนวัตกรรมนั้นก่อนแล้วจึงเกิดความต้องการเปิดรับความรู้เกี่ยวกับนวัตกรรมนั้น ๆ ขึ้นมา ซึ่งผู้วิจัยบางส่วนเชื่อว่าบุคคลมักจะแสดงบทบาทฝ่ายรับในการเปิดรับนวัตกรรม นั่นคือ บุคคลไม่สามารถค้นหานวัตกรรมหนึ่ง ๆ จนกว่าเขาจะรู้ว่ามีนวัตกรรมนั้น ๆ อยู่

แต่ผู้วิจัยอีกส่วนก็เชื่อว่า บุคคลมีแนวโน้มที่จะเปิดรับความคิดที่สอดคล้องกับความสนใจ ความต้องการ หรือ ทัศนคติของเขา เขามักจะหลีกเลี่ยงสารที่ขัดแย้งกับความคิดเดิมของเขาทั้งโดยตั้งใจและไม่ตั้งใจ นั่นคือเป็นการเลือกเปิดรับ (selective exposure) ดังที่ Hassinger (1959) กล่าวไว้ว่า บุคคลมักจะไม่เปิดรับสารเกี่ยวกับนวัตกรรมหนึ่ง ๆ จนกว่าเขาจะรู้สึกถึงความจำเป็นหรือความต้องการในนวัตกรรมนั้น ๆ และว่าถึงแม้เขาจะเปิดรับสารเกี่ยวกับนวัตกรรมนั้นแล้ว การเปิดรับเช่นนั้นจะมีผลเพียงเล็กน้อยเท่านั้นถ้าเขาไม่รู้สึกว่ำนวัตกรรมนั้นเกี่ยวข้องกับความต้องการของเขาและเข้ากันกับทัศนคติและความเชื่อเดิมของเขา นั่นคือการเลือกรับรู้ (Selective perception) ซึ่งมีงานวิจัยในเรื่องการเลือกเปิดรับและการเลือกรับรู้จำนวนมากที่สนับสนุนความคิดของ Hassinger ว่าความต้องการนวัตกรรมจะต้องมาก่อนการรู้จักตัวนวัตกรรมนั้น

จึงอาจกล่าวได้ว่า ความต้องการ (need) เป็นสภาพความไม่พอใจหรือคับข้องใจซึ่งเกิด

ขึ้นเมื่อความปรารถนาของบุคคลไม่สอดคล้องกับความเป็นจริง เมื่อสิ่งที่ต้องการมีมากกว่าสิ่งที่ได้รับ บุคคลอาจเกิดความต้องการเมื่อเขาเห็นว่านวัตกรรมนั้นมีอยู่ ดังนั้น การมีนวัตกรรมสามารถนำไปสู่ความต้องการ และในทางกลับกันความต้องการก็สามารถนำไปสู่การค้นหานวัตกรรมได้เช่นกัน (1983 : 164 – 166)

เพราะฉะนั้น ก่อนที่ผู้รับนวัตกรรมจะเปิดรับความรู้เกี่ยวกับนวัตกรรม สภาพดั้งเดิม (Prior conditions) มีผลต่อกระบวนการตัดสินใจเกี่ยวกับนวัตกรรมอย่างมาก ที่สำคัญได้แก่

1. การปฏิบัติที่มีอยู่ก่อน (Previous practice) ได้แก่ ค่านิยม ทัศนคติ ความเชื่อมั่น การติดต่อสื่อสาร
2. ความต้องการ / ปัญหา (Felt needs / problems)
3. การรับนวัตกรรม (Innovativeness) หมายถึง ระดับที่บุคคลจะยอมรับนวัตกรรมได้เร็วมากน้อยเพียงใด โดยเปรียบเทียบกับบุคคลอื่น (Rogers , 1983 : 72)
4. บรรทัดฐานทางสังคม (Norms of the social systems)

ข้อมูลความรู้เกี่ยวกับตัวนวัตกรรมแบ่งได้เป็น 3 ประเภท (Everett M. Rogers , 1983 : 167-168) คือ

- 1.1 ความรู้ในระดับตระหนักรู้ (awareness-knowledge) ความรู้ในระดับนี้จะเป็นตัวกระตุ้นให้บุคคลค้นหาความรู้ในระดับวิธีการและระดับหลักการต่อไป
- 1.2 ความรู้ในระดับวิธีการ (how-to knowledge) ความรู้ในระดับนี้เป็นข้อมูลที่จำเป็นในการนำนวัตกรรมมาใช้ที่เหมาะสม ยิ่งนวัตกรรมมีความซับซ้อนมาก ความรู้ในระดับวิธีการก็ยิ่งมีความจำเป็นมากเท่านั้น และถ้าบุคคลได้รับความรู้ในระดับนี้ไม่เพียงพอก็อาจเกิดการปฏิเสธนวัตกรรม (Rejection) หรือการยกเลิกการยอมรับนวัตกรรม (Discontinuance)

1.3 ความรู้ในระดับหลักการ (principles knowledge) ความรู้ในระดับนี้ประกอบด้วยข้อมูลเกี่ยวกับหลักการหน้าที่ที่เป็นพื้นฐานของวิธีการใช้นวัตกรรมนั้น ถ้าบุคคลมีความรู้ถึงระดับนี้จะส่งผลให้เกิดการยอมรับในระดับที่ยาวนานกว่าการรับรู้แค่วิธีการใช้ ดังนั้นผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Change Agent) ที่หวังผลในระยะยาวจะให้ความรู้ในระดับหลักการแก่กลุ่มเป้าหมายของเขาด้วยนอกเหนือไปจากความรู้ในสองระดับแรก

นอกจากนี้ ปัจจัยที่มีผลต่อการเปิดรับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับนวัตกรรม คือ ลักษณะของผู้ยอมรับนวัตกรรม มี 3 ประการ ได้แก่ (Rogers , 1983 : 251)

1. ลักษณะทางเศรษฐกิจสังคม ได้แก่ อายุ การศึกษา อาชีพ ระดับรายได้ สถานภาพทางสังคม เป็นต้น
2. ลักษณะส่วนบุคคล ได้แก่ การเข้าถึงความรู้สึกของผู้อื่น การยึดมั่นในความเชื่อเดิม ความมีเหตุผล ความเฉลียวฉลาด การมีทัศนคติที่ดีต่อการเปลี่ยนแปลง เป็นต้น
3. พฤติกรรมการสื่อสาร ได้แก่ การมีส่วนร่วมทางสังคม ความเกี่ยวพันและการติดต่อสื่อสารกับคนอื่น การเปิดรับสื่อมวลชน การแสวงหาความรู้เกี่ยวกับนวัตกรรม ลักษณะการเป็นผู้นำความคิด เป็นต้น

ในขั้นตอนนี้ ผู้วิจัยจะทำการศึกษาวิเคราะห์ว่ากลุ่มพ่อแม่ผู้ปกครองที่นำเอาแนวคิดการจัดการศึกษาโดยครอบครัวมาใช้ นั้นได้รับความรู้เกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวอย่างไรบ้าง มีปัจจัยใดที่เป็นจุดร่วมกันในกลุ่ม และข้อมูลความรู้ที่ได้นั้นมีลักษณะอย่างไร

2. ขั้นโน้มน้าวใจ (Persuasion stage) เป็นระยะที่บุคคลเกิดทัศนคติด้านบวกหรือด้านลบต่อนวัตกรรมนั้น ๆ ซึ่งเป็นเรื่องของความรู้สึก

การมีความรู้เกี่ยวกับนวัตกรรมอาจไม่นำไปสู่การใช้นวัตกรรมนั้น ถ้าเขาไม่เห็นความจำเป็นหรือไม่เกิดทัศนคติที่ดีต่อนวัตกรรม ดังนั้น ก่อนที่จะมีการตัดสินใจใช้นวัตกรรมจึงต้องมีการยอมรับในระดับความคิดก่อน ซึ่งเกิดจากการมีข้อมูลเกี่ยวกับนวัตกรรมอย่างเพียงพอที่จะจูงใจให้เกิดความรู้สึกเห็นชอบในนวัตกรรม ระดับข้อมูลที่พอเพียงต่อการจูงใจขึ้นอยู่กับองค์ประกอบเฉพาะตัวของ

บุคคลนั้น ๆ เช่น ความคิด ความเชื่อ สภาพแวดล้อมทางสังคม ฯลฯ บางคนอาจจะได้รับข้อมูลแค่เพียงระดับตระหนักรับรู้ก็เกิดทัศนคติที่ดีได้ แต่บางคนต้องการข้อมูลถึงระดับหลักการจึงจะสนใจ เขาให้เกิดทัศนคติที่ดีได้ :

ในขั้นนี้ ข้อมูลความรู้ที่ต้องการจึงลึกซึ้งกว่าในขั้นรับรู้ และ บุคคลจะมีบทบาทในการแสวงหามากขึ้น แต่บุคคลก็ยังเลือกรับรู้และตีความให้ข้อมูลสอดคล้องกับความคิดความเชื่อเดิมของตน นอกจากนี้ เขายังใช้วิธีจินตนาการถึงผลในอนาคตจากการยอมรับนวัตกรรมนั้นก่อนการตัดสินใจทดลองจริงที่เรียกว่า การทดลองแทนที่ (vicarious trial)

อย่างไรก็ตาม นวัตกรรมทุกประเภทมีความเสี่ยงต่อแต่ละบุคคลในระดับหนึ่ง ดังนั้น ผู้ที่รู้สึกไม่แน่ใจจึงต้องการการการสนับสนุนทางสังคม (social reinforcement) หรือการยืนยันว่าเขามีทัศนคติที่สอดคล้องกับคนอื่น ๆ เช่น กลุ่มเพื่อน นั่นคือ มีการประเมินข้อมูลเพื่อลดความเสี่ยง โดยประเมินจากผลดีผลเสียที่จะตามมา ซึ่งบุคคลมีแนวโน้มว่าจะเชื่อความคิดเห็นของคนที่คล้ายกับตน (1983 : 169 - 170)

ในการเกิดทัศนคติที่ชอบหรือไม่ชอบนวัตกรรมนั้น บุคคลจะนำเอาคุณลักษณะเกี่ยวกับนวัตกรรม 5 ประการต่อไปนี้มาพิจารณาเป็นแรงเสริมทางทัศนคติของผู้ยอมรับนวัตกรรมด้วย ได้แก่

1.3 ประโยชน์เชิงเปรียบเทียบ (relative advantage) คือ การที่ผู้ยอมรับนวัตกรรมรู้สึกว่าการนวัตกรรมนั้นดีกว่า มีประโยชน์มากกว่าสิ่งเก่า หรือวิธีปฏิบัติแบบเดิม การวัดประโยชน์เชิงเปรียบเทียบอาจวัดในแง่เศรษฐกิจหรือวัดในแง่อื่น ๆ ก็ได้ เช่น ความเชื่อถือของสังคม เกียรติยศ ความสะดวกในการปฏิบัติงาน เป็นต้น ยิ่งผู้รับนวัตกรรมรับรู้ว่าการนวัตกรรมมีประโยชน์เชิงเปรียบเทียบมาก อัตราการยอมรับก็จะเร็วมากขึ้นด้วย

1.4 ความสอดคล้อง (compatibility) คือ ระดับความสัมพันธ์ของนวัตกรรมที่สอดคล้องกับค่านิยม ความเป็นอยู่ ประสบการณ์ในอดีต และความต้องการของผู้รับนวัตกรรม ความสอดคล้องของนวัตกรรมต่อค่านิยมและบรรทัดฐานทางสังคมจะทำให้ผู้รับนวัตกรรมรู้สึกมั่นใจ และรู้สึกว่าไม่ต้องเสี่ยงภัยมาก นวัตกรรมใดมีลักษณะของความสอดคล้องมาก อัตราการยอมรับก็จะเร็วมากขึ้นด้วย

- 1.5 ความซับซ้อน (complexity) คือ ระดับความยากง่ายในการทำความเข้าใจหรือในการนำนวัตกรรมมาใช้ นวัตกรรมที่มีความซับซ้อนน้อยหรือง่ายต่อการทำความเข้าใจจะได้รับการยอมรับรวดเร็วกว่านวัตกรรมที่มีความยุ่งยาก
- 1.6 ความสามารถในการนำไปทดลองใช้ได้ (trialability) คือ ระดับที่นวัตกรรมสามารถแบ่งออกเป็นส่วนย่อยได้ เพื่อการนำไปทดลองใช้ นวัตกรรมใดที่สามารถถูกแบ่งออกเป็นส่วน ๆ เพื่อนำไปทดลองใช้ในปริมาณเล็ก ๆ ได้ จะถูกยอมรับได้รวดเร็วกว่านวัตกรรมที่ไม่สามารถแบ่งออกเป็นส่วนเล็ก ๆ ได้ ทั้งนี้เพราะผู้รับรู้รู้สึกว่าตนมีความเสี่ยงน้อย
- 1.7 ความสามารถในการสังเกตเห็นผลได้ (observability) คือ ระดับที่บุคคลสามารถสังเกตเห็นผลของนวัตกรรมได้ นวัตกรรมที่เป็นรูปร่างจะถูกยอมรับได้ง่ายกว่าและเร็วกว่านวัตกรรมที่เป็นความคิด หากผู้รับสามารถมองเห็นผลของนวัตกรรมได้ง่าย นวัตกรรมนั้นก็จะถูกยอมรับได้ง่ายเช่นกัน

ขั้นการโน้มน้าวใจนี้จะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงในด้านพฤติกรรมที่แสดงออกโดยสัมพันธ์กับทัศนคติที่มีอยู่ แต่มีบางครั้งที่ทัศนคติและการกระทำไม่มีความสัมพันธ์กัน นอกจากนี้แล้วรูปแบบของทัศนคติต่อการเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยต่อนวัตกรรม ไม่ได้เป็นตัวนำไปสู่การตัดสินใจยอมรับหรือไม่ยอมรับโดยตรงหรือในทันทีเสมอ

ในขั้นนี้ ผู้วิจัยจะศึกษาว่ากลุ่มพ่อแม่ผู้ปกครองที่นำแนวคิดการจัดการศึกษาโดยครอบครัวมาใช้ นั้นมีการเกิดทัศนคติที่ดีต่อแนวคิดนี้อย่างไร และเนื้อหาของแนวคิดนี้ส่วนไหนที่ส่งผลให้เกิดทัศนคติที่ดีดังกล่าว

3. ขั้นตัดสินใจ (Decision stage) เป็นระยะที่บุคคลเข้าร่วมกิจกรรมหรือทดลองใช้ซึ่งจะนำไปสู่การเลือกว่าจะยอมรับหรือไม่ยอมรับนวัตกรรมนั้น ๆ บางครั้งการทดลองใช้อาจไม่ใช่การใช้ด้วยตนเอง แต่เป็นการสังเกตจากคนอื่นที่มีอิทธิพลต่อบุคคลนั้น เช่น บุคคลในครอบครัว เพื่อน ผู้นำทางความคิด ถือเป็น การทดลองโดยผู้อื่น (1983 : 172)

คนส่วนใหญ่จะไม่ยอมรับนวัตกรรมโดยปราศจากการทดลอง อาจมีการทดลองนำมาใช้ทีละเล็กทีละน้อยหรือส่วนย่อย ๆ ก่อนที่จะใช้ทั้งหมด ดังนั้น โดยทั่วไปนวัตกรรมที่สามารถแยกย่อย

มาทดลองใช้ได้จึงได้รับการยอมรับรวดเร็วกว่า เพราะคนส่วนที่ได้ทดลองใช้แล้วมักจะเกิดการยอมรับด้านวกรรมนั้นมีข้อดีกว่าของเดิมแม้เพียงเล็กน้อย

สิ่งสำคัญในกระบวนการตัดสินใจเกี่ยวกับนวัตกรรม เมื่อพิจารณาตามหลักเหตุและผลสามารถนำไปสู่การตัดสินใจยอมรับหรือปฏิเสธนวัตกรรม ในความเป็นจริงนั้นในแต่ละขั้นตอนของกระบวนการตัดสินใจเกี่ยวกับนวัตกรรมอาจมีการปฏิเสธนวัตกรรมเกิดขึ้นได้ในทุกขั้นตอน เช่น อาจมีการปฏิเสธนวัตกรรมในขั้นความรู้โดยการล้มหลังจากที่มีการตระหนักในขั้นต้นนี้แล้วและอาจเกิดขึ้นได้หลังการตัดสินใจยอมรับไปแล้ว การหยุดกลางคันหรือตัดสินใจที่จะไม่รับนวัตกรรมต่อไปอาจเกิดขึ้นได้ในขั้นการยืนยัน

การปฏิเสธนวัตกรรมในขั้นตัดสินใจมี 2 แบบ คือ

1. การปฏิเสธภายหลังการพิจารณา (Active Rejection) คือ การปฏิเสธนวัตกรรมนั้นโดยผ่านการพิจารณาตัวนวัตกรรมหรืออาจมีการทดลองใช้ก่อนที่จะตัดสินใจไม่ยอมรับนวัตกรรมนั้น
2. การปฏิเสธทันทีโดยไม่พิจารณา (Passive Rejection) คือ การปฏิเสธนวัตกรรมนั้นโดยไม่ยอมรับหรือไม่พิจารณาว่าจะใช้นวัตกรรมนั้น ๆ ตั้งแต่ต้น

อย่างไรก็ตาม เมื่อบุคคลยอมรับนวัตกรรมไปแล้วมีโอกาสที่จะเลิกการยอมรับนวัตกรรมได้ เช่นเดียวกัน ดังที่ Rogers (1983) ได้กล่าวว่า การเลิกยอมรับนวัตกรรม (Discontinuance) คือ การตัดสินใจเลิกใช้หรือเลิกยอมรับ หรือ ปฏิเสธนวัตกรรมหลังจากที่ยอมรับนวัตกรรมแล้วในตอนต้น ซึ่งอาจแยกประเภทของการเลิกยอมรับนวัตกรรมออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. การเลิกยอมรับนวัตกรรมและไปรับนวัตกรรมใหม่ที่ดีกว่าเดิม คือ ดีกว่าในความรู้สึกของผู้เปลี่ยนนวัตกรรมจากเก่าไปใหม่
2. การตัดสินใจเลิกยอมรับนวัตกรรมเพราะไม่พอใจกับคุณสมบัติ (ผลหรือประโยชน์) ของนวัตกรรม ความไม่พอใจนี้อาจมาจากการที่นวัตกรรมไม่เหมาะสมกับผู้ใช้และไม่เกิดประโยชน์มากกว่าการปฏิบัติแบบเก่าที่เคยใช้มา หรือ การเลิกยอมรับนวัตกรรมอาจมาจากการใช้นวัตกรรมอย่างผิด ๆ จึงไม่ก่อให้เกิดประโยชน์กับบุคคลนั้น จากการค้นคว้าวิจัยของ Johnson

และ Van Den Ban (1959) Leuthold (1965 – 1967) Bishop and Conghenor (1964) Silverman and Bailey (1961) Deutschmann and Howens (1965) สรุปความเห็นตรงกันว่า "ผู้รับนวัตกรรมช้ามักมีแนวโน้มที่จะเลิกยอมรับนวัตกรรมมากกว่าผู้ยอมรับนวัตกรรมเร็วกว่า"

ในขั้นนี้ ผู้วิจัยจะศึกษาว่ากลุ่มพ่อแม่ผู้ปกครองที่นำแนวคิดการจัดการศึกษาโดยครอบครัวมีการตัดสินใจอย่างไร มีการทดลองนำมาใช้อย่างไร และมีการตัดสินใจในแต่ละขั้นตอนของการทดลองใช้อย่างไร

4. ขั้นนำไปปฏิบัติ (Implement stage) เป็นระยะที่บุคคลนำนวัตกรรมนั้นไปใช้หลังจากผ่านขั้นตอนในการคิดตัดสินใจ ขั้นนี้ถือเป็นขั้นปฏิบัติการเกี่ยวกับนวัตกรรม เป็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมภายนอกของเขา เป็นพฤติกรรมที่มองเห็นได้ ไม่ใช่เพียงการคิดที่อยู่ภายใน

ในขั้นนำไปปฏิบัติ แม้ว่าบุคคลนั้นได้ตัดสินใจยอมรับนวัตกรรมไปแล้วก็ตาม เขายังคงมีความไม่แน่ใจในผลของนวัตกรรมที่คาดไว้ และอาจเกิดปัญหาในการปฏิบัติหรือใช้นวัตกรรม ผู้รับนวัตกรรมจึงยังคงต้องการข้อมูลและแสวงหาข้อมูลเพิ่มเติมสำหรับใช้แก้ปัญหาเฉพาะหน้าที่อาจเกิดขึ้นหลังการนำมาใช้และตอบข้อสงสัย ในขั้นตอนนี้ เจ้าหน้าที่พัฒนาจะมีบทบาทในการให้ความช่วยเหลือทางเทคนิคแก่ผู้ที่เริ่มนำนวัตกรรมนั้นไปใช้ ถ้าได้ข้อมูลที่ดี ตรงกับความต้องการก็อาจนำไปสู่การยืนยันการยอมรับในขั้นต่อไป

ในขั้นตอนนี้ จะเป็นการศึกษาถึงการที่พ่อแม่ผู้ปกครองนำแนวคิดการจัดการศึกษาโดยครอบครัวมาใช้ และมีการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างไรบ้างในอันที่จะนำไปสู่ขั้นยืนยันการตัดสินใจต่อไป นอกจากนี้จะศึกษาดูว่ามีใครบ้างที่มีส่วนช่วยคลี่คลายข้อสงสัยต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น

5. ขั้นยืนยันการตัดสินใจ (Confirmation stage) ในบางครั้ง การที่บุคคลตัดสินใจยอมรับหรือปฏิเสธนวัตกรรมหนึ่ง ๆ ไปแล้วอาจยังไม่ใช่ผลขั้นสุดท้ายของกระบวนการตัดสินใจทางนวัตกรรม เพราะเขาอาจเปลี่ยนการตัดสินใจในภายหลังเมื่อได้รับข้อมูลในด้านตรงข้ามจากที่เคยได้มาของนวัตกรรมนั้น ๆ ดังนั้น ขั้นตอนนี้จึงเป็นระยะที่บุคคลหาสิ่งสนับสนุนการตัดสินใจที่ได้ทำไปแล้ว เพื่อหลีกเลี่ยงการเกิดภาวะขัดแย้งหรือหากเกิดภาวะขัดแย้งขึ้นก็พยายามหาทางลดหรือทำให้หมดไปให้ได้ ในขั้นนี้ ผลที่เกิดตามมาจึงอาจเป็นการยืนยันการตัดสินใจเดิม (Continued adoption / rejection) หรือ เปลี่ยนในก็ได้ ขึ้นอยู่กับข้อมูลที่ได้รับเพิ่มเติม การเปลี่ยนใจอาจเป็น

ได้ทั้งการเปลี่ยนจากการยอมรับ (Adoption) เป็นการไม่ยอมรับ (Discontinuance) หรือจากการไม่ยอมรับ (Rejection) เป็นการยอมรับ (Later adoption) ขึ้นอยู่กับ การตัดสินใจก่อนหน้านี้

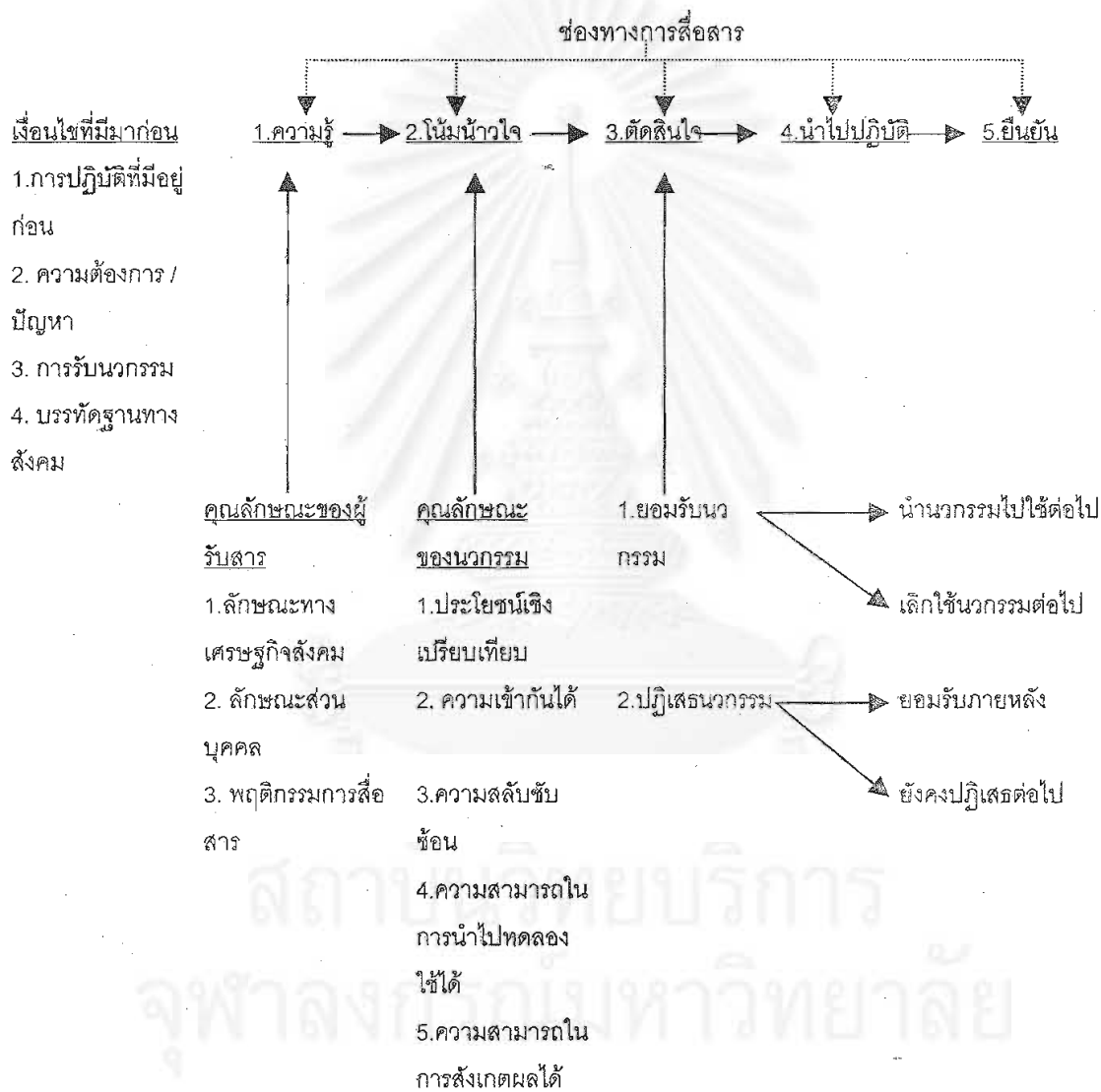
ภาวะขัดแย้งหรือความไม่สอดคล้อง (Dissonance) คือ ความลังเล ไม่แน่ใจ ไม่สบายใจ ซึ่งถ้าบุคคลเกิดภาวะนี้ขึ้นมักจะหาทางลดมันลงหรือกำจัดมันไป โดยการเปลี่ยนความคิด ทศนคติ หรือ การกระทำของเขา สำหรับกรณีของพฤติกรรมที่เกี่ยวกับกระบวนการตัดสินใจเกี่ยวกับนวัตกรรม การลดภาวะขัดแย้งอาจเกิดขึ้นในสถานการณ์ดังต่อไปนี้

1. เมื่อบุคคลรู้สึกว่าเขาต้องการนวัตกรรมหรือมีปัญหาจะแสวงหาข่าวสารเกี่ยวกับนวัตกรรมเพื่อแก้ไขปัญหาซึ่งปรากฏการณ์นี้จะเกิดขึ้นในขั้นความรู้ของกระบวนการตัดสินใจเกี่ยวกับนวัตกรรม
2. เมื่อบุคคลรู้จักนวัตกรรมและเกิดทัศนคติในทางบวกต่อด้านนวัตกรรมแต่ยังไม่ยอมรับ บุคคลนั้นจะถูกกระตุ้นจากภายในจิตใจเพื่อลดความไม่สมดุลลง ให้ยอมรับนวัตกรรม เพื่อให้เกิดความพ้องกันระหว่างสิ่งที่เขาเชื่อ และสิ่งที่เขากำลังทำอยู่ ซึ่งพฤติกรรมนี้มักเกิดขึ้นในขั้นของการตัดสินใจ และขั้นลงมือปฏิบัติของกระบวนการตัดสินใจเกี่ยวกับนวัตกรรม
3. ภาวะขัดแย้งที่เกิดขึ้นหลังจากการยอมรับนวัตกรรมและนำไปปฏิบัติ เมื่อเขาได้รับข้อมูลที่ชวนให้เชื่อว่าเขาไม่ควรยอมรับนวัตกรรมนั้น การลดความขัดแย้งอาจเป็นการเลิกยอมรับ หรือในกรณีที่ตัดสินใจปฏิเสธในตอนแรกแล้วได้รับข้อมูลทางบวกของนวัตกรรม จึงลดความขัดแย้งโดยการเปลี่ยนมายอมรับ พฤติกรรมดังกล่าวเกิดขึ้นในขั้นยืนยันการตัดสินใจ

การลดความขัดแย้งทั้ง 3 สถานการณ์ เป็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเพื่อให้ทัศนคติกับการกระทำสอดคล้องกันขึ้น แต่บุคคลมักมีแนวโน้มที่จะยึดถือในการตัดสินใจครั้งแรก ดังนั้น เพื่อหลีกเลี่ยงภาวะนี้ บุคคลจึงเลือกหาเฉพาะข้อมูลที่จะสนับสนุนการตัดสินใจครั้งแรกของเขา ในขั้นยืนยันการตัดสินใจ บุคคลจึงต้องการข้อมูลที่เป็นฝ่ายสนับสนุนเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดภาวะขัดแย้งขึ้น แต่เขาก็ยังอาจได้รับข้อมูลในอีกด้าน ดังนั้น ผู้นำการเปลี่ยนแปลงจึงมีบทบาทสำคัญในระบะนี้ ที่ต้องคอยป้อนข้อมูลทางบวกให้กลุ่มเป้าหมายของเขา

การศึกษาในขั้นนี้ จะต้องศึกษาว่าพ่อแม่ผู้ปกครองมีภาวะความขัดแย้งใดบ้างที่เกิดขึ้น ภายหลังจากนำแนวคิดการจัดการศึกษาโดยครอบครัวไปปฏิบัติใช้ และมีการคลี่คลายความขัดแย้งที่เกิดขึ้นอย่างไร

ขั้นตอนต่าง ๆ ในกระบวนการตัดสินใจเกี่ยวกับนวัตกรรม สามารถแสดงให้เห็นในรูปของแผนภาพดังต่อไปนี้

แผนภูมิที่ 1 กระบวนการตัดสินใจเกี่ยวกับนวัตกรรม (Rogers , 1983)

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาโดยครอบครัว

ในประเทศไทย มีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ "การจัดการศึกษาโดยครอบครัว" อยู่เพียงไม่กี่เล่ม อาทิ

ยุทธชัย เฉลิมชัย (2543) ศึกษา "รูปแบบและพัฒนาการจัดการศึกษาโดยครอบครัวในสังคมไทย" โดยศึกษาครอบครัว 10 ครอบครัวที่จัดการศึกษาโดยครอบครัว พบว่าก่อนพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ การศึกษาโดยครอบครัวในสังคมไทยมีพัฒนาการมาก่อนหน้านี้แล้ว โดยแบ่งเป็น 3 ช่วงระยะเวลา คือ 1) กลุ่มที่เคยดำเนินการก่อนปี 2530 2) กลุ่มที่ดำเนินการอยู่จนถึงปัจจุบัน หลังปี 2535 เป็นต้นมา และ 3) กลุ่มเริ่มต้นดำเนินการในช่วงรอยต่อของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติฯ จากการศึกษาครอบครัวทั้ง 10 ครอบครัวพบว่าภูมิหลังทางครอบครัวเหล่านี้มีจุดร่วมกัน คือ เป็นผู้ที่มีอิสระทางความคิด มีอาชีพเป็นนักพัฒนาสังคม มีปรัชญาความเชื่อหรือแนวทางของชีวิตที่ยึดมั่นศรัทธาเป็นพิเศษ เคยได้รับประสบการณ์การใช้ชีวิตหรือศึกษาในต่างประเทศ เป็นผู้มีสถานภาพที่ดีในสังคม เป็นผู้ที่ตระหนักถึงปัญหาของระบบการศึกษาในโรงเรียนและได้รับแรงผลักดันมาจากตัวลูก ในส่วนของรูปแบบการดำเนินการพบว่าแบ่งออกเป็น 4 ลักษณะใหญ่ ๆ คือ 1) จัดการศึกษาอย่างมีข้อตกลงร่วมกับทางโรงเรียน 2) ดำเนินการเองทั้งหมดโดยครอบครัวเดียว 3) ดำเนินการโดยกลุ่มครอบครัวแบบข่ายประสานงาน 4) ดำเนินการโดยกลุ่มครอบครัวแบบรวมศูนย์การจัดการในที่เดียว นอกจากนี้หลักสูตรและแนวทางการจัดการศึกษามีหลักใหญ่ ๆ ดังนี้ 1) มีความเคารพและเชื่อมั่นในศักยภาพการเรียนรู้ของเด็ก การเรียนรู้เป็นพัฒนาการที่เกิดขึ้นจากภายในตัวเด็กเป็นสิ่งสำคัญ 2) ให้เป็นกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของทั้งครอบครัว พ่อแม่มีทั้งความเป็นครูและผู้เรียนรู้ไปพร้อมกับลูก แรงจูงใจที่สำคัญที่สุดคือความกระตือรือร้นในความใฝ่รู้ของพ่อแม่ 3) เป็นกระบวนการที่เกิดจากและพัฒนาไปสู่การค้นพบตัวตนและธรรมชาติของลูก เด็กได้รับโอกาสในการพัฒนาไปตามความถนัดที่เขามีอยู่อย่างมีความสมดุลกับพัฒนาการด้านอื่น ๆ 4) เป็นระบบบูรณาการเชื่อมโยงสรรพวิชากับวิถีชีวิตที่เป็นจริง 5) การเรียนรู้เกิดขึ้นได้ในทุกวิถีทาง และการเรียนรู้ที่แท้สามารถนำไปสู่จุดหมายปลายทางของชีวิต ในส่วนของแนวทางการประเมินผล มีหลักสำคัญคือ 1) มุ่งให้เห็นพัฒนาการของลูกอย่างแท้จริง 2) ให้ความสำคัญกับพัฒนาการเป็นรายบุคคล 3) ลูกมีส่วนร่วมในการประเมินผลตัวเองด้วย 4) ประเมินจากสภาพจริงมากกว่าการใช้แบบทดสอบ 5) มีความต่อเนื่องเห็นตลอดทั้ง "กระบวนการ" มากกว่าเพียงชิ้นงานที่เป็น "ผลลัพธ์" 6) มีความหลากหลายในวิธีการ 7) การสังเกตลูกอย่างใกล้ชิด

ชิด ปัญหาและอุปสรรคที่พบ ได้แก่ 1) เสียงคัดค้านไม่เห็นด้วยจากญาติมิตรคนรอบข้าง 2) การขาดความมุ่งมั่นอย่างแท้จริง 3) ความรู้สึกกลัวความผิดพลาด 4) ความเคยชินในกรอบวิธีคิดวิธีการศึกษาแบบเดิม 5) ติดในความเป็นพ่อแม่ที่ใช้อารมณ์ใช้การบีบบังคับ 6) ความรู้สึกขัดแย้งแก้อะไรไม่เป็น 7) ความรู้สึกว่าคุณยังเป็นเด็กและขาดความเชื่อมั่นอย่างแท้จริง 8) ลูกเป็นเด็กมีลักษณะพิเศษ 9) ปัญหาจากความเปลี่ยนแปลงภายในครอบครัว

ดร.อมรวิรัช นาคทรพร (2543) ได้ทำการศึกษา "การจัดการศึกษาโดยครอบครัว : ประสบการณ์ของนานาชาติ" พบว่า 1) ปัจจุบันการจัดการศึกษาโดยครอบครัวได้แพร่หลายและมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นในหลายประเทศ 2) ปัจจัยที่สร้างแรงผลักดันกระแสการจัดการศึกษาโดยครอบครัว ได้แก่ ปัญหาความไม่เหมาะสมของการศึกษาที่รัฐจัดให้ ปัญหาความรุนแรง ยาเสพติด และการล่องหนทางเพศในโรงเรียน และความเชื่อทางศาสนาเฉพาะกลุ่ม 3) ข้อคัดค้านเกี่ยวกับการจัดการศึกษาโดยครอบครัวในประเทศต่าง ๆ ประเด็นสำคัญ อาทิ ปัญหาการปิดกั้นเด็กจากประสบการณ์ทางสังคม ปัญหาคุณภาพมาตรฐานอันเนื่องจากคุณสมบัติของพ่อแม่ ปัญหาการบริหารจัดการในแง่ของการจัดระบบการสอดส่องดูแลและการสอบ และปัญหาการเป็นที่ยอมรับเข้าเรียนต่อในระดับที่สูงขึ้นในโรงเรียนปกติ 4) หลายประเทศได้มีการปรับเงื่อนไขทางกฎหมายเพื่อให้เปิดเสรีสำหรับการจัดการศึกษาโดยครอบครัว 5) ลักษณะของกลุ่มพ่อแม่ที่เข้ามาจัดการศึกษาโดยครอบครัวส่วนใหญ่เคร่งศาสนา เป็นครอบครัวที่มีทั้งพ่อและแม่ เป็นครอบครัวที่มีลูก 2 คนขึ้นไป มีระดับการศึกษาและรายได้ปานกลางหรือสูงกว่าระดับเฉลี่ยของคนทั่วไปเล็กน้อย 6) หลักสูตรและการเรียนการสอนมีความหลากหลาย ขึ้นอยู่กับความเชื่อและแรงจูงใจของพ่อแม่ 7) มีการสร้างเครือข่ายพ่อแม่กลุ่มครอบครัวบ้านเรียนในละแวกใกล้เคียง ไปจนถึงระดับชาติ 8) ในด้านบทบาทของรัฐ หลายประเทศเชื่อว่าน่าจะมีแนวโน้มไปในลักษณะผ่อนคลายเป็นพิเศษมากขึ้น

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการยอมรับนวัตกรรมการศึกษา

การวิจัยเกี่ยวกับนวัตกรรมและการยอมรับนวัตกรรมส่วนใหญ่เป็นการศึกษาถึงนวัตกรรมการเกษตร เนื่องจากนวัตกรรมในช่วงแรก ๆ จะเป็นนวัตกรรมที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีทางการเกษตร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับนวัตกรรมการศึกษายังมีจำนวนน้อย โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าเป็นการศึกษาถึงกระบวนการยอมรับหรือตัดสินใจทางนวัตกรรมที่เป็นการเปลี่ยนแปลงทั้งระบบไม่ใช่เป็นการเปลี่ยนแปลงเฉพาะจุดใดจุดหนึ่ง เช่น หลักสูตร หรือ การบริหาร

รัตนภรณ์ ธรรมโกศล (2527) ศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างการยอมรับหลักสูตรของผู้บริหารโรงเรียนกับทัศนคติของผู้บริหารโรงเรียนที่มีต่อผู้นำการเปลี่ยนแปลง การยอมรับหลักสูตรของผู้บริหารโรงเรียนกับความสามารถในการยอมรับข่าวสารของผู้บริหารโรงเรียน และการยอมรับหลักสูตรของผู้บริหารโรงเรียนกับโครงสร้างของสังคมภายในโรงเรียนที่เอื้ออำนวยต่อการบริหารหลักสูตร พบว่ามีความสัมพันธ์กันในทางบวกทั้งสิ้น แต่อยู่ในระดับที่ต่างกัน

คันสนีย์ ขำเกิด (2530) ศึกษาเรื่อง "องค์ประกอบที่มีผลต่อการยอมรับนวัตกรรมทางการเรียนการสอนของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น" พบว่าองค์ประกอบ 6 ประการที่มีผลต่อการยอมรับนวัตกรรมทางการเรียนการสอน 16 ประเภท เรียงลำดับจากมากที่สุด ได้แก่ 1.เจตคติที่ดีต่อนวัตกรรม 2.การที่ครูเคยศึกษาจากสถาบัน 3.ได้รับความรู้จากวิทยากรที่ให้การอบรม 4.ได้รับคำแนะนำจากศึกษานิเทศก์ 5.ได้รับความรู้จากนักวิชาการที่เขียนเผยแพร่ 6.เคยได้รับการอบรมหรือสัมมนา

วิเชียร จิตทรัพย์ (2533) ได้ศึกษาเรื่อง "องค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์กับการยอมรับนวัตกรรมทางเทคโนโลยีการศึกษาของครูมัธยมศึกษา เขตการศึกษา 6" พบว่า ครูมีการยอมรับนวัตกรรมทางเทคโนโลยีการศึกษาอยู่ในระดับมาก และในการหาความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบด้านสถานภาพของครูผู้สอน ด้านสภาพสังคมในโรงเรียน ด้านการสนับสนุนของผู้บริหาร และด้านคุณสมบัติของนวัตกรรมกับการยอมรับนวัตกรรมทางเทคโนโลยีการศึกษาของครู พบว่าไม่มีตัวทำนายใดที่มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ยุทธศักดิ์ ฮมแสน (2535) ศึกษาเรื่อง "การเผยแพร่ นวัตกรรมทางการศึกษา : ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการยอมรับหลักสูตรประถมศึกษา ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533 ของผู้บริหารโรงเรียน" พบว่า ปัจจัยด้านทัศนคติที่มีต่อหลักสูตร และด้านกระบวนการบริหารหลักสูตรมีอิทธิพลอยู่ในระดับ "มาก" ส่วนด้านสภาพการรับข่าวสารมีอิทธิพลอยู่ในระดับ "น้อย" และการยอมรับหลักสูตรด้านการเรียนการสอน ด้านการวัดและประเมินผล และด้านการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นอยู่ในระดับ "ต้องการนำไปทดลองใช้ก่อน"

สาโรจน์ แผงยัง (2536) ศึกษาเรื่อง "ปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อการยอมรับนวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาของนักฝึกอบรมในประเทศไทย" พบว่า ปัจจัยเชิงสาเหตุด้านพฤติกรรม การติดต่อสื่อสาร ทัศนคติ และแรงจูงใจ มีอิทธิพลโดยตรงต่อการยอมรับนวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษา และปัจจัยเชิงสาเหตุด้านคุณลักษณะส่วนตัว คุณลักษณะองค์กร มีอิทธิพล

ทางอ้อมต่อการยอมรับนวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษา โดยมีอิทธิพลผ่านตัวแปรความรู้ ทักษะ ทักษะ และแรงจูงใจ

อภิญา ซอหะซัน (2537) ศึกษาเรื่อง "องค์ประกอบที่สัมพันธ์กับการยอมรับนวัตกรรมทางเทคโนโลยีการศึกษาของครูสอนศาสนาอิสลาม เขตการศึกษา 1" พบว่า การมีรายได้จากการสอนศาสนา และการได้รับความรู้และประสบการณ์ด้านนวัตกรรมทางเทคโนโลยีการศึกษามีความสัมพันธ์กัน และองค์ประกอบด้านสภาพสังคมของครูในโรงเรียนมีความสัมพันธ์กัน

ส่วนโรเจอร์และคณะ (Rogers and others อ้างถึงใน วิเชียร จิตทรัพย์ 2534 : 19) พบว่า ครูที่ทราบเรื่องความคิดใหม่ทางการศึกษานั้นมักจะเป็นผู้ที่ได้รับการศึกษามากกว่าครูอื่น ๆ ในโรงเรียนเดียวกัน โดยจบจากวิทยาลัยหรือมหาวิทยาลัย และเป็นผู้สนใจในการอ่านนิตยสารทางการศึกษา นิยมการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษา มองเห็นประโยชน์ของการนำความคิดใหม่ ๆ มาใช้ให้เกิดผลดีทางการศึกษา

งานวิจัยข้างต้นล้วนแต่เป็นงานวิจัยเกี่ยวกับการยอมรับนวัตกรรมการศึกษาที่เป็นลักษณะหลักสูตร หรือ เทคโนโลยีการศึกษา โดยศึกษาครูและผู้บริหารโรงเรียน มีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการยอมรับนวัตกรรมการศึกษาทางเลือกลงอยู่เพียงไม่กี่เล่มในประเทศไทย ที่ศึกษาผู้ประกอบการของนักเรียนที่เข้าสู่ระบบการศึกษาทางเลือก อาทิ

ศิริพร วิริยะอักรเดชา (2543) ได้ศึกษาเรื่อง "การยอมรับนวัตกรรมการศึกษาแนวออลดอร์ฟ : ศึกษากรณีผู้ประกอบการที่มีบุตรศึกษาอยู่ในโรงเรียนปัญญูทัย" พบว่ากระบวนการศึกษาแนวออลดอร์ฟของผู้ปกครองที่ส่งบุตรเข้าศึกษาในโรงเรียนปัญญูทัยเป็นไปตามลำดับขั้นตอน ดังนี้ 1.การเปิดรับ 2.การหาข้อมูลเพิ่มเติม 3.การตัดสินใจยอมรับ 4.การส่งบุตรเข้าศึกษาและให้ความร่วมมือกับโรงเรียน 5.การยืนยันการยอมรับ สำหรับรูปแบบการสื่อสารที่ปรากฏในขั้นตอนของกระบวนการ ได้แก่ 1.การสื่อสารผ่านสื่อมวลชน 2.การสื่อสารผ่านสื่อบุคคล 3. การสื่อสารผ่านการสัมผัสเรียนรู้จากของจริง และ 4.การสื่อสารในตัวเอง โดยพบว่าปัจจัยที่ทำให้ผู้ประกอบการยอมรับการศึกษาในแนวนี้และส่งบุตรเข้าศึกษาที่โรงเรียนปัญญูทัย คือ 1.ปัจจัยด้านสังคมวัฒนธรรมที่กำลังมีปัญหาหลายด้านโดยเฉพาะการศึกษา 2.ปัจจัยด้านลักษณะของผู้ปกครอง ได้แก่ มีการศึกษาสูง ฐานะทางเศรษฐกิจดี มีพฤติกรรมสื่อสารที่เอื้อต่อการเปิดรับความคิดใหม่ ๆ และ 3.ปัจจัยด้านลักษณะของนวัตกรรมการศึกษาแนวออลดอร์ฟที่โรงเรียนปัญญูทัย ได้แก่

ประโยชน์เชิงเปรียบเทียบของการศึกษาแนวออลดอร์ฟ และความเข้ากันได้ระหว่างตัวนวัตกรรมการศึกษาแนวออลดอร์ฟกับความคิดเห็นของผู้ปกครอง

นอกจากนี้ ยังมีงานวิจัยเกี่ยวกับ "ปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับนวัตกรรมที่เกี่ยวกับการพัฒนา" อาทิ

มงคล ปิยสิริวัฒน์ (2539) ศึกษาเรื่อง "ปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับการใช้น้ำหยดเสริมไอโอดีนในน้ำ เพื่อป้องกันโรคขาดสารไอโอดีน อำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก" พบว่า 1.กลุ่มตัวอย่างมีการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับน้ำหยดเสริมไอโอดีนจากสื่อบุคคลมากที่สุด 2.คุณลักษณะทางนวัตกรรมของน้ำหยดเสริมไอโอดีนที่กลุ่มตัวอย่างให้ความสนใจมากที่สุด คือ เป็นสิ่งที่สามารถป้องกันโรคคอพอกได้ และส่วนใหญ่มีการตัดสินใจใช้น้ำหยดเสริมไอโอดีนด้วยตนเองเพียงคนเดียว 3. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการยอมรับการใช้น้ำหยดเสริมไอโอดีนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ คือ การเปิดรับข่าวสารและรูปแบบการตัดสินใจ

อุไรศรี อะสันตารี (2541) ศึกษาเรื่อง "ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการนำเด็กไปรับวัคซีนโปลิโอ ในโครงการรณรงค์ให้วัคซีนโปลิโอ ในเขตเมือง จังหวัดหนองคาย" พบว่า อายุและระดับการศึกษาที่ต่างกันจะมีผลต่อพฤติกรรมต่างกัน และทั้งคุณลักษณะทางนวัตกรรมของวัคซีนโปลิโอกับพฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการนำเด็กไปรับวัคซีน แต่พฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารอธิบายพฤติกรรมการนำเด็กไปรับวัคซีนได้มากกว่าลักษณะทางประชากรและคุณลักษณะของนวัตกรรม

สถาบันวิจัยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย

ในการศึกษาเรื่อง "การตัดสินใจยอมรับแนวคิดการจัดการศึกษาโดยครอบครัวของพ่อแม่ผู้ปกครอง" ผู้วิจัยใช้วิธีการศึกษาด้วยวิธีการเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เจาะลึก (Indept Interview) พ่อแม่ผู้ปกครองที่ตัดสินใจยอมรับแนวคิดการจัดการศึกษาโดยครอบครัว และ ผู้เชี่ยวชาญ ประกอบกับการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร เพื่อต้องการทราบถึงการแพร่กระจายแนวคิดเรื่องการจัดการศึกษาโดยครอบครัวไปยังครอบครัวต่าง ๆ ในสังคมไทยกระบวนการตัดสินใจของกลุ่มเป้าหมาย และปัจจัยต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจยอมรับแนวทางการจัดการศึกษาดังกล่าว

แหล่งข้อมูล

แหล่งข้อมูลหลักสำหรับการวิจัยครั้งนี้ คือ กลุ่มพ่อแม่ผู้ปกครองที่นำแนวคิดการจัดการศึกษาโดยครอบครัวมาใช้กับบุตรหลานในครอบครัว โดยจะสัมภาษณ์ผู้เป็นพ่อและ/หรือแม่ของแต่ละครอบครัว ในเบื้องต้นผู้วิจัยจะขอรายชื่อพ่อแม่ผู้ปกครองเหล่านี้จากศูนย์ประสานงานครอบครัวบ้านเรียน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ หลังจากนั้นจะใช้วิธี snowball ด้วยการให้พ่อแม่แนะนำบุคคลอื่น ๆ ที่สามารถให้สัมภาษณ์ในประเด็นดังกล่าว นอกจากนี้แหล่งของมูลหลักในงานวิจัยครั้งนี้คือ ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการศึกษาโดยครอบครัวในสังคมไทย ซึ่งผู้วิจัยจะขอรายชื่อผู้เชี่ยวชาญจากพ่อแม่ผู้ปกครองที่ไปสัมภาษณ์ และเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

แหล่งข้อมูลรอง ได้แก่ เอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาประกอบการวิเคราะห์ โดยเฉพาะประเด็นเรื่องการเผยแพร่และการแพร่กระจายข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องแนวคิดการจัดการศึกษาโดยครอบครัวในสังคมไทย

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยจะเก็บรวบรวมข้อมูลใน 2 ลักษณะ คือ การเก็บรวบรวมข้อมูลในภาพกว้าง โดยการศึกษาจากเอกสารและการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ เพื่อให้เห็นปรากฏการณ์โดยทั่วไปในสังคมเกี่ยวกับการเกิดแนวคิดการจัดการศึกษาโดยครอบครัวในสังคมไทย และการเก็บรวบรวมข้อมูลในภาพเจาะ โดยการสัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth Interview) พ่อแม่ผู้ปกครองที่นำแนวคิดการจัดการศึกษาโดยครอบครัวมาใช้ เพื่อให้เห็นกระบวนการในการตัดสินใจยอมรับแนวคิดดังกล่าวโดยละเอียด

ขั้นตอนในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ขั้นตอนในการเก็บรวบรวมข้อมูล มีดังนี้

1. เริ่มต้นด้วยการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับเรื่องแนวคิดการจัดการศึกษาโดยครอบครัวในประเทศไทย และทฤษฎีต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานในอันที่จะทำให้สามารถค้นคว้าหรือหาข้อมูลในเรื่องดังกล่าวต่อไป
2. ติดต่อขอรายชื่อครอบครัวบ้านเรียนจากศูนย์ประสานงานครอบครัวบ้านเรียน สำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติ เพื่อนำรายชื่อดังกล่าวมาวางแผนในการเก็บข้อมูล และติดต่อกับครอบครัวดังกล่าวเพื่อแนะนำตนเอง บอกวัตถุประสงค์ คัดเลือกกลุ่มเป้าหมาย และนัดหมายขอเข้าสัมภาษณ์
3. ศึกษาข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับครอบครัวที่จะสัมภาษณ์ และวางแผนแนวสัมภาษณ์
4. ลงเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกครอบครัวบ้านเรียน บุคคลที่เกี่ยวข้อง พร้อมด้วยการเก็บข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง จนกว่าจะได้ข้อมูลที่ละเอียดและลึกซึ้งเพียงพอสำหรับการวิเคราะห์
5. ศึกษาข้อมูลเพิ่มเติมจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง

6. นำผลที่ได้จากการสัมภาษณ์พ่อแม่ผู้ปกครอง ผู้เชี่ยวชาญและจากเอกสารมาเขียนอธิบายเพื่อเชื่อมโยงปรากฏการณ์ และวิเคราะห์ตามทฤษฎี

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ผู้วิจัยจะใช้ในการสัมภาษณ์ครอบครัวบ้านเรียนและบุคคลที่เกี่ยวข้อง คือ แบบสัมภาษณ์ โดยกำหนดแนวคำถามเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ต้องการ ทั้งนี้ก่อนที่จะมีแบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยจะต้องมีข้อมูลเบื้องต้นในเรื่องแนวคิดการจัดการศึกษาโดยครอบครัว และ เนื้อหาในเรื่องทฤษฎีต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องก่อนเป็นเบื้องต้น เพื่อให้สามารถวางแผนคำถามได้สอดคล้องกับสิ่งที่ต้องการ และเพื่อให้ได้คำตอบที่สามารถนำมาวิเคราะห์ได้

แนวคำถามจะแบ่งออกเป็น 4 ส่วนหลัก คือ

- ส่วนที่ 1 คำถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคล และ รายละเอียดของครอบครัว
- ส่วนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับการแพร่กระจายแนวคิดการจัดการศึกษาโดยครอบครัวในกลุ่มพ่อแม่ผู้ปกครอง
- ส่วนที่ 3 คำถามเกี่ยวกับขั้นตอนในการตัดสินใจยอมรับแนวคิดการจัดการศึกษาโดยครอบครัว
- ส่วนที่ 4 คำถามเกี่ยวกับความคิดเห็นทางด้านการศึกษา

แนวคำถามสำหรับข้อมูลส่วนที่ 1

- ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ปกครอง ได้แก่ อายุ การศึกษา อาชีพ รายได้
- จำนวนบุตร และ อายุของบุตร
- ลักษณะของครอบครัวและการดูแลบุตร
- การใช้เวลาว่างของบุตรและครอบครัว มีกิจกรรมอะไรบ้าง
- พฤติกรรมการเปิดรับสื่อมวลชนของผู้ปกครองและครอบครัว

- การแสวงหาข่าวสารเกี่ยวกับการศึกษาของผู้ปกครอง

แนวคำถามสำหรับข้อมูลส่วนที่ 2 และ ส่วนที่ 3

- การรับทราบข้อมูลเกี่ยวกับแนวคิดการจัดการศึกษาโดยครอบครัว : ทราบได้อย่างไร ทราบจากที่ไหน ทราบเมื่อไหร่ ทราบจากช่องทางใดบ้างหรือสื่อใดบ้าง ข้อมูลที่รับทราบมีอะไรบ้าง ความรู้สึกต่อการรับทราบข้อมูลดังกล่าวในเบื้องต้น
- การค้นหาข้อมูลเพิ่มเติม : มีการค้นหาข้อมูลเพิ่มเติมหรือไม่ อย่างไร ค้นหาจากแหล่งใดบ้าง
- การตัดสินใจนำแนวคิดนี้มาใช้ในครอบครัว : สาเหตุของการตัดสินใจดังกล่าว ระยะเวลาในการตัดสินใจ ผู้เกี่ยวข้องในการตัดสินใจครั้งนี้มีใครบ้าง และช่วยในการตัดสินใจอย่างไร ความรู้สึก/ความคิดเห็นในขณะนั้น
- อิทธิพลของบุคคลต่อการตัดสินใจนำแนวคิดดังกล่าวมาใช้ในครอบครัว : มีบุคคลใดที่ผลักดันให้เกิดการตัดสินใจยอมรับแนวคิดดังกล่าว บุคคลเหล่านั้นเป็นใคร มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจอย่างไร
- อิทธิพลของสื่อต่อการตัดสินใจนำแนวคิดดังกล่าวมาใช้ในครอบครัว : มีสื่อใดบ้างที่เผยแพร่ข้อมูลแนวคิดการจัดการศึกษาแบบดังกล่าวมาสู่ครอบครัว เนื้อหาที่น่าเสนอผ่านสื่อเป็นอย่างไร สื่อดังกล่าวมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจอย่างไร
- อิทธิพลของบริบททางสังคมต่อการตัดสินใจนำแนวคิดดังกล่าวมาใช้ในครอบครัว : มีปัจจัยทางสังคมแวดล้อมใดบ้างที่มีส่วนผลักดันให้ครอบครัวนำแนวคิดการจัดการศึกษาแบบดังกล่าวมาใช้
- การแก้ไขปัญหาต่าง ๆ : พบปัญหาหรืออุปสรรคใดบ้างในการนำแนวคิดดังกล่าวมาใช้ มีแก้ปัญหอย่างไร ใครมีบทบาทในการช่วยแก้ปัญหาบ้าง มีการแสวงหาข้อมูลใดบ้างในการแก้ปัญหา ความรู้สึก/ความคิดเห็นในการนำแนวคิดดังกล่าวมาใช้
- ผลจากการนำแนวคิดมาใช้ : ผลที่ตัวบุตร ผลที่ตัวพ่อแม่ ผลจากการยอมรับจากคนรอบข้าง ความรู้สึก/ความคิดเห็นต่อผลดังกล่าว
- อนาคตของครอบครัวกับการจัดการศึกษาโดยครอบครัว : จะใช้แนวคิดดังกล่าวต่อไปหรือไม่ อย่างไร จะมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงอะไรบ้าง

แนวคำถามสำหรับข้อมูลส่วนที่ 4

- ความรู้สึก และ ความคิดเห็นต่อแนวทางการจัดการศึกษาโดยครอบครัวในสังคมไทย : ข้อดี และ ข้อเสีย
- สาเหตุของการเกิดความรู้สึกและความคิดเห็นดังกล่าว : มีประสบการณ์ตรงในอดีตใดบ้างที่ทำให้เกิดความรู้สึกและความคิดเห็นดังกล่าว , มีการรับฟังข้อมูลจากทางใดบ้างที่ทำให้เกิดความรู้สึกและความคิดเห็นดังกล่าว

นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังศึกษาข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลในส่วนอื่น ๆ เพิ่มเติม เช่น สถานการณ์ทางสังคมในช่วงนั้น ๆ ต่อแนวคิดการจัดการศึกษาโดยครอบครัว ลักษณะการแพร่ระบาดแนวคิดดังกล่าวในช่วงนั้น ๆ เป็นต้น

การนำเสนอข้อมูล

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ที่มุ่งศึกษากระบวนการตัดสินใจยอมรับแนวคิดการจัดการศึกษาโดยครอบครัวของพ่อแม่ผู้ปกครองที่นำแนวคิดดังกล่าวมาใช้ ตลอดจนศึกษาถึงการแพร่กระจายแนวคิดดังกล่าวในกลุ่มพ่อแม่ผู้ปกครองเหล่านี้ เพื่อให้เข้าใจถึงปรากฏการณ์ ผู้วิจัยจึงนำเสนอข้อมูลด้วยวิธีการพรรณนา

ขั้นที่หนึ่ง พรรณนาภาพรวมให้เห็นถึงการเข้ามาของแนวคิดการจัดการศึกษาโดยครอบครัวในสังคมไทย การแพร่กระจายแนวคิดดังกล่าวในสังคมไทย การตอบรับจากสังคมในช่วงแรก และช่วงหลัง สาเหตุและปัจจัยที่ทำให้พ่อแม่ส่วนหนึ่งหันมาใช้ในการจัดการศึกษาโดยครอบครัว ทั้งนี้เพื่อเป็นการปูพื้นให้เห็นภาพกว้าง ๆ ก่อนในเบื้องต้น

ขั้นที่สอง พรรณนาข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์พ่อแม่ผู้ปกครองที่ไปสัมภาษณ์ ทั้งในส่วนข้อมูลเบื้องต้นที่เป็นรายละเอียดส่วนบุคคล และข้อมูลในส่วนของการตัดสินใจยอมรับแนวคิดดังกล่าว โดยดึงเอาจุดร่วมที่เหมือนกันของครอบครัวออกมานำเสนอ และดึงเอาจุดต่างของแต่ละครอบครัวมาเปรียบเทียบกัน ทั้งนี้เพื่อให้การนำเสนอข้อมูลมีความชัดเจนยิ่งขึ้น

ขั้นที่สาม สรุปลงและสังเคราะห์ถึงการแพร่กระจายแนวคิดดังกล่าว และปัจจัยต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจยอมรับแนวคิดการจัดการศึกษาโดยครอบครัวของพ่อแม่ผู้ปกครองดังกล่าวทั้งโดยภาพรวมและภาพเจาะ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 4 ผลการวิจัย

รายงานการวิจัยเรื่อง “การตัดสินใจยอมรับแนวคิดการจัดการศึกษาโดยครอบครัวของพ่อแม่ผู้ปกครอง” เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งเน้นการศึกษาปรากฏการณ์เพื่อให้เห็นภาพรวม (Holistic) และการศึกษาเฉพาะกรณี เพื่อให้เห็นภาพเจาะ โดยผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกกับกลุ่มพ่อแม่ที่ยอมรับแนวคิดการจัดการศึกษาโดยครอบครัวจำนวน 20 คน และสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 1 คน ประกอบกับการศึกษาข้อมูลในเอกสารที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ได้ผลตามวัตถุประสงค์ 3 ประเด็นหลัก ดังนี้ คือ

1. การแพร่กระจายแนวคิดระบบการจัดการศึกษาโดยครอบครัวในกลุ่มพ่อแม่ผู้ปกครอง
2. กระบวนการตัดสินใจยอมรับแนวคิดระบบการจัดการศึกษาโดยครอบครัวของพ่อแม่ผู้ปกครอง
3. ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจยอมรับแนวคิดระบบการจัดการศึกษาโดยครอบครัวของพ่อแม่ผู้ปกครอง

ในการนำเสนอผลการวิจัย จะแบ่งออกเป็น 2 ส่วนดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับครอบครัวที่จัดการศึกษาระบบโฮมสคูล
2. ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์
 - 2.1 การแพร่กระจายแนวคิดระบบการจัดการศึกษาโดยครอบครัวในกลุ่มพ่อแม่ผู้ปกครอง
 - 2.2 กระบวนการตัดสินใจยอมรับแนวคิดระบบการจัดการศึกษาโดยครอบครัวของพ่อแม่ผู้ปกครอง
 - 2.3 ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจยอมรับแนวคิดระบบการจัดการศึกษาโดยครอบครัวของพ่อแม่ผู้ปกครอง

ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับครอบครัวที่จัดการศึกษาระบบโฮมสคูล

ครอบครัวที่ทำการศึกษาครั้งนี้มีทั้งสิ้น 20 ครอบครัว โดยมี 14 ครอบครัวอยู่ในกรุงเทพฯ มี 2 ครอบครัวอยู่ในจังหวัดนนทบุรี มี 2 ครอบครัว อยู่ในจังหวัดสมุทรปราการ มี 1 ครอบครัวอยู่ในจังหวัดนครปฐม และ มี 1 ครอบครัวอยู่ในจังหวัดกาญจนบุรี

ตารางแสดงข้อมูลผู้ให้สัมภาษณ์ จำแนกตามแหล่งที่พักอาศัย

แหล่งที่พักอาศัย	กรุงเทพฯ	นนทบุรี	สมุทรปราการ	นครปฐม	กาญจนบุรี
จำนวนผู้ให้สัมภาษณ์	14	2	2	1	1

อายุของพ่อส่วนใหญ่อยู่ในช่วงอายุ 41-50 ปี และอายุของแม่ส่วนใหญ่อยู่ในช่วงอายุ 25-40 ปี

ตารางแสดงข้อมูลผู้ให้สัมภาษณ์ จำแนกตามอายุ

ช่วงอายุ	25 - 40 ปี	41 - 50 ปี	51 - 60 ปี
จำนวนพ่อ (คน)	7	11	2
จำนวนแม่ (คน)	11	8	1

การศึกษาส่วนใหญ่ของพ่อจบการศึกษาระดับปริญญาตรี การศึกษาต่ำสุดของพ่อที่พบคือ ระดับปวช.และม.6 ซึ่งมี 2 คน การศึกษาสูงสุดของพ่อที่พบ คือ ระดับปริญญาเอกซึ่งมี 1 คน ส่วนการศึกษาส่วนใหญ่ของแม่จบการศึกษาระดับปริญญาตรี ระดับการศึกษาต่ำสุดของแม่ คือ ระดับม.6 ซึ่งมีจำนวน 2 คน และการศึกษาสูงสุดของแม่คือ ระดับปริญญาโท มีจำนวน 2 คน

ตารางแสดงข้อมูลผู้ให้สัมภาษณ์ จำแนกตามการศึกษา

การศึกษา	ปวช.	ม.6	อนุปริญญา	ปริญญาตรี	ปริญญาโท	ปริญญาเอก
จำนวนพ่อ (คน)	1	1	2	12	3	1
จำนวนแม่ (คน)	-	2	-	16	2	-

อาชีพของพ่อมีหลากหลายดังนี้ ครู/อาจารย์ทั้งในและนอกราชการ 3 คน , ลูกจ้างบริษัท เอกชน 3 คน , รับราชการทั่วไป 2 คน ได้แก่ ทหารเรือ 1 คน และเจ้าหน้าที่กรมป่าไม้ 1 คน , ธุรกิจส่วนตัว 4 คน ได้แก่ ธุรกิจร้านเบเกอรี่ 1 คน , ธุรกิจโรงงาน 2 คน และธุรกิจให้คำปรึกษากฎหมาย 1 คน , แพทย์ 2 คน , วิศวกร 1 คน , NGO ด้านเด็กและสิทธิมนุษยชน 1 คน , ธนาคาร 1 คน , ประกอบอาชีพอิสระ 1 คน และไม่ได้ประกอบอาชีพใด ๆ เป็นพ่อบ้าน 2 คน

จำนวนครึ่งหนึ่งของแม่ที่สัมภาษณ์ไม่ประกอบอาชีพ โดยเป็นแม่บ้านดูแลบ้าน (ก่อนหน้านี้เคยเป็นครู/อาจารย์ 2 คน และ เคยทำงานบริษัทเอกชน 3 คน) อีกครึ่งหนึ่งของแม่ที่สัมภาษณ์ประกอบอาชีพต่าง ๆ ดังนี้ ครู/อาจารย์ทั้งในราชการและนอกราชการ 2 คน , แพทย์ 1 คน , ทำธุรกิจส่วนตัว 5 คน ได้แก่ ธุรกิจร้านเบเกอรี่ 1 คน , ธุรกิจโรงงาน 1 คน , ธุรกิจเนอลเซอรี่ 2 คน และธุรกิจขายตรง 1 คน , NGO ด้านเด็ก 1 คน , และมีอาชีพสื่อมวลชน 1 คน คือทำนิตยสารเกี่ยวกับครอบครัว

ตารางแสดงข้อมูลผู้ให้สัมภาษณ์ จำแนกตามอาชีพ

อาชีพ	จำนวนพ่อ (คน)	จำนวนแม่ (คน)
แม่บ้าน / พ่อบ้าน	2	10
ครู / อาจารย์	3	2
ลูกจ้างทั่วไป (ไม่ระบุ)	3	-
รับราชการ (นอกเหนือจากครู)	2	-
ธุรกิจส่วนตัว	4	5
แพทย์	2	1
วิศวกร	1	-
NGO	1	1
สื่อมวลชน (นิตยสารครอบครัว)	-	1
ธนาคาร	1	-
อิสระ (ไม่ระบุ)	1	-

นอกจากนี้ยังพบว่าครอบครัวที่มีทั้งพ่อและแม่ทำงานมีจำนวน 9 ครอบครัว ครอบครัวที่มีพ่อหรือแม่ทำงานเพียงคนเดียวมีจำนวน 10 ครอบครัว และครอบครัวที่ทั้งพ่อและแม่ไม่ได้ทำงานมีจำนวน 1 ครอบครัว โดยครอบครัวที่มีทั้งพ่อและแม่ทำงานประกอบด้วยครอบครัวที่ทำธุรกิจส่วนตัว

ตัวจำนวน 4 ครอบครัว ครอบครัวที่พ่อหรือแม่หรือทั้งพ่อและแม่ทำงานอิสระจำนวน 2 ครอบครัว และครอบครัวที่พ่อและแม่ทำงานราชการหรือลูกจ้างมีจำนวน 3 ครอบครัว โดยในจำนวนนี้มี 1 ครอบครัวที่มีพ่อทำงานเต็มเวลาและแม่ทำงานไม่เต็มเวลา (Part time)

ตารางแสดงข้อมูลผู้ให้สัมภาษณ์ จำแนกตามจำนวนผู้ทำงานในครอบครัว

ครอบครัว	จำนวน (ครอบครัว)
ครอบครัวที่ทั้งพ่อและแม่ทำงาน	9
ครอบครัวที่พ่อหรือแม่ทำงานเพียงคนเดียว	10
ครอบครัวที่ทั้งพ่อและแม่ไม่ได้ทำงาน	1

รายได้ครอบครัวส่วนใหญ่ของครอบครัวอยู่ในช่วง 20,000 – 30,000 บาทต่อเดือน รายได้ต่ำสุดของครอบครัว คือ ต่ำกว่า 20,000 บาท ต่อเดือน(แต่ไม่ต่ำกว่า 10,000 บาท) มีจำนวน 2 ครอบครัว รายได้สูงสุดอยู่ในช่วง 40,001 – 50,000 บาทต่อเดือน มีจำนวน 3 ครอบครัว

ตารางแสดงข้อมูลผู้ให้สัมภาษณ์ จำแนกตามรายได้

รายได้	จำนวน (ครอบครัว)
ต่ำกว่า 20,000 บาท (ไม่ต่ำกว่า 10,000 บาท)	2
20,000 – 30,000 บาท	12
30,001 – 40,000 บาท	3
40,001 – 50,000 บาท	3

ลักษณะทางกายภาพของครอบครัวพบว่าครอบครัวส่วนใหญ่มีที่พักอาศัยเป็นบ้านเดี่ยวมีบริเวณ มีรั้วรอบขอบชิด และอยู่ในหมู่บ้านจัดสรร

ครอบครัวส่วนใหญ่มีจำนวนบุตร 2 คน มีจำนวน 2 ครอบครัวที่มีบุตร 3 คน และครอบครัวที่มีบุตร 2 และ 3 คนส่วนใหญ่ไม่ได้จัดการศึกษาให้บุตรทุกคน ส่วนใหญ่จะจัดการศึกษาให้บุตรเพียง 1 คนใน 2 และ 3 คนเท่านั้น

ตารางแสดงข้อมูลผู้ให้สัมภาษณ์ จำแนกตามจำนวนบุตร

จำนวนบุตร	1 คน	2 คน	3 คน
จำนวนครอบครัว (ครอบครัว)	8	10	2

ตารางแสดงข้อมูลผู้ให้สัมภาษณ์ จำแนกตามจำนวนบุตรที่ทำโฮมสคูล

จำนวนบุตรที่ทำโฮมสคูล (คน)	1 ใน 1 คน	1 ใน 2 คน	2 ใน 2 คน	1 ใน 3 คน	2 ใน 3 คน
จำนวนครอบครัว (ครอบครัว)	8	6	4	1	1

นอกจากนี้ยังพบว่าบุตรส่วนใหญ่เคยเข้าโรงเรียนมาแล้ว มีเพียง 5 ครอบครัวที่ไม่เคยส่งบุตรเข้าโรงเรียน ซึ่งเป็นครอบครัวที่มีบุตร 1 คนทั้งสิ้น

ตารางแสดงข้อมูลผู้ให้สัมภาษณ์ จำแนกตามประสบการณ์การศึกษาของบุตร

ประสบการณ์การศึกษาบุตร	เคยเข้าโรงเรียน	ไม่เคยเข้าโรงเรียน
จำนวนบุตร (คน)	29	5

ผู้ที่ตัดสินใจหลักในการนำแนวคิดการจัดการศึกษาโดยครอบครัว หรือ โฮมสคูลมาใช้กับลูก คือ แม่ โดยทุกครอบครัวล้วนมีการปรึกษารีหรือกับพ่อก่อนตัดสินใจ

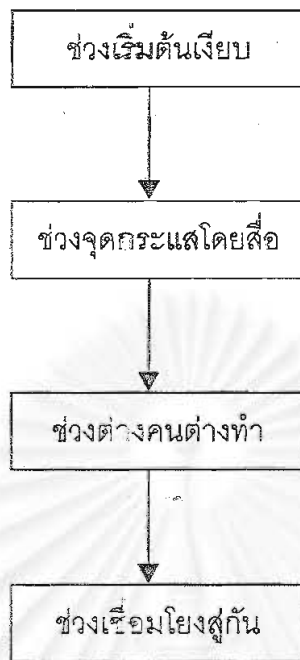
ผลการวิจัย

1. การแพร่กระจายแนวคิดระบบการจัดการศึกษาโดยครอบครัว

การศึกษาเกี่ยวกับการแพร่กระจายแนวคิดการจัดการศึกษาโดยครอบครัวเป็นการศึกษาภาพรวมเพื่อให้เห็นลักษณะของการแพร่กระจายแนวคิดนี้ในกลุ่มพ่อแม่ตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงปัจจุบัน โดยผู้วิจัยได้ศึกษาจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ และการศึกษาข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง ประกอบกับการวิเคราะห์ข้อมูลได้จากพ่อแม่ที่ให้สัมภาษณ์

ผลจากการวิจัยพบว่าการแพร่กระจายแนวคิดการจัดการศึกษาโดยครอบครัวแบ่งออกได้เป็น 4 ช่วง ได้แก่ ช่วงเริ่มต้นเงียบ ช่วงจุดกระแสโดยสื่อ ช่วงต่างคนต่างทำ และ ช่วงเชื่อมโยงสู่กัน

แผนภูมิที่ 2 แสดงช่วงเวลาของการแพร่กระจายแนวคิดการจัดการศึกษาโดยครอบครัว

1. ช่วงเริ่มต้นเจียบ (ปี พ.ศ. 2522 – 2530)
2. ช่วงจุดกระแสโดยสื่อ (ปี พ.ศ. 2531 – 2532)
3. ช่วงต่างคนต่างทำ (ปี พ.ศ. 2535 - 2540)
4. ช่วงเชื่อมโยงสู่กัน (ปี พ.ศ. 2541 – 2544)

1. ช่วงเริ่มต้นเจียบ เป็นช่วงที่สังคมเริ่มเกิดประเด็นการศึกษาทางเลือกจากการที่มีการก่อตั้งโรงเรียนหมู่บ้านเด็ก ในช่วงนี้มีผู้เริ่มต้นจัดการศึกษาให้กับลูกเป็นครั้งแรกแบบเจียบๆ ไม่เปิดเผย เนื่องจากเป็นช่วงที่สังคมให้คุณค่ากับการศึกษาในโรงเรียน ครอบครัว "ธงไชย" เป็นครอบครัวแรกที่เริ่มจัดการศึกษาให้ลูก ซึ่งในขณะที่เริ่มต้นครอบครัว "ธงไชย" ยังไม่รู้จักแนวคิดการจัดการศึกษาโดยครอบครัว ครอบครัว "สุตินธร" เป็นครอบครัวที่สองที่จัดการศึกษาให้ลูก และเป็นครอบครัวที่นำแนวคิดการจัดการศึกษาโดยครอบครัวเข้ามาเผยแพร่ให้กับคนในสังคม ครอบครัวที่จัดการศึกษาให้กับลูกในช่วงนี้ทำอย่างเจียบ ๆ ทั้ง 2 ครอบครัวมีการติดต่อสื่อสารกันอย่างเสมอในขณะเดียวกันครอบครัว "ธงไชย" ได้พยายามสื่อสารสู่สาธารณะในประเด็นเรื่องการศึกษาทางเลือก ส่วนครอบครัว "สุตินธร" พยายามสื่อสารสู่สาธารณะเพื่อให้แง่คิดแก่สังคมในเรื่องการศึกษา (ดังรายละเอียดในหน้า 58)

2. ช่วงจุดกระแสโดยสื่อ เป็นช่วงที่สังคมเริ่มรู้จักแนวความคิดการจัดการศึกษาโดยครอบครัวจากการที่สื่อมวลชนนำเสนอภาพครอบครัว "ชุตินธร" เนื่องจากมีผู้เข้าไปร้องเรียนต่อกระทรวงศึกษาธิการว่านายแพทย์โชติช่วง ชุตินธรรักขังลูกไว้ที่บ้าน ไม่ให้ไปโรงเรียน ทำให้สังคมเกิดการตรวจสอบ ในช่วงแรกของการเกิดกระแสเป็นไปในทิศทางลบว่านายแพทย์โชติช่วงเป็นหมอบ้า ถักขังลูก ต่อมาสื่อมวลชนได้เข้ามานำเสนอข้อเท็จจริง ทำให้กระแสเริ่มเป็นไปในทิศทางบวกมากขึ้น สังคมเริ่มเข้าใจการจัดการศึกษาในครอบครัว "ชุตินธร" และเริ่มรู้จักแนวความคิดการจัดการศึกษาโดยครอบครัว แต่ทั้งนี้สังคมยังคงให้คุณค่ากับการศึกษาในโรงเรียน (ดังรายละเอียดในหน้า 62)

3. ช่วงต่างคนต่างทำ เป็นช่วงที่พ่อแม่กลุ่มเล็ก ๆ กลุ่มหนึ่งที่มีความรู้สึกไม่พอใจกับการศึกษาในระบบที่เป็นอยู่ และเป็นผู้ที่สนใจด้านการศึกษาเรียนรู้ได้ตัดสินใจนำลูกออกจากโรงเรียน และนำลูกมาสอนเองอยู่ที่บ้าน ในช่วงนั้นไม่มีกระแสเรื่องการจัดการศึกษาโดยครอบครัว สังคมจึงไม่ให้ความสนใจกับครอบครัวที่จัดการศึกษาโดยครอบครัว ทำให้ไม่มีการนำเสนอเรื่องราวของครอบครัวเหล่านี้ออกสู่สาธารณชน ในช่วงนี้พ่อแม่ที่จัดการศึกษาให้กับลูกได้ดำเนินการจัดการศึกษาในลักษณะต่างคนต่างทำ แต่ละคนมีแนวทางในการจัดการเรียนการสอนของตนเอง ไม่มีการติดต่อสื่อสารกันเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลความรู้ พ่อแม่ได้นำชื่อลูกไปฝากลงทะเบียนเป็นนักเรียนไว้ที่โรงเรียนหมู่บ้านเด็กเพื่อให้ถูกต้องตามกฎหมาย ในช่วงท้ายของระยะนี้ครอบครัว "พิงอุดม" ได้พยายามถ่ายทอดประสบการณ์การจัดการเรียนรู้ในครอบครัวออกสู่สังคม โดยผ่านการเขียนเป็นบทความลงในนิตยสาร ส่งผลให้คนเริ่มรู้จักและสนใจแนวทางการเรียนรู้ภายในครอบครัวอีกครั้งหนึ่ง (ดังรายละเอียดในหน้า 64)

4. ช่วงเชื่อมโยงสู่กัน เป็นช่วงที่พ่อแม่ที่ทำโฮมสคูลและพ่อแม่ที่สนใจทำเริ่มรู้จักกัน และติดต่อสื่อสารกันมากขึ้น เนื่องจากในช่วงนี้ได้มีสถานการณ์การยกร่างพรบ.การศึกษาแห่งชาติฉบับใหม่และเกิดกระแสการปฏิรูปการศึกษา ทำให้พ่อแม่ที่สนใจเรื่องการปฏิรูปการศึกษาได้มีโอกาสพบปะพูดคุยกันในเวทีประชุมต่าง ๆ จนทำให้เกิดการรวมตัวกัน การรวมกลุ่มของพ่อแม่ได้เกิดกิจกรรมต่าง ๆ มากมายที่ทำให้พ่อแม่โฮมสคูลได้พบปะพูดคุยกัน และได้ถ่ายทอดความรู้ให้แก่พ่อแม่ที่สนใจทำ จากการรวมตัวของพ่อแม่ที่สนใจเรื่องการปฏิรูปการศึกษาและกิจกรรมต่าง ๆ ทำให้เกิดพ่อแม่ที่ทำโฮมสคูลเพิ่มขึ้น และพ่อแม่เหล่านี้บางส่วนได้รวมกลุ่มกันจัดกิจกรรมในนามของครอบครัวโฮมสคูลอย่างต่อเนื่อง ทำให้สังคมได้รู้จักครอบครัวโฮมสคูล สื่อมวลชนเริ่มสนใจและนำเสนอภาพครอบครัวโฮมสคูลมากขึ้น (ดังรายละเอียดในหน้า 69)

ช่วงเริ่มต้นเจียบ

ในช่วงปี 2522 - 2528 สังคมเริ่มเกิดกระแสแนวคิดการศึกษาทางเลือก จากกรณีการก่อตั้งโรงเรียนหมู่บ้านเด็กโดยคุณพิภพและคุณรัชนี ธงไชย โรงเรียนหมู่บ้านเด็กได้จัดการเรียนการสอนให้กับเด็กตามแนวคิดปรัชญาการศึกษาแบบ Summer Hill ทำให้กระแสการศึกษาทางเลือกเริ่มแพร่หลายในสังคมไทย โดยเฉพาะแนวคิดเรื่องการให้อิสระเสรีแก่เด็กในการศึกษาเรียนรู้

ช่วง 5 ปีแรกของการก่อตั้งโรงเรียนหมู่บ้านเด็ก คุณพิภพ และ คุณรัชนี ธงไชย ต้องต่อสู้กับกระแสต่อต้านจากสังคมอย่างมากในขณะนั้น เนื่องจากสังคมยังให้คุณค่ากับการศึกษาในระบบ คุณพิภพเป็นบุคคลสำคัญที่พยายามผลักดันให้เกิดการยอมรับการศึกษาทางเลือก โดยได้ถ่ายทอดความคิดผ่านทางบทความ และ การพูดบรรยายตามที่ต่าง ๆ นอกจากนี้สื่อมวลชนได้เข้ามานำเสนอภาพโรงเรียนหมู่บ้านเด็กจนทำให้สังคมเกิดการยอมรับการศึกษาทางเลือกมากขึ้นในเวลาต่อมา

โรงเรียนหมู่บ้านเด็ก จึงเป็นตัวแปรสำคัญที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในกระแสสังคมขณะนั้น และกลายเป็นสถานที่สำหรับผู้สนใจเรื่องการศึกษาทางเลือกในแนวต่าง ๆ ได้เข้ามาศึกษาและพูดคุยแลกเปลี่ยน

ครอบครัว “ธงไชย” ผู้เริ่มต้นสอนลูกเอง

ในช่วงปี พ.ศ. 2522 ที่คุณพิภพและคุณรัชนี ธงไชยก่อตั้งโรงเรียนหมู่บ้านเด็ก ในขณะนั้นคุณพิภพและคุณรัชนีมีบุตรชาย 2 คน คนโตกำลังเรียนอยู่ชั้นป.4 ส่วนคนเล็กกำลังเตรียมตัวจะเข้าโรงเรียน บุตรคนโตของคุณพิภพและคุณรัชนียืนยันที่จะไม่ยอมเรียนหนังสือ ทำให้คุณพิภพและคุณรัชนีต้องตัดสินใจนำลูกออกจากโรงเรียน และนำบุตรทั้ง 2 คนมาอยู่ที่โรงเรียนหมู่บ้านเด็ก โดยตั้งใจว่าจะให้บุตรทั้งสองคนได้เรียนหนังสือที่โรงเรียนหมู่บ้านเด็ก

“ตอนนั้นคนโตกำลังเรียนอยู่ป. 4 แต่ลูกคนโตบอกว่าไม่เรียน ยื่นกระดาษกระต่ายขาวเดี่ยวว่าไม่ยอมเรียนหนังสือ แม่เลยตัดสินใจเอาลูกออกแล้วเอาคนเล็กไปอยู่ที่หมู่บ้านเด็กด้วยกัน” (คุณรัชนี ธงไชย : สัมภาษณ์ 18 กุมภาพันธ์ 2544)

หลังจากนั้น 1 ปี บุตรคนโตได้เข้าเรียนหนังสือที่โรงเรียนหมู่บ้านเด็ก ส่วนบุตรคนเล็กเรียน ๆ เล่น ๆ มาเรื่อย ๆ จนกระทั่งบุตรคนเล็กได้ขออนุญาตไม่อยู่ที่โรงเรียนหมู่บ้านเด็กและขอกลับมาอยู่กับย่าที่บ้าน ตั้งแต่นั้นมาบุตรคนเล็กของคุณพิภพและคุณรัชนีก็ได้รับการศึกษาที่บ้านมาโดยตลอด ซึ่งผู้ที่คอยให้การศึกษาคือพ่อ แม่ และย่า

“ตอนนั้นแม่ยังไม่เข้าใจเรื่องไฮมสคูล แต่แม่คิดว่าการที่ลูกไม่ต้องเข้าห้องเรียนไม่ต้องเรียน ก กระจา แต่ลูกเข้าใจเรื่องชีวิต เข้าใจกลุ่มคนต่าง ๆ แม่คิดว่ามันเป็นการศึกษาแล้ว” (คุณรัชนี ธงไชย : สัมภาษณ์ 18 กุมภาพันธ์ 2544)

ในปี พ.ศ. 2522 - 2524 จึงเริ่มมีครอบครัวจัดการศึกษาให้กับบุตร โดยครอบครัว “ธงไชย” เป็นครอบครัวแรกที่ทำ พร้อม ๆ กับการพยายามสร้างการยอมรับแนวคิดการศึกษาทางเลือกให้เกิดขึ้นในสังคมไทย

ครอบครัว “ธงไชย” กับการสื่อสารกับสาธารณะ

ในช่วงที่ครอบครัว “ธงไชย” เริ่มจัดการศึกษาให้กับลูกเป็นช่วงพร้อม ๆ กับที่โรงเรียนหมู่บ้านเด็กก่อตั้ง ครอบครัว “ธงไชย” จึงเน้นไปที่การพยายามต่อสู้เพื่อให้สังคมยอมรับโรงเรียนหมู่บ้านเด็ก เนื่องจากในช่วงนั้นสังคมยังไม่ยอมรับการศึกษาทางเลือก คุณพิภพ ธงไชย ได้พยายามต่อสู้โดยนำเสนอความคิดเห็นผ่านบทความ และ การพูดอภิปรายในที่ต่าง ๆ รวมถึงการที่มีสื่อมวลชนเข้ามาเก็บข้อมูลและนำเสนอภาพ

“ช่วงที่มีโรงเรียนหมู่บ้านเด็ก พ่อเบ๊ยกจะเป็นคนต่อสู้ เป็นคนไปพูดในที่สาธารณะมากกว่า แต่แม่จะเป็นคนลงมือทำ พ่อเบ๊ยกพูด แม่แ้วทำ ตั้งแต่ปี 23 ที่พ่อเบ๊ยกออกมาพูดเรื่องรร.หมู่บ้านเด็ก” (คุณรัชนี ธงไชย : สัมภาษณ์ 1 เมษายน 2544)

ในขณะที่ครอบครัว “ธงไชย” พยายามผลักดันกระแสการศึกษาทางเลือกให้เกิดการยอมรับในวงกว้าง แต่ในเรื่องการจัดการศึกษาโดยครอบครัวของครอบครัว “ธงไชย” ไม่มีการแพร่หลายออกสู่วงกว้าง เนื่องจากครอบครัว “ธงไชย” ไม่ได้มีแนวคิดในการจัดการศึกษาโดยครอบครัวและไม่ได้มีความตั้งใจที่จะจัดการศึกษาโดยครอบครัว (มีเพียงแนวคิดการให้อิสระแก่ผู้เรียนตามแนว Summer Hill) แต่เนื่องจากลูกไม่ต้องการเข้าโรงเรียนทำให้ครอบครัว “ธงไชย” ต้องหันมาจัดการศึกษาให้กับลูกเอง

การสื่อสารสู่สังคมในเรื่องการให้การศึกษาแก่ลูกของครอบครัว “ธงไชย” เป็นเพียงการสื่อสารในวงแคบ คือ เป็นการสื่อสารเฉพาะในกลุ่มคนใกล้ชิด และญาติพี่น้องที่สนิท ซึ่งปฏิกิริยาของคนรอบข้างในขณะนั้นค่อนข้างไม่เห็นด้วย ส่งผลให้คุณรัชนีไม่ต้องการเปิดเผยว่าลูกเรียนอยู่ที่บ้าน โดยไม่เข้าโรงเรียน

“หลายคนก็บอกนะว่าลูกไม่เข้าห้องเรียนแล้วจะอ่านหนังสือออกหรือ แล้วจะมาแข่งขันกันในสังคมได้หรือ เราก็บอกว่าตอนนั้นเราก็เกิดวันไหว้ มีคนทั่วถึงเราเยอะเราก็วันไหว้” (คุณรัชนี : สัมภาษณ์ 18 กุมภาพันธ์ 2544)

การสื่อสารกับสังคมของครอบครัว “ธงไชย” ในเรื่องการศึกษาโดยครอบครัวจึงเป็นการสื่อสารในวงแคบ คือ ในกลุ่มคนใกล้ชิด ส่วนการสื่อสารในวงกว้างเป็นเรื่องการพยายามผลักดันการยอมรับแนวคิดการศึกษาทางเลือกให้เกิดขึ้นในสังคมไทย

ครอบครัว “สุตินธร” : ผู้เริ่มต้นแนวคิดการจัดการศึกษาโดยครอบครัว

ครอบครัว “สุตินธร” เป็นครอบครัวที่ศรัทธาในศาสนาคริสต์นิกายเซเว่นเดย์ แอดเวนติสต์ (Seventh-Day Adventists) มีนายแพทย์โชติช่วง สุตินธรเป็นหัวหน้าครอบครัว หรือที่เรียกกันในกลุ่มแวดวงที่รู้จักว่า “หมอโชติช่วง” หมอโชติช่วงได้เคยไปศึกษาและเติบโตในสหรัฐอเมริกาตั้งแต่อายุ 5 ขวบ และกลับเข้ามาใช้ชีวิตในเมืองไทยก่อนหน้าที่จะมีครอบครัว

หลังจากมีลูก หมอโชติช่วงเริ่มสนใจเรื่องการศึกษาเรียนรู้ และยืนยันในปรัชญาความเชื่อที่ว่า “ลูกเป็นของพ่อแม่ไม่ใช่เป็นของรัฐ การให้การศึกษาแก่ลูกจึงเป็นสิทธิและหน้าที่โดยชอบธรรมของพ่อแม่ ไม่ใช่เป็นสิทธิที่รัฐจะผูกขาดเข้ามาจัดการแทนทั้งหมด”

ในปี 2527 หมอโชติช่วงได้รู้จักโรงเรียนหมู่บ้านเด็กผ่านทางสื่อมวลชน ซึ่งในขณะนั้นโรงเรียนหมู่บ้านเด็กเป็นแห่งแรกที่พูดถึงการศึกษาทางเลือก และ การเรียนรู้อย่างเป็นอิสระของเด็ก หมอโชติช่วงจึงได้เข้ามาพูดคุยแลกเปลี่ยนกับคุณรัชนี ธงไชยที่โรงเรียนหมู่บ้านเด็ก และเป็นบุคคลแรกที่พูดถึงแนวคิดโฮมสคูลในขณะนั้น

คุณรัชนี ธงไชย หรือที่เรียกกันในกลุ่มคนรู้จักว่า “แม่แอ้ว” แม่แอ้วเล่าว่า “ก่อนที่คุณหมอจะมาทำโฮมสคูล ประมาณปี 2527 คุณหมอมานเจอเรื่องโรงเรียนหมู่บ้านเด็กเข้า คุณหมอก็

เลยมาหาเราที่เมืองกาญจน์ มาพูดคุยแลกเปลี่ยน และคุณหมอก็ยังคุยถึงเรื่องงานวิจัยของอเมริกา ที่ชี้ให้เห็นว่าระบบการศึกษาเนี่ยมันผิดในการที่บังคับให้เด็กเรียนตั้งแต่ 6 ขวบ เราก็มานั่งคุยกับคุณหมออยู่หลายเดือนว่าคุณหมอมองจะตัดสินใจว่าถ้าฉันเอาลูกมาเรียนที่นี่มัย เราก็เลยคิดว่าถ้าเรา รับประทานเราก็มาทำโปรแกรมโฮมสคูล ก็ทำกันแบบเสียบ ๆ หลังจากคุยกันแล้วเราโอเคแล้ว คุณหมอมองก็เลยเอาชื่อลูกเข้ามาเลย” (สัมภาษณ์ 1 เมษายน 2544)

หลังจากหมอโชติช่วงเข้าไปคุยกับแม่แ้วที่โรงเรียนหมู่บ้านเด็กหลายเดือน และได้นำเอา ข้อมูลจากที่หมอได้รับทราบมาจากประเทศอเมริกามาถ่ายทอดและพูดคุยแลกเปลี่ยนกับแม่แ้ว ทำให้โรงเรียนหมู่บ้านเด็กริเริ่มโครงการ “โรงเรียนในบ้าน” ขึ้นเสียบ ๆ โดยมีครอบครัว “สุตินธร” เป็นครอบครัวแรกที่นำชื่อลูกมาฝากไว้กับโรงเรียนหมู่บ้านเด็ก เพื่อเทียบโอนวุฒิการศึกษา

ครอบครัว “สุตินธร” จึงเป็นครอบครัวที่ 2 ที่นำลูกออกมาจัดการศึกษาที่บ้าน นายแพทย์ โชติช่วง สุตินธรมีความคิดพื้นฐานเดิมที่ตั้งใจว่าจะจัดการศึกษาให้ลูกด้วยตนเองตามแนวคิดโฮม สคูลที่รู้มาจากประเทศอเมริกาเมื่อครั้งที่ไปใช้ชีวิตอยู่ที่นั่น หลังจากกลับมาประเทศไทยจึงได้ พยายามค้นหาหนทางที่จะจัดการศึกษาให้กับลูกโดยเข้าไปคุยกับคุณรัชนี ธงไชย จนทำให้โรงเรียนหมู่บ้านเด็กเกิดโครงการ “โรงเรียนในบ้าน” ซึ่งเป็นโครงการที่เป็นช่องทางให้นายแพทย์โชติ ช่วงได้นำชื่อลูกมาฝากไว้ และมีการประเมินผลเพื่อเทียบโอนวุฒิได้โดยไม่ต้องเข้าเรียนในห้องเรียน

ครอบครัว “สุตินธร” กับการสื่อสารกับสาธารณะ

ในช่วงปี พ.ศ. 2528 ซึ่งเป็นช่วงที่หมอโชติช่วงตัดสินใจจัดการศึกษาให้กับลูกด้วยตนเอง นั้น เป็นช่วงเวลาที่ยังให้ความสำคัญกับโรงเรียนอย่างมาก ครอบครัว “สุตินธร” จึงจัดการ ศึกษาให้กับลูกแบบเสียบ ๆ ไม่เปิดเผยสู่วงกว้าง มีเพียงคนใกล้ชิดและคุณรัชนี ธงไชยเท่านั้นที่ ทราบ โดยเฉพาะคุณรัชนี ธงไชย มีการสื่อสารกับหมอโชติช่วงมาโดยตลอด

ในขณะเดียวกัน หมอโชติช่วงได้พยายามถ่ายทอดและแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่อง การศึกษาออกสู่สังคมวงกว้าง โดยได้เข้าร่วมเป็นผู้บรรยายในวงวิชาการทางการศึกษาหลายครั้ง หลายแห่ง และได้เขียนบทความเผยแพร่สู่สาธารณชนหลายครั้ง เช่น บทความเรื่อง “สังคมยึด เยียดเด็กเข้าโรงเรียนเร็วเกินไปไหม” จากหนังสือปาจารย์สาร ฉบับเดือนมีนาคม-เมษายน 2529 , บทความเรื่อง “ขยายการศึกษาภาคบังคับ ขยายความล้มเหลว” จากหนังสือทบทวนการศึกษาไทย

30 ปีของคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในปี 2530 , บทความเรื่อง "การศึกษา : กลับไปหาบ้าน" จากวารสารครุศาสตร์ ฉบับเดือนเมษายน-มิถุนายน 2531 เป็นต้น

หมอโชติช่วงพยายามให้แง่คิดกับสังคมในประเด็นเรื่องการศึกษาว่าเด็กไม่ควรเข้าเรียนในโรงเรียนก่อนอายุ 8 ปี เพราะเป็นช่วงวัยที่เด็กควรได้เล่น ได้เรียนรู้ไปตามธรรมชาติมากกว่าการบังคับให้อยู่นิ่ง ๆ เรียนหนังสือในห้องเรียน นอกจากนี้หมอโชติช่วงยังถือได้ว่าเป็นคนแรก ๆ ในสังคมไทยที่พยายามเผยแพร่ความเข้าใจเรื่องรูปแบบการจัดการศึกษาโดยครอบครัว หรือ โฮมสคูลให้คนไทยได้รู้จัก โดยชี้ให้เห็นว่าโฮมสคูลมีการแพร่หลายแล้วในประเทศอเมริกา และมีอัจฉริยะบุคคลหลายคนเติบโตมาจากการเรียนที่บ้าน เช่น ประธานาธิบดีอับราฮัม ลินคอล์น , ทอมมัส เอดิสัน เป็นต้น นอกจากนี้หมอโชติช่วงยังได้ชี้แนะให้สังคมไทยได้เข้าใจว่าการศึกษที่บ้าน หรือ โฮมสคูล เป็นทางออกหนึ่งจากปัญหาของการศึกษาในระบบที่รุนแรงและด้อยคุณภาพมากขึ้นทุกที หากพ่อแม่มีความตั้งใจจริงย่อมสามารถจัดการศึกษาให้กับลูกได้ นอกจากนี้เรื่องโฮมสคูลแล้ว หมอโชติช่วงยังได้นำเสนอความคิดเห็นเรื่องการศึกษาว่าการศึกษแบบโรงเรียนขนาดเล็กจะช่วยให้เกิดความทั่วถึงและมีคุณภาพที่ดีกว่าการศึกษาในโรงเรียนขนาดใหญ่

ครอบครัว "ชุตินธร" จึงถือว่าเป็นครอบครัวแรกที่นำแนวคิดการจัดการศึกษาโดยครอบครัวเข้ามาเผยแพร่ในสังคมไทย โดยหมอโชติช่วงได้เริ่มต้นเผยแพร่ในวงแคบ คือ การเข้าไปพูดคุย แลกเปลี่ยนกับคุณรัชนี ธงไชย จนทำให้คุณรัชนีรู้จักแนวคิดการจัดการศึกษาโดยครอบครัว และได้ริเริ่มโครงการ "โรงเรียนในบ้าน" ขึ้นที่โรงเรียนหมู่บ้านเด็ก นอกจากนี้หมอโชติช่วงยังได้พยายามสื่อสารสู่สาธารณะเพื่อให้แง่คิดในเรื่องการศึกษาแก่คนในสังคมวงกว้างอีกด้วย

ช่วงจุดกระแสโดยสื่อ

ในประมาณปีพ.ศ.2531 ในขณะที่ครอบครัว "ธงไชย" และ ครอบครัว "ชุตินธร" ยังคงจัดการศึกษาให้กับลูก ๆ และพยายามเผยแพร่ความคิดเห็นต่อระบบการศึกษาของไทย ได้เกิดเหตุการณ์ที่ทำให้เรื่องราวการจัดการศึกษาโดยครอบครัวของครอบครัว "ชุตินธร"- ถูกเผยแพร่ออกสู่วงกว้าง เมื่อมีผู้ปรารถนาดีไปร้องเรียนรัฐมนตรีกระทรวงศึกษาธิการในเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2531 โดยกล่าวหาว่าคุณหมอโชติช่วงกักขังลูกไว้ที่บ้าน ไม่ให้ลูกไปโรงเรียนเช่นเดียวกับเด็กคนอื่น ๆ ไม่ให้ลูกดูโทรทัศน์ บังคับไม่ให้กินเนื้อสัตว์ ไม่ให้สมาคมกับใคร ๆ จนลูกมีลักษณะหวาดกลัวคนอื่น ส่งผลให้เกิดกระแสข่าวที่ทำให้วงการการศึกษาของไทยเกิดข้อวิพากษ์วิจารณ์กันอย่างมากในประเด็นของครอบครัวชุตินธร ที่ได้มีการจัดการศึกษาแบบโฮมสคูลให้กับลูก ๆ จำนวน 3 คนอย่าง

เจียบ ๆ ด้วยการไม่ส่งลูกเข้าโรงเรียนอนุบาล หรือโรงเรียนประถม แต่ใช้วิธีนำชื่อลูกไปขึ้นทะเบียนไว้ที่โรงเรียนหมู่บ้านเด็ก จ.กาญจนบุรี และจัดการเรียนการสอนโดยผู้เป็นพ่อและแม่ ชาวคราวได้แพร่กระจายไปอย่างรวดเร็ว โดยในช่วงแรกกระแสข่าวเป็นไปในทำนองว่าคุณหมอกักขังลูกไว้ในบ้าน ไม่ให้ดูทีวี ไม่ให้สมาคมกับใคร จึงน่าที่จะมีความผิด และควรนำมาลงโทษ เป็นเหตุให้สื่อมวลชนในขณะนั้นพยายามติดตามข่าวคราวดังกล่าวอย่างใกล้ชิด

“ที่สังคมมารู้จักโฮมสคูลก็จากกรณีหมอโชติช่วง ที่เป็นข่าวดังทางหนังสือพิมพ์ ก็ฮือฮาขึ้นมาว่าแทนที่จะส่งลูกไปโรงเรียน กลับมีคนเอาเด็กมาอยู่กับบ้าน แต่กลายเป็นฮือฮาในเชิงว่าเป็นเรื่องของการกักขังลูกอะไรไป คือตอนนั้นคนก็ถูกเปลี่ยนความคิดไปว่าเด็กต้องอยู่โรงเรียน ถ้าใครเอาลูกไว้ที่บ้านจัดการเองเป็นเรื่องที่บ้า หมอโชติช่วงก็ถูกใคร ๆ เรียกว่าหมอบ้า เพราะฉะนั้นโฮมสคูลก็กลายเป็นที่รู้จักกัน” (คุณยุทธชัย เฉลิมชัย , สัมภาษณ์ 28 มีนาคม 2544)

หลังจากเกิดกระแสข่าวโจมตีหมอโชติช่วงว่าเป็น “หมอบ้า” กักขังลูกไว้ที่บ้าน ทำให้มีสื่อมวลชนจำนวนมากพยายามเข้าไปค้นหาข้อเท็จจริง เพื่อมานำเสนอ และสื่อมวลชนพบข้อเท็จจริงว่าหมอโชติช่วงไม่ใช่ “หมอบ้า” อย่างที่ถูกกล่าวหา บุตรทั้ง 3 คนของเขามีสุขภาพกายและสุขภาพจิตดี มีความรู้ มีความเฉลียวฉลาด ทำให้สังคมเริ่มเข้าใจสิ่งที่หมอโชติช่วงทำ สื่อมวลชนจึงเป็นชนวนสำคัญที่สร้างความเข้าใจในสังคม

“ในช่วงนั้นรู้จักในแง่ลบ มีการต่อต้าน และก็มีคนที่ทำข่าวเกาะติดเราอยู่ แล้วก็ช่วยทำให้คนเข้าใจเรื่อง Home School แล้วก็เข้าใจเรื่องของ Summer Hill ก็คือคุณนก นิรมล เมธีสุภกุล ตอนนั้นคุณนกกยังเป็นนักข่าว แล้วก็เกาะติดเรื่องหมู่บ้านเด็กและคุณหมอโชติช่วง เกาะติดเลย ก็เลยทำให้สื่อต่าง ๆ ก็หันมาสนใจมากค่ะ” (คุณรัชนี ธงไชย : สัมภาษณ์ 1 เมษายน 2544)

ผลจากการนำเสนอภาพแนวคิดโฮมสคูลของสื่อมวลชน ทำให้การตอบรับจากสังคมเปลี่ยนไป จากการไม่ยอมรับต่อต้านกลายเป็นความเข้าใจ ภาพของแนวคิดการจัดการศึกษาแบบโฮมสคูลจึงค่อย ๆ ดีขึ้น ในขณะเดียวกัน สังคมเกิดคำถามต่อระบบการศึกษาว่าระบบการศึกษามีปัญหาอะไรที่ทำให้นายแพทย์คนหนึ่งจึงไม่ยอมส่งลูกเข้าโรงเรียน

“คนที่เข้าไปเจอก็เริ่มออกมาในทำนองที่ บรรดาข้าราชการอะไรพอไปเจอเข้าก็ปฏิเสธไม่ได้ แล้วตอนหลังน้ำหนักมันเริ่มเปลี่ยน มันกลายเป็นว่าตัวจำเลยที่แท้จริงไม่ใช่หมอโชติช่วงแล้ว มันกลายเป็นจำเลยอยู่ที่โรงเรียนแล้ว อยู่ที่กระทรวงศึกษาแล้ว ว่าคุณจัดการศึกษาอย่างไร ทำให้ในที่สุด

คน ๆ หนึ่งเขาทนไม่ได้ ถึงขนาดต้องเอาลูกมาทำเอง กระแสของสื่อ ของสังคมก็เริ่มหันกลับมาหา "จำเลยตัวจริง" (คุณยุทธชัย เฉลิมชัย : สัมภาษณ์ 28 มีนาคม 2544)

ในช่วงนี้ สังคมจึงเริ่มมีการพูดถึงแนวคิดการจัดการศึกษาโดยครอบครัวกันอย่างแพร่หลายผ่านกรณีครอบครัว "ชุตินธร" ที่นำเสนอโดยสื่อมวลชน ซึ่งในช่วงแรกกระแสที่เกิดขึ้นเป็นไปในแง่ลบ แต่หลังจากสื่อมวลชนเข้ามานำเสนอข้อเท็จจริงมากขึ้น กระแสโหมสศุลเริ่มเปลี่ยนไป สังคมเริ่มเข้าใจแนวทางการจัดการศึกษาของครอบครัว และเข้าใจครอบครัว "ชุตินธร" มากขึ้น

ช่วงต่างคนต่างทำ

ในช่วงปี 2535 - 2540 หลังจากที่สังคมไทยเริ่มรู้จักโฮมสคูลผ่านกรณีนายแพทย์โชติช่วง ชุตินธรจากการนำเสนอภาพของสื่อมวลชน ในช่วงนี้กระแสการศึกษาโดยครอบครัวเงียบลง ในขณะที่ปัญหาการศึกษาในระบบยังคงมีอยู่อย่างต่อเนื่อง ทำให้พ่อแม่กลุ่มเล็ก ๆ กลุ่มหนึ่งซึ่งทนไม่ได้อับการศึกษาในระบบที่เป็นอยู่ ได้นำลูกออกมาจากโรงเรียน และจัดการศึกษาแนวโฮมสคูลให้กับลูก

ครอบครัววิสรชนรุ่นหลัง

นายแพทย์พร พันธุ์โอสถ หรือที่เรียกกันในแวดวงคนรู้จักว่า "หมอมพร" เป็นผู้หนึ่งหันมาจัดการศึกษาให้ลูกด้วยตนเอง หมอมพรเป็นผู้ที่ต้องการสร้างความเป็นธรรมให้เกิดขึ้นในสังคมไทย โดยหลังจากจบการศึกษาด้านการแพทย์ ได้พยายามใช้วิชาแพทย์ในการสร้างประโยชน์แก่คนในสังคม ในที่สุดหมอมพรตระหนักว่าสิ่งที่ดีที่สุดคือการเตรียมเด็กในวันนี้ให้เติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพในวันข้างหน้า หมอมพรจึงได้พาครอบครัวไปใช้ชีวิตในประเทศอเมริกา 3 ปี โดยหมอมพรได้เข้าศึกษาในสถาบันการศึกษาของวอลดอร์ฟ และในปี 2538 หมอมพรได้กลับมาเมืองไทย โดยมีความมุ่งหวังที่จะก่อตั้งโรงเรียนตามแนวคิดวอลดอร์ฟ¹ ที่ได้ไปเรียนมา

หมอมพรมีลูกสาววัย 10 ปี ลูกชายวัย 7 ปี และฝาแฝดชายวัย 3 ปี ช่วงที่กลับมาเมืองไทย หมอมพรได้เข้าไปติดต่อโรงเรียนเอกชนแห่งหนึ่งเพื่อนำลูกสาวไปเข้าเรียน แต่โรงเรียนกลับปฏิเสธที่

¹ หลักการแนวคิดแบบวอลดอร์ฟ เป็นการศึกษาที่สร้างความสมดุลทั้งทางกาย จิตใจ และจิตวิญญาณของผู้เรียนให้มีการพัฒนาทุกด้านทั้งกัน ทั้งด้านศิลปะ วิทยาศาสตร์และจริยธรรม และใช้แนวคิดในการมองมนุษย์ เป็นการศึกษาที่สอดคล้องกับพัฒนาการทางกายของมนุษย์

จะรับลูกสาวเข้าเรียน เนื่องจากลูกสาวของหมอพรเพิ่งกลับจากต่างประเทศ เกรงว่าจะเป็นการเพิ่มภาระคุณครูในห้องเรียน คุณครูได้แสดงท่าทางเบื่อหน่ายและไม่พอใจ ทำให้หมอพรตัดสินใจที่จะจัดการศึกษาให้กับลูก ๆ ทั้ง 4 คนด้วยตนเอง โดยนำชื่อลูกไปฝากไว้กับโรงเรียนหมู่บ้านเด็ก ซึ่งหมอพรเคยรู้จักมาก่อนหน้านี้แล้วจากการได้มีโอกาสเข้าร่วมประชุมในแนวทางการศึกษาทางเลือกที่โรงเรียนหมู่บ้านเด็กจัดขึ้น

หลังจากนั้นในปี 2539 หมอพรได้เข้าบ้านหลังหนึ่งเปิดสถาบัน “ปัญญาทัย” โดยจัดการศึกษาตามแนวทางการศึกษาแบบวอลดอร์ฟ และลูก ๆ ทุกคนของหมอพรก็ได้รับการศึกษาในแนวนี้เช่นกัน หมอพรกลายเป็นผู้บุกเบิกการศึกษาแนววอลดอร์ฟในสังคมไทยต่อมา และเป็นบุคคลสำคัญที่มีอิทธิพลต่อพ่อแม่รุ่นต่อ ๆ มาในการตัดสินใจเลือกการศึกษาทางเลือกให้กับลูกของตน

ครอบครัว “พิ่งอุดม” เป็นครอบครัววิเศษชนอีกครอบครัวหนึ่งที่หันมาจัดการศึกษาให้กับลูกคุณสยาม พิ่งอุดม เป็นหัวหน้าครอบครัวที่มีพื้นฐานเป็นคนรักอิสระและความจริงของชีวิตมาตั้งแต่ยังเป็นหนุ่ม คุณสยามได้ปฏิเสธการเรียนในระดับอุดมศึกษา โดยได้ออกจากมหาวิทยาลัย และไปเป็นครูอาสาสมัครพัฒนาชุมชนในเขตภูเขา จังหวัดเชียงราย ส่วนคุณสมพร พิ่งอุดม เป็นคุณแม่ นักอ่าน นักคิด นักกิจกรรม มีความสนใจในเรื่องปรัชญาชีวิตและศาสตร์ที่เป็นภูมิปัญญาดั้งเดิมของตะวันออก ด้วยความที่พ่อแม่เป็นคนมีความคิดเป็นอิสระมาตั้งแต่หนุ่มสาว เมื่อมีลูกทั้งคู่มีความคิดมาโดยตลอดว่าอยากจะจัดการศึกษาให้กับลูกด้วยตนเอง โดยเฉพาะผู้เป็นพ่อได้มองเห็นความทุกข์ใจของลูกในระบบการศึกษา และภาวะความผิดพลาดที่การศึกษากลับกลายมาเป็นตัวปิดกั้นความคิดสร้างสรรค์และกร่อนทำลายพลังชีวิตของเด็ก ๆ ลงไป โดยเฉพาะเมื่อเกิดเหตุการณ์ครูใช้ไม้บรรทัดทุบหลังขว้างปานักเรียนในห้องเรียนที่ลูกชายเรียนอยู่ แม้ว่าลูกชายจะไม่ได้เป็นเป้าหมายของเหตุการณ์ครั้งนั้น แต่พ่อแม่ก็เพิ่มความรู้สึกว่าสภาพการศึกษาในโรงเรียนเป็นเรื่องที่ล้มเหลวมากขึ้นทุกที

เมื่อลูกชายคนโตเรียนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ในปี 2539 คุณสยามและคุณสมพรก็ตัดสินใจนำลูกออกจากระบบโรงเรียนทันที พร้อมกับนำชื่อลูกไปฝากไว้กับโรงเรียนหมู่บ้านเด็ก ส่วนลูก ๆ คนต่อ ๆ มาของคุณสยามและคุณสมพรก็ไม่เคยเข้าศึกษาในระบบโรงเรียนเลย

ครอบครัว “สมพงศ์” เป็นครอบครัวคนทำงานองค์กรพัฒนาเอกชน (NGOs) คุณสาทรและคุณจินตนา สมพงศ์มีความสนใจในเรื่องการศึกษา และสนใจเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ อยู่เสมอ ทั้งคู่ได้แรงบันดาลใจจากเรื่อง โรงเรียนได้ร่วมไม้ ของท่านรพินทรนาถ ฐากูร ว่าการศึกษาเรียนที่ไหนก็ได้

แต่การศึกษาควรเริ่มมาจากภายในตนเอง จากสิ่งที่ตนเองสนใจ คุณสาทรและคุณจินตนาจึงนำแนวคิดนี้มาจัดทำโครงการโรงเรียนได้ร่วมมือให้กับเด็ก ๆ ในโรงเรียน นอกจากนี้คุณสาทรและคุณจินตนายังได้รับอิทธิพลแนวความคิดของกฤษณมูรติ ที่เน้นว่าการศึกษาคือธรรมชาติของชีวิต การเรียนรู้คือการเข้าร่วมเป็นหนึ่งในเดียวระหว่างชีวิตกับธรรมชาติ

ในปี 2540 เมื่อลูกชายมีอายุได้ 8 ปี กำลังศึกษาอยู่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ได้ตัดสินใจเรียกร้องกับพ่อแม่ให้พาออกจากโรงเรียน เนื่องจากไม่มีความสุขกับการเรียนในโรงเรียน โดยในช่วง 2 เดือนแรก คุณสาทรและคุณจินตนาได้ทำข้อตกลงกับทางโรงเรียน ขอหยุดเรียนชั่วคราว โดยให้แม่เป็นผู้ดูแล จนเห็นว่าลูกตัดสินใจอย่างมีความตั้งใจแท้จริง จึงได้นำลูกออกจากโรงเรียนมาจัดการศึกษาให้ลูกเอง และนำชื่อลูกไปฝากไว้กับโรงเรียนหมู่บ้านเด็ก

คุณสาทร และคุณจินตนา ยังคงยึดถือแนวคิดของท่านรพินทรนาถ ฐากูร และ กฤษณมูรติ ในการทำงานกับเด็กและเยาวชน และการจัดการศึกษาให้กับลูกมาจนถึงปัจจุบัน

ครอบครัว "สบายใจ" เป็นอีกครอบครัวหนึ่งที่หันมาจัดการศึกษาให้กับลูก นาวาโทสุชสวัสดิ์ สบายใจ ผู้เป็นหัวหน้าครอบครัว มีอาชีพรับราชการเป็นทหารเรือ ส่วนคุณกนกพร สบายใจ ผู้เป็นแม่ เป็นผู้ที่มีศรัทธาในหลักธรรมแห่งพระพุทธศาสนาอย่างมั่นคง ชื่นชมและพยายามรักษาไว้ซึ่งวิถีชีวิตตามขนบธรรมเนียมประเพณีของไทย ด้วยพื้นฐานครอบครัวของคุณกนกพรที่มีคุณยายและคุณแม่เป็นผู้ปฏิบัติอยู่ในศีลในธรรม ประกอบกับในวัยเด็กได้ติดตามคุณพ่อและครอบครัว ซึ่งรับราชการต้องย้ายไปประจำอยู่ในหลายจังหวัด ทำให้มีโอกาสเติบโตในสังคมที่สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและ การดำเนินชีวิตยังเอื้ออำนวยต่อความงอกงามในทางภูมิรัฐภูมิธรรม

เมื่อมีลูก คุณกนกพรได้ตัดสินใจทำหน้าที่แม่บ้าน และดูแลลูกอย่างใกล้ชิดด้วยตนเองตลอดมา ด้วยเชื่อว่าความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดระหว่างแม่กับลูกจะก่อให้เกิดการเรียนรู้และถ่ายทอดสายใยแห่งพันธกรรมตามธรรมชาติ เกิดพัฒนาการทางจิตวิญญาณร่วมกัน คุณกนกพรมีความต้องการที่จะให้ลูกเติบโตเรียนรู้อย่างมีประสบการณ์ด้วยตัวเองจากแรงจูงใจภายใน ซึ่งจะส่งผลต่อพัฒนาการที่แท้จริง ต่างจากการพัฒนาที่เกิดขึ้นในระบบโรงเรียน อีกทั้งเพื่อที่จะได้มีโอกาสไปวัดในวันพระ และไปร่วมช่วยงานบุญประเพณีประจำปีของวัดอย่างต่อเนื่อง คุณกนกพรจึงตัดสินใจนำลูกออกจากโรงเรียนตั้งแต่ปี พ.ศ.2540 เมื่อลูกมีอายุ 4 ขวบครึ่ง เรียนอยู่ในชั้นอนุบาล 2 ภาคเรียนแรก

ครอบครัวทั้งหมดนี้ เป็นตัวอย่างครอบครัวที่ตัดสินใจจัดการศึกษาให้กับลูกในช่วงปี 2535-2540 ที่มีหลักฐานชัดเจน ครอบครัวทั้ง 4 ครอบครัวล้วนประกอบด้วยพ่อและแม่ที่เป็นอิสระชน บางครอบครัวอาจมีเพียงแม่คนเดียวที่ เป็นผู้ตัดสินใจหลัก ทั้งนี้ลักษณะที่คล้ายกันของครอบครัวเหล่านี้ คือ ความเป็นตัวของตัวเองทางความคิด ซึ่งส่งผลต่อการตัดสินใจอย่างแน่วแน่ ถึงแม้ว่าในช่วงเวลานั้นจะไม่มีกฎหมายใด ๆ มารองรับการตัดสินใจ มีเพียงโรงเรียนหมู่บ้านเด็กที่เป็นช่องทางสำหรับการนำชื่อลูกไปฝากไว้เพื่อเทียบโอนวุฒิการศึกษา เช่น หมอพร มีความมุ่งมั่นในแนวทางการศึกษาแบบวอลดอร์ฟ จนสามารถหันเหอาชีพจากการเป็นแพทย์ไปสู่ความต้องการที่จะจัดตั้งโรงเรียนแนววอลดอร์ฟ และดำเนินตามความต้องการด้วยการไปศึกษาต่อในแนวทางนี้ คุณสยามและคุณสมพร เป็นผู้มีความอิสระทางความคิดมาตั้งแต่หนุ่มสาว คุณสยามปฏิเสธรการศึกษาในระบบมาตั้งแต่ตนเองศึกษาอยู่ในระดับอุดมศึกษา และหันเหตนเองออกมาจากมหาวิทยาลัยไปเป็นครูอาสาพัฒนาชาวเขา จนทำให้กรอบทางสังคมไม่สามารถบั่นทอนความต้องการในการจัดการศึกษาให้กับลูกได้ คุณสาทรและคุณจินตนา เป็นผู้ที่สนใจในงานพัฒนาสังคมและทำงานในหน่วยงานองค์กรพัฒนาเอกชนมาโดยตลอด มีความสนใจในการเรียนรู้ของเด็ก โดยได้รับแรงบันดาลใจจากท่านรพินทรนาถ ฐาปกร และ กฤษณมูรติในเรื่องการศึกษาเรียนรู้ว่าการศึกษาไม่จำเป็นต้องอยู่ในห้องเรียน และ การศึกษาควรมาจากตัวตนภายในของคน ส่งผลให้มีแนวทางในการตัดสินใจจัดการศึกษาให้แก่ลูก คุณกนกพร สบายใจ เป็นผู้ที่มีความยึดมั่นศรัทธาในหลักธรรมพระพุทธศาสนาอย่างมั่นคง และมีความเชื่อว่าความสัมพันธ์อันใกล้ชิดระหว่างแม่กับลูกจะก่อให้เกิดการเรียนรู้และการถ่ายทอดสายใยแห่งพันธกรรมตามธรรมชาติ ทำให้คุณกนกพรตัดสินใจอย่างแน่วแน่ในเวลาต่อมา

ครอบครัวเหล่านี้ จึงถือเป็นครอบครัวอิสระชน มีความคิดความเชื่อเป็นของตนเอง ไม่ได้ดำเนินตามรอยทางของใคร พวกเขาล้วนมีประสบการณ์ตรงที่ทำให้เห็นภาพความล้มเหลวหรือความไม่เหมาะสมของการศึกษาในระบบ เช่น หมอพร ที่ได้สัมผัสกับปฏิกิริยาของครูในโรงเรียนเอกชนที่เขาเข้าไปติดต่อเพื่อขอรับลูกเข้าเรียน คุณสยามและคุณสมพร เห็นลูกมีความทุกข์กับการเรียนในโรงเรียน และรับทราบเหตุการณ์ครูขำงไม่พูดเหล็กใส่นักเรียนในห้องเรียนของลูกชาย คุณสาทรและคุณจินตนา มีประสบการณ์การที่ลูกเป็นเด็กขำงรู้เกินกว่าเพื่อนในห้องเรียนจนกลายเป็นปัญหา ต้องเข้าพบเพื่อพูดคุยกับคุณครูเป็นประจำ คุณกนกพร มีประสบการณ์การจัดการศึกษาให้ลูกด้วยตนเองและการนำลูกเข้าโรงเรียนแล้วพบว่าการจัดการศึกษาให้ลูกด้วยตนเองทำให้ลูกพัฒนาการเรียนรู้ที่ดีกว่าการที่ลูกเรียนในโรงเรียน ประสบการณ์ตรงเหล่านี้เป็นปัจจัยที่สนับสนุนความคิดเบื้องต้นของผู้เป็นพ่อแม่ต่อเรื่องความไม่เหมาะสมของการศึกษาในระบบ จะต้องตัดสินใจนำลูกออกมา

ครอบครัวอิสรชน กับการสื่อสารกับสาธารณะ

ในช่วงปีพ.ศ. 2535 - 2540 เป็นช่วงที่สังคมไทยเริ่มประนีประนอมมากขึ้นในเรื่องการศึกษาทางเลือก เนื่องจากในช่วงนั้นมีแนวคิดการศึกษาทางเลือกเข้ามามากขึ้น เช่น การศึกษาแบบวอลดอร์ฟ และการศึกษาแนวมอนเตสซอร์รี่ ซึ่งแนวคิดต่าง ๆ ส่วนใหญ่ยังคงยึดอยู่กับการศึกษาในโรงเรียน

“คิดว่ามาช่วงที่กระแสทางเลือกมันเข้ามาอีกครั้งหนึ่งในผลพวงของการศึกษาที่มันผิดพลาด มันเริ่มเห็นผลที่ละนิดทีละหน่อย กระแสทางเลือกก็เริ่มเข้ามา เริ่มมีวอลดอร์ฟ มอนเตสซอร์รี่เข้ามา ซึ่งอาจารย์จตุรัส อมาตยกุล อาจารย์เขียนหนังสือเรื่องนี้เข้ามา มันก็เริ่มมีเข้ามา เริ่มมีสื่อเข้ามา มีโรงเรียนการศึกษาใหม่ ๆ มีแนวคิดใหม่ ๆ เข้ามา แม้ว่าคนเริ่มหันมาคิดเรื่องนี้ละ”
(คุณรัชนี ธงไชย : สัมภาษณ์ 18 กุมภาพันธ์ 2544)

แต่กระนั้นก็ตาม ในช่วงนี้การศึกษาโดยครอบครัวเป็นเรื่องที่สังคมและสื่อมวลชนยังไม่ให้ความสนใจ จึงไม่มีการนำเสนอภาพครอบครัวที่จัดการศึกษาให้ลูกออกสู่สาธารณชน การสื่อสารส่วนใหญ่ที่เด่นชัดในช่วงนี้จึงเป็นการสื่อสารในวงแคบ เฉพาะในแวดวงคนใกล้ชิดและญาติพี่น้องโรงเรียนหมู่บ้านเด็กยังคงเป็นจุดรวมของการสื่อสารกับครอบครัวโฮมสคูล เนื่องจากเป็นสถานที่เดียวที่รองรับให้เด็กโฮมสคูลนำชื่อลูกมาฝากไว้เพื่อเทียบโอนวุฒิการศึกษาโดยไม่ต้องเข้าห้องเรียน การสื่อสารของครอบครัวกับโรงเรียนหมู่บ้านเด็กจะเป็นลักษณะที่แต่ละครอบครัวมีการสื่อสารกับโรงเรียนหมู่บ้านเด็ก แต่ไม่มีลักษณะการเชื่อมโยงการสื่อสารระหว่างครอบครัว

“ก่อนหน้าที่จะมีพรบ. ครอบครัวที่เขาทำโฮมสคูลของเขาอยู่แล้ว เช่น ครอบครัวครูส้ม ครอบครัวหมอมพร เขาก็มีกิจกรรมของเขาอยู่แล้วละ แต่เป็นกิจกรรมเรียนรู้ภายในครอบครัว แล้วก็ของกลุ่มครอบครัวก็จะเป็นลักษณะเป็นกลุ่มเพื่อนฝูง ไม่ใช่ลักษณะกลุ่มบ้านเรียนด้วยกัน แต่เป็นคนรู้จักมักคุ้น เขาก็มีกิจกรรมกันไป แล้วมันก็ได้เป็นกิจกรรมที่ถูกกล่าวในนามของโฮมสคูล”
(คุณยุทธชัย เฉลิมชัย : สัมภาษณ์ 28 มีนาคม 2544)

การสื่อสารวงกว้างที่เกี่ยวกับการจัดการศึกษาโดยครอบครัวเริ่มต้นอย่างจริงจังในปี 2540 เมื่อคุณสมพร พึ่งอุดมได้เริ่มเขียนบทความประจำลงในนิตยสาร Life & Family เกี่ยวกับการจัดการศึกษาโดยครอบครัวของตนเอง โดยใช้ชื่อว่า “แม่ส้ม” คุณสมพรได้เขียนถ่ายทอดประสบการณ์การจัดการศึกษาในครอบครัวของตน และการเรียนรู้ของลูก ๆ ของเธอลงในบทความ ซึ่งเป็นครั้ง

แรกที่พ่อแม่โฮมสคูลถ่ายทอดเรื่องราวการศึกษาในครอบครัวตนเองออกสู่สาธารณะ บทความดังกล่าวส่งผลให้พ่อแม่รุ่นต่อมาได้รู้จักการจัดการศึกษาโดยครอบครัวอีกครั้งหลังจากปีพ.ศ. 2531 ที่สังคมรู้จักผ่านกรณีหมอโชติช่วง

“นิตยสาร Life & Family เขาจะลงเรื่องของครูส้ม เขาจะลงติดต่อกันมานานทีเดียวนะ ซึ่งตรงนั้นผมว่าเป็นตัวช่วยให้คนเข้าใจ เพราะครูส้มเขาจะเขียนชัดเจน ครูส้มช่วยได้มากในเรื่องการยืนยันสิ่งที่ผ่านมา คือบางครั้งเราจำเป็นต้องหาครอบครัวที่ทำมากระยะหนึ่งนานพอสมควรถึงจะสามารถบอกได้ว่าที่ทำมามันเป็นยังไง อย่างลูกครูส้มผ่านประสบการณ์มา 5 ปี เดียวนี้ลูกครูส้มเป็นยังไง ถ้ามันไม่มีตรงนั้นมันพูดกันแบบความคิดมากเลย ครูส้มจะช่วยตรงนี้ได้มากเลย เพราะเขาจะโฮมสคูลแท้ ๆ ที่ยังคงทำอยู่ แล้วก็ทำมานานที่สุดในสังคมไทยขณะนี้” (คุณยุทธชัย เฉลิมชัย : สัมภาษณ์ 28 มีนาคม 2544)

ครอบครัวอิสรชนทั้ง 4 ครอบครัวนี้ได้กลายเป็นผู้มีอิทธิพลต่อพ่อแม่รุ่นต่อมาในเรื่องแนวทางการจัดการศึกษาแก่บุตร เช่น หมอพร เป็นผู้นำในการศึกษาแนวออลดอร์ฟ คุณสยามและคุณสมพร กลายเป็นต้นแบบสำหรับครอบครัวที่จัดการศึกษาแบบโฮมสคูลให้กับลูก คุณสาทรและคุณจินตนา ดำเนินโครงการโรงเรียนได้ร่มไม้สำหรับเด็ก ๆ คุณกนกพร กลายเป็นหนึ่งในกลุ่มแกนนำครอบครัวบ้านเรียนในเวลาต่อมา

ในช่วงต่างคนต่างทำ จึงเป็นลักษณะต่างครอบครัวต่างดำเนินการจัดการศึกษาโดยครอบครัวกันไปอย่างเงียบ ๆ การสื่อสารในการเผยแพร่แนวคิดในช่วงนี้มี 2 ลักษณะ คือ การสื่อสารระหว่างบุคคล และการสื่อสารสู่มวลชน โดยการสื่อสารระหว่างบุคคลเป็นลักษณะของการสื่อสารในวงญาติสนิทมิตรสหายของครอบครัวโฮมสคูลที่ได้เข้ามารับรู้ถึงการจัดการศึกษาโดยครอบครัวของครอบครัวเหล่านี้ แต่ไม่พบว่ามี การสื่อสารระหว่างครอบครัวโฮมสคูลด้วยกันในช่วงนี้ การสื่อสารสู่มวลชน เป็นการสื่อสารเกี่ยวกับประสบการณ์การเรียนรู้ภายในครอบครัวที่ถ่ายทอดโดยคุณสมพร พี่งูตม หรือ แม่ส้ม ผ่านบทความในนิตยสารซึ่งเป็นช่วงที่กระแสการศึกษาทางเลือกเริ่มเป็นที่ยอมรับมากขึ้น

ช่วงเชื่อมโยงสู่กัน

ในปีพ.ศ. 2541 ได้เกิดกระแสการปฏิรูปการศึกษาและสถานการณ์การยกร่างพรบ.การศึกษาฉบับใหม่ ทำให้เกิดความเคลื่อนไหวในแวดวงการศึกษาทั้งในระดับเล็กไปสู่ระดับใหญ่ ในระหว่างครอบครัวโฮมสคูลก็มีการเคลื่อนไหวในลักษณะการรวมกลุ่มเกิดขึ้นในช่วงนี้

เวทีประชุม : จุดเริ่มต้นการเชื่อมโยงเครือข่ายพ่อแม่โฮมสคูล

จากสถานการณ์สังคมในช่วงปี พ.ศ. 2541 ที่เกิดกระแสการปฏิรูปการศึกษาและสถานการณ์การยกร่างพรบ.การศึกษาแห่งชาติฉบับใหม่ ทำให้พ่อแม่ทั้งที่ทำโฮมสคูลและไม่ทำโฮมสคูลเกิดการรวมตัวกัน

ในระยณะนี้เอง พ่อแม่ที่สนใจเรื่องการศึกษาได้มีโอกาสพบปะกันในเวทีประชุมสัมมนาเรื่องการศึกษา ซึ่งส่วนใหญ่เป็นการประชุมสัมมนาที่จัดขึ้นโดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ซึ่งได้ว่าจ้างให้บริษัท แพลน พับลิชชิ่ง จำกัดเป็นผู้ดำเนินการจัดการประชุม การประชุมเกี่ยวกับการปฏิรูปการศึกษาและร่างพรบ.การศึกษาแห่งชาติฉบับใหม่ได้จัดให้มีขึ้นหลายครั้ง ส่งผลให้พ่อแม่บางคนที่สนใจจัดการศึกษาให้ลูกเริ่มจัดการศึกษาให้กับลูก และพ่อแม่ที่สนใจและตื่นตัวเรื่องการศึกษาเริ่มรวมตัวกัน

ช่วงประมาณปีพ.ศ. 2541-2542 ชมรมพ่อแม่ ก่อตั้งขึ้นแบบหลวม ๆ จากการรวมตัวของกลุ่มพ่อแม่ที่รู้จักกันในงานประชุมสัมมนาเกี่ยวกับการปฏิรูปการศึกษา ซึ่งมีความมุ่งมั่นและตั้งใจในการแสวงหาสิ่งที่ดีให้กับลูก ๆ ในช่วงแรกชมรมพ่อแม่มีวัตถุประสงค์ในการสร้างพลังของพ่อแม่เพื่อการปฏิรูปการศึกษา ในขณะที่เดียวกันช่วงนั้นพ่อแม่ได้รับทราบข้อมูลว่าการปฏิรูปการศึกษาจะมีช่องทางสำหรับให้สิทธิพ่อแม่ในการจัดการศึกษาให้แก่ลูก กลุ่มพ่อแม่จึงเริ่มคิดที่จะจัดการศึกษาให้กับลูกเอง ซึ่งมีคุณยุทธชัย เจริญชัย หนึ่งในพ่อแม่ในกลุ่มชมรมพ่อแม่เป็นแกนนำ โดยได้เริ่มโครงการโรงเรียนครอบครัว (Family School) ขึ้นด้วยหวังที่จะสร้างให้เกิดโรงเรียนของครอบครัวที่ครอบครัวสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา โรงเรียนครอบครัวได้มีกิจกรรมการพบปะพูดคุยกันหลายครั้งในเรื่องแนวคิดโฮมสคูลและความเป็นไปได้ในการสร้างโรงเรียนครอบครัว โดยได้เชิญครอบครัวโฮมสคูลที่ทำไปแล้วมาพูดคุยให้ความรู้และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นหลายครั้ง หลังจากมีการพูดคุยกันทำให้กลุ่มสมาชิกเริ่มเห็นว่าการก่อตั้งโรงเรียนครอบครัวมีความเป็นไปได้น้อย แนวคิดโรงเรียนครอบครัวจึงเปลี่ยนไปเป็นการศึกษาโดยครอบครัวหรือโฮมสคูล สมาชิกในกลุ่มจึงตกลงกันว่าจะมีการนำลูกออกจากโรงเรียน และจะมีกิจกรรมกลุ่มสำหรับลูก ๆ เพื่อให้ลูก ๆ ได้มีการเรียนรู้ร่วมกัน กลุ่มพ่อแม่ที่สนิทสนมกันและมีแนวคิดร่วมกันจึงได้รวม

ตัวกลายเป็นกลุ่มบ้านเรียนปัญญากรในเดือนกรกฎาคม 2542 ซึ่งมีสมาชิกในกลุ่มประมาณ 8 ครอบครัว ในขณะที่เดียวกันพ่อแม่บางคนที่เคยเข้าร่วมชมรมพ่อแม่ก็ได้แยกออกไปเป็นครอบครัวไฮมอสคูลเดี่ยว

“พร้อม ๆ กันเราก็โชคดีที่เผชิญก็เกิดการเชื่อมโยงกันระหว่างครอบครัวด้วย ออกมาเป็นกลุ่มครอบครัวบ้านเรียน ตอนที่มันเป็นครอบครัวใครครอบครัวมันเนี่ยเพราะมันมีปัญหาทางกฎหมาย มันมีปัญหาการไม่ยอมรับ รู้สึกว่าการที่จะไปบอกว่าฉันทำไฮมอสคูล หรือ ฉันเอาลูกออกจากโรงเรียนมาจัดเองเนี่ยมันบอกใครได้ละ พอประตุมันเปิดปุ๊บเนี่ยจะเห็นเลยว่ามันเกิดการเชื่อมโยงกันที่เลย มันเกิดการรวมกลุ่ม ตั้งแต่ปี 2542 คือ พรบ.ยังไม่ทันออก แต่อยู่ในระดับขั้นการร่าง มันเกิดการรวมตัวแล้วนะ คือบรรดาครอบครัวบ้านเรียนนี้ประกาศตัวแล้ว อย่างกลุ่มบ้านเรียนปัญญากร ประกาศตัวเมื่อ ถ้าผมจำไม่ผิดก็กรกฎาคม 42” (คุณยุทธชัย เฉลิมชัย : สัมภาษณ์ 28 มีนาคม 2544)

ความพยายามในการรวมกลุ่มกันเพื่อแก้ปัญหาเรื่องการศึกษาให้กับลูก ๆ ของพ่อแม่กลุ่มนี้ทำให้เกิดกระแสเล็ก ๆ ขึ้นในกลุ่มพ่อแม่จำนวนหนึ่งที่รับทราบข่าวสาร มีพ่อแม่บางคนเข้าร่วมประชุมและทำไฮมอสคูลโดยเข้าร่วมกลุ่ม ในขณะที่พ่อแม่บางคนเข้าร่วมประชุมและไปทำไฮมอสคูลในครอบครัวตนเองโดยไม่ได้เข้ากลุ่ม รวมทั้งมีพ่อแม่บางคนเริ่มสนใจทำไฮมอสคูลกับลูกของตน

กลุ่มบ้านเรียนปัญญากร ได้กลายเป็นกลุ่มแกนนำในการสร้างการรวมตัวในระยะต่อมา เมื่อพรบ.การศึกษาแห่งชาติฉบับใหม่ออกมา จึงเริ่มมีการร่างกฎกระทรวงที่จะรองรับตามพรบ.ฉบับใหม่ ในช่วงนี้เองพ่อแม่ไฮมอสคูลเริ่มรวมตัวกันมากขึ้นเพื่อร่วมเสนอความเห็นในร่างกฎกระทรวง โดยมีกลุ่มบ้านเรียนปัญญากรเป็นแกนนำ

“ลำพังการเป็นกลุ่มครอบครัวมันไม่มีพลังเพียงพอที่จะแสดงถึงความเข้มแข็งของตนเอง มันน่าจะต้องแน่นหนากว่านั้น มันน่าจะเห็นถึงความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันมากกว่านั้น เพราะสังคมเรามันจะถูกผลักดันให้เดินในเรื่องอะไรได้ เดี่ยวนี้สังคมมันต้องออกเดินนำหน้ารัฐนะ คือถ้าขึ้นรอให้รัฐออกกฎหมายแล้วเราค่อย ๆ เดินตามเนี่ยมันพังทุกที เพราะฉะนั้นเรามีความจำเป็นต้องออกเดินนำหน้ารัฐ ซึ่งตรงนี้เราก็ต้องมีความเป็นกลุ่มเป็นก้อนที่ออกเดินนำเขาได้ ถ้าลำพังเราเป็นกลุ่มครอบครัวเราก็ยังมีฐานะของการเดินตาม เราทำได้อย่างมากคือการติดตามข้อมูลข่าวสารให้ทันแล้วพยายามใช้ประโยชน์จากข้อมูลข่าวสารนั้น แต่ถ้าเราเป็นเครือข่ายเป็นกลุ่มเป็นก้อนที่แน่นหนาขึ้นเราก็ไม่ใช่แค่คนที่ติดตามข่าวสารแล้ว เราจะต้องออกเดินนำหน้าไปอีกก้าวหนึ่ง เราจะต้อง

เป็นฝ่ายรุก ไม่ใช่คอยดูข่าวสารแล้วจะคอยรับมือ” (คุณยุทธชัย เจริญชัย : สัมภาษณ์ 28 มีนาคม 2544)

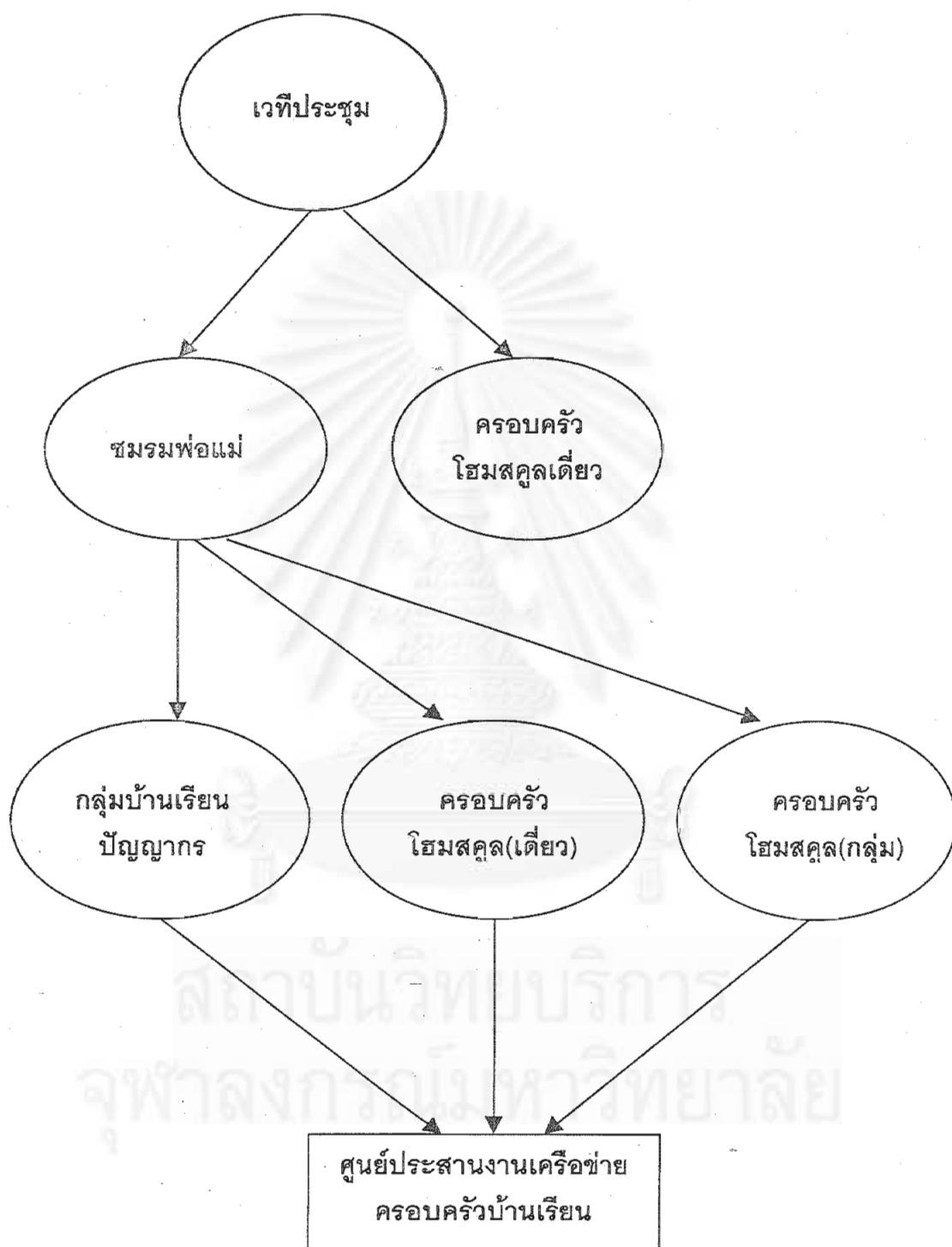
ศูนย์ประสานงานเครือข่ายครอบครัวบ้านเรียนจึงก่อตั้งขึ้นในปี 2543 เพื่อเป็นพลังของพ่อแม่ในการผลักดันให้หน่วยงานราชการเปิดช่องทางสำหรับให้สิทธิพ่อแม่ในการจัดการศึกษาแก่ลูก โดยเฉพาะเรื่องการเรียกร้องให้มีกฎกระทรวงในเรื่องการรวมกลุ่มพ่อแม่โฮมสคูล และการให้สิทธิพ่อแม่โฮมสคูลในการดูแลการศึกษาของลูก ๆ ของตน รวมทั้งการประเมินผล โดยมีคุณยุทธชัย เจริญชัยเป็นผู้อำนวยการศูนย์ประสานงานฯ ในอนาคตศูนย์ประสานงานเครือข่ายจะต้องพัฒนาไปเป็นศูนย์การเรียนรู้ที่สามารถออกวุฒิบัตรให้แก่เด็ก ๆ ในครอบครัวโฮมสคูลเองได้

“การผลักดันเราต้องทำต่อ มันไม่ใช่แค่ผลักดันให้เป็นร่างแล้วก็พอ เพราะกว่าร่างตัวนั้นจะผ่านออกมาในขั้นตอนต่าง ๆ มันต้องการกระแสภายนอกเข้าไปหนุนอีก เพราะไม่มีทางที่จะผลักดันผ่านตัวระบบราชการเข้าไปได้ เพราะฉะนั้นพลังของครอบครัวจะต้องมีกระแสที่หนุนเนื่อง ทั้งข้างนอกข้างใน ประสานไปพร้อม ๆ กัน” (คุณยุทธชัย เจริญชัย : สัมภาษณ์ 28 มีนาคม 2544)

กระแสการปฏิรูปการศึกษาและสถานการณ์การร่างพรบ.การศึกษาแห่งชาติ จึงเป็นกุญแจสำคัญที่ไขประตูบ้านของครอบครัวบ้านเรียนให้เปิดเข้าหากัน ทำให้เกิดการรวมกลุ่มเพื่อร่วมกันหาช่องทางด้านกฎหมายเพื่อรองรับสิทธิของพ่อแม่ในการจัดการศึกษาให้กับลูก และรวมกลุ่มเพื่อจัดกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกัน และเมื่อมีสถานการณ์การร่างกฎกระทรวง กลุ่มครอบครัวโฮมสคูลและครอบครัวโฮมสคูลเดี่ยวจึงได้รวมตัวกันเป็นศูนย์ประสานงานเครือข่ายครอบครัวบ้านเรียน โดยมีกลุ่มบ้านเรียนปัญญากรเป็นแกนนำ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนภูมิที่ 3 แสดงการก่อตัวของเครือข่ายครอบครัวโฮมสคูล

พ่อแม่โฮมสคูล กับการสื่อสารสู่สาธารณะ

ในช่วงนี้ การสื่อสารเกี่ยวกับเรื่องโฮมสคูลในสังคมไทยมีมากกว่าช่วงก่อน ทั้งในวงกว้างและในวงแคบ โดยเฉพาะการสื่อสารในวงกว้างที่มีมากขึ้นนั้นสืบเนื่องมาจากการเกิดกระแสการปฏิรูปการศึกษาและกระแสการยกย่องพรบ.การศึกษาแห่งชาติฉบับใหม่ ทำให้สื่อมวลชนเริ่มสนใจประเด็นเกี่ยวกับการศึกษา ประกอบกับการรวมตัวของกลุ่มพ่อแม่โฮมสคูลทำให้เป็นที่สนใจของสื่อมวลชน

“พอสื่อเข้ามาร่วมเนี่ย ไม่รู้เพราะมันใหม่หรือมันขายได้ ผมก็ไม่รู้นะ ในทัศนะของสื่อ ผมก็ไม่รู้ แต่เค้าจะมีความรู้สึกว่ะ เอ๊ะ เรื่องนี้มันน่าสนใจมาก โดยเฉพาะสื่อที่อยู่ในสายการศึกษา หรือสายที่อยู่ในเรื่องสังคม ครอบครัว อย่างเช่น มติชน ถ้าในหน้ามติชนสุขสรรค์ หรือกท.ธุรกิจ ในหน้าของจุดประกาย เรื่องนี้มันจะเป็นเรื่องที่สอดคล้องกับแนวการนำเสนอของเค้า อาจจะไม่ใช่เรื่องของการศึกษาโดยตรง แต่มันเป็นเรื่องของชีวิต เรื่องของสังคม ครอบครัว แล้วก็เป็นเรื่องมิติอะไรที่น่าสนใจ เพราะฉะนั้นสื่อในทำนองสายตรงนี้จะเข้ามาจับ เล่นเรื่องนี้เยอะมากในช่วงนั้น” (คุณยุทธชัย เฉลิมชัย : สัมภาษณ์ 28 มีนาคม 2544)

นอกจากนี้ การมีงานวิจัย 2 ชิ้นเกี่ยวกับโฮมสคูล คือ รายงานการศึกษาวิจัยเรื่องรูปแบบและพัฒนาการการจัดการศึกษาโดยครอบครัวในสังคมไทย และ รายงานการวิจัยเรื่องการจัดการศึกษาโดยครอบครัว : ประสบการณ์ของนานาชาติ ก็เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่สร้างความสนใจแก่สื่อมวลชนและสังคม และเป็นข้อมูลที่ช่วยให้สังคมเข้าใจแนวคิดโฮมสคูลมากขึ้นด้วย

“ตอนนั้น เนื่องจากมีงานวิจัยออกมา 2 ชิ้นด้วย มันก็เลยกลายเป็นตัวข้อมูลให้กับสื่อ ผมรู้สึกอย่างนั้นนะ เพราะรายการทั้งหลายที่ตามไปสัมภาษณ์มันอยู่ในวง 10 ครอบครัวที่อยู่ในหนังสือเล่มนั้น” (คุณยุทธชัย เฉลิมชัย : สัมภาษณ์ 28 มีนาคม 2544)

ความสนใจของสื่อมวลชน ทำให้ภาพของโฮมสคูลถูกนำเสนอออกสู่สาธารณชนมากขึ้น จากปี 2541 - ปัจจุบัน ได้มีสื่อต่าง ๆ ที่นำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับครอบครัวโฮมสคูลมากมาย อาทิ สกู๊ปในหนังสือพิมพ์กรุงเทพธุรกิจ , คอลัมน์ “แม่ส้ม” ในนิตยสาร Life & Family , คอลัมน์บ้านเรียนรู้ ในหนังสือสานปฏิรูป , คอลัมน์ประจำที่เกี่ยวกับการเรียนรู้ในครอบครัว ในนิตยสาร Thai Education นอกจากนี้ยังมีสื่อโทรทัศน์ ได้แก่ รายการ UBC ช่อง 8 , รายการทุ่งแสงตะวัน เป็นต้น สื่อต่าง ๆ เหล่านี้ส่วนใหญ่จะนำเสนอเรื่องราวของครอบครัวโฮมสคูล การเรียนรู้ในครอบครัว และ

กิจกรรมของครอบครัวโฮมสคูล โดยการนำเสนอภาพต่าง ๆ เหล่านี้เกิดจากความสนใจของสื่อมวลชนที่มาจากกระแสสังคมในช่วงนั้น และความสนใจที่มาจากกรรวมกลุ่มของพ่อแม่โฮมสคูล ประกอบกับการมีงานวิจัยออกมา 2 ชิ้น ทำให้สื่อมวลชนมีข้อมูลมากขึ้น การนำเสนอส่วนใหญ่เป็นการนำเสนอภาพลักษณ์ที่ดี ส่งผลให้สังคมยอมรับครอบครัวโฮมสคูลมากขึ้น และ ครอบครัวโฮมสคูลก็รู้สึกว่สิ่งที่ตนเองทำนั้นมีคุณค่ามากขึ้นเช่นกัน

ในขณะที่สื่อมวลชนสนใจและนำเสนอภาพครอบครัวโฮมสคูลมากขึ้น ครอบครัวโฮมสคูลเองก็เริ่มสื่อสารกับสังคมภายนอกมากขึ้น มีการเปิดเผยตัวมากขึ้น และกล้าที่จะเรียกตัวเองว่าเป็นครอบครัวโฮมสคูล

“บางทีอาจเพราะสื่อก็ได้ สื่อเข้ามาอย่างนั้นอย่างนี้ ครอบครัวโฮมสคูลอาจเริ่มรู้สึกว่สิ่งที่ตัวเองทำมีคุณค่า เดิมอาจรู้สึกว่มีแต่คนว่ แม้แต่ญาติพี่น้องกันเองก็ย้งว่อยู่ทุกวัน แต่ตอนนี้มันเริ่มได้รับคุณค่าที่สังคมประเมินให้ มันก็เกิดเป็นแรงจูงใจ ก็จึงเริ่มเกิดกิจกรรมที่ท่ทำโดยกลุ่มครอบครัวบ้านเรียน และก็ทำในนามของโฮมสคูล คือกล้าที่จะออกตัว” (คุณยุทธชัย เฉลิมชัย : สัมภาษณ์ 28 มีนาคม 2544)

การสื่อสารสู่สาธารณชนของครอบครัวโฮมสคูลในช่วงนี้มีลักษณะเปิดเผยมากขึ้น มีกิจกรรมต่าง ๆ ของกลุ่มครอบครัวโฮมสคูลที่สื่อสารกับสาธารณชน กิจกรรมที่สำคัญที่เป็นการสื่อสารสู่สาธารณะคือการจัดสัมมนาของกลุ่มบ้านเรียนปัญญากร 3 ครั้งในปลายปี 2543 โดยการสัมมนาทั้ง 3 ครั้งนอกจากจะเป็นการสร้างองค์ความรู้ระหว่างพ่อแม่โฮมสคูลด้วยกัน และเป็นการให้กำลังใจกันแล้ว ยังมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความเข้าใจให้กับสังคมในเรื่องการจัดการศึกษาโดยครอบครัว เนื่องมาจากในช่วงนั้นสื่อมวลชนและสังคมให้ความสนใจครอบครัวโฮมสคูลอย่างมาก จนกลุ่มครอบครัวโฮมสคูลจึงคิดที่จะสร้างความเข้าใจให้กับสังคมต่อเรื่องแนวคิดการจัดการศึกษาโดยครอบครัว นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมการเรียนรู้ของเด็ก ๆ โฮมสคูล และ กิจกรรมการพบปะพูดคุยของพ่อแม่โฮมสคูลที่เปิดให้คนภายนอกเข้าไปสังเกตการณ์ ในบางครอบครัวยังมีการสื่อสารสู่สาธารณชนด้วยการทำเอกสารเกี่ยวกับครอบครัวหรือกลุ่มครอบครัวของตนเอง เช่น แผ่นพับเอกสารแจก ซึ่งแต่ละครอบครัวหรือกลุ่มครอบครัวดำเนินการด้วยตนเอง

นอกจากการสื่อสารในวงกว้างแล้ว ในช่วงนี้พ่อแม่โฮมสคูลยังมีการสื่อสารในวงแคบระหว่างครอบครัวโฮมสคูลด้วยกันมากขึ้นด้วย โดยการสื่อสารที่ใช้เป็นหลักคือการโทรศัพท์เพื่อพูดคุยปรึกษาหารือกัน ซึ่งพ่อแม่โฮมสคูลช่วงนี้จะมีการพูดคุยปรึกษาหารือกันมากกว่าช่วงก่อน นอก

จากนี้ยังมีการสื่อสารกับกลุ่มครอบครัวด้วยกันในลักษณะการพบปะหรือประชุมกลุ่ม และการสื่อสารด้วยจดหมายข่าวเพื่อแจ้งบอกข่าวคราวระหว่างศูนย์ประสานงานครอบครัวบ้านเรียนไปยังครอบครัวโฮมสคูลต่าง ๆ โดยสื่อเฉพาะที่ทำการแจ้งข่าวส่วนใหญ่จัดทำโดยศูนย์ประสานงานเครือข่ายครอบครัวบ้านเรียน ซึ่งมีกลุ่มพ่อแม่อาสาสมัครเป็นแกนนำในการดำเนินงาน

ในช่วงนี้จึงถือว่าสถานการณ์สังคมที่เกิดกระแสการปฏิรูปการศึกษาได้ส่งผลที่ดีต่อครอบครัวโฮมสคูลอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งทำให้ครอบครัวที่สนใจเรื่องการศึกษาได้รู้จักกันตามงานประชุมต่าง ๆ ส่งผลให้เกิดการรวมตัวกัน ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นทำให้เกิดการสื่อสารระหว่างครอบครัวโฮมสคูลและครอบครัวที่สนใจทำโฮมสคูล ทำให้มีการถ่ายทอดองค์ความรู้แก่กันจนทำให้เกิดมีครอบครัวโฮมสคูลเพิ่มขึ้น การสื่อสารในช่วงนี้จึงมี 3 ลักษณะ คือ การสื่อสารระหว่างครอบครัวโฮมสคูลกับครอบครัวที่สนใจ การสื่อสารระหว่างครอบครัวโฮมสคูลด้วยกัน ทั้งการสื่อสารระหว่างบุคคล และ การสื่อสารระหว่างบุคคลกับกลุ่ม และการสื่อสารระหว่างครอบครัวโฮมสคูลกับสาธารณชนซึ่งผ่านกิจกรรม ผ่านสื่อมวลชน และผู้สนใจ โดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติถือเป็นหน่วยงานที่มีบทบาทสำคัญที่ทำให้เกิดการสื่อสารที่ดีในช่วงนี้ เนื่องจากเป็นหน่วยงานที่เป็นจุดเริ่มในการเชื่อมโยงให้พ่อแม่ที่สนใจได้รู้จักกับพ่อแม่โฮมสคูล เชื่อมโยงให้พ่อแม่โฮมสคูลได้รู้จักกัน และ เชื่อมโยงให้สังคมภายนอกได้รู้จักครอบครัวโฮมสคูล

จากข้อมูลทั้ง 4 ช่วง จึงสามารถสรุปได้ว่าในช่วงแรก การแพร่กระจายแนวคิดการจัดการศึกษาโดยครอบครัวมีข้อจำกัด เนื่องจากสังคมไม่ยอมรับและไม่มีความหมายมารองรับ ส่งผลให้ขาดข้อมูลในการแพร่กระจายสู่คนในสังคม ถึงแม้ว่าในช่วงเริ่มต้นนายแพทย์โชติช่วง ชูตินธรจะได้พยายามนำเสนอแนวคิดทางการศึกษาและสอดแทรกแนวคิดการจัดการศึกษาโดยครอบครัวผ่านบทความและการบรรยาย แต่เนื่องจากสังคมไม่ยอมรับ ทำให้การแพร่กระจายเป็นไปอย่างเชื่องช้า ในช่วงจุดกระแสโดยสื่อได้มีการนำเสนอภาพครอบครัวนายแพทย์โชติช่วง ชูตินธรผ่านทางสื่อมวลชน ซึ่งเป็นการนำเสนอที่มุ่งให้เห็นความแปลกและแตกต่างในวิถีการใช้ชีวิตและให้การศึกษารองครอบครัว โดยสื่อมวลชนนำเสนอในระยะเวลาดังนั้น ๆ หลังจากนั้นไม่ได้มีการเผยแพร่แนวคิดการจัดการศึกษาโดยครอบครัวอย่างต่อเนื่อง ทำให้ในช่วงนั้นพ่อแม่จำนวนหนึ่งที่ได้รับข้อมูลข่าวสารเริ่มรู้จักครอบครัวนายแพทย์โชติช่วงและเริ่มรู้ว่ามีความครอบครัวในสังคมที่จัดการศึกษาให้กับลูก แต่ขาดข้อมูลที่จะศึกษาต่อ เนื่องจากไม่ได้มีการนำเสนอข้อมูลในส่วนหนึ่งของแนวคิดในวงกว้างอย่างต่อเนื่อง การแพร่กระจายในช่วงนี้จึงหยุดชะงัก ในช่วงต่างคนต่างทำเป็นช่วงที่การสื่อสารส่วนใหญ่มีเพียงการสื่อสารในวงแคบและเป็นการสื่อสารที่ไม่ได้เป็นการเผยแพร่แนวคิด ทำให้ไม่มีการแพร่กระจายแนวคิดในช่วงนี้ แต่ในช่วงท้ายได้มีการแพร่กระจายแนวคิดซึ่งมาจากการเผยแพร่

เรื่องราวภายในครอบครัวของครอบครัว “ฟังอุดม” ผ่านบทความในนิตยสาร ทำให้สังคมเริ่มรับรู้ เรื่องราวการเรียนรู้ในครอบครัว ในช่วงเชื่อมโยงสู่กันเป็นช่วงที่มีข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับแนวคิดการจัดการศึกษาในครอบครัวเผยแพร่ในสังคมมากขึ้น เนื่องจากเป็นช่วงเกิดกระแสการปฏิรูปการศึกษาและพรบ.การศึกษาแห่งชาติฉบับใหม่ พ่อแม่โฮมสคูลเริ่มรวมตัวกันและสื่อสารกันมากขึ้น ประกอบกับสื่อมวลชนและสังคมให้ความสนใจ และมีการนำเสนอภาพครอบครัวโฮมสคูลมากขึ้น ส่งผลให้การแพร่กระจายในช่วงเชื่อมโยงสู่กันมีลักษณะการแพร่กระจายได้ดีกว่าช่วงแรก

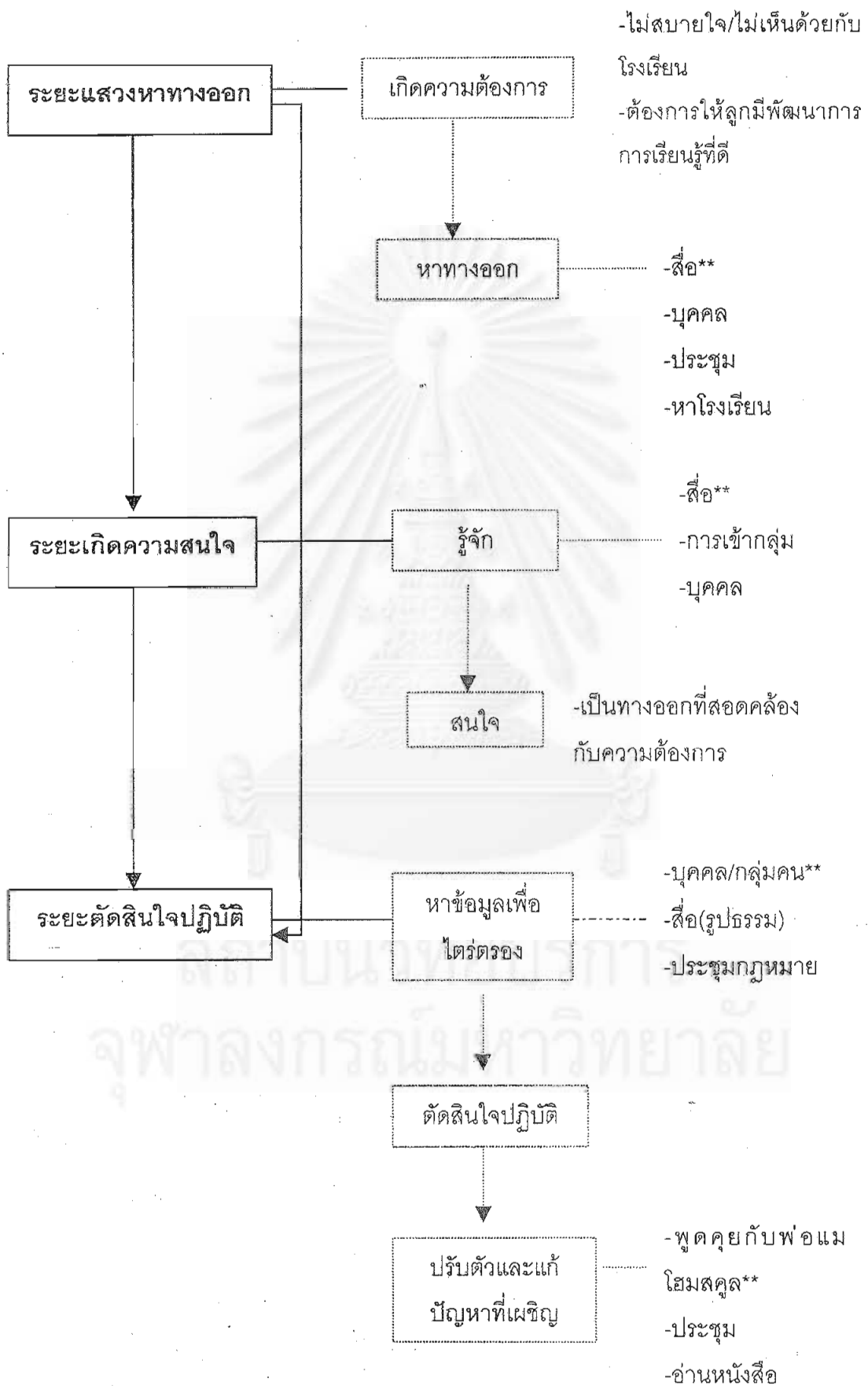
2. กระบวนการตัดสินใจยอมรับแนวคิดระบบการจัดการศึกษาโดยครอบครัว

ผลจากการวิจัยพบว่า การตัดสินใจยอมรับแนวคิดการจัดการศึกษาโดยครอบครัวมีลักษณะเป็นกระบวนการ ทั้งนี้ขั้นตอนการตัดสินใจแบ่งออกเป็น 3 ระยะ ได้แก่ ระยะแสวงหาทางออก ระยะเกิดความสนใจ และระยะตัดสินใจปฏิบัติ ทั้งนี้ระยะแสวงหาทางออก ถือเป็นระยะพื้นฐานที่ก่อให้เกิดระยะเกิดความสนใจ และนำไปสู่ระยะตัดสินใจปฏิบัติในที่สุด

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนภูมิที่ 4 แสดงกระบวนการตัดสินใจ

ระยะแสวงหาทางออก เป็นระยะที่พ่อแม่แสวงหาหนทางที่สอดคล้องกับความต้องการของตนเอง ซึ่งความต้องการดังกล่าวมาจากความรู้สึกไม่สบายใจหรือไม่เห็นด้วยในระบบการศึกษาในโรงเรียน และมาจากความต้องการให้ลูกมีพัฒนาการการเรียนรู้ที่ดี ในระยะนี้ประกอบด้วยขั้นตอนหลัก 2 ขั้นตอน คือ

1. **ขั้นเกิดความต้องการ** เป็นขั้นตอนที่พ่อแม่เกิดความต้องการแสวงหาหนทางที่ดีกว่าที่เป็นอยู่ โดยมีพื้นฐานมาจากความรู้สึกไม่สบายใจหรือไม่เห็นด้วยของพ่อแม่ต่อระบบโรงเรียน และมาจากความต้องการให้ลูกมีพัฒนาการการเรียนรู้ที่ดี

2. **ขั้นหาทางออก** เป็นขั้นตอนที่พ่อแม่แสวงหาทางออกเพื่อตอบสนองความต้องการของตนเอง โดยพ่อแม่มีวิธีการแสวงหาทางออกหลายทาง ได้แก่ หาทางออกโดยใช้สื่อ , บริโภคอาหารหรือพูดคุยกับบุคคลต่าง ๆ , เข้าร่วมประชุม และ การพยายามหาโรงเรียนที่เหมาะสมให้แก่ลูก

ระยะเกิดความสนใจ เป็นระยะที่พ่อแม่รู้จักแนวทางการจัดการศึกษาแบบโฮมสคูล และสนใจที่จะดำเนินตามแนวทางการจัดการศึกษาแบบโฮมสคูล ในระยะนี้ประกอบด้วยขั้นตอนหลัก 2 ขั้นตอน คือ

1. **ขั้นรู้จัก** เป็นขั้นตอนที่พ่อแม่รู้จักแนวทางการจัดการศึกษาโดยครอบครัวจากแหล่งต่าง ๆ ได้แก่ จากสื่อ และจากบุคคล

2. **ขั้นสนใจ** เป็นขั้นตอนที่พ่อแม่เกิดความสนใจแนวทางการจัดการศึกษาโดยครอบครัว ซึ่งจะนำไปสู่การพิจารณาเพื่อตัดสินใจต่อไป

ระยะตัดสินใจปฏิบัติ เป็นระยะที่พ่อแม่พิจารณาและตัดสินใจนำแนวทางการจัดการศึกษาแบบโฮมสคูลไปปฏิบัติกับลูก ซึ่งเป็นระยะที่พ่อแม่จะต้องสร้างความชัดเจนในแนวทางปฏิบัติ และสร้างความมั่นใจในการดำเนินตามแนวทางการจัดการศึกษาแบบโฮมสคูล ในระยะนี้ประกอบด้วยขั้นตอนหลัก 3 ขั้นตอน คือ

1. **ขั้นหาข้อมูลเพื่อไตร่ตรอง** เป็นขั้นตอนที่พ่อแม่หาข้อมูลเพิ่มเติมเพื่อนำมาประกอบการพิจารณาและไตร่ตรอง ซึ่งนำไปสู่การตัดสินใจ โดยในการแสวงหาข้อมูล

เพิ่มเติมเพื่อประกอบการคิดพิจารณา ประกอบด้วย การหาข้อมูลจากบุคคล / กลุ่มบุคคล , การหาข้อมูลจากสื่อ , การหาข้อมูลจากการเข้าร่วมประชุม/สัมมนา

2. **ขั้นตัดสินใจปฏิบัติ** เป็นขั้นตอนที่พ่อแม่ตัดสินใจนำแนวคิดการจัดการศึกษาโดยครอบครัวมาใช้กับลูกตนเอง โดยลักษณะการตัดสินใจส่วนใหญ่เป็นการตัดสินใจโดยปรึกษาหารือกันในครอบครัว
3. **ขั้นปรับตัวและแก้ปัญหาที่เผชิญ** เป็นขั้นตอนที่พ่อแม่ปรับตัวและเผชิญปัญหาภายหลังการตัดสินใจปฏิบัติและพยายามจัดการกับปัญหาที่ตนเองกำลังเผชิญ เพื่อให้เกิดความมั่นคงในการตัดสินใจและดำเนินตามแนวคิดต่อไป โดยปัญหาดังกล่าว ได้แก่ ปัญหาปฏิกิริยาจากคนรอบข้าง , ปัญหาจากตัวลูก และปัญหาจากตัวพ่อแม่

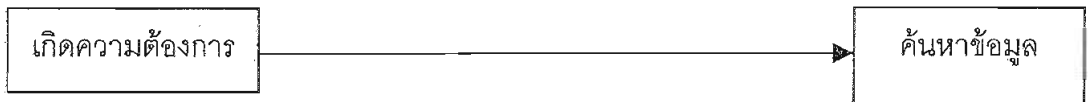
อย่างไรก็ตาม ผลจากการวิจัยพบว่า มีพ่อแม่บางคนซึ่งมีเพียงส่วนน้อยที่เกิดระแวงหาทางออก แล้วเข้าสู่ระยะตัดสินใจปฏิบัติเลยโดยยังไม่รู้จักแนวคิดการจัดการศึกษาโดยครอบครัว หลังจากตัดสินใจปฏิบัติแล้วจึงรู้จักแนวคิดการจัดการศึกษาโดยครอบครัว

ระแวงหาทางออก

ผลจากการศึกษาพบว่า ในระยะนี้เป็นระยะเริ่มต้นของกระบวนการตัดสินใจยอมรับการจัดการศึกษาโดยครอบครัว โดยพ่อแม่จะแสวงหาหนทางที่ตรงกับสิ่งที่ตนเองต้องการ จากผลการศึกษาที่ได้พบว่าพ่อแม่ทุกคนมีประสบการณ์ได้เห็นหรือสัมผัสกับระบบการศึกษาในโรงเรียน ซึ่งส่งผลให้พ่อแม่เกิดความต้องการที่จะแสวงหาทางออกให้กับตนเองและลูก ในการแสวงหาทางออกประกอบด้วย 2 ขั้นตอน คือ

1. **ขั้นเกิดความต้องการ** เป็นขั้นตอนที่พ่อแม่เกิดความต้องการแสวงหาแนวทางที่ดีกว่าที่เป็นอยู่
2. **ขั้นค้นหาข้อมูล** เป็นขั้นตอนที่พ่อแม่แสวงหาทางออกเพื่อตอบสนองความต้องการของตนเอง

แผนภูมิที่ 5 แสดงขั้นตอนในระยะแสวงหาทางออก

1. ขั้นเกิดความต้องการ

ในขั้นเกิดความต้องการนั้นพบว่าสาเหตุของการเกิดความต้องการมี 2 สาเหตุหลัก คือ 1. มาจากความรู้สึกไม่สบายใจหรือไม่เห็นด้วยกับระบบโรงเรียนที่เป็นอยู่ และ 2. มาจากความต้องการให้ลูกมีพัฒนาการการเรียนรู้ที่ดี

ความต้องการที่มีสาเหตุมาจากความรู้สึกไม่สบายใจหรือไม่เห็นด้วยกับระบบโรงเรียนที่เป็นอยู่

ผลจากการสัมภาษณ์พบว่า พ่อแม่ส่วนใหญ่มีพื้นฐานความต้องการที่มาจากความรู้สึกไม่สบายใจหรือไม่เห็นด้วยในระบบโรงเรียนที่เป็นอยู่ ทำให้เกิดความต้องการในการแสวงหาทางออกให้กับตนเองและลูก ซึ่งความไม่สบายใจหรือไม่เห็นด้วยนั้นมีสาเหตุมาจาก 1. ปัญหาของลูกกับโรงเรียน 2. มาจากการที่โรงเรียนไม่ตอบสนองหรือไม่สอดคล้องต่อความต้องการของพ่อแม่ และ 3. มาจากความกังวลต่อปัญหาที่จะเกิดขึ้นจากโรงเรียน

- ความไม่สบายใจหรือไม่เห็นด้วยกับระบบโรงเรียนเนื่องมาจากปัญหาของลูกกับโรงเรียน

ผลจากการสัมภาษณ์พบว่า พ่อแม่เกือบทุกคนที่เคยมีประสบการณ์ส่งลูกเข้าโรงเรียนก่อนที่จะจัดการศึกษาโดยครอบครัวเคยพบปัญหาระหว่างลูกกับโรงเรียนซึ่งทำให้เกิดความรู้สึกไม่สบายใจหรือไม่เห็นด้วยกับโรงเรียน โดยปัญหาหลักคือ ปัญหาที่ตัวครูที่ไม่เข้าใจพัฒนาการของเด็ก และปัญหารองลงมาคือปัญหาลูกถูกเพื่อนแกล้งที่โรงเรียน

คุณสมพงศ์ : "ไม่สบายใจเนื่องจากลูกถูกครูที่โรงเรียนลงโทษอย่างไม่เหมาะสม

"ครูขู่ให้ทำเลขให้สอบให้ได้ 100 เต็ม ถ้าไม่ได้ 100 เต็มจะถูกทำโทษ"

"เขียนลายมือครึ่งบรรทัดนี้ต้องตัวบรรจง เขียนไม่สวยจะให้วิดพื้น ถ้าวิดพื้นไม่ถึงพัน เขาจะเอาเท้าเหยียบหลัง" (คุณสมพงศ์ : สัมภาษณ์ 18 กุมภาพันธ์ 2544)

คุณไก่ : ไม่เห็นด้วยกับระบบการศึกษาในโรงเรียนซึ่งลดทอนความสามารถในตัวลูก

“ลูกพี่ตอนเล็ก ๆ เราเห็นว่ากระบวนการในโรงเรียนไม่ได้เสริมเขาแต่ลดทอนเขา” (คุณไก่ : สัมภาษณ์ 27 กุมภาพันธ์ 2544)

คุณแก้ว : ไม่สบายใจเนื่องจากลูกถูกเพื่อนแกล้งจนไม่มีความสุขกับโรงเรียน

“คือช่วงนั้นพอดีลูกชายคนโตอยู่ป.1 เขาจะไม่มีความสุขมากเลย เพราะจะถูกเพื่อนแกล้งบ่อย” (คุณแก้ว : สัมภาษณ์ 7 กุมภาพันธ์ 2544)

จากปัญหาที่คุณครูไม่เข้าใจลูก และปัญหาที่ลูกถูกแกล้งที่โรงเรียน ส่งผลให้ลูกไม่มีความสุขกับการไปโรงเรียน และทำให้พ่อแม่เกิดความไม่สบายใจหรือไม่เห็นด้วยกับโรงเรียนและต้องการที่จะหาทางออกให้กับลูก

- ความไม่สบายใจหรือไม่เห็นด้วยกับระบบโรงเรียนเนื่องมาจากโรงเรียนไม่ตอบสนองหรือไม่สอดคล้องต่อความต้องการของพ่อแม่

ผลจากการสัมภาษณ์พบว่า ปัญหาเรื่องโรงเรียนไม่ตอบสนองต่อความต้องการของพ่อแม่ เป็นสาเหตุหลักอีกประการหนึ่งที่ทำให้พ่อแม่ไม่สบายใจหรือไม่เห็นด้วยในระบบโรงเรียน ซึ่งปัญหาหลักของโรงเรียนที่ไม่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของพ่อแม่ คือ ปัญหาการที่โรงเรียนไม่สามารถแก้ปัญหาให้ลูกได้ และปัญหารองลงมาคือปัญหาที่พ่อแม่ไม่สามารถมีส่วนร่วมในโรงเรียนได้อย่างแท้จริง และปัญหาที่โรงเรียนไม่สอดคล้องกับความต้องการของพ่อแม่

คุณสมพงศ์ : มีประสบการณ์เคยขอให้ครูช่วยแก้ปัญหาเรื่องลูก แต่ไม่ได้ผล

“พี่ก็เข้าไปคุยกับครู ครูเขาก็ปฏิเสธว่าไม่เคยพูด” (คุณสมพงศ์ : สัมภาษณ์ 18 มีนาคม 2544)

คุณแก้ว : เคยมีประสบการณ์การพยายามเข้าไปมีส่วนร่วมในโรงเรียนแต่ไม่สามารถทำอะไรได้

“เราค่อนข้างใกล้ชิดกับโรงเรียน เราค่อนข้างรู้สภาพ ก็คือระบบมันค่อนข้างใหญ่โต เราจะทำอะไรไม่ได้” (คุณแก้ว : สัมภาษณ์ 7 กุมภาพันธ์ 2544)

คุณแหวน : พบว่าโรงเรียนที่ไม่สอดคล้องกับความต้องการที่จะให้ลูกค้นพบตัวเอง

“เราอยากให้เราค้นพบตัวเอง ค้นพบความสนใจในตัวเองให้เจอก่อน แต่เราคิดว่าในระบบไม่เอื้อให้เด็กเจอในสิ่งนี้” (คุณแหวน : สัมภาษณ์ 8 มีนาคม 2544)

คุณศักดิ์ : มีประสบการณ์การหาโรงเรียน แต่ไม่พบโรงเรียนที่พอใจ

“คือยังบอกว่าไม่ใช่โรงเรียนที่ต้องการ ก็ยังไม่พอใจโรงเรียนอยู่ดี” (คุณศักดิ์ : สัมภาษณ์ 17 มีนาคม 2544)

คุณน้ำ : พบว่าไม่มีโรงเรียนที่สอดคล้องกับชีวิต

“ก็ไปดูโรงเรียนกับคุณพ่อเค้า ก็ไปดูโรงเรียนที่สอดคล้องกับชีวิตเรา ไม่เจอโรงเรียนที่สอดคล้อง” (คุณน้ำ : สัมภาษณ์ 27 มกราคม 2544)

จากประสบการณ์ที่พ่อแม่พบว่าโรงเรียนไม่สอดคล้องกับความต้องการของตน ทำให้พ่อแม่เกิดความไม่สบายใจและไม่เห็นด้วยต่อระบบโรงเรียนที่เป็นอยู่ พ่อแม่จึงเกิดความต้องการที่จะแสวงหาทางออกที่สอดคล้องกับความต้องการของตนเอง

- ความไม่สบายใจหรือไม่เห็นด้วยกับระบบโรงเรียนเนื่องมาจากความกังวลต่อปัญหาที่จะเกิดขึ้นจากโรงเรียน

จากผลการวิจัยพบว่า พ่อแม่บางคนเกิดความไม่สบายใจกับการส่งลูกเข้าโรงเรียน เนื่องจากมีความกังวลต่อปัญหาที่จะเกิดขึ้นจากโรงเรียน เช่น ปัญหาครูทำร้ายเด็ก ตัวอย่างเช่น

คุณชุมพร : มีความไม่สบายใจกับพฤติกรรมของครูที่เป็นอันตรายต่อเด็ก

“ตอนนี้จะเห็นครูที่เป็นอันตรายต่อเด็ก แม้แต่โรงเรียนอนุบาลยังมีการหยอดยานอนหลับให้เด็กทาน แล้วครูก็ชอบหยิกชอบตีเด็กแบบย้ำกันอยู่ตลอดเวลา ครูบางคนแอบตีเด็กที่ฝาเท้าพ่อแม่จะได้ไม่เห็น แม้ว่าเราไม่ได้เจอเองแต่เรารับข้อมูลมาทำให้เราไม่สบายใจมากถ้าเขาถูกลูกเล็ก ๆ เข้าโรงเรียน” (คุณชุมพร : สัมภาษณ์ 25 มีนาคม 2544)

จากความกังวลดังกล่าว ส่งผลให้พ่อแม่เกิดความไม่สบายใจ และเกิดความต้องการในการหาทางออกอื่นที่จะช่วยลดความกังวลของตนเองต่อไป

จากประสบการณ์ต่าง ๆ ที่พ่อแม่เจอกับโรงเรียน ทั้งปัญหาลูกกับโรงเรียน และปัญหาโรงเรียนไม่สอดคล้องกับความต้องการของพ่อแม่ และความกังวลใจของพ่อแม่ต่อการส่งลูกเข้าโรงเรียน ส่งผลให้พ่อแม่เกิดความไม่เชื่อมั่นในระบบโรงเรียน และเกิดความต้องการที่จะหาทางออกที่ดีกว่าให้กับลูกและตนเอง

ความต้องการที่มีสาเหตุมาจากความต้องการให้ลูกมีพัฒนาการการเรียนรู้ที่ดี

ผลจากการวิจัยพบว่าพ่อแม่จำนวนหนึ่งมีความต้องการแสวงหาทางออกให้กับตนเอง เนื่องจากความต้องการให้ลูกมีพัฒนาการการเรียนรู้ที่ดี มีอิสระในการเรียนรู้ตามสิ่งที่ตนเองสนใจ และพัฒนาความรู้ในเรื่องที่สนใจอย่างเต็มที่ ยกตัวอย่างเช่น

คุณน้ำ : เคยมีประสบการณ์การสอนลูกเองในช่วงอนุบาล และเห็นว่าลูกมีพัฒนาการที่ดี จึงต้องการสานต่อพัฒนาการของลูก

“ยิ่งทำที่ยิ่งเห็นผลว่ามันเกิดพัฒนาการที่ดี พี่ก็อยากจะสานต่อพัฒนาการที่เกิดขึ้น”

(คุณน้ำ : สัมภาษณ์ 27 มกราคม 2544)

พ่อแม่กลุ่มนี้มีเพียงส่วนน้อยเท่านั้น และพ่อแม่กลุ่มนี้ส่วนใหญ่มักจะพบว่าโรงเรียนไม่สอดคล้องกับพัฒนาการของเด็ก ซึ่งพ่อแม่กลุ่มนี้ให้ความสำคัญ ทำให้พ่อแม่เกิดความต้องการในการแสวงหาทางออกอื่นให้กับตนเองและลูก

2. ค้นหาทางออก

ผลจากการสัมภาษณ์พบว่า ภายหลังจากที่พ่อแม่เกิดความรู้สึกไม่สบายใจหรือไม่เห็นด้วยต่อระบบโรงเรียนที่เป็นอยู่ พ่อแม่จะเริ่มแสวงหาข้อมูลด้วยวิธีต่าง ๆ เพื่อหาทางออกให้กับตนเองและลูก โดยวิธีการหาข้อมูลเพื่อช่วยในการหาทางออกของพ่อแม่ประกอบด้วย 1. การหาข้อมูลจากสื่อ 2. การหาข้อมูลจากบุคคลต่าง ๆ 3. การหาข้อมูลด้วยการเข้าประชุม และ 4. การแก้ปัญหาด้วยการหาโรงเรียนให้ลูก

การหาข้อมูลจากสื่อ

ภายหลังจากการเกิดความต้องการหาทางออก พ่อแม่จะแสวงหาข้อมูลที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับความต้องการ เช่น เนื้อหาเกี่ยวกับการพัฒนาเด็ก , เนื้อหาเกี่ยวกับกิจกรรมต่าง ๆ , เนื้อหาเกี่ยวกับการศึกษา เป็นต้น พ่อแม่ส่วนใหญ่จะใช้สื่อเป็นเครื่องมือในการหาข้อมูลพื้นฐานเพื่อช่วยในการหาทางออก โดยสื่อส่วนใหญ่จะเป็นหนังสือเล่ม เช่น หนังสือเกี่ยวกับสมอง หนังสือเกี่ยวกับพัฒนาการและจิตวิทยาเด็ก หนังสือเกี่ยวกับการศึกษา รองลงมาคือนิตยสาร ซึ่งได้แก่ นิตยสารเกี่ยวกับการเลี้ยงดูเด็ก เช่น นิตยสาร Life & Family และอินเทอร์เน็ต ตามลำดับ

คุณตุ๊ก : ใช้วิธีการหาข้อมูลจากหนังสือเกี่ยวกับสมอง

“ตั้งแต่ลูกมีปัญหาก็กินหนังสือเรื่องสมองมาอ่าน” (คุณตุ๊ก : สัมภาษณ์ 17 กุมภาพันธ์ 2544)

คุณเปิ้ล : ใช้วิธีการหาข้อมูลจากนิตยสาร อินเทอร์เน็ต และหนังสือ

“พอมีลูกก็เริ่มสนใจการเลี้ยงดูลูก เราก็เลยเริ่มอ่านนิตยสารที่เกี่ยวกับเด็ก เริ่มหาหนังสือเรื่องจิตวิทยาเด็กมาอ่าน”

“ก็เข้าไปในอินเทอร์เน็ตหาข้อมูลเกี่ยวกับโรงเรียน เกี่ยวกับการพัฒนาเลี้ยงดูเด็ก” (คุณเปิ้ล : สัมภาษณ์ 17 กุมภาพันธ์ 2544)

คุณตุ้ม : ใช้วิธีการหาข้อมูลจากนิตยสาร

“ช่วงใกล้ ๆ ปิดเทอม ก็หาอ่านว่าจะมีค่ายอะไรบ้างให้ลูกตอนปิดเทอม ก็ไปชื้อนิตยสาร Life & Family มาอ่าน” (คุณตุ้ม : สัมภาษณ์ 6 มีนาคม 2544)

คุณพัฒน์ : ใช้วิธีการหาข้อมูลจากหนังสือเล่ม

“ผมอ่านความคิดของวอลดอร์ฟ มงเตสซอรี อ่านหนังสือการศึกษาเพื่อความเป็นไทย และหนังสือแนวของพระประยุตต์” (คุณพัฒน์ : สัมภาษณ์ 17 กุมภาพันธ์ 2544)

การหาข้อมูลจากสื่อ เป็นวิธีการหาข้อมูลที่พ่อแม่ใช้กันมากที่สุด เนื่องจากเป็นวิธีที่ง่าย เป็นการสื่อสารทางเดียว ซึ่งพบว่าการหาข้อมูลจากสื่อจะเป็นพื้นฐานสำหรับการหาข้อมูลในลำดับขั้นต่อไป

การหาข้อมูลจากบุคคลต่าง ๆ

ผลจากการสัมภาษณ์พบว่า วิธีการหาข้อมูลเพื่อหาทางออกของพ่อแม่ที่ทำกันเป็นอันดับรองจากการใช้สื่อ คือ การหาข้อมูลจากบุคคลต่าง ๆ ทั้งนี้พ่อแม่ที่หาข้อมูลจากบุคคลส่วนใหญ่เป็นพ่อแม่ที่ลูกมีปัญหาที่โรงเรียน ทำให้ต้องเข้าไปพูดคุยกับคุณครู ปรึกษาผู้เชี่ยวชาญ รวมไปถึงปรึกษาเจ้าหน้าที่ด้านการศึกษา และปรึกษาเพื่อน

คุณสมพงศ์ : ใช้วิธีการเข้าไปคุยกับครู และปรึกษาแพทย์

“พี่ก็เข้าไปคุยกับครู”

“พอสอบกลางเทอมเสร็จก็พาลูกไปหาหมอเลย” (คุณสมพงศ์ : สัมภาษณ์ 18 มีนาคม 2544)

คุณตุ๊ก : ใช้วิธีการเข้าไปคุยกับครู ปรึกษาแพทย์ และปรึกษาเจ้าหน้าที่ด้านการศึกษา

“พี่เข้าไปคุยกับคุณครู คุณครูเลยบอกว่าเขาสมาธิสั้นหรือเปล่า”

“คุณครูรู้จักที่ที่หนึ่งหน้ารามมา เขาเรียกว่าศูนย์จิตวิทยา ก็เลยพาลูกไป”

“พี่โทร.ไปที่สภค.โทรหาคุณรุ่งเรือง” (คุณตุ๊ก : สัมภาษณ์ 17 กุมภาพันธ์ 2544)

คุณวิชัย : ใช้วิธีการปรึกษาเพื่อน และปรึกษาเจ้าหน้าที่ด้านการศึกษา

“ตอนนั้นก็แว้งนะ ก็เลยโทรไปถามเพื่อนที่การศึกษานอกโรงเรียน โทรไปถามกระทรวงศึกษาด้วย แล้วก็ไปที่คน.สมุทรปราการถามว่าเด็กขนาดนี้จะให้เรียนการศึกษานอกโรงเรียนได้มั๊ย” (คุณวิชัย : สัมภาษณ์ 19 กุมภาพันธ์ 2544)

บุคคลส่วนใหญ่ที่พ่อแม่เข้าหาก่อนในเบื้องต้นคือ คุณครู ซึ่งมีพ่อแม่เพียงบางคนที่ได้รับความร่วมมือจากคุณครูด้วยดี ด้วยการแนะนำให้พ่อแม่ไปปรึกษาผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องต่อไป หลังจากการพูดคุยกับคุณครูพ่อแม่จะปรึกษาแพทย์และผู้เชี่ยวชาญ เพื่อน และเจ้าหน้าที่ด้านการศึกษา ตามลำดับ การหาข้อมูลด้วยวิธีการเข้าหาบุคคล เป็นการหาข้อมูลในระดับที่ลึกซึ้งกว่าการหาข้อมูลจากสื่อ พ่อแม่ส่วนใหญ่ที่หาข้อมูลจากบุคคลมักมีความต้องการแสวงหาทางออกในระดับที่สูงกว่าพ่อแม่ที่หาข้อมูลจากสื่อ

การหาข้อมูลด้วยการเข้าประชุม

ผลจากการวิจัยพบว่า มีพ่อแม่บางคนใช้วิธีการหาข้อมูลด้วยการเข้าประชุมอบรมหรือสัมมนาในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความต้องการหรือปัญหาที่กำลังเผชิญอยู่ โดยการเข้าประชุมส่วน

ใหญ่เป็นการประชุมเกี่ยวกับการศึกษา เช่น การประชุมเรื่องร่างพรบ. พ่อแม่ที่หาข้อมูลด้วยการเข้าประชุมมักเป็นพ่อแม่ที่มีความสนใจเกี่ยวกับเรื่องการศึกษา จึงมีความต้องการหาข้อมูลด้านการศึกษา เพื่อตอบสนองความคิดและความต้องการของตนเอง ยกตัวอย่างเช่น

คุณน้ำ : เข้าประชุมเรื่องร่างพรบ.

“พี่ไม่ได้ไปบรรมอะไร แต่พี่สนใจเข้าสัมมนาเรื่องร่างพรบ.อันเดียว” (คุณน้ำ : สัมภาษณ์ 27 มกราคม 2544)

การหาข้อมูลด้วยการเข้าประชุมของพ่อแม่ส่วนใหญ่เป็นการเข้าประชุมเกี่ยวกับร่างพรบ. การศึกษาแห่งชาติฉบับใหม่ เนื่องจากเป็นช่วงที่เกิดกระแสการยกร่างพรบ.การศึกษาแห่งชาติ ทำให้เกิดเวทีการประชุมเกี่ยวกับเรื่องพรบ.การศึกษาแห่งชาติหลายครั้ง ส่งผลให้พ่อแม่บางคนเข้าร่วมประชุมเพื่อหาช่องทางในการแก้ปัญหาให้กับลูก

การหาโรงเรียนให้ลูก

ผลจากการวิจัยพบว่าพ่อแม่บางคนมีวิธีการแก้ปัญหาด้วยการหาโรงเรียนให้ลูก โดยพยายามหาโรงเรียนที่สอดคล้องกับความต้องการ หรือ หาโรงเรียนที่จะลดปัญหาที่เกิดขึ้นกับลูกในขณะนั้น

คุณสมพงศ์ : ใช้วิธีหาโรงเรียนใหม่ให้ลูกเพื่อแก้ปัญหาเรื่องคุณครู

“ไปดูโรงเรียนอื่นด้วย ไปหาโรงเรียนก็แล้ว รุ่งอรุณก็ไปดูแล้ว” (คุณสมพงศ์ : สัมภาษณ์ 18 มีนาคม 2544)

คุณศักดิ์ : ใช้วิธีหาโรงเรียนให้ลูกที่สอดคล้องกับความต้องการ

“เราก็ยังพาไปดูโรงเรียนอนุบาลตั้งเยอะ เป็นสิบ ๆ โรงเรียนเลย” (คุณศักดิ์ : สัมภาษณ์ 17 มีนาคม 2544)

คุณน้ำ : ใช้วิธีหาโรงเรียนที่สอดคล้องกับชีวิต และสามารถเข้าไปมีบทบาทได้

“เริ่มเลยก็คือ ไปดูโรงเรียนกับคุณพ่อเค้า ก็ไปดูโรงเรียนที่สอดคล้องกับชีวิตเรา ไม่เจอโรงเรียนที่สอดคล้อง แต่พี่ก็ดูโรงเรียนที่พี่จะเข้าไปมีบทบาทในพัฒนาการของลูกร่วมไปได้ด้วย” (คุณน้ำ : สัมภาษณ์ 27 มกราคม 2544)

ผลจากการวิจัยพบว่า การหาทางออกด้วยวิธีการหาโรงเรียนนั้นมีทั้งพ่อแม่ที่ลูกมีปัญหา กับโรงเรียน และพ่อแม่ที่ลูกไม่ได้มีปัญหา กับโรงเรียน แต่ต้องการหาโรงเรียนที่สอดคล้องกับความต้องการ

ในขั้นตอนนี้ การหาข้อมูลจากสื่อ เป็นวิธีการหาทางออกของพ่อแม่ที่ทำกันมากที่สุด เนื่องจากเป็นวิธีที่ง่ายและสะดวก ส่วนพ่อแม่ที่มีปัญหาหรือความต้องการในระดับมากขึ้น จะใช้วิธีการหาข้อมูลเพิ่มเติมจากแหล่งต่าง ๆ เพิ่มขึ้นตามระดับของปัญหาและความต้องการต่อไป

ระยะเกิดความสนใจ

ในขณะที่พ่อแม่ค้นหาสิ่งที่ตรงกับความต้องการ และตรงกับปัญหาที่ตนเองกำลังเผชิญอยู่ พ่อแม่ส่วนใหญ่จะได้มีโอกาสรู้จักแนวคิดระบบการจัดการศึกษาโดยครอบครัวผ่านทางช่องทางต่าง ๆ ที่พ่อแม่ใช้ในระยะเวลาแสวงหาทางออก ในระยะนี้พ่อแม่จะเริ่มพบว่าแนวทางการศึกษาแบบโฮมสคูลเป็นแนวทางที่สอดคล้องกับสถานการณ์ที่ตนเองเป็นอยู่ โดยในระยะเกิดความสนใจ ประกอบด้วยขั้นตอน 2 ขั้นตอน คือ

1. ขั้นรู้จัก เป็นขั้นตอนที่พ่อแม่รู้จักแนวคิดการจัดการศึกษาโดยครอบครัวจากแหล่งต่าง ๆ
2. ขั้นสนใจ เป็นขั้นตอนที่พ่อแม่เกิดความสนใจแนวคิดการจัดการศึกษาโดยครอบครัว ซึ่งจะนำไปสู่การพิจารณาเพื่อการตัดสินใจต่อไป

แผนภูมิที่ 6 แสดงขั้นตอนในระยะเกิดความสนใจ

ขั้นรู้จัก

หลังจากพ่อแม่ค้นหาข้อมูลตามความต้องการของตนเองแล้ว พ่อแม่ส่วนใหญ่จะได้รู้จักแนวคิดโฮมสคูลระหว่างทางที่ค้นหาข้อมูล โดยแหล่งข้อมูลที่ทำให้เกิดการรู้จักโฮมสคูลมาจาก

หลายแหล่งด้วยกัน แหล่งของมูลหลักคือสื่อ แหล่งข้อมูลรองลงมาที่ทำให้รู้จักโฮมสคูล คือ การเข้ากลุ่ม และจากคำแนะนำของบุคคลต่าง ๆ ตามลำดับ

จากสื่อ

ผลจากการวิจัยพบว่า พ่อแม่ส่วนใหญ่รู้จักแนวคิดระบบการจัดการศึกษาโดยครอบครัวผ่านสื่อต่าง ๆ ได้แก่ จากนิตยสาร จากหนังสือพิมพ์ จากอินเทอร์เน็ต และจากโทรทัศน์

คุณแก้ว : รู้จักโฮมสคูลจากนิตยสาร

“ครั้งแรกที่รู้จักโฮมสคูลนี่ก็คืออ่านจาก Life & Family ของครูส้ม” (คุณแก้ว : สัมภาษณ์ 7 กุมภาพันธ์ 2544)

คุณสมคิด : รู้จักโฮมสคูลจากหนังสือพิมพ์ที่นำเสนอข่าวหมอโชติช่วง

“พี่ก็เคยอ่านของคุณหมอโชติช่วง” (คุณสมคิด : สัมภาษณ์ 18 มีนาคม 2544)

คุณศักดิ์ และคุณวิภา : รู้จักโฮมสคูลจากอินเทอร์เน็ต

“ไม่เคยรู้ว่าเมืองไทยมีใครทำโฮมสคูล เมืองนอกก็ไม่รู้ จนมีความรู้สึกว่า เอ๊ะ มันน่าจะทำได้และก็น่าจะเป็นลักษณะนี้แหละ ช่วงหลังก็เลยตัดสินใจและก็เลยเข้าไปดูในอินเทอร์เน็ตด้วยว่ามีหรือเปล่า” (คุณศักดิ์-คุณวิภา : สัมภาษณ์ 17 มีนาคม 2544)

คุณอาภรณ์ : รู้จักโฮมสคูลจากรายการโทรทัศน์

“พอดีได้ยินเรื่องโฮมสคูลจากรายการเช้าวันนี้” (คุณอาภรณ์ : สัมภาษณ์ 10 มีนาคม 2544)

ในขณะนี้พบว่า สื่อเป็นแหล่งข้อมูลหลักที่ทำให้พ่อแม่รู้จักโฮมสคูลในระดับพื้นฐานและส่งผลให้พ่อแม่มีการแสวงหาข้อมูลเพิ่มเติมจากแหล่งอื่นต่อไป

จากการเข้ากลุ่มชมรมพ่อแม่

ผลจากการวิจัยพบว่า พ่อแม่จำนวนหนึ่งรู้จักแนวคิดการจัดการศึกษาโดยครอบครัวจากการเข้าร่วมกิจกรรมการประชุมของกลุ่มชมรมพ่อแม่ ซึ่งเป็นการรู้จักในระดับที่ลึกซึ้งกว่าการรู้จักจากสื่อ

คุณแหวน : รู้จักโฮมสคูลในงานประชุมกลุ่มชมรมพ่อแม่

"มีอยู่ช่วงหนึ่งที่เขาศึกษาเรื่องโฮมสคูล เขามาใช้ที่นี่เป็นที่ประชุม เราก็เข้ามาติดตาม ก็ได้รู้จัก" (คุณแหวน : สัมภาษณ์ 8 มีนาคม 2544)

คุณศักดิ์-คุณวิภา : รู้จักโฮมสคูลในไทยครั้งแรกจากการเข้ากลุ่มชมรมพ่อแม่

"รู้สึกจะประชุมที่สวนลม เครือข่ายพ่อแม่นี้แหละ เริ่มต้นตรงนั้น นั่นเป็นจุดแรกที่เข้าไปรู้จักว่ามีโฮมสคูลในไทย" (คุณศักดิ์ – คุณวิภา : สัมภาษณ์ 17 มีนาคม 2544)

คุณน้ำ : รู้จักโฮมสคูลจากการเข้ากลุ่มชมรมพ่อแม่

"พอเข้ากลุ่มพี่ถึงเพิ่งได้ข้อมูลว่ามีครูส้ม มีหมอโชติช่วง ที่ได้ทำอยู่ก่อนแล้ว" (คุณน้ำ : สัมภาษณ์ 27 มกราคม 2544)

กิจกรรมกลุ่มชมรมพ่อแม่ เป็นกิจกรรมเดียวในขณะนั้นที่พูดถึงเรื่องโฮมสคูลอย่างจริงจัง ซึ่งชมรมพ่อแม่ก่อตั้งโดยพ่อแม่กลุ่มหนึ่งที่มีความรู้สึกไม่พอใจต่อการศึกษาในระบบ และต้องการแก้ปัญหา พ่อแม่กลุ่มนี้รวมกลุ่มกันขึ้นเป็นชมรมพ่อแม่และจัดการประชุมพูดคุยในเรื่องโฮมสคูลอย่างต่อเนื่อง กิจกรรมของกลุ่มชมรมพ่อแม่นอกจากจะสร้างการรู้จักแนวคิดโฮมสคูลให้กับพ่อแม่แล้ว ยังสร้างแรงบันดาลใจให้พ่อแม่หลายคนเกิดความสนใจและตัดสินใจทำโฮมสคูลในระยะตัดสินใจอีกด้วย

จากบุคคล

ผลจากการวิจัยพบว่า พ่อแม่จำนวนหนึ่งรู้จักแนวคิดโฮมสคูลจากคำแนะนำของบุคคล ซึ่งได้แก่ บุคคลที่มีความรู้เกี่ยวกับเรื่องโฮมสคูล ส่วนใหญ่พ่อแม่จะรู้จักแนวคิดโฮมสคูลมาก่อนหน้านี้แล้วในลักษณะผิวเผิน มีเพียงน้อยคนเท่านั้นที่มารู้จักแนวคิดโฮมสคูลเป็นครั้งแรกจากคำแนะนำของบุคคลกลุ่มนี้

คุณสมพงศ์ : รู้จักโฮมสคูลอีกครั้งจากคำบอกเล่าของแม่แ้ว โรงเรียนหมู่บ้านเด็ก

"ตอนนั้นรู้เรื่องจากหมู่บ้านเด็ก รู้จักโฮมสคูลเลย" (คุณสมพงศ์ : สัมภาษณ์ 18 มีนาคม 2544)

คุณแอ๊ด : รู้จักโฮมสคูลเป็นครั้งแรกจากนายแพทย์โชติช่วง

"แม่มารู้จักโฮมสคูลตอนหมอโชติช่วงมาหาแม่มาคุยกัน" (คุณแอ๊ด : สัมภาษณ์ 18 กุมภาพันธ์ 2544)

จากข้อมูลทั้งหมด จะเห็นได้ว่าพ่อแม่รู้จักแนวคิดโฮมสคูลจากหลากหลายแหล่ง โดยแหล่งข้อมูลหลัก คือ สื่อ นอกจากนี้ยังพบว่า พ่อแม่ที่รู้จักแนวคิดโฮมสคูลจากสื่อ โดยเฉพาะจาก นิตยสาร หรือภาพข่าว มักได้ข้อมูลในระดับพื้นฐาน ไม่ลึกซึ้ง ส่วนพ่อแม่ที่รู้จักแนวคิดโฮมสคูลจากการเข้ากลุ่ม หรือ จากการพูดคุยกับบุคคลต่าง ๆ มักได้ข้อมูลที่ลึกซึ้งและชัดเจนกว่า

ชั้นสนใจ

หลังจากพ่อแม่ได้รู้จักโฮมสคูล พ่อแม่ส่วนใหญ่จะเกิดความสนใจ สาเหตุที่พ่อแม่มีความสนใจในแนวคิดนี้มีหลายสาเหตุ ผลจากการวิจัยพบว่าพ่อแม่ส่วนใหญ่สนใจแนวคิดการจัดการศึกษาโดยครอบครัวเนื่องจากแนวคิดนี้เป็นทางเลือกที่สอดคล้องกับความต้องการ และเห็นว่าเป็นทางเลือกที่น่าสนใจ

คุณตุ้ม : สนใจเพราะคิดว่าเป็นทางเลือกอื่นที่ไม่ใช่โรงเรียน

"จริง ๆ แล้วพออ่านแล้วทำให้เราเห็นว่าเรามีทางเลือกนะ เราก็เออดีนี่เพราะเรารู้สึกอึดอัดกับในระบบมาเยอะแล้วแต่ไม่รู้ว่าจะหาทางออกยังไง พอเจออย่างนี้ก็เป็นทางเลือกให้เรา ก็เลยสนใจ" (คุณตุ้ม : สัมภาษณ์ 6 มีนาคม 2544)

คุณเปิ้ล : สนใจเพราะรู้สึกว่าเป็นแนวเดียวกัน

"เราเอามาอ่านแล้วรู้สึกเป็นแนวเดียวกันหมด พอสนใจก็เริ่มศึกษา" (คุณเปิ้ล : สัมภาษณ์ 17 กุมภาพันธ์ 2544)

คุณแหวน : สนใจเพราะคิดว่ามันเป็นทางเลือกและทางเลือกสำหรับลูก

"พอมารู้ได้ติดตามพวกกลุ่มโฮมสคูล จึงรู้ว่าจริง ๆ แล้วมีทางเลือกมีทางเลือกก็เลยเข้าร่วมกับเขา" (คุณแหวน : สัมภาษณ์ 8 มีนาคม 2544)

จากการวิจัยพบว่าพ่อแม่ส่วนใหญ่จะรู้จักโฮมสคูลก่อน แล้วจึงเกิดความสนใจที่จะทำโฮมสคูล แต่ก็พบว่าพ่อแม่บางคนที่มีใจที่จะจัดการศึกษาให้กับลูก โดยยังไม่รู้จักแนวคิดโฮมสคูล เนื่องจากเห็นว่าการจัดการศึกษาให้กับลูกด้วยตัวเองเป็นวิธีที่ดีที่สุดและสอดคล้องกับความต้องการมากที่สุด

อย่างไรก็ตาม มีพ่อแม่บางคนที่เกิดระยะเกิดความสนใจก่อนที่จะเกิดระยะแสวงหาทางออก เนื่องจากในขณะที่รู้จักนั้นเกิดความสนใจ แต่ยังไม่เห็นเหตุการณ์คับขันที่ต้องแสวงหาทางออก เมื่อพบเหตุการณ์ที่จำเป็นต้องแสวงหาทางออก จึงค่อยเริ่มแสวงหาทางออก

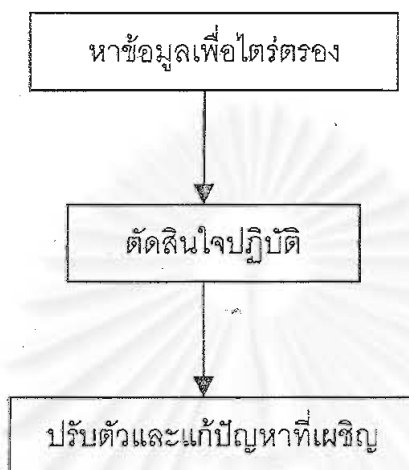
ระยะตัดสินใจปฏิบัติ

ระยะนี้เป็นระยะที่พ่อแม่เริ่มนำแนวทางการจัดการศึกษาแบบโฮมสคูลไปปฏิบัติกับลูก ซึ่งเป็นระยะที่พ่อแม่จะต้องสร้างความชัดเจนในแนวทางปฏิบัติ และสร้างความมั่นใจในการดำเนินตามแนวทางการจัดการศึกษาแบบโฮมสคูล ในระยะนี้ประกอบด้วยขั้นตอนหลัก 3 ขั้นตอน คือ

1. **ค้นหาข้อมูลเพื่อไตร่ตรอง** เป็นขั้นตอนที่พ่อแม่หาข้อมูลเพิ่มเติมเพื่อนำมาประกอบการพิจารณาและไตร่ตรอง ซึ่งนำไปสู่การตัดสินใจ โดยข้อมูลในขั้นตอนนี้จะเป็นข้อมูลเกี่ยวกับแนวคิดการจัดการศึกษาโดยครอบครัว ในการแสวงหาข้อมูลเพิ่มเติมเพื่อประกอบการพิจารณา ประกอบด้วย การหาข้อมูลจากบุคคล / กลุ่มบุคคล , การหาข้อมูลจากสื่อ , การหาข้อมูลจากการเข้าร่วมประชุม/สัมมนา
2. **ขั้นตัดสินใจปฏิบัติ** เป็นขั้นตอนที่พ่อแม่ตัดสินใจนำแนวคิดการจัดการศึกษาโดยครอบครัวมาใช้กับลูกตนเอง โดยลักษณะการตัดสินใจส่วนใหญ่เป็นการตัดสินใจโดยการปรึกษาหารือกันในครอบครัว
3. **ขั้นปรับตัวและแก้ปัญหาที่เผชิญ** เป็นขั้นตอนที่พ่อแม่ปรับตัวและเผชิญปัญหาภายหลังการตัดสินใจปฏิบัติและพยายามจัดการกับปัญหาที่ตนเองกำลังเผชิญ เพื่อให้เกิดความมั่นคงในการตัดสินใจและดำเนินตามแนวคิดต่อไป โดยปัญหาดังกล่าว ได้แก่ ปัญหาปฏิกิริยาจากคนรอบข้าง , ปัญหาจากตัวลูก และปัญหาจากตัวพ่อแม่

นอกจากนี้ ผลจากการวิจัยยังพบว่า มีพ่อแม่บางคนเกิดระยะแสวงหาทางออก แล้วเข้าสู่ระยะการตัดสินใจปฏิบัติ โดยไม่ผ่านระยะเกิดความสนใจ

แผนภูมิที่ 7 แสดงขั้นตอนในระยะตัดสินใจปฏิบัติ

ขั้นหาข้อมูลเพื่อไตร่ตรอง

หลังจากผ่านขั้นตอนสนใจ พ่อแม่จึงเข้าสู่ขั้นตอนการหาข้อมูลเพื่อไตร่ตรอง โดยในขั้นตอนนี้ส่วนใหญ่พ่อแม่จะหาข้อมูลเกี่ยวกับโฮมสคูล พ่อแม่จะพิจารณาไตร่ตรองใน 3 ประเด็นหลัก คือ 1. ผลดี-ผลเสียของการทำโฮมสคูล 2. ความสามารถของตนเองในการทำ และ 3. ข้อกฎหมายที่จะรองรับ โดยในการพิจารณาไตร่ตรอง พ่อแม่ส่วนใหญ่จะใช้การค้นหาข้อมูลเพิ่มเติมเพื่อประกอบการพิจารณาไตร่ตรอง ซึ่งวิธีการหาข้อมูลของพ่อแม่ในช่วงนี้ประกอบไปด้วย การหาข้อมูลจากบุคคล / กลุ่มคน , การหาข้อมูลจากสื่อ และการหาข้อมูลจากการเข้าร่วมประชุมสัมมนา

การหาข้อมูลจากบุคคล / กลุ่มบุคคล

ผลจากการวิจัยพบว่าในขั้นตอนนี้พ่อแม่ส่วนใหญ่มักใช้วิธีการหาข้อมูลจากบุคคลหรือกลุ่มบุคคล มากกว่าการหาข้อมูลจากสื่อ เนื่องจากพ่อแม่จำเป็นต้องได้ข้อมูลที่ชัดเจน และสามารถนำไปพิจารณาเพื่อการตัดสินใจปฏิบัติได้ ซึ่งบุคคลหรือกลุ่มคนที่เป็นแหล่งข้อมูลในช่วงนี้ล้วนแล้วแต่เป็นพ่อแม่โฮมสคูลหรือกลุ่มพ่อแม่โฮมสคูล

คุณแก้ว : หาข้อมูลด้วยการเข้าร่วมกลุ่มชมรมพ่อแม่

“ก็ไปเข้าชมรมพ่อแม่ พ่อติน้องที่แปลนเขาบอกว่าทางคุณยุทธชัยจะมีประชุมของโรงเรียนครบครว ก็เลยเข้าไปประชุมด้วย ตั้งแต่นั้นมาก็อยู่ในกลุ่มนี้ตลอด” (คุณแก้ว : สัมภาษณ์ 7 กุมภาพันธ์ 2544)

คุณวิชัย : หาข้อมูลด้วยการคุยกับพ่อแม่โฮมสคูลคนอื่น

“ตอนช่วงหาข้อมูลเนี่ยก็มีกลุ่มที่เค้าเรียกว่ากลุ่มปัญญากร และกลุ่มของครบครวเดียว ๆ อยู่หลายครบครว อย่างครบครวคุณอาทิตย์เนี่ยก็ได้คุยกันเยอะ” (คุณวิชัย : สัมภาษณ์ 19 กุมภาพันธ์ 2544)

คุณเปิ้ล : หาข้อมูลด้วยการสอบถามจากพ่อแม่โฮมสคูล

“พี่ก็ได้คุยกับพี่ตุ๋นกับพี่ตึก เขาว่าตัดสินใจดี ๆ นะก่อนจะออกมาทำว่าเราทำได้ไหม” (คุณเปิ้ล : สัมภาษณ์ 17 กุมภาพันธ์ 2544)

ผลจากการวิจัยพบว่าพ่อแม่ส่วนใหญ่มักหาข้อมูลเพิ่มเติมจากกลุ่มพ่อแม่โฮมสคูลท่านอื่นที่ทำไปก่อนหน้านั้น เพื่อต้องการทราบถึงแนวทางการปฏิบัติที่ชัดเจน และข้อดีข้อเสียของการทำโฮมสคูล รวมไปถึงปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้น เพื่อเอามาประกอบในการตัดสินใจ นอกจากนี้ยังมีการปรึกษากับบุคคลที่ช่วยเสนอแนะเพื่อให้ถูกกฎหมาย อาทิ การพูดคุยกับเจ้าหน้าที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ , การพูดคุยกับคุณรัชนี้ ธงไชย โรงเรียนหมู่บ้านเด็ก เป็นต้น

การหาข้อมูลจากสื่อ

ผลจากการวิจัยพบว่า ในขั้นตอนนี้การหาข้อมูลจากสื่อมีความสำคัญน้อยลง เนื่องจากพ่อแม่ส่วนใหญ่ต้องการข้อมูลในเชิงปฏิบัติและมีความชัดเจน โดยส่วนใหญ่ข้อมูลที่พ่อแม่หาจากสื่อในขั้นตอนนี้เป็นสื่อที่มีรายละเอียดของการปฏิบัติ เช่น เปิดอินเทอร์เน็ตที่มีพ่อแม่โฮมสคูลเข้ามาพูดคุยซักถามกัน หรือ เปิดไปดูงานวิจัยเพื่อดูผลดีผลเสีย รวมไปถึงการอ่านหนังสือที่พ่อแม่โฮมสคูลเขียนบันทึกเรื่องราวการทำโฮมสคูลของตนเอง

คุณไก่อ : หาข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต และ อ่านหนังสือทั้งในและต่างประเทศ

“ใช้วิธีการค้นหาจากอินเทอร์เน็ต มาดูว่าโฮมสคูลเขาทำรูปแบบไหนบ้างของต่างประเทศ แล้วกับบทความที่ครูส้มเขาเขียนลงในหนังสือ Life & Family ต้นปี 41 เราก็จะรู้แนวทางของส้ม” (คุณไก่อ : สัมภาษณ์ 27 กุมภาพันธ์ 2544)

คุณตุ๊ก : ใช้วิธีการอ่านหนังสือที่พ่อแม่โฮมสคูลเขียน

“หนังสือของแม่เล่ม ทำไม่ต้องโฮมสคูล เมื่อวันที่คิดบ๊ีบก็เราก้เริ่มหา” (คุณตุ๊ก : สัมภาษณ์ 17 กุมภาพันธ์ 2544)

คุณวิชัย : ใช้วิธีอ่านหนังสือวิจัย และหนังสือเรื่องโฮมสคูล

“อย่างหนังสืออาจารย์อมริชชี่ที่เป็นการ review โฮมสคูลจากต่างประเทศ ตัวนั้นผมก็ใช้เยอะ แล้วก็ใช้ได้จริง ๆ ก็คืองานของครูเล่ม เรามาดู format ของครูเล่ม” (คุณวิชัย : สัมภาษณ์ 19 กุมภาพันธ์ 2544)

จากผลที่ได้ สื่อส่วนใหญ่ที่พ่อแม่ใช้ในชั้นตอนนี้จะผสมผสานหลากหลายเท่าที่พ่อแม่จะหาได้ โดยหนังสือเรื่อง “ทำไม่ต้องโฮมสคูล” ของครูเล่มที่เขียนถึงรูปแบบการจัดการเรียนการสอนในครอบครัวตนเอง และหนังสืองานวิจัยที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติได้ให้มีการจัดทำขึ้นถือว่าเป็นสื่อหลักในประเทศที่พ่อแม่ใช้เพื่อหาข้อมูล และมีประโยชน์สำหรับพ่อแม่ในการนำมาใช้ประกอบในการพิจารณาได้อย่างมาก เนื่องจากมีข้อมูลที่เป็นในเชิงปฏิบัติ และมีความชัดเจน นอกจากนี้ยังมีสื่ออินเตอร์เน็ตที่พ่อแม่ใช้ค้นคว้าเพื่อหาข้อมูลจากต่างประเทศ ซึ่งช่วยให้พ่อแม่สามารถเห็นแนวทางที่ชัดเจนได้มากขึ้น เนื่องจากในต่างประเทศมีการทำข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องโฮมสคูลไว้มากกว่าประเทศไทย สื่อหลักที่พ่อแม่ใช้จึงมี 3 สื่อ คือ หนังสือ “ทำไม่ต้องโฮมสคูล” งานวิจัยของสกศ. และอินเตอร์เน็ต

การหาข้อมูลด้วยการเข้าร่วม

ผลจากการวิจัยพบว่า การหาข้อมูลที่พ่อแม่ส่วนใหญ่มักใช้ในชั้นตอนนี้คือการเข้าร่วมประชุมสัมมนา โดยส่วนใหญ่เป็นการประชุมสัมมนาเกี่ยวกับเรื่องพรบ.การศึกษาแห่งชาติและกฎกระทรวง ทั้งนี้เพื่อทราบข่าวสารความคืบหน้าเกี่ยวกับพรบ.การศึกษาแห่งชาติ รวมไปถึงกฎกระทรวง เนื่องจากพ่อแม่ส่วนใหญ่มีความคาดหวังที่จะให้มีกฎหมายรองรับสิทธิพ่อแม่ในการจัดการศึกษาให้กับลูกของตน

คุณแก้ว : ใช้วิธีการหาข้อมูลด้วยการเข้าร่วมประชุมประชาพิจารณ์พรบ.การศึกษา

“จนกระทั่งมาช่วงที่เริ่มประชาพิจารณ์พรบ.การศึกษา ก็เข้าร่วมสัมมนา” (คุณแก้ว : สัมภาษณ์ 7 กุมภาพันธ์ 2544)

พ่อแม่ส่วนใหญ่มีการหาข้อมูลด้วยการเข้าประชุมเกี่ยวกับเรื่องพรบ.การศึกษาแห่งชาติ เนื่องจากเป็นเรื่องสำคัญในการที่พ่อแม่จะนำมาประกอบการตัดสินใจ เนื่องจากพ่อแม่ส่วนใหญ่ยังคงต้องการกฎหมายรองรับ และต้องการรู้ว่าอนาคตทางด้านกฎหมายเกี่ยวกับโฮมสคูลจะเป็นอย่างไร

ในการหาข้อมูลเพื่อประกอบการคิดพิจารณานั้น พ่อแม่เกือบทุกคนใช้วิธีการหาข้อมูลครบทุกวิธี ทั้งการหาข้อมูลจากบุคคล การหาข้อมูลจากสื่อ และการหาข้อมูลจากการเข้าร่วมประชุม เนื่องจากเป็นขั้นตอนที่สำคัญมากที่สุดที่จะช่วยให้ตัดสินใจในขั้นตอนต่อไปได้

ขั้นตอนการตัดสินใจปฏิบัติ

หลังจากการพิจารณาแล้ว ขั้นตอนนี้จะจะเป็นขั้นตอนที่พ่อแม่จะตัดสินใจยอมรับแนวคิดการจัดการศึกษาโดยครอบครัวไปใช้กับลูกของตน ผลจากการวิจัยพบว่าการตัดสินใจส่วนใหญ่มาจากผู้เป็นแม่ ซึ่งถึงแม้ว่าแม่จะเป็นผู้ตัดสินใจหลัก แต่พบว่าผู้ตัดสินใจทุกคนผ่านการปรึกษาหารือกับคู่ครอง และถามความคิดเห็นของลูกก่อนที่จะตัดสินใจ และมีบางคนที่ปรึกษาญาติสนิท

คุณไก่ : ปรึกษาสามี

"ตอนแรกก็ปรึกษาพ่อเขาว่าอยากเอาลูกออกจากโรงเรียน แต่เขามีปัญหาอยู่ว่ามันผิดกฎหมายไหม แล้วทำอย่างไรให้คนยอมรับ" (คุณไก่ : สัมภาษณ์ 27 กุมภาพันธ์ 2544)

คุณอาภรณ์ : ปรึกษาลูก ตายาย และสามี

"พี่ก็เลยคุยให้น้องไทด์ฟัง ก็เลยเข้าทางเขาเลย เขาก็ขอให้เรียนโฮมสคูล ขอเรียนที่บ้าน พี่ก็เลยคุยกับคุณตาคุณยาย คุยกับคุณพ่อเขา" (คุณอาภรณ์ : สัมภาษณ์ 10 มีนาคม 2544)

นอกจากนี้ยังพบว่าองค์ประกอบในการตัดสินใจของครอบครัวส่วนใหญ่มี 2 ประการหลัก คือ 1. เรื่องกฎหมาย และ 2. เรื่องความพร้อมของตนเอง

"คือเราต้องการทำให้ถูกต้องตามกฎหมายด้วย กลัวว่าจะเป็นการที่เราทำร้ายลูก" (คุณอาภรณ์ : สัมภาษณ์ 10 มีนาคม 2544)

ในขั้นตอนการตัดสินใจปฏิบัติ จึงเป็นลักษณะการตัดสินใจร่วมกันในครอบครัว เนื่องจากเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับทุกคนในครอบครัว อย่างไรก็ตาม ผลจากการวิจัยพบว่าโดยส่วนใหญ่ผู้ที่ไม่ใช่ผู้ตัดสินใจหลัก (คู่ครอง) จะไม่มั่นใจในการตัดสินใจในระยะแรก และมีลักษณะไม่เห็นด้วยเล็กน้อย เนื่องจากผู้ที่ไม่ใช่ผู้ตัดสินใจหลักไม่ได้ผ่านการหาข้อมูลอย่างจริงจัง ส่งผลให้มีความมั่นใจในการตัดสินใจน้อยกว่าผู้ตัดสินใจหลัก แต่ทั้งนี้ไม่พบว่ามีการต่อต้านใด ๆ เนื่องจากทุกคนเห็นปัญหาที่เกิดขึ้นในโรงเรียน

ขั้นปรับตัวและแก้ปัญหาที่เผชิญ

ภายหลังจากพ่อแม่ตัดสินใจนำแนวทางการจัดการศึกษาแบบโฮมสคูลมาใช้ในครอบครัว ในขั้นตอนนี้จะเป็นขั้นตอนที่พ่อแม่ปรับตัวให้สอดคล้องกับการจัดการศึกษาโดยครอบครัว โดยเฉพาะอย่างยิ่งการปรับในเรื่องกระบวนการและเนื้อหาหลักสูตรการจัดการศึกษาให้กับลูก นอกจากนี้ผลการวิจัยยังพบว่าพ่อแม่โดยส่วนใหญ่มีปัญหาหลังจากการปฏิบัติ โดยปัญหาที่พบได้แก่ ปัญหาเรื่องปฏิริยาคนรอบข้าง ปัญหาที่ตัวลูก และปัญหาที่ตัวพ่อแม่เอง

ปัญหาเรื่องปฏิริยาคนรอบข้าง

ผลจากการวิจัยพบว่า ภายหลังจากตัดสินใจพ่อแม่ส่วนใหญ่มักพบปัญหาปฏิริยาจากคนรอบข้างที่ไม่เห็นด้วย แต่เป็นปัญหาที่ก่อให้เกิดความหนักใจน้อยที่สุดเมื่อเทียบกับปัญหาอื่น ๆ เนื่องจากเป็นปัญหาที่ไม่ส่งผลโดยตรงต่อการจัดการศึกษาให้แก่ลูก

คุณไก่อ่ : พบปัญหาเรื่องมุมมองจากคนภายนอกที่ไม่เห็นด้วย

“บอกใครก็มีแต่คนคัดค้านมากกว่าคนเห็นด้วยตอนแรก ๆ ส่วนมากคนมักจะคิดว่าเด็ก ๆ ต้องการสังคม คืออย่างที่แรกที่ไม่ได้เข้ากลุ่มเขาจะมองว่าขาดสังคม” (คุณไก่อ่ : สัมภาษณ์ 27 กุมภาพันธ์ 2544)

คุณอาภรณ์ : พบปัญหาเรื่องน้องชายและคนรอบข้างไม่เห็นด้วย

“มีเรื่องน้องชายไม่เห็นด้วย คนรอบข้างไม่เห็นด้วย ทำให้เรามีความกังวล” (คุณอาภรณ์ : สัมภาษณ์ 10 มีนาคม 2544)

ถึงแม้ว่าผลการวิจัยจะพบว่าพ่อแม่ส่วนใหญ่มักได้รับปฏิกริยาที่ไม่เห็นด้วยจากคนรอบข้างในช่วงแรกของการตัดสินใจ แต่พ่อแม่ก็ไม่นำมาเป็นปัญหาหลักและไม่มีผลมากนักในการจัดการศึกษาให้ลูก ส่วนวิธีการแก้ปัญหา พ่อแม่ส่วนใหญ่ใช้วิธีการอธิบาย และปล่อยให้เวลาพิสูจน์ว่าผลจากการให้การศึกษาลูกทำให้ลูกมีพัฒนาการที่ดีกว่าอยู่ในโรงเรียน

ปัญหาจากตัวลูก

ผลจากการวิจัยพบว่าพ่อแม่บางคนพบปัญหาเกี่ยวกับตัวลูก ได้แก่ 1. ปัญหาเรื่องการปรับตัวของลูก เนื่องจากลูกเคยอยู่ในระบบโรงเรียน ทำให้ไม่คุ้นเคยกับการเรียนการสอนในสภาพครอบครัว 2. ปัญหาเรื่องสังคมของลูก พบว่าลูกบางคนมีปัญหาเรื่องความเหงา ขาดเพื่อน เนื่องจากเคยไปโรงเรียนและมีเพื่อนมาก ๆ

คุณแก้ว : พบปัญหาเรื่องการปรับตัวของลูกที่กำหนดบทบาทตัวเองไม่ถูก

“เขาจะรู้สึกว่าเป็นอิสระแล้ว ก็กำหนดบทบาทตัวเองไม่ถูก ยังคล้าย ๆ ติดกับระบบ” (คุณแก้ว : สัมภาษณ์ 7 กุมภาพันธ์ 2544)

คุณแหวน : พบปัญหาเกี่ยวกับการปรับตัวของลูก

“ตอนแรกก็รวน เพราะลูกอยู่ในระบบมานาน พอให้มาทำอะไรเองก็ค่อนข้างมีปัญหา”

“ปัญหาอย่างอื่น คือ ต้องพยายามให้เขามาเข้ากลุ่มมากขึ้น ไม่อยากให้เขาอยู่กับตัวเองมากเกินไป” (คุณแหวน : สัมภาษณ์ 8 มีนาคม 2544)

คุณวิชัย : พบว่าลูกมีปัญหาเรื่องความเหงา

“ช่วงแรกที่มีปัญหาก็คือเค้าไม่มีเพื่อน เค้าเหงาเกินไป” (คุณวิชัย : สัมภาษณ์ 19 กุมภาพันธ์ 2544)

ในส่วนของวิธีการแก้ปัญหาเรื่องลูก พ่อแม่ส่วนใหญ่จะใช้วิธีการพูดคุยทำความเข้าใจกับลูก และหาเพื่อนให้ลูกหรือพาลูกไปเข้ากลุ่ม

คุณแก้ว : ใช้การพูดคุยกับลูกเพื่อแก้ปัญหาการปรับตัวของลูก

“ก็จะคุยกันคะ มีอะไรเราก็จะคุยกัน” (คุณแก้ว : สัมภาษณ์ 7 กุมภาพันธ์ 2544)

คุณแหวน : ใช้การพูดคุยกับลูกเพื่อแก้ปัญหาเรื่องถูกรวนและพยายามผลักดันให้ลูกเข้ากลุ่มเพื่อแก้ปัญหาการเข้าสังคมของลูก

“แต่สักพักเราก็คุยกันว่าที่เขากลับมาจากโรงเรียนเนี่ยเรามีจุดมุ่งหมายนะลูก”

“คือต้องพยายามให้เขามาเข้ากลุ่มมากขึ้นนิดหนึ่ง พยายามผลักดันเรื่องการเข้ากลุ่ม”

(คุณแหวน : สัมภาษณ์ 8 มีนาคม 2544)

คุณวิชัย : ใช้วิธีการจัดกลุ่มให้ลูก

“หลังจากนั้นก็เลยหาวิธีโดยการจัดกลุ่มกันขึ้นมาก็เป็นการแก้ปัญหานั้นไป” (คุณวิชัย : สัมภาษณ์ 19 กุมภาพันธ์ 2544)

ผลจากการวิจัยพบว่ามีเพียงบางครอบครัวเท่านั้นที่พบปัญหาเรื่องลูกภายหลังการตัดสินใจปฏิบัติ และในครอบครัวที่ลูกมีปัญหา นั้นพบว่า หลังจากพ่อแม่ใช้วิธีการแก้ปัญหาข้างต้นแล้วปัญหาดังกล่าวก็ค่อย ๆ หดไป

ปัญหาจากตัวพ่อแม่

ผลการวิจัยพบว่าปัญหาหลักที่สำคัญที่สุดที่เกิดขึ้นภายหลังจากการตัดสินใจปฏิบัติ คือ ปัญหาจากตัวพ่อแม่ โดยพ่อแม่มักจะประสบกับภาวะความวิตกกังวล ความกลัวและความไม่มั่นใจต่อแนวทางในการจัดการศึกษาให้กับลูก ถึงแม้ว่าจะผ่านการคิดและพิจารณาอย่างถี่ถ้วนแล้วก็ตาม นอกจากนี้ยังมีพ่อแม่บางคน que ประสบกับปัญหาเกี่ยวกับเรื่องเวลา

คุณสมพงศ์ : มีปัญหาเกี่ยวกับความรู้สึกของตนเอง

“ช่วงแรกที่ทำผมยอมรับว่าไม่ใช่งานหมู ๆ ผมไม่มั่นใจว่าหลักสูตรผมเป็นอย่างไร” (คุณสมพงศ์ : สัมภาษณ์ 18 มีนาคม 2544)

คุณตุ๊ก : พบปัญหาเกี่ยวกับความรู้สึกของตนเอง

“ตอนแรก ๆ ก็หนาวหลัง เพิ่งรู้เพิ่งเข้าใจว่าหนาวสั่นหลังเป็นอย่างไร แรก ๆ ก็กลัวเหมือนกัน” (คุณตุ๊ก : สัมภาษณ์ 17 กุมภาพันธ์ 2544)

คุณวิชัย : พบปัญหาเกี่ยวกับความรู้สึกตนเอง

“ตอนแรก ๆ พ่อจะกังวลเรื่องว่าจะสอนยังไงเหมือนกัน เรื่องเนื้อหาจะสอนยังไง” (คุณวิชัย : สัมภาษณ์ 19 กุมภาพันธ์ 2544)

คุณแหวน : มีปัญหาเกี่ยวกับเรื่องเวลา

“มีปัญหามือเหมือนกันตรงที่ว่า คือ เราทำงานแล้วมันยุ่ง มันควรที่จะประเมินผลลูกหน่อย บางที่เราเหนื่อยมาก เราก็ไม่ได้ประเมิน” (คุณแหวน : สัมภาษณ์ 8 กุมภาพันธ์ 2544)

ปัญหาเรื่องความวิตกกังวล เป็นปัญหาที่พ่อแม่จำนวนหนึ่งพบภายหลังการตัดสินใจปฏิบัติ โดยเฉพาะในช่วงระยะการเริ่มต้น เนื่องจากพ่อแม่ไม่เคยจัดการศึกษาให้กับลูกมาก่อน เมื่อพ่อแม่พบปัญหาเกี่ยวกับตัวเอง พ่อแม่ก็มีวิธีการจัดการกับปัญหาที่คล้าย ๆ กัน โดยวิธีการแก้ปัญหาเรื่องความรู้สึกที่พ่อแม่ส่วนใหญ่ใช้คือการพูดคุยกับพ่อแม่โฮมสคูลท่านอื่น เข้าร่วมประชุม สัมมนา และการหาหนังสือมาอ่านเพิ่มเติม

คุณสมพงศ์ : ใช้วิธีการเข้าประชุมสัมมนาเกี่ยวกับโฮมสคูล

“เราแทบไม่ขาดจากการสัมมนา หลักสูตรโฮมสคูลเป็นอย่างไรเราไปเกือบทุกครั้งที่มีโอกาส” (คุณสมพงศ์ : สัมภาษณ์ 18 มีนาคม 2544)

คุณเปิ้ล : ใช้วิธีการหาหนังสือเกี่ยวกับโฮมสคูลมาอ่าน ตัดความคิดในแง่ลบ และคุยปรึกษากับพ่อแม่โฮมสคูลคนอื่น

“แก้ปัญหาโดยการอ่านหนังสือเกี่ยวกับโฮมสคูล อ่านของคนอื่น ๆ ที่เขาทำแล้วเห็นผล แล้วก็ตัดความคิดในทางลบออกไป แล้วก็คุยกับพี่ตุ๊ก” (คุณเปิ้ล : สัมภาษณ์ 17 กุมภาพันธ์ 2544)

ปัญหาต่าง ๆ ที่พ่อแม่ประสบหลังจากการตัดสินใจ และการแก้ปัญหาในช่วงนี้ถือว่าเป็นสิ่งสำคัญ เนื่องจากจะช่วยให้พ่อแม่มีความมั่นใจในการตัดสินใจและดำเนินการจัดการศึกษาโดยครอบครัวต่อไป วิธีการหนึ่งที่พ่อแม่ส่วนใหญ่ใช้คือการรวมกลุ่มกับพ่อแม่โฮมสคูลคนอื่น เพื่อพูดคุยแลกเปลี่ยนปัญหาและช่วยกันแก้ไขปัญหาให้กัน ซึ่งถือว่าการช่วยให้พ่อแม่มีความมั่นใจในการดำเนินการจัดการศึกษาให้กับลูกต่อไปได้ในระยะยาวได้มากที่สุด

3 ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจยอมรับแนวคิดระบบการจัดการศึกษาโดยครอบครัว

นอกจากการศึกษาขั้นตอนการตัดสินใจของพ่อแม่ในการยอมรับแนวคิดระบบการจัดการศึกษาโดยครอบครัวแล้ว การศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจยอมรับแนวคิดระบบการจัดการศึกษาโดยครอบครัวเป็นสิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งที่จะช่วยให้ผู้ศึกษาได้ทราบถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ ซึ่งผลจากการศึกษา พบว่าปัจจัยที่ทำให้พ่อแม่ตัดสินใจยอมรับแนวคิดการจัดการศึกษาโดยครอบครัว แบ่งออกเป็น 2 ส่วนคือ

1. ปัจจัยภายใน คือ ปัจจัยภายในตัวของพ่อแม่ ได้แก่ พื้นฐานความคิด ประสบการณ์ สะสม ความสนใจของพ่อแม่ ความพร้อมของพ่อแม่
2. ปัจจัยภายนอก คือ ปัจจัยภายนอกตัวของพ่อแม่ ได้แก่ ปัญหาลูกกับโรงเรียน พบ. การศึกษาแห่งชาติ การเห็นว่ามีคนอื่นทำ

แผนภูมิที่ 8 แสดงปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจยอมรับแนวคิดการจัดการศึกษาโดยครอบครัว

1. ปัจจัยภายใน

ผลจากการวิจัยพบว่า ปัจจัยภายในตัวพ่อแม่ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจยอมรับแนวคิดระบบการจัดการศึกษาโดยครอบครัว แบ่งออกเป็น ปัจจัยหลัก และ ปัจจัยเสริม ดังนี้

ปัจจัยหลัก

ปัจจัยหลัก คือ ปัจจัยที่มีอิทธิพลอย่างมากต่อการตัดสินใจยอมรับแนวคิดการจัดการศึกษาแบบโฮมสคูล จากผลการวิจัยพบว่าปัจจัยภายในที่เป็นปัจจัยหลักที่ส่งผลให้พ่อแม่ตัดสินใจยอมรับแนวคิดระบบการจัดการศึกษาโดยครอบครัว คือ ประสบการณ์สะสม และ พื้นฐานความคิดของพ่อแม่

ประสบการณ์สะสม

ประสบการณ์สะสม คือ ประสบการณ์ต่าง ๆ ของพ่อแม่ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ทั้งที่เป็นประสบการณ์การศึกษาของตนเอง และ ประสบการณ์การศึกษาของคนอื่นที่ได้ไปเห็น เช่น การได้ไปเห็นการศึกษาในต่างประเทศ การได้เห็นการศึกษาของลูก เป็นต้น ซึ่งประสบการณ์สะสมของพ่อแม่เหล่านี้ไม่ได้มีเพียง 1-2 ประสบการณ์ แต่มีประสบการณ์มากมายจากชีวิตของพวกเขาที่สะสมมาจนทำให้กลายเป็นบทเรียนชีวิต

คุณไก่อ : มีประสบการณ์เมื่อครั้งไปอยู่ต่างประเทศ ทำให้ได้เห็นการศึกษาของที่นั่น

"พี่ไปอยู่ที่ฟินแลนด์ที่มีโอกาสอยู่กับลูกมาก คือ ที่นั่นเด็กเขาเรียนหนังสือซ้ำก็จุดประกายความคิดว่าแล้วทำไมต้องรีบส่งลูกเข้าโรงเรียนตั้งแต่ 3-4 ขวบ"

คุณไก่อยังมีประสบการณ์การศึกษาของตนเอง ที่อ่านหนังสือเองจนสอบเข้าได้ ทำให้ไม่เห็นความสำคัญของการศึกษาในห้องเรียน

"คือพี่จบมัธยม 3 ต่างจังหวัดสอบเข้าโรงเรียนเตรียมอุดมได้ เข้ามหาวิทยาลัยได้ ซึ่งไม่น่าจะสอบได้เพราะว่าเป็นช่วงปี 2519 นักศึกษาทำกิจกรรมมาก ไม่ได้เรียนหนังสือแต่ก็สอบได้ด้วย การอ่านหนังสือเอง"

นอกจากนี้จากประสบการณ์ที่ได้เห็นการศึกษาของลูกทำให้คุณไก่อเห็นว่าโรงเรียนบั่นทอนความสามารถในตัวลูก

"โรงเรียนไม่เคยให้อะไรเขาเลย อยู่โรงเรียนครูก็จะเอาแต่เด็กเก่ง เขาก็เรียนหนังสือดีแต่บางครั้งเขาก็พลาดบ้าง ครูก็พูดไม่ดีกับเขา อย่างบางวิชาตอนอยู่ป.4เขาชอบชีวะมาก เขาให้พี่ไปซื้อชีวะมัธยม 4 มาให้อ่าน แต่พออยู่ม.1 ม.2 อาจารย์ทำให้เขาเกลียดชีวะเลย"

(คุณไก่อ : สัมภาษณ์ 27 กุมภาพันธ์ 2544)

คุณแก้ว : มีประสบการณ์ที่เห็นลูกไม่มีความสุขกับการเรียนที่โรงเรียน และมีประสบการณ์เคยเข้าไปพยายามมีส่วนร่วมในโรงเรียนแต่ไม่สามารถทำอะไรได้

“ลูกเขามีปัญหาที่ตัวครู คือ เขาไม่ยอมรับคุณครูประจำชั้นเขามาก จุดนั้นทำให้เขาปฏิเสธโรงเรียน”

“เราค่อนข้างจะใกล้ชิดกับโรงเรียน เราค่อนข้างรู้สภาพ แล้วระบบมันค่อนข้างใหญ่โต เราคงทำอะไรไม่ได้” (คุณแก้ว : สัมภาษณ์ 7 กุมภาพันธ์ 2544)

คุณสมพงศ์ : มีประสบการณ์ที่เห็นลูกมีปัญหาเกี่ยวกับโรงเรียนมาโดยตลอด และเคยเข้าไปคุยกับโรงเรียนแต่ไม่สำเร็จ

“โรงเรียนตอนนี้ โรงเรียน ครู ระบบทำลายเด็กหมด ทำลายเด็กเกลี้ยงเลย น่องน้ำนี้ถูกสั่งให้ปิดปากและก็ห้ามไม่ให้คุยเวลาครูสอน”

“ครูนี้ขู่ว่าทำให้เลขให้สอบให้ได้ 100 เต็ม ถ้าไม่ได้ 100 เต็มจะถูกทำโทษ”

“แล้วพี่ก็ไปคุยกับครู ครูเขาก็ปฏิเสธว่าไม่เคยพูด” (คุณสมพงศ์ : สัมภาษณ์ 18 มีนาคม 2544)

คุณน้ำ : มีประสบการณ์เคยให้การศึกษาลูกเองแล้วเห็นผลดี และเคยพยายามหาโรงเรียนที่ตรงกับใจ แต่ไม่มีโรงเรียนที่ถูกใจ

“ยิ่งทำพี่ก็ยิ่งเห็นผลว่าลูกเกิดพัฒนาการที่ดี”

“พี่ไปมาหลายโรงเรียนนะคะ แต่ส่วนใหญ่เค้าจะมีระเบียบกฎเกณฑ์กำหนดไว้หมดเลย พี่ว่ามันไม่ใช่ชีวิตค่ะ” (คุณน้ำ : สัมภาษณ์ 27 มกราคม 2544)

คุณแอ๊ด : มีประสบการณ์การศึกษาที่ตนเองรู้สึกอึดอัดกับระบบมาโดยตลอด

“ตอนนั้นที่เรารู้สึกอึดอัดกับระบบเนี่ยก็ตั้งแต่ปี 10 ด้วยซ้ำ แล้วเราก็รู้สึกกันมาเรื่อยมาจนกระทั่งปี 15 คือปีที่เราใกล้จบ” (คุณแอ๊ด : สัมภาษณ์ 18 กุมภาพันธ์ 2544)

คุณพัฒน์ : จากประสบการณ์การเป็นครูทำให้เข้าใจการเรียนรู้อันของเด็ก และเข้าใจว่าตอนนี้ครูกำลังยึดเยียดให้เด็ก

“ผมอยู่กับเด็กแล้วเริ่มเรียนรู้จากเด็กที่สอน บางทีสิ่งที่เราอยากให้เราคิดเหมือนเรายึดเยียดให้เขา” (คุณพัฒน์ : สัมภาษณ์ 17 กุมภาพันธ์ 2544)

พ่อแม่เกือบทุกคนเคยมีประสบการณ์เกี่ยวกับการศึกษาที่หลากหลาย เช่น ประสบการณ์เคยไปเห็นระบบการศึกษาต่างประเทศ ประสบการณ์การเป็นคุณครูสอนเด็ก ประสบการณ์การศึกษาของตนเอง ประสบการณ์การศึกษาของลูก เป็นต้น ซึ่งประสบการณ์ดังกล่าวมีอิทธิพลอย่างมากต่อการตัดสินใจยอมรับแนวคิดการจัดการศึกษาโดยครอบครัว

พื้นฐานความคิด

พื้นฐานความคิด คือ สิ่งที่พ่อแม่คิดก่อนที่จะตัดสินใจยอมรับแนวคิดการจัดการศึกษาโดยครอบครัว ซึ่งเป็นความคิดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจยอมรับแนวคิดดังกล่าว ผลจากการวิจัยพบว่าพ่อแม่ทุกคนมีความคิดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจ พ่อแม่ส่วนใหญ่มีความคิดในแง่ลบต่อการศึกษาในระบบ เช่น คิดว่าการศึกษาที่เป็นอยู่ทำให้คนเป็นแบบเดียวกัน การศึกษาที่ผ่านมาล้มเหลว โรงเรียนทำลายเด็ก โรงเรียนไม่ทำให้เด็กค้นพบตัวเอง การศึกษาในระบบไม่ตอบสนองต่ออะไรหลายอย่างในชีวิต การศึกษาแบบเหมาโหลไม่เหมาะกับเด็ก เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีความคิดเห็นอื่น ๆ ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจ

คุณไก่ : เห็นว่าการศึกษาที่เป็นอยู่ทำให้คนเป็นแบบเดียวกัน และ การศึกษาระดับทอนศัทยภาพในตัวเด็ก

“ การศึกษาที่เป็นอยู่จะมองให้คนเป็นแบบเดียวกัน”

“ เราเห็นว่ากระบวนการไม่ได้เสริมเขา แต่ลดทอนเขา” (คุณไก่ : สัมภาษณ์ 27 กุมภาพันธ์ 2544)

คุณแก้ว : เห็นว่าโรงเรียนในปัจจุบัน ไม่เอื้อต่อการพัฒนาเด็กเป็นรายบุคคล

“ เพราะเราคิดว่าโรงเรียนมันก็ไม่เอื้อกับการพัฒนาเด็กเป็นรายบุคคลเท่าไร” (คุณแก้ว : สัมภาษณ์ 7 กุมภาพันธ์ 2544)

คุณสมพงษ์ : เห็นว่าโรงเรียนทำลายเด็ก

“ โรงเรียนตอนนี้ โรงเรียน ครู ระบบ ทำลายเด็กหมดทำลายเด็กเกลี้ยงเลย” (คุณสมพงษ์ : สัมภาษณ์ 18 มีนาคม 2544)

นอกจากความคิดในแง่ลบต่อการศึกษาในระบบแล้ว ยังมีความคิดอื่น ๆ ที่เอื้อต่อการตัดสินใจยอมรับ ตัวอย่างเช่น

คุณแหวน : มีความคิดว่าไม่มีใครสอนลูกได้ดีเท่าพ่อแม่ และการที่เราเป็นเราทุกวันนี้มาจากพ่อแม่ไม่ใช่โรงเรียน

“เพราะพ่อแม่นั่นเองที่จะทำอะไรดี ๆ กับลูกได้เยอะในเรื่องพื้นฐานชีวิต จะไม่มีใครมาสอนให้ทำอะไรดี ๆ กับลูกเราได้เท่ากับเรา”

“สิ่งที่เราใช้ทำงานมันไม่ใช่สิ่งที่เราเรียนเลยทุกวันนี้ เราใช้สิ่งพื้นฐานที่เราได้จากพ่อแม่”

(คุณแหวน : สัมภาษณ์ 8 มีนาคม 2544)

คุณศักดิ์ : มีความคิดว่าเด็กวัยนี้น่าจะอยู่กับพ่อแม่ และการเรียนไม่น่ามีหลักสูตร

“เรายังคิดว่าวัยนี้เขาอาจจะอยากอยู่กับพ่อแม่ด้วยซ้ำ”

“เหตุผลหนึ่งที่ไม่เข้าโรงเรียน ก็คือ เพราะมีความคิดอยู่ว่ามันไม่มีหลักสูตรหรอกในชีวิตจริง” (คุณศักดิ์ : สัมภาษณ์ 17 มีนาคม 2544)

คุณน้ำ : มีความคิดว่าการศึกษาคือการพัฒนาชีวิต

“พีคิดว่าการศึกษาคือการพัฒนาชีวิต” (คุณน้ำ : สัมภาษณ์ 27 มกราคม 2544)

พื้นฐานความคิดดังกล่าวที่ยกมาเป็นตัวอย่างข้างต้นล้วนเป็นความคิดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจในเวลาต่อมา เนื่องจากความคิดเห็นที่ไม่พอใจต่อระบบการศึกษาที่เป็นอยู่ ทำให้พ่อแม่เริ่มสนใจแนวทางการศึกษาอื่น ๆ ที่ไม่ต้องพึ่งโรงเรียน นอกจากนี้ความคิดเห็นอื่น ๆ เช่น ความคิดว่าการศึกษาคือการพัฒนาชีวิต เป็นความคิดเห็นที่สอดคล้องกับแนวคิดการจัดการศึกษาโดยครอบครัว พื้นฐานความคิดเหล่านี้จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้พ่อแม่ทุกคนตัดสินใจยอมรับแนวทางการจัดการศึกษาโดยครอบครัว

ปัจจัยเสริม

ผลจากการวิจัยพบว่าปัจจัยภายในที่เป็นปัจจัยเสริมที่ส่งผลต่อการตัดสินใจยอมรับแนวคิดระบบการจัดการศึกษาโดยครอบครัวที่สำคัญมี 2 ประการ คือ ความสนใจของพ่อแม่ และความพร้อมของพ่อแม่

ความสนใจของพ่อแม่

ความสนใจของพ่อแม่ คือ สิ่งที่พ่อแม่สนใจ ซึ่งผลจากการวิจัยพบว่าพ่อแม่ที่ตัดสินใจยอมรับแนวคิดระบบการจัดการศึกษาโดยครอบครัวส่วนใหญ่มีความสนใจในปรัชญาการศึกษา สนใจสังคม สนใจติดตามข่าวสารการปฏิรูปการศึกษา สนใจวิเคราะห์การศึกษาและวิเคราะห์ชีวิต และสนใจเรื่องการเมืองดูถูก ตัวอย่างเช่น

คุณน้ำ : เป็นคนสนใจวิเคราะห์การศึกษา วิเคราะห์ชีวิต และสนใจพบ.การศึกษา

"ที่สนใจวิเคราะห์การศึกษา วิเคราะห์ชีวิตของเรา วิเคราะห์ชีวิตของคนรอบข้าง"

"ที่สนใจเข้าสัมมนาเรื่องร่างพรบ."

(คุณน้ำ : สัมภาษณ์ 27 มกราคม 2544)

คุณแก้ว : เป็นคนสนใจสังคม และสนใจติดตามข่าวสารการปฏิรูปการศึกษา

"ก็คือเราก็ไม่ใช่คนที่ไม่ได้สนใจสังคม เราจะอ่านหนังสือพิมพ์ และติดตามข่าวสารตลอด"

"ที่จะติดตามข่าวสารการปฏิรูปการศึกษาตลอดเลย"

(คุณแก้ว : สัมภาษณ์ 7 กุมภาพันธ์ 2544)

คุณเป็ด : เป็นคนสนใจการเมืองดูถูก

"พอมีลูกเราก็เริ่มสนใจการเมืองดูถูก" (คุณเป็ด : สัมภาษณ์ 17 กุมภาพันธ์ 2544)

ความสนใจของพ่อแม่ส่วนใหญ่เป็นความสนใจที่สอดคล้องกับแนวคิดการจัดการศึกษาโดยครอบครัว และนำไปสู่การตัดสินใจยอมรับแนวคิดดังกล่าวต่อมา

ความพร้อมของพ่อแม่

ผลจากการวิจัยพบว่า ความพร้อมของพ่อแม่มีส่วนในการตัดสินใจยอมรับแนวคิดการจัดการศึกษาโดยครอบครัว โดยความพร้อมดังกล่าว ได้แก่ ความพร้อมด้านความรู้ ความพร้อมด้านฐานะ และความพร้อมด้านเวลา

- ความพร้อมด้านความรู้

จากการสัมภาษณ์พบว่าพ่อแม่ทุกคนเป็นผู้ที่มีความรู้ ทั้งรู้ในเนื้อหาวิชาการที่จะสอนลูก และรู้ในช่องทางที่จะทำให้ลูกเกิดการเรียนรู้ ความรู้เป็นสิ่งจำเป็นในการจัดการศึกษาให้ลูก เนื่อง

มาจากพ่อแม่จะต้องเป็นผู้สอนลูก กระตุ้นการเรียนรู้ให้ลูก หากพ่อแม่ไม่มีความรู้ ลูกก็จะไม่เกิดความรู้เช่นกัน

นอกจากนี้ จากผลการวิจัยที่พบว่าพ่อแม่ส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับปริญญาตรี แสดงให้เห็นว่าความรู้เป็นปัจจัยพื้นฐานประการหนึ่งที่ส่งผลต่อการตัดสินใจยอมรับแนวคิดการจัดการศึกษาโดยครอบครัว

- ความพร้อมด้านฐานะ

นอกจากนี้ จากการสัมภาษณ์และการสังเกตพบว่าพ่อแม่ส่วนใหญ่เป็นผู้ที่มีฐานะในระดับปานกลาง-ดี แม้ว่ายังมีบางครอบครัวที่มีรายได้ไม่แน่นอน แต่พ่อแม่ทุกคนล้วนมีรายได้ที่เพียงพอกับรายจ่ายของครอบครัว

จากผลการวิจัยที่พบว่ารายได้ครอบครัวส่วนใหญ่ของครอบครัวอยู่ในช่วง 20,000 - 30,000 บาทต่อเดือน และพบว่าทุกครอบครัวมีที่พักอาศัยเป็นบ้านเดี่ยวมีบริเวณ เพราะฉะนั้นจึงเห็นได้ว่าครอบครัวส่วนใหญ่มีฐานะที่พร้อมสำหรับการจัดการศึกษาโดยครอบครัว

ฐานะจึงเป็นปัจจัยหนึ่งที่สำคัญ เนื่องจากว่าหากครอบครัวไม่สามารถมีรายได้ที่เพียงพอต่อรายจ่าย ทำให้พ่อแม่ต้องดิ้นรนแสวงหารายได้ ส่งผลให้ไม่มีเวลาในการจัดการศึกษาให้ลูก นอกจากนี้ในการจัดการศึกษาให้ลูก บางครั้งจำเป็นต้องมีรายจ่าย เพื่อให้ลูกได้เกิดการเรียนรู้ที่หลากหลาย ฐานะจึงเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อการตัดสินใจ

- ความพร้อมด้านเวลา

จากผลการวิจัยพบว่า พ่อแม่ส่วนใหญ่ที่ตัดสินใจจัดการศึกษาให้ลูกล้วนต้องมีบุคคลใดบุคคลหนึ่งที่ประกอบอาชีพที่มีเวลาให้ลูกได้อย่างเต็มที่ เช่น แม่บ้าน อาชีพอิสระ หรือประกอบธุรกิจส่วนตัว ทั้งนี้เนื่องจากการจัดการศึกษาโดยครอบครัว พ่อแม่เป็นผู้ที่ต้องใกล้ชิดลูกอย่างมาก ซึ่งผลจากการวิจัยพบว่าจำนวนครึ่งหนึ่งของแม่ประกอบอาชีพแม่บ้าน มีแม่เพียง 2 คนที่ประกอบอาชีพนอกบ้านเต็มตัว นั่นคือประกอบอาชีพครู และสื่อมวลชน ซึ่งครอบครัวที่มีแม่ประกอบอาชีพครู แม่นำลูกไปอยู่กับแม่บ้างในเวลาที่แม่ทำงาน ส่วนครอบครัวที่แม่ประกอบอาชีพเป็นสื่อมวลชน ครอบครัวดังกล่าวมีพ่อทำงานอิสระ

เพราะฉะนั้น จึงกล่าวได้ว่าเวลาเป็นสิ่งที่จำเป็นสำหรับการจัดการศึกษาให้ลูก เนื่องจากแนวคิดโฮมสคูลเป็นแนวคิดที่ให้พ่อแม่เป็นผู้จัดการศึกษาให้ลูก หากพ่อแม่ประกอบอาชีพที่ไม่สามารถมีเวลาให้กับลูกได้หรือไม่สามารถบริหารจัดการกับเวลาได้ ก็จะไม่สามารถจัดการศึกษาให้แก่ลูกได้เลย

2. ปัจจัยภายนอก

ผลจากการวิจัยพบว่า ปัจจัยภายนอกตัวพ่อแม่ก็มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจยอมรับแนวคิดระบบการจัดการศึกษาโดยครอบครัวอย่างมากเช่นกัน โดยปัจจัยภายนอกแบ่งออกเป็น ปัจจัยหลัก และ ปัจจัยเสริม ดังนี้

ปัจจัยหลัก

ผลจากการวิจัยพบว่าปัจจัยภายนอกที่เป็นปัจจัยหลักที่ส่งผลต่อการตัดสินใจยอมรับแนวคิดระบบการจัดการศึกษาโดยครอบครัวมี 2 เรื่อง ได้แก่ ปัญหาลูกกับโรงเรียน และ การมีพรบ. การศึกษาแห่งชาติฉบับใหม่

ปัญหาลูกกับโรงเรียน

พ่อแม่ส่วนใหญ่ที่ตัดสินใจยอมรับแนวคิดการจัดการศึกษาโดยครอบครัว เนื่องจากปัญหาที่ตัวลูก เช่น ลูกเครียด ลูกมีปัญหากับคุณครู ลูกมีปัญหากับเพื่อน ลูกไม่อยากไปโรงเรียน ลูกไม่มีความสุขกับโรงเรียน ซึ่งปัญหาดังกล่าวถือเป็นปัจจัยหลักสำคัญที่ทำให้พ่อแม่ตัดสินใจหันมาจัดการศึกษาให้กับลูกเอง

คุณสมพงศ์ : พบว่าลูกไม่มีความสุขกับโรงเรียนเพราะถูกคุณครูขู่ว่าจะทำโทษหลายครั้ง

“เขาถูกครู เพราะครูสอนป.1นี้เขาไม่ประทับใจครู ครูวิากอย่างเดียวนเลย วิาก ๆ ๆ”

“ครูนี้ขู่ให้ทำเลขให้สอบให้ได้ 100 เต็ม ถ้าไม่ได้ 100 เต็มจะถูกทำโทษ”

“เขียนลายมือครึ่งบรรทัดนี้ต้องตัวบรรจง เขียนไม่สวยจะให้วิดพื้น ถ้าวิดพื้นท่องไม่ถึงพื้น เขาจะเอาเท้าเหยียบหลัง” (คุณสมพงศ์ : สัมภาษณ์ 18 กุมภาพันธ์ 2544)

คุณแหวน : พบว่าลูกไม่มีความสุขกับการไปโรงเรียน

“ก่อนหน้านี้ลูกคนเล็กที่เขาอยู่โรงเรียน เขาค่อนข้างไม่มีความสุขกับการไปโรงเรียน”
(คุณแหวน : สัมภาษณ์ 8 มีนาคม 2544)

คุณตุ๊ก : พบว่าลูกมีปัญหาเกี่ยวกับโรงเรียน

“คือเขาไม่อยู่นิ่ง ห้องเรียนคือห้องที่เด็กต้องอยู่นะ เราก็คิดว่าลูกเราคงไม่เหมาะกับโรงเรียนนี้แล้ว” (คุณตุ๊ก : สัมภาษณ์ 17 กุมภาพันธ์ 2544)

คุณวิชัย : พบว่าลูกมีปัญหาเกี่ยวกับโรงเรียนมาโดยตลอด จนในที่สุดถูกโรงเรียนเชิญออก

“จนป่านนี้เราก็ต้งไม่รู้ว่ที่โรงเรียนให้ออกนั้นมีสาเหตุมาจากอะไร เราไม่ได้ขอออกนะแต่โรงเรียนเค้าให้เราออก” (คุณวิชัย : สัมภาษณ์ 19 กุมภาพันธ์ 2544)

คุณแก้ว : พบว่าลูกเบื่อและไม่มีความสุขกับโรงเรียน

“ตัดสินใจเพราะลูกอยากออกมาก เขาเบื่อทั้งระบบโรงเรียน เขาเบื่อมากเลยว่ทำไมเขาต้องนั่งจด บางทีเขาอยากทำอะไรเขาก็ไม่ได้ทำ เขาจะรู้สึกอึดอัด” (คุณแก้ว : สัมภาษณ์ 7 กุมภาพันธ์ 2544)

ผลจากการวิจัยพบว่าปัญหาลูกกับโรงเรียนเป็นปัจจัยหลักที่ทำให้พ่อแม่ตัดสินใจหาทางเลือกทางอื่นให้ลูก และเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลให้พ่อแม่ตัดสินใจยอมรับแนวคิดการจัดการศึกษาโดยครอบครัว เนื่องจากเป็นทางออกที่ดีที่สุดสำหรับลูก

การมีพรบ.การศึกษาแห่งชาติ

พรบ.การศึกษาแห่งชาติฉบับใหม่ ถือเป็นปัจจัยหลักที่สำคัญอีกประการหนึ่งที่ทำให้พ่อแม่ผู้ปกครองตัดสินใจนำแนวคิดการจัดการศึกษาโดยครอบครัวมาใช้กับลูก เนื่องมาจากพรบ.การศึกษาแห่งชาติ ได้เปิดโอกาสให้พ่อแม่มีสิทธิในการศึกษาของลูก ถือว่เป็นการเปิดช่องให้พ่อแม่จัดการศึกษาให้ลูกได้อย่างไม่ผิดกฎหมาย

“พีเริ่มทำโฮมสคูลก่อนมีพรบ.ประกาศใช้ แต่เป็นช่วงที่รู้ว่ามีแนแล้ว ถ้าเราก้เป็นที่ยอมรับไม่เถื่อน” (คุณไ้ : สัมภาษณ์ 27 กุมภาพันธ์ 2544)

“กฎหมายช่วงนั้นมันก็ใกล้จะออกมาเพื่อรองรับสิทธิพ่อแม่ ก็เลยคิดว่ามันถึงเวลาแล้ว เราตัดสินใจทำได้แล้ว” (คุณแก้ว : สัมภาษณ์ 7 กุมภาพันธ์ 2544)

“พอเห็นมีพรบ. แล้วก็เลยตัดสินใจเอาลูกออกมาพร้อมกันตอนปี 43” (คุณแหวน : สัมภาษณ์ 8 มีนาคม 2544)

“พี่ก็เลยเห็นว่าเมื่อพรบ. ออกมาแล้ว เราก็เลยทำ” (คุณตุ๊ก : สัมภาษณ์ 17 กุมภาพันธ์ 2544)

พ่อแม่เกือบทุกคนที่ให้สัมภาษณ์ล้วนระบุถึงการมีพรบ. การศึกษาฉบับใหม่ ซึ่งทำให้ตัดสินใจได้ง่ายขึ้น เนื่องจากไม่ต้องเกรงว่าจะผิดกฎหมาย มีพ่อแม่เพียงส่วนน้อยที่ไม่สนใจเรื่องพรบ. และไม่คิดว่าจะเป็นการผิดกฎหมาย

ปัจจัยเสริม

ปัจจัยเสริมที่ทำให้พ่อแม่ผู้ปกครองตัดสินใจนำแนวคิดการศึกษาโดยครอบครัวมาใช้กับลูกมีเพียงประเด็นเดียว คือ การเห็นว่ามีคนอื่นทำ

การเห็นว่ามีคนอื่นทำ

การเห็นว่ามีคนอื่นทำ เป็นปัจจัยภายนอกที่เป็นปัจจัยเสริมที่ทำให้พ่อแม่ตัดสินใจใช้แนวคิดการจัดการศึกษาโดยครอบครัว เนื่องจากการเห็นว่ามีคนอื่นทำ ทำให้พ่อแม่จำนวนหนึ่งเกิดความมั่นใจในการทำ ด้วยเห็นว่าตนเองก็สามารถทำได้เช่นเดียวกับครอบครัวเหล่านั้น

“พอเรามาอยู่ตรงนี้ เราารู้สึกว่าเรามีเพื่อนแล้ว เป็นเหมือนกับเพื่อนร่วมทาง ก็เลยคิดว่าเราน่าจะตัดสินใจได้” (คุณแก้ว : สัมภาษณ์ 7 กุมภาพันธ์ 2544)

“กลุ่มมีผลเยอะ เพราะเขาจริงเอจ้ง ทำให้เรารู้สึกว่ามีคนทำ มีเพื่อน แล้วก็ป็นหัวหน้าเขาทำให้เรามั่นใจเพราะเขาเอจจริง” (คุณแหวน : สัมภาษณ์ 8 มีนาคม 2544)

“พี่ก็เลยเห็นว่า คนโน้นคนนี้เขาทำได้แล้ว เราก็เลยทำ” (คุณตุ๊ก : สัมภาษณ์ 17 กุมภาพันธ์ 2544)

การได้เห็นว่ามีคนอื่นทำ ทำให้พ่อแม่บางคนเกิดความรู้สึกอึดใจและมั่นใจในการตัดสินใจ เนื่องจากการนำแนวคิดการจัดการศึกษามาใช้จำเป็นต้องอาศัยความตั้งใจจริงของพ่อแม่ ซึ่งหากพ่อแม่มีเพื่อน หรือได้รู้ว่ามีคนอื่นทำอยู่ด้วย จะช่วยให้มีความมั่นใจมากขึ้น ทั้งนี้เพราะแนวคิดการจัดการศึกษาโดยครอบครัวที่มีบทบาทหลัก ก็คือ พ่อแม่นั่นเอง

ปัจจัยทั้งหมดที่ได้กล่าวมานั้น เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจยอมรับแนวคิดการจัดการศึกษาโดยครอบครัวของพ่อแม่โสมสกุล 20 คน โดยทั้งปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกล้วนส่งผลต่อการตัดสินใจในระดับที่เท่า ๆ กัน แต่จะแตกต่างกันที่ปัจจัยหลักมีผลต่อการตัดสินใจมากกว่าปัจจัยเสริม

จากผลการวิจัยทั้งหมดที่นำเสนอไปแล้วนั้น ทำให้เห็นถึงลักษณะการแพร่กระจายแนวคิดการจัดการศึกษาโดยครอบครัว หรือ โธมสกุล ของกลุ่มพ่อแม่ที่ยอมรับแนวคิดดังกล่าว รวมทั้งกระบวนการตัดสินใจยอมรับ และปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจยอมรับแนวคิดการจัดการศึกษาโดยครอบครัว ซึ่งผลสรุปของการวิจัย การอภิปรายผล และข้อเสนอแนะต่าง ๆ ผู้วิจัยจะได้นำเสนอในบทต่อไป

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และ ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “การตัดสินใจยอมรับแนวคิดการจัดการศึกษาโดยครอบครัวของพ่อแม่ผู้ปกครอง” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงการแพร่กระจายแนวคิดระบบการจัดการศึกษาโดยครอบครัว กระบวนการตัดสินใจยอมรับแนวคิดระบบการจัดการศึกษาโดยครอบครัว และ ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจยอมรับแนวคิดระบบการจัดการศึกษาโดยครอบครัว

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) พ่อแม่ผู้ปกครองที่ยอมรับแนวคิดการจัดการศึกษาโดยครอบครัวจำนวน 20 คน และ ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 1 คน พร้อมทั้งการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยเริ่มต้นด้วยการศึกษาข้อมูลจากเอกสาร เพื่อให้เข้าใจในภาพรวมของครอบครัวโฮมสคูลในสังคมไทย โดยติดต่อขอข้อมูลจากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (สกศ.) และการเข้าร่วมประชุมสัมมนาของสกศ. ผู้วิจัยเริ่มต้นขอที่อยู่และเบอร์โทรศัพท์ติดต่อครอบครัวโฮมสคูลบางส่วน รวมทั้งผู้เชี่ยวชาญที่สามารถให้ข้อมูลเกี่ยวกับแนวคิดการจัดการศึกษาโดยครอบครัวในสังคมไทยได้ หลังจากนั้นผู้วิจัยโทรศัพท์ติดต่อครอบครัวและผู้เชี่ยวชาญเพื่อแนะนำตนเอง บอกวัตถุประสงค์ของการวิจัย สัมภาษณ์เบื้องต้นเพื่อคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง และนัดหมายวัน เวลา และสถานที่ในการสัมภาษณ์ จากนั้นจึงเข้าพบกลุ่มเป้าหมายเพื่อทำการสัมภาษณ์ด้วยตนเอง โดยเริ่มจากการแนะนำตัวเอง พูดคุยทักทาย แล้วจึงเริ่มการสัมภาษณ์ ในขณะที่สัมภาษณ์ผู้วิจัยได้บันทึกเทปการสัมภาษณ์ เพื่อป้องกันการพลาดประเด็นที่ต้องการ หลังจากการสัมภาษณ์เสร็จสิ้น ผู้วิจัยจะขอเบอร์โทรศัพท์ติดต่อครอบครัวต่อไป

ผู้วิจัยใช้ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลตั้งแต่วันที่ 27 มกราคม 2544 ถึงวันอาทิตย์ที่ 1 เมษายน 2544

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษา 3 ประเด็นหลัก ดังนี้

1. การแพร่กระจายแนวคิดระบบการจัดการศึกษาโดยครอบครัวของพ่อแม่ผู้ปกครอง
2. กระบวนการในการตัดสินใจยอมรับแนวคิดระบบการจัดการศึกษาโดยครอบครัวของพ่อแม่ผู้ปกครอง
3. ปัจจัยที่มีผลทำให้พ่อแม่ผู้ปกครองตัดสินใจยอมรับแนวคิดระบบการจัดการศึกษาโดยครอบครัว

1. การแพร่กระจายแนวคิดระบบการจัดการศึกษาโดยครอบครัวของพ่อแม่ผู้ปกครอง

การแพร่กระจายแนวคิดระบบการจัดการศึกษาโดยครอบครัวแบ่งออกเป็น 4 ช่วง ได้แก่

1. ช่วงเริ่มต้นเงียบ (ปี พ.ศ 2522 - 2530)
2. ช่วงจุดกระแสโดยสื่อ (ปี พ.ศ. 2531 - 2532)
3. ช่วงต่างคนต่างทำ (ปี พ.ศ. 2535 - 2540)
4. ช่วงเชื่อมโยงสู่กัน (ปี พ.ศ. 2541 - 2544)

1. ช่วงเริ่มต้นเงียบ เป็นช่วงที่สังคมเริ่มเกิดประเด็นการศึกษาทางเลือกจากการที่มีการก่อตั้งโรงเรียนหมู่บ้านเด็ก ในช่วงนี้มีผู้เริ่มต้นจัดการศึกษาให้กับลูกเป็นครั้งแรกแบบเงียบๆ ไม่เปิดเผย เนื่องจากเป็นช่วงที่สังคมให้คุณค่ากับการศึกษาในโรงเรียน ครอบครัว "ธงไชย" เป็นครอบครัวแรกที่เริ่มจัดการศึกษาให้ลูก ซึ่งในขณะที่เริ่มต้นครอบครัว "ธงไชย" ยังไม่รู้จักแนวคิดการจัดการศึกษาโดยครอบครัว ครอบครัว "ชุตินธร" เป็นครอบครัวที่สองที่จัดการศึกษาให้ลูก และเป็นครอบครัวที่นำแนวคิดการจัดการศึกษาโดยครอบครัวเข้ามาเผยแพร่ให้กับคนในสังคม ครอบครัวที่จัดการศึกษาให้กับลูกในช่วงนี้ทำอย่างเงียบ ๆ ทั้ง 2 ครอบครัวมีการติดต่อสื่อสารกันอย่างสม่ำเสมอ ในขณะเดียวกันครอบครัว "ธงไชย" ได้พยายามสื่อสารสู่สาธารณะในประเด็นเรื่องการศึกษาทางเลือก ส่วนครอบครัว "ชุตินธร" พยายามสื่อสารสู่สาธารณะเพื่อให้สังคมในวงกว้างสนใจเรื่องการศึกษา

2. ช่วงจุดกระแสโดยสื่อ เป็นช่วงที่สังคมเริ่มรู้จักแนวคิดการจัดการศึกษาโดยครอบครัวจากการที่สื่อมวลชนนำเสนอภาพครอบครัว "ชุตินธร" เนื่องจากมีผู้เข้าไปโรงเรียนต่อ

กระทรวงศึกษาธิการว่านายแพทย์โชติช่วง ชูตินทรกักขังลูกไว้ที่บ้าน ไม่ให้ไปโรงเรียน ทำให้สังคมเกิดการตรวจสอบ ในช่วงแรกของการเกิดกระแสเป็นไปในทิศทางลบว่านายแพทย์โชติช่วงเป็นหมอบ้า กักขังลูก ต่อมาสื่อมวลชนได้เข้ามานำเสนอข้อเท็จจริง ทำให้กระแสเริ่มเป็นไปในทิศทางบวกมากขึ้น สังคมเริ่มเข้าใจการจัดการศึกษาในครอบครัว “ชูตินทร” และเริ่มรู้จักแนวคิดการจัดการศึกษาโดยครอบครัว แต่ทั้งนี้สังคมยังคงให้คุณค่ากับการศึกษาในโรงเรียน

3. ช่วงต่างคนต่างทำ เป็นช่วงที่พ่อแม่กลุ่มเล็ก ๆ กลุ่มหนึ่งที่มีความรู้สึกไม่พอใจกับการศึกษาในระบบที่เป็นอยู่ และเป็นผู้ที่สนใจด้านการศึกษาเรียนรู้ได้ตัดสินใจนำลูกออกจากโรงเรียน และนำลูกมาสอนเองอยู่ที่บ้าน ในช่วงนั้นไม่มีกระแสเรื่องการจัดการศึกษาโดยครอบครัว สังคมจึงไม่ให้ความสนใจกับครอบครัวที่จัดการศึกษาโดยครอบครัว ทำให้ไม่มีการนำเสนอเรื่องราวของครอบครัวเหล่านี้ออกสู่สาธารณชน ในช่วงนี้พ่อแม่ที่จัดการศึกษาให้กับลูกได้ดำเนินการจัดการศึกษาในลักษณะต่างคนต่างทำ แต่ละคนมีแนวทางในการจัดการเรียนการสอนของตนเอง ไม่มีการติดต่อสื่อสารกันเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลความรู้ พ่อแม่ได้นำชื่อลูกไปฝากลงทะเบียนเป็นนักเรียนไว้ที่โรงเรียนหมู่บ้านเด็กเพื่อให้ถูกต้องตามกฎหมาย ในช่วงท้ายของระยะนี้ครอบครัว “พึงอุดม” ได้พยายามถ่ายทอดประสบการณ์การจัดการเรียนรู้ในครอบครัวออกสู่สังคม โดยผ่านการเขียนเป็นบทความลงในนิตยสาร ส่งผลให้คนเริ่มรู้จักและสนใจแนวทางการเรียนรู้ภายในครอบครัวอีกครั้งหนึ่ง

4. ช่วงเชื่อมโยงสู่กัน เป็นช่วงที่พ่อแม่ที่ทำโฮมสคูลและพ่อแม่ที่สนใจทำเริ่มรู้จักกัน และติดต่อสื่อสารกันมากขึ้น เนื่องจากในช่วงนี้ได้มีสถานการณ์การยกร่างพบ.การศึกษาแห่งชาติฉบับใหม่และเกิดกระแสการปฏิรูปการศึกษา ทำให้พ่อแม่ที่สนใจเรื่องการปฏิรูปการศึกษาได้มีโอกาสพบปะพูดคุยกันในเวทีประชุมต่าง ๆ จนทำให้เกิดการรวมตัวกัน การรวมกลุ่มของพ่อแม่ได้เกิดกิจกรรมต่าง ๆ มากมายที่ทำให้พ่อแม่โฮมสคูลได้พบปะพูดคุยกัน และได้ถ่ายทอดความรู้ให้แก่พ่อแม่ที่สนใจทำ จากการรวมตัวของพ่อแม่ที่สนใจเรื่องการปฏิรูปการศึกษาและกิจกรรมต่าง ๆ ทำให้เกิดพ่อแม่ที่ทำโฮมสคูลเพิ่มขึ้น และพ่อแม่เหล่านี้บางส่วนได้รวมกลุ่มกันจัดกิจกรรมในนามของครอบครัวโฮมสคูลอย่างต่อเนื่อง ทำให้สังคมได้รู้จักครอบครัวโฮมสคูล สื่อมวลชนเริ่มสนใจและนำเสนอภาพครอบครัวโฮมสคูลมากขึ้น

2. กระบวนการในการตัดสินใจยอมรับแนวคิดระบบการจัดการศึกษาโดยครอบครัวของพ่อแม่ผู้ปกครอง

กระบวนการตัดสินใจยอมรับแนวคิดการจัดการศึกษาแบบโฮมสคูลแบ่งออกเป็น 3 ระยะ คือ ระยะแสวงหาทางออก ระยะเกิดความสนใจ และระยะตัดสินใจปฏิบัติ

ระยะแสวงหาทางออก เป็นระยะที่พ่อแม่แสวงหาหนทางที่สอดคล้องกับความต้องการของตนเอง ซึ่งความต้องการดังกล่าวมาจากความรู้สึกไม่สบายใจหรือไม่เห็นด้วยในระบบการศึกษาในโรงเรียน และมาจากความต้องการให้ลูกมีพัฒนาการการเรียนรู้ที่ดี ในระยะนี้ประกอบด้วยขั้นตอนหลัก 2 ขั้นตอน คือ

1. **ขั้นเกิดความต้องการ** เป็นขั้นตอนที่พ่อแม่เกิดความต้องการแสวงหาหนทางที่ดีกว่าที่เป็นอยู่ โดยมีพื้นฐานมาจากความรู้สึกไม่สบายใจหรือไม่เห็นด้วยของพ่อแม่ต่อระบบโรงเรียน และมาจากความต้องการให้ลูกมีพัฒนาการการเรียนรู้ที่ดี

2. **ขั้นหาทางออก** เป็นขั้นตอนที่พ่อแม่แสวงหาทางออกเพื่อตอบสนองความต้องการของตนเอง โดยพ่อแม่มีวิธีการแสวงหาทางออกหลายทาง ได้แก่ หาทางออกโดยใช้สื่อ , ปรีกษาหารือหรือพูดคุยกับบุคคลต่าง ๆ , เข้าร่วมประชุม และ การพยายามหาโรงเรียนที่เหมาะสมให้แก่ลูก ในขั้นตอนนี้พ่อแม่ส่วนใหญ่จะใช้วิธีการหาทางออกโดยใช้สื่อเป็นพื้นฐาน ส่วนพ่อแม่ที่มีปัญหาหรือมีความต้องการในระดับที่สูงขึ้นจะใช้วิธีการหาทางออกในระดับต่อไป

ระยะเกิดความสนใจ เป็นระยะที่พ่อแม่รู้จักแนวทางการจัดการศึกษาแบบโฮมสคูล และสนใจที่จะดำเนินตามแนวทางการจัดการศึกษาแบบโฮมสคูล ในระยะนี้ประกอบด้วยขั้นตอนหลัก 2 ขั้นตอน คือ

1. **ขั้นรู้จัก** เป็นขั้นตอนที่พ่อแม่รู้จักแนวทางการจัดการศึกษาโดยครอบครัวจากแหล่งต่าง ๆ ได้แก่ สื่อเป็นแหล่งข้อมูลหลักที่ทำให้พ่อแม่ส่วนใหญ่รู้จักแนวคิดโฮมสคูล และแหล่งข้อมูลรองลงมา คือ บุคคล เนื้อหาที่พ่อแม่รู้จักจากสื่อเป็นเนื้อหาในระดับพื้นฐาน ส่วนเนื้อหาที่พ่อแม่รู้จักจากบุคคลเป็นเนื้อหาในระดับที่ลึกซึ้งกว่า และส่งผลต่อการตัดสินใจได้มากกว่า

2. **ขั้นสนใจ** เป็นขั้นตอนที่พ่อแม่เกิดความสนใจแนวทางการจัดการศึกษาโดยครอบครัว ซึ่งจะนำไปสู่การพิจารณาเพื่อตัดสินใจต่อไป ซึ่งพ่อแม่ทุกคนสนใจแนวทางการจัดการศึกษาโดยครอบครัว เนื่องจากเห็นว่าเป็นทางเลือกที่ดีที่สุดและสอดคล้องกับความต้องการของตนเองและครอบครัว

ระยะตัดสินใจปฏิบัติ เป็นระยะที่พ่อแม่พิจารณาและตัดสินใจนำแนวทางการจัดการศึกษาแบบโฮมสคูลไปปฏิบัติกับลูก ซึ่งเป็นระยะที่พ่อแม่จะต้องสร้างความชัดเจนในแนวทางปฏิบัติ และสร้างความมั่นใจในการดำเนินตามแนวทางการจัดการศึกษาแบบโฮมสคูล ในระยะนี้ประกอบด้วยขั้นตอนหลัก 3 ขั้นตอน คือ

1. **ค้นหาข้อมูลเพื่อไตร่ตรอง** เป็นขั้นตอนที่พ่อแม่หาข้อมูลเพิ่มเติมเพื่อนำมาประกอบการพิจารณาและไตร่ตรอง ซึ่งนำไปสู่การตัดสินใจ โดยในการแสวงหาข้อมูลเพิ่มเติมเพื่อประกอบการคิดพิจารณา วิธีการหาข้อมูลที่พ่อแม่ส่วนใหญ่ใช้คือการหาข้อมูลจากพ่อแม่โฮมสคูลที่ทำมาก่อนหน้านี้ รองลงมาคือการหาข้อมูลจากสื่อที่มีเนื้อหาในเชิงปฏิบัติ และการหาข้อมูลจากการเข้าร่วมประชุม/สัมมนา ตามลำดับ ในขั้นตอนนี้พ่อแม่ส่วนใหญ่จะใช้วิธีการหาข้อมูลเกือบทุกวิธี
2. **ขั้นตัดสินใจปฏิบัติ** เป็นขั้นตอนที่พ่อแม่ตัดสินใจนำแนวคิดการจัดการศึกษาโดยครอบครัวมาใช้กับลูกตนเอง โดยลักษณะการตัดสินใจส่วนใหญ่เป็นการตัดสินใจโดยปรึกษาหารือกันในครอบครัว
3. **ขั้นปรับตัวและแก้ปัญหาที่เผชิญ** เป็นขั้นตอนที่พ่อแม่ต้องปรับตัวและเผชิญปัญหาภายหลังการตัดสินใจปฏิบัติและพยายามจัดการกับปัญหาที่ตนเองกำลังเผชิญ เพื่อให้เกิดความมั่นคงในการตัดสินใจและดำเนินตามแนวคิดต่อไป โดยการปรับตัวส่วนใหญ่เป็นการปรับในเรื่องแนวทางหลักสูตรและการปรับกระบวนการจัดการศึกษาให้ลูก ส่วนปัญหาที่เผชิญ ได้แก่ ปัญหาปฏิกิริยาจากคนรอบข้าง , ปัญหาจากตัวลูก และปัญหาจากตัวพ่อแม่ โดยปัญหาจากตัวพ่อแม่ ซึ่งได้แก่ ปัญหาความไม่มั่นใจ และ กังวลใจ เป็นปัญหาหลักที่ส่งผลต่อการดำเนินการจัดการศึกษาให้ลูกมากที่สุด ส่วนปัญหาปฏิกิริยาจากคนรอบข้างเป็นปัญหาที่ส่งผลต่อการจัดการศึกษาให้ลูกน้อยที่สุด

พบว่าแม่พ่อแม่บางคนซึ่งมีเพียงส่วนน้อยที่เกิดระยะแสวงหาทางออก แล้วเข้าสู่ระยะตัดสินใจปฏิบัติเลยโดยยังไม่รู้จักแนวคิดการจัดการศึกษาโดยครอบครัว หลังจากตัดสินใจปฏิบัติแล้วจึงรู้จักแนวคิดการจัดการศึกษาโดยครอบครัว

3. ปัจจัยที่ทำให้พ่อแม่ผู้ปกครองตัดสินใจยอมรับแนวคิดระบบการจัดการศึกษาโดยครอบครัว

ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจยอมรับแนวคิดระบบการจัดการศึกษาโดยครอบครัว ประกอบด้วยปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกตัวพ่อแม่ผู้ปกครอง ซึ่งสามารถแบ่งย่อยออกเป็น ปัจจัยหลักและปัจจัยเสริม

ปัจจัยภายใน ประกอบไปด้วย ปัจจัยหลัก ได้แก่ ประสบการณ์สะสม และ พื้นฐานความคิด และปัจจัยเสริม ได้แก่ ความสนใจของพ่อแม่ และความพร้อมของพ่อแม่

ส่วนปัจจัยภายนอก ประกอบไปด้วย ปัจจัยหลัก ได้แก่ ปัญหาลูกกับโรงเรียน และ พบ. การศึกษาแห่งชาติ ส่วนปัจจัยเสริม ได้แก่ การเห็นว่ามีคนอื่นทำ

1. ปัจจัยภายใน

ผลจากการวิจัยพบว่า ปัจจัยภายในตัวพ่อแม่ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจยอมรับแนวคิดระบบการจัดการศึกษาโดยครอบครัว แบ่งออกเป็น ปัจจัยหลัก และ ปัจจัยเสริม ดังนี้

ปัจจัยหลัก

ปัจจัยหลัก คือ ปัจจัยที่มีอิทธิพลอย่างมากต่อการตัดสินใจยอมรับแนวคิดการจัดการศึกษาแบบโฮมสคูล จากผลการวิจัยพบว่าปัจจัยภายในที่เป็นปัจจัยหลักที่ส่งผลให้พ่อแม่ตัดสินใจยอมรับแนวคิดระบบการจัดการศึกษาโดยครอบครัว คือ ประสบการณ์สะสม และ พื้นฐานความคิดของพ่อแม่

ประสบการณ์สะสม

ประสบการณ์สะสม คือ ประสบการณ์ต่าง ๆ ของพ่อแม่ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ทั้งที่เป็นประสบการณ์การศึกษาของตนเอง และ ประสบการณ์การศึกษาของคนอื่นที่ได้ไปเห็น เช่น การได้ไปเห็นการศึกษาในต่างประเทศ การได้เห็นการศึกษาของลูก เป็นต้น ซึ่งประสบการณ์สะสมของ

พ่อแม่เหล่านี้ไม่ได้มีเพียง 1-2 ประสบการณ์ แต่มีประสบการณ์มากมายจากชีวิตของพวกเขาที่สะสมมาจนทำให้กลายเป็นบทเรียนชีวิต ซึ่งประสบการณ์ดังกล่าวมีอิทธิพลอย่างมากต่อการตัดสินใจยอมรับแนวคิดการจัดการศึกษาโดยครอบครัว

พื้นฐานความคิด

พื้นฐานความคิด คือ สิ่งที่พ่อแม่คิดก่อนที่จะตัดสินใจยอมรับแนวคิดการจัดการศึกษาโดยครอบครัว ซึ่งเป็นความคิดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจยอมรับแนวคิดดังกล่าว ผลจากการวิจัยพบว่าพ่อแม่ทุกคนมีความคิดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจ พ่อแม่ส่วนใหญ่มีความคิดในแง่ลบต่อการศึกษาระบบ เช่น ความคิดว่าการศึกษาที่เป็นอยู่ทำให้คนเป็นแบบเดียวกัน การศึกษาที่ผ่านมาล้มเหลว โรงเรียนทำลายเด็ก โรงเรียนไม่ทำให้เด็กค้นพบตัวเอง การศึกษาในระบบไม่ตอบสนองต่ออะไรหลายอย่างในชีวิต การศึกษาแบบเหมาโหลไม่เหมาะกับเด็ก เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีความคิดเห็นอื่น ๆ ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจ

พื้นฐานความคิดดังกล่าว ทำให้พ่อแม่เริ่มสนใจแนวทางการศึกษาอื่น ๆ ที่ไม่ต้องพึ่งโรงเรียน นอกจากนี้ความคิดเห็นอื่น ๆ เช่น ความคิดว่าการศึกษาคือการพัฒนาชีวิต เป็นความคิดเห็นที่สอดคล้องกับแนวคิดการจัดการศึกษาโดยครอบครัว พื้นฐานความคิดเหล่านี้จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้พ่อแม่ทุกคนตัดสินใจยอมรับแนวคิดการจัดการศึกษาโดยครอบครัว

ปัจจัยเสริม

ผลจากการวิจัยพบว่าปัจจัยภายในที่เป็นปัจจัยเสริมที่ส่งผลต่อการตัดสินใจยอมรับแนวคิดระบบการจัดการศึกษาโดยครอบครัวที่สำคัญมี 2 ประการ คือ ความสนใจของพ่อแม่ และความพร้อมของพ่อแม่

ความสนใจของพ่อแม่

ความสนใจของพ่อแม่ คือ สิ่งที่พ่อแม่สนใจ ซึ่งผลจากการวิจัยพบว่าพ่อแม่ที่ตัดสินใจยอมรับแนวคิดระบบการจัดการศึกษาโดยครอบครัวส่วนใหญ่มีความสนใจในปรัชญาการศึกษา สนใจสังคม สนใจติดตามข่าวสารการปฏิรูปการศึกษา สนใจวิเคราะห์การศึกษาและวิเคราะห์ชีวิต และสนใจเรื่องการเรียนรู้ด้วยตัวเอง ตัวอย่างเช่น

ความสนใจของพ่อแม่ส่วนใหญ่เป็นความสนใจที่สอดคล้องกับแนวคิดการจัดการศึกษา โดยครอบครัว และนำไปสู่การตัดสินใจยอมรับแนวคิดดังกล่าวต่อมา

ความพร้อมของพ่อแม่

ผลจากการวิจัยพบว่า ความพร้อมของพ่อแม่มีส่วนในการตัดสินใจยอมรับแนวคิดการจัดการศึกษาโดยครอบครัว โดยความพร้อมดังกล่าว ได้แก่ ความพร้อมด้านความรู้ ความพร้อมด้านฐานะ และความพร้อมด้านเวลา

- ความพร้อมด้านความรู้

จากการสัมภาษณ์พบว่าพ่อแม่ทุกคนเป็นผู้ที่มีความรู้ ทั้งรู้ในเนื้อหาวิชาการที่จะสอนลูก และรู้ในช่องทางที่จะทำให้ลูกเกิดการเรียนรู้ ความรู้เป็นสิ่งจำเป็นในการจัดการศึกษาให้ลูก เนื่องจากพ่อแม่จะต้องเป็นผู้สอนลูก กระตุ้นการเรียนรู้ให้ลูก หากพ่อแม่ไม่มีความรู้ ลูกก็จะไม่เกิดความรู้เช่นกัน

นอกจากนี้ จากผลการวิจัยที่พบว่าพ่อแม่ส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับปริญญาตรี แสดงให้เห็นว่าความรู้เป็นปัจจัยพื้นฐานประการหนึ่งที่ส่งผลต่อการตัดสินใจยอมรับแนวคิดการจัดการศึกษาโดยครอบครัว

- ความพร้อมด้านฐานะ

นอกจากนี้ จากการสัมภาษณ์และการสังเกตพบว่าพ่อแม่ส่วนใหญ่เป็นผู้ที่มีฐานะในระดับปานกลาง-ดี แม้ว่ามีบางครอบครัวที่มีรายได้ไม่แน่นอน แต่พ่อแม่ทุกคนล้วนมีรายได้ที่เพียงพอกับรายจ่ายของครอบครัว

จากผลการวิจัยที่พบว่ารายได้ครอบครัวส่วนใหญ่ของครอบครัวอยู่ในช่วง 20,000 - 30,000 บาทต่อเดือน และพบว่าทุกครอบครัวมีที่พักอาศัยเป็นบ้านเดี่ยวมีบริเวณ เพราะฉะนั้นจึงเห็นได้ว่าครอบครัวส่วนใหญ่มีฐานะที่พร้อมสำหรับการจัดการศึกษาโดยครอบครัว

ฐานะจึงเป็นปัจจัยหนึ่งที่สำคัญ เนื่องจากว่าหากครอบครัวไม่สามารถมีรายได้ที่เพียงพอต่อรายจ่าย ทำให้พ่อแม่ต้องดิ้นรนแสวงหารายได้ ส่งผลให้ไม่มีเวลาในการจัดการศึกษาให้ลูก นอกจากนี้ในการจัดการศึกษาให้ลูก บางครั้งจำเป็นต้องมีรายจ่าย เพื่อให้ลูกได้เกิดการเรียนรู้ที่หลากหลาย ฐานะจึงเป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลต่อการตัดสินใจ

- ความพร้อมด้านเวลา

จากผลการวิจัยพบว่า พ่อแม่ส่วนใหญ่ที่ตัดสินใจจัดการศึกษาให้ลูกล้วนต้องมีบุคคลใดบุคคลหนึ่งที่ประกอบอาชีพที่มีเวลาให้ลูกได้อย่างเต็มที่ เช่น แม่บ้าน อาชีพอิสระ หรือประกอบธุรกิจส่วนตัว ทั้งนี้เนื่องจากการจัดการศึกษาโดยครอบครัว พ่อแม่เป็นผู้ที่ต้องใกล้ชิดลูกอย่างมาก ซึ่งผลจากการวิจัยพบว่าจำนวนครึ่งหนึ่งของแม่ประกอบอาชีพแม่บ้าน มีแม่เพียง 2 คนที่ประกอบอาชีพนอกบ้านเต็มตัว นั่นคือประกอบอาชีพครู และสื่อมวลชน ซึ่งครอบครัวที่มีแม่ประกอบอาชีพครู แม่นำลูกไปอยู่กับแม่บ้างในเวลาที่แม่ทำงาน ส่วนครอบครัวที่มีแม่ประกอบอาชีพเป็นสื่อมวลชน ครอบครัวดังกล่าวมีพ่อทำงานอิสระ

เพราะฉะนั้น จึงกล่าวได้ว่าเวลาเป็นสิ่งที่จำเป็นสำหรับการจัดการศึกษาให้ลูก เนื่องจากแนวคิดโฮมสคูลเป็นแนวคิดที่ให้พ่อแม่เป็นผู้จัดการศึกษาให้ลูก หากพ่อแม่ประกอบอาชีพที่ไม่สามารถมีเวลาให้กับลูกได้หรือไม่สามารถบริหารจัดการกับเวลาได้ ก็จะไม่สามารถจัดการศึกษาให้แก่ลูกได้เลย

2. ปัจจัยภายนอก

ผลจากการวิจัยพบว่า ปัจจัยภายนอกตัวพ่อแม่ก็มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจยอมรับแนวคิดระบบการจัดการศึกษาโดยครอบครัวอย่างมากเช่นกัน โดยปัจจัยภายนอกแบ่งออกเป็น ปัจจัยหลัก และ ปัจจัยเสริม ดังนี้

ปัจจัยหลัก

ผลจากการวิจัยพบว่าปัจจัยภายนอกที่เป็นปัจจัยหลักที่ส่งผลต่อการตัดสินใจยอมรับแนวคิดระบบการจัดการศึกษาโดยครอบครัวมี 2 เรื่อง ได้แก่ ปัญหาลูกกับโรงเรียน และ การมีพบ.การศึกษาระดับชาติฉบับใหม่

ปัญหาลูกกับโรงเรียน

พ่อแม่ส่วนใหญ่ที่ตัดสินใจยอมรับแนวคิดการจัดการศึกษาโดยครอบครัว เนื่องจากปัญหาที่ตัวลูก เช่น ลูกเครียด ลูกมีปัญหากับคุณครู ลูกมีปัญหากับเพื่อน ลูกไม่ยอมไปโรงเรียน ลูกไม่มีความสุขกับโรงเรียน ซึ่งปัญหาดังกล่าวถือเป็นปัจจัยหลักสำคัญที่ทำให้พ่อแม่ตัดสินใจหันมาจัดการศึกษาให้กับลูกเอง เนื่องจากเป็นทางออกที่ดีที่สุดสำหรับลูก

การมีพรบ.การศึกษาแห่งชาติ

พรบ.การศึกษาแห่งชาติฉบับใหม่ ถือเป็นปัจจัยหลักที่สำคัญอีกประการหนึ่งที่ทำให้พ่อแม่ผู้ปกครองตัดสินใจนำแนวคิดการจัดการศึกษาโดยครอบครัวมาใช้กับลูก เนื่องจากพรบ.การศึกษาแห่งชาติ ได้เปิดโอกาสให้พ่อแม่มีสิทธิในการศึกษาของลูก ถือว่าเป็นการเปิดช่องให้พ่อแม่จัดการศึกษาให้ลูกได้อย่างไม่ผิดกฎหมาย

พ่อแม่เกือบทุกคนที่ให้สัมภาษณ์ล้วนระบุถึงการมีพรบ.การศึกษาฉบับใหม่ ซึ่งทำให้ตัดสินใจได้ง่ายขึ้น เนื่องจากไม่ต้องเกรงว่าจะผิดกฎหมาย มีพ่อแม่เพียงส่วนน้อยที่ไม่สนใจเรื่องพรบ. และไม่คิดว่าจะเป็นการผิดกฎหมาย

ปัจจัยเสริม

ปัจจัยเสริมที่ทำให้พ่อแม่ผู้ปกครองตัดสินใจนำแนวคิดการจัดการศึกษาโดยครอบครัวมาใช้กับลูกมีเพียงประเด็นเดียว คือ การเห็นว่ามีคนอื่นทำ

การเห็นว่ามีคนอื่นทำ

การเห็นว่ามีคนอื่นทำ เป็นปัจจัยภายนอกที่เป็นปัจจัยเสริมที่ทำให้พ่อแม่ตัดสินใจใช้แนวคิดการจัดการศึกษาโดยครอบครัว เนื่องจากการเห็นว่ามีคนอื่นทำ ทำให้พ่อแม่จำนวนหนึ่งเกิดความมั่นใจในการทำ ด้วยเห็นว่าตนเองก็สามารถทำได้เช่นเดียวกับครอบครัวเหล่านั้น

การได้เห็นว่ามีคนอื่นทำ ทำให้พ่อแม่บางคนเกิดความรู้สึกอุ่นใจและมั่นใจในการตัดสินใจ เนื่องจากการนำแนวคิดการจัดการศึกษามาใช้จำเป็นต้องอาศัยความตั้งใจจริงของพ่อแม่ ซึ่งหาก

พ่อแม่มีเพื่อน หรือได้รู้ว่ามีคนอื่นทำอยู่ด้วย จะช่วยให้มีความมั่นใจมากขึ้น ทั้งนี้เพราะแนวคิดการจัดการศึกษาโดยครอบครัวผู้ที่มีบทบาทหลัก ก็คือ พ่อแม่นั่นเอง

อภิปรายผลการวิจัย

1. การแพร่กระจายแนวคิดระบบการจัดการศึกษาโดยครอบครัวของพ่อแม่ผู้ปกครอง

จากการวิจัยพบว่าแนวคิดเรื่องการจัดการศึกษาโดยครอบครัวไม่ใช่แนวคิดที่แปลกใหม่สำหรับสังคมไทย เนื่องจากในสมัยก่อน "บ้าน" มีบทบาทหลักในการให้ความรู้แก่บุตรหลาน แต่หลังจากประเทศไทยมีพรบ.ประถมศึกษาแห่งชาติในปี 2464 ทำให้เริ่มมีการบังคับให้เด็กทุกคนต้องเข้าโรงเรียนในช่วงการศึกษาภาคบังคับ หลังจากนั้นเป็นต้นมาบ้านจึงถูกลดบทบาทหน้าที่ในการให้การศึกษานุทรหลาน และโรงเรียนได้เข้ามามีบทบาทหน้าที่ดังกล่าวแทน แนวคิดการจัดการศึกษาโดยครอบครัวจึงถือว่าเป็นแนวคิดเดิมที่เคยมีอยู่ก่อนแต่ได้หายไปนาน และกลับเข้ามาใหม่อีกครั้ง ซึ่ง Rogers ได้กล่าวถึงนวัตกรรมว่าไม่จำเป็นต้องเป็นสิ่งที่ใหม่เอี่ยมในสังคม แต่อาจจะเป็นสิ่งที่มีอยู่ก่อนแล้วแต่ผู้รับนวัตกรรมไม่เคยรู้จักและไม่เคยยอมรับ ซึ่งพ่อแม่ที่ตัดสินใจทำโฮมสคูลบางคนอาจจะเคยรู้ว่าในสมัยก่อนสังคมไทยบ้านมีบทบาทหน้าที่ในการให้การศึกษานุทร แต่ไม่เคยรู้จักและไม่เคยตัดสินใจยอมรับมาก่อน จึงถือว่าเป็นแนวคิดโฮมสคูลเป็นนวัตกรรมสำหรับพ่อแม่ที่ตัดสินใจยอมรับแนวคิดโฮมสคูลในปัจจุบัน

จากการวิจัยพบว่า การแพร่กระจายแนวคิดระบบการจัดการศึกษาโดยครอบครัวไม่ได้มีลักษณะเป็นการแพร่กระจายแบบระบวด หรือ แพร่กระจายอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะในช่วงแรกของการแพร่กระจาย แต่การแพร่กระจายมีลักษณะคล่องตัวและรวดเร็วขึ้นในช่วงหลัง คือ ช่วงที่มีพรบ. การศึกษาแห่งชาติฉบับใหม่ ทั้งนี้เนื่องจากในช่วงแรก กระแสสังคมที่เป็นอยู่ไม่เปิดโอกาสให้แนวคิดโฮมสคูลแพร่กระจายได้ คือ การไม่มีกฎหมายรองรับอย่างชัดเจน และที่สำคัญ คือ แนวคิดโฮมสคูลแตกต่างจากระบบการศึกษาที่สังคมให้คุณค่าอยู่ นั่นคือ การศึกษาในระบบโรงเรียน ส่งผลให้การแพร่กระจายก่อนหน้าการมีพรบ.จึงเป็นการแพร่กระจายอย่างเชื่องช้า ซึ่งสนับสนุนแนวคิดเรื่องนวัตกรรมของ Rogers ที่กล่าวถึงคุณลักษณะเกี่ยวกับนวัตกรรม 5 ประการ คือ 1. นวัตกรรมที่ให้ประโยชน์แก่ผู้รับมากกว่าสิ่งเดิมที่เป็นอยู่ (Relative Advantage) 2. นวัตกรรมมีความสอดคล้องกับค่านิยมที่เป็นอยู่ (Compatibility) 3. นวัตกรรมไม่ซับซ้อนและไม่ยากเกินไป (Complexity) 4. นวัตกรรมมีลักษณะทดลองใช้ได้ (Trialability) และ 5. นวัตกรรมมีลักษณะสังเกตเห็นผลได้ (Observability) ซึ่งแนวคิดโฮมสคูลขาดคุณลักษณะในเรื่องความสอดคล้องกับค่านิยมที่เป็นอยู่

เนื่องจากสังคมให้คุณค่ากับการศึกษาในระบบโรงเรียน นอกจากนี้แนวคิดโฮมสคูลเป็นแนวคิดที่มีความยากเกินไปสำหรับพ่อแม่ในการให้การศึกษาแก่ลูก รวมถึงการทดลองใช้เป็นไปได้อย่างยาก เนื่องจากการทดลองโดยยังไม่มั่นใจอาจส่งผลเสียต่อตัวเด็กได้ การขาดคุณลักษณะดังกล่าวจึงส่งผลให้การยอมรับแนวคิดและการแพร่กระจายแนวคิดเป็นไปอย่างเชื่องช้า

นอกจากนี้ การที่แนวคิดโฮมสคูลแพร่ระบาดอย่างช้า ๆ ในช่วงแรกยังเนื่องมาจากในช่วงนั้นผู้รับแนวคิดไม่มีการเชื่อมต่อกัน แต่มีลักษณะต่างคนต่างทำเงียบ ๆ ไม่มีการติดต่อสื่อสารกัน แต่หลังจากผู้รับแนวคิดเริ่มมีการสื่อสารกันและสื่อสารกับสาธารณชนมากขึ้น การแพร่ระบาดในช่วงหลังเริ่มมีลักษณะแพร่กระจายรวดเร็วขึ้น (แต่ยังไม่เร็วมาก เนื่องจากตัวนวัตกรรมขาดคุณลักษณะด้านความสอดคล้อง ความสามารถในการทดลองใช้ได้ และมีความยาก) สอดรับกับแนวคิด Tipping Point ของ Malcolm Gladwell ที่กล่าวถึงลักษณะของผู้รับนวัตกรรมว่าการที่นวัตกรรมจะแพร่กระจายไปได้เร็วหรือช้าขึ้นอยู่กับผู้รับนวัตกรรม ซึ่งผู้รับนวัตกรรมควรมีลักษณะประสานเชื่อมโยงคนในสังคมเข้าไว้ด้วยกัน มีการประกอบกิจกรรมทางสังคม และมีบุคลิกภาพในการโน้มน้าวใจ ซึ่งผู้รับแนวคิดโฮมสคูลไม่ได้มีลักษณะดังกล่าว ไม่ได้มีการถ่ายทอดแนวคิดไปยังบุคคลอื่น ทำให้จุดเริ่มต้นของการแพร่กระจายแนวคิดไม่สามารถแพร่กระจายได้อย่างรวดเร็ว

การแพร่กระจายแนวคิดโฮมสคูลมีลักษณะแพร่กระจายได้ดีขึ้น ภายหลังจากการมีพบ. การศึกษาแห่งชาติฉบับใหม่ เนื่องจากแนวคิดเริ่มสอดคล้องกับบรรทัดฐานทางสังคมมากกว่าก่อนหน้านี้นี้ พบ. การศึกษาแห่งชาติฉบับใหม่เป็นกบฏสำคัญในการทำให้การแพร่กระจายมีลักษณะเร็วขึ้น เนื่องจากพ่อแม่เปิดเผยตัว และ รวมกลุ่มกันมากขึ้น เกิดเป็นพลังกลุ่ม สอดคล้องกับแนวคิด Tipping Point ของ Gladwell ที่กล่าวถึงกฎพลังของบริบทแวดล้อมว่าสถานการณ์ภายในกลุ่มเป็นเงื่อนไขหนึ่งที่ทำให้เกิดการแพร่ระบาดได้ จะเห็นได้ว่าพ่อแม่ที่สนใจแต่ยังไม่ตัดสินใจมักตัดสินใจได้เมื่อเข้ากลุ่มครอบครัวโฮมสคูล

2. กระบวนการตัดสินใจยอมรับแนวคิดการจัดการศึกษาโดยครอบครัว

จากการวิจัยพบว่าการที่แนวคิดโฮมสคูลสอดคล้องกับความต้องการ และ สภาพปัญหาที่พ่อแม่กำลังเผชิญอยู่ เป็นสาเหตุสำคัญที่สุดที่ส่งผลให้เกิดการตัดสินใจ ถึงแม้ว่าแนวคิดโฮมสคูลไม่มีคุณลักษณะทางนวัตกรรมที่จะส่งผลให้เกิดการตัดสินใจยอมรับได้ คือ แนวคิดโฮมสคูลมีลักษณะเป็นนามธรรม ต้องอาศัยความตั้งใจ ไม่สามารถเห็นผลในระยะเวลาใกล้ และอาจก่อผล

เสียได้หากเกิดการตัดสินใจผิดพลาด แต่การที่พ่อแม่ตัดสินใจยอมรับแนวคิดนี้ สาเหตุหลัก คือ เป็นนวัตกรรมที่สอดคล้องกับความต้องการและสภาพปัญหาที่กำลังเผชิญอยู่ สอดรับกับแนวคิด กระบวนการตัดสินใจเกี่ยวกับนวัตกรรม (Rogers) ที่กล่าวว่าความต้องการสามารถนำไปสู่การค้นหานวัตกรรม เมื่อเจอนวัตกรรมที่สอดคล้องกับความต้องการก็จะเกิดความต้องการในการค้นหาต่อไป คือ เมื่อพ่อแม่ค้นพบแนวคิดโฮมสคูล พ่อแม่ก็จะเกิดความต้องการในการค้นหาข้อมูลต่อไปเช่นเดียวกัน

ในกระบวนการตัดสินใจยอมรับแนวคิดการจัดการศึกษาโดยครอบครัวพบว่าเริ่มจากการแสวงหาข้อมูลเพื่อตอบสนองความต้องการของตนเอง แล้วจึงรู้จักแนวคิดโฮมสคูลและเกิดความสนใจ จึงนำไปสู่การคิดพิจารณาและตัดสินใจปฏิบัติในที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับกระบวนการตัดสินใจเกี่ยวกับนวัตกรรมของ Rogers ที่เริ่มจากการที่ผู้รับนวัตกรรมเกิดความต้องการหรือปัญหา ซึ่งถือเป็นเงื่อนไขที่มีมาก่อน หลังจากนั้นจะนำไปสู่การเกิดความรู้ เกิดทัศนคติในแง่ดีต่อยุทธวิธี เกิดการตัดสินใจ แล้วนำไปปฏิบัติ และสอดคล้องกับงานวิจัยของศิริพร วิริยะอักษรเดชา (2543) ที่ศึกษาเรื่องการยอมรับนวัตกรรมการศึกษาแนวवलดอร์ฟพบว่าผู้ปกครองเกิดความต้องการ ทำให้มีการเปิดรับข้อมูล นำไปสู่การเกิดความสนใจและมีการหาข้อมูลเพิ่มเติม และการตัดสินใจส่งบุตรเข้าเรียนในที่สุด

นอกจากนี้ยังพบว่าสื่อมวลชน ทั้งหนังสือพิมพ์ นิตยสาร โทรทัศน์ และหนังสือเล่ม เป็นสื่อสำคัญที่ทำให้พ่อแม่รู้จักแนวคิดโฮมสคูล ในขณะที่สื่อที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ คือ สื่อบุคคล ในขั้นตอนการหาข้อมูลเพื่อพิจารณาไตร่ตรอง พ่อแม่ส่วนใหญ่ใช้วิธีการปรึกษาหารือ และพูดคุยกับบุคคล ซึ่งนำไปสู่การตัดสินใจต่อไป สอดรับกับแนวคิดการเผยแพร่ นวัตกรรม (Rogers) ที่กล่าวว่าช่องทางการสื่อสารมวลชนมีความสำคัญในขั้นความรู้ และ ช่องทางการสื่อสารระหว่างบุคคลมีความสำคัญในขั้นโน้มน้าวใจ และสอดคล้องกับงานวิจัยของศิริพร วิริยะอักษรเดชา (2543) ที่พบว่าสื่อบุคคลมีบทบาทและมีอิทธิพลต่อการยอมรับนวัตกรรมการศึกษาแนววัลดอร์ฟของผู้ปกครอง นอกจากนี้จะเห็นว่าในขั้นตอนการหาข้อมูลเพื่อการไตร่ตรอง บุคคลที่พ่อแม่ส่วนใหญ่เข้าหา คือ พ่อแม่โฮมสคูลที่ทำมาก่อนหน้านี้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการเผยแพร่ นวัตกรรม (Rogers) ที่กล่าวว่า การที่ผู้รับนวัตกรรมได้เห็นแบบอย่าง หรือได้เห็นว่ามีผู้รับนวัตกรรมก่อนหน้านั้น จะช่วยให้เกิดการตัดสินใจรับนวัตกรรมเร็วขึ้น

พ่อแม่ที่ยอมรับแนวคิดโฮมสคูลมีลักษณะเป็นผู้มีความรู้ มีความคิด มีอุดมคติ มีจิตสำนึกที่ดี และเป็นผู้ที่เป็นต้นแบบให้กับผู้อื่นได้ หากเทียบตามแนวคิดคุณลักษณะผู้รับนวัตกรรม

(Rogers) ที่กล่าวถึงผู้รับนวัตกรรมแล้ว พ่อแม่กลุ่มนี้ถือว่ามีลักษณะเป็นพวกรับนวัตกรรมเร็วกลุ่มแรก (Early Adopters) จากการวิจัยไม่พบว่ามีพ่อแม่ที่มีลักษณะเป็นพวกหัวสมัยใหม่ (Innovators) ในกลุ่มพ่อแม่กลุ่มนี้ เนื่องจากนวัตกรรมนี้เป็นนวัตกรรมที่ไม่สามารถทดลองผิดลองถูก หรือ เสี่ยงได้ ทำให้ผู้รับนวัตกรรมส่วนใหญ่จะเป็นผู้มีความรู้มีความคิด แต่ไม่ใช่ผู้ที่ชอบทดลองของใหม่ หรือ พวกชอบเสี่ยง

จากการวิจัยพบว่าขั้นตอนการหาข้อมูลเป็นขั้นตอนที่เกิดขึ้นในทุกกระบวนการ ตั้งแต่การหาข้อมูลเพื่อหาทางออก การหาข้อมูลเพื่อประกอบการพิจารณา และการหาข้อมูลภายหลังการตัดสินใจ การยอมรับแนวคิดโฮมสคูลจึงเป็นไปในลักษณะพิจารณาไตร่ตรองอย่างรอบคอบด้วยตนเองอาจเป็นเพราะตัวนวัตกรรมมีลักษณะเป็นนามธรรม และมีความเสี่ยงสูงภายหลังการตัดสินใจ ทำให้ผู้รับนวัตกรรมจึงต้องมีการพิจารณาอย่างรอบคอบ การโน้มน้าวใจจึงไม่มีความสำคัญ กระบวนการตัดสินใจ

นอกจากนี้ยังไม่พบว่ามีขั้นตอนในการทดลองใช้ในกระบวนการตัดสินใจยอมรับแนวคิดการจัดการศึกษาโดยครอบครัว อาจเนื่องมาจากนวัตกรรมไม่มีลักษณะที่สามารถทดลองใช้ได้ จึงทำให้ขั้นตอนการทดลองใช้ไม่มีความสำคัญในกระบวนการตัดสินใจ พ่อแม่ที่ยอมรับแนวคิดจึงตัดสินใจยอมรับโดยไม่ทดลองใช้ แต่มาแก้ปัญหาหลังจากตัดสินใจปฏิบัติ ซึ่งแตกต่างจากงานวิจัยของศิริพร วิริยะอักรเดชา (2543) ที่พบว่าในขั้นตอนของการตัดสินใจส่งบุตรหลานเข้าเรียนในโรงเรียนปัญญาหทัยมีผู้ปกครองบางคนที่มีการให้ลูกทดลองเรียน แล้วจึงตัดสินใจอีกครั้ง

3. ปัจจัยที่ทำให้เกิดการตัดสินใจยอมรับแนวคิดการจัดการศึกษาโดยครอบครัว

จากการวิจัยพบว่าปัจจัยที่สำคัญที่สุดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจยอมรับแนวคิดโฮมสคูล คือ ประสบการณ์สะสมและพื้นฐานความคิดของพ่อแม่ และปัจจัยภายนอก คือ ปัญหาลูกกับโรงเรียน และ พบ.การศึกษาแห่งชาติ ซึ่งประสบการณ์สะสมและพื้นฐานความคิดของพ่อแม่ ส่งผลให้พ่อแม่มีทัศนคติในแง่ลบต่อการศึกษาในระบบ และเกิดความต้องการหาทางออกสำหรับตนเองและลูก ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้พ่อแม่ตัดสินใจยอมรับแนวคิดโฮมสคูล เมื่อนวัตกรรมสอดคล้องกับความต้องการจึงเกิดการตัดสินใจได้อย่างรวดเร็ว สอดคล้องกับแนวคิดคุณลักษณะเกี่ยวกับนวัตกรรม (Rogers) ที่กล่าวว่านวัตกรรมที่มีลักษณะสอดคล้องกับความต้องการของผู้รับ จะทำให้ผู้รับนวัตกรรมรับนวัตกรรมได้เร็วขึ้น นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของศิริพร วิริยะอักรเดชา (2543) บางส่วนที่วิเคราะห์ว่าปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เกิดการเปิดรับแนวคิดการศึกษาแนวออลดอร์ฟคือ

ลักษณะส่วนบุคคลของพ่อแม่ที่มีความคิดเห็นต่อระบบการเรียนการสอนในปัจจุบันว่าไม่เหมาะสมกับยุคสมัย

ปัญหาลูกกับโรงเรียน ปัจจัยสำคัญอีกประการหนึ่งที่ทำให้พ่อแม่ตัดสินใจยอมรับแนวทางการจัดการศึกษาแบบโฮมสคูล เนื่องจากพ่อแม่เห็นแล้วว่าโรงเรียนไม่มีคุณภาพ โรงเรียนทำร้ายลูก พ่อแม่จึงตัดสินใจยอมรับแนวคิดโฮมสคูล ซึ่งเป็นแนวคิดที่ไม่ต้องส่งลูกไปโรงเรียน แต่กระนั้นก็ตามพ่อแม่จำนวนหนึ่งให้ความสำคัญกับกฎหมาย คือ พรบ. จึงเห็นได้ว่าพรบ.มีส่วนอย่างมากในการช่วยให้พ่อแม่ตัดสินใจ สอดคล้องกับแนวคิดกระบวนการตัดสินใจเกี่ยวกับนวัตกรรม (Rogers) ที่ระบุถึงนวัตกรรมที่มีความสอดคล้องกับสังคม แนวคิดโฮมสคูลจะยังไม่เป็นที่ยอมรับในสังคมมากนัก แต่กฎหมายคือสิ่งสำคัญที่ทำให้พ่อแม่ตัดสินใจยอมรับแนวคิดนี้ ถึงแม้ว่าสังคมจะยังไม่ยอมรับ

นอกจากนี้ จากผลการวิจัยที่ได้แสดงให้เห็นว่าความไม่พอใจต่อการศึกษาในระบบเป็นปัจจัยหลักที่ทำให้เกิดการตัดสินใจยอมรับ ทั้งความไม่พอใจจากประสบการณ์สะสม และความไม่พอใจจากปัญหาลูกกับโรงเรียน ซึ่งสอดคล้องกับงานของดร.อมรวิชัย นาคทรพรพ ที่รวบรวมงานวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการศึกษาโดยครอบครัวของนานาประเทศ ซึ่งพบว่าปัจจัยที่ทำให้พ่อแม่ทั่วโลกหันมาสนใจโฮมสคูลนั้นเนื่องมาจากวิกฤติทางการศึกษา

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรพัฒนาองค์ความรู้เรื่องโฮมสคูลในสังคมไทย เนื่องจากต่อไปอาจมีพ่อแม่จำนวนมากขึ้นที่หันมาตัดสินใจทำโฮมสคูลกับลูก ซึ่งปัจจุบันในสังคมไทยมีแหล่งข้อมูลให้แก่พ่อแม่น้อย ทำให้พ่อแม่ส่วนหนึ่งต้องหันไปพึ่งข้อมูลจากต่างประเทศ หากมีข้อมูลส่วนนี้จะช่วยสร้างความชัดเจนให้กับพ่อแม่ และลดปัญหาที่จะเกิดขึ้นจากความไม่เข้าใจของพ่อแม่ในอนาคต ข้อมูลดังกล่าวได้แก่ ข้อมูลในเรื่องกฎหมาย ข้อมูลเรื่องประสบการณ์การทำโฮมสคูลของพ่อแม่โฮมสคูลที่ทำได้ ปัญหาที่จะเจอ การแก้ปัญหา วิธีการประเมินผล ข้อดี ข้อเสีย ข้อมูลวิชาการในเรื่องพัฒนาการทุกด้านของเด็กแต่ละวัยที่พ่อแม่โฮมสคูลควรรู้ เพื่อช่วยให้พ่อแม่ได้พิจารณา และสามารถจัดการกับปัญหาภายหลังการปฏิบัติได้

2. หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรสร้างความเข้าใจให้กับสังคมต่อเรื่องการทำโฮมสคูล โดยควรจะทำเป็นงานวิจัยหรือเอกสารวิชาการที่มีเนื้อหาที่น่าเชื่อถือ โดยเน้นเรื่องพัฒนาการทางสังคมของเด็กโฮมสคูล เรื่องการประเมินผลเด็กโฮมสคูล เรื่องการเรียนรู้ในครอบครัวโฮมสคูล เพื่อช่วยสร้างความเข้าใจให้เกิดขึ้นในสังคม และช่วยลดแรงต่อต้านหลังจากพ่อแม่ปฏิบัติตามแนวคิด ทั้งนี้เพื่อให้สังคมเปิดโอกาสให้เด็กโฮมสคูลมากขึ้น
3. พ่อแม่ที่ตัดสินใจยอมรับแนวคิดการจัดการศึกษาแบบโฮมสคูล ควรรวมตัวกันเป็นเครือข่ายครอบครัวบ้านเรียน เพื่อให้เกิดพลังกลุ่มและการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ภายในกลุ่ม ซึ่งจะส่งผลต่อการยอมรับแนวคิดโฮมสคูลอย่างเข้าใจต่อไป และส่งผลดีต่อการสร้างความเปลี่ยนแปลงใด ๆ ต่อไปในอนาคต
4. ในการเผยแพร่แนวคิดใหม่อื่น ๆ ที่มีลักษณะเชิงนามธรรม ควรมีการนำเสนอให้เป็นรูปธรรม โดยนำเสนอให้เห็นทั้งวิธีการและผลที่จะได้รับ โดยเน้นเนื้อหาที่นำไปสู่การปฏิบัติจริงได้ เพื่อให้ผู้รับนวัตกรรมมีความเข้าใจชัดเจนมากยิ่งขึ้น และจะช่วยให้การแพร่กระจายรวดเร็วขึ้น
5. ในการแพร่กระจายแนวคิดใหม่เพื่อให้เกิดการตัดสินใจ สื่อมวลชน เป็นสื่อที่มีอิทธิพลสูงในการแพร่กระจายแนวคิด หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรใช้ช่องทางสื่อมวลชนเป็นช่องทางหลักในการแพร่กระจายแนวคิดให้สังคมได้รู้จัก นอกจากนี้สื่อมวลชนมีอิทธิพลสูงต่อการสร้างการยอมรับและไม่ยอมรับในสังคม หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการเตรียมข้อมูลที่สื่อมวลชนจะนำเสนอ โดยเฉพาะในประเด็นที่อ่อนไหวต่อสังคมหรือมีความแตกต่างจากแนวทางที่ปฏิบัติเดิม เพื่อไม่ให้เกิดผลทางลบที่จะก่อให้เกิดการไม่ยอมรับแนวคิดใหม่ ซึ่งจะช่วยให้การแพร่กระจายมีลักษณะรวดเร็วขึ้นและมีทิศทางการแพร่กระจายที่ดีขึ้น
6. ในการสร้างการตัดสินใจยอมรับนวัตกรรมใด ๆ ก็ตาม ควรใช้สื่อบุคคลเข้ามาช่วยในการสร้างแรงจูงใจ เนื่องจากสื่อบุคคลมีอิทธิพลสูงในการโน้มน้าวใจให้เกิดการตัดสินใจ นอกจากนี้ควรใช้สื่อบุคคลที่เคยผ่านประสบการณ์การนำนวัตกรรมนั้น ๆ ไปใช้มาแล้ว เพราะจะเป็นการช่วยยืนยันในผลดีของการใช้นวัตกรรม จะช่วยให้ผู้รับนวัตกรรมมีการตัดสินใจได้รวดเร็วขึ้น
7. ในการเผยแพร่แนวคิดใด ๆ เพื่อให้เกิดการตัดสินใจยอมรับ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรสร้างบริบททางสังคมให้เอื้อต่อการยอมรับควบคู่กันไปด้วย เช่น นโยบาย กฎหมาย และกระแสสังคม เพื่อให้การแพร่กระจายมีลักษณะดีขึ้น

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ในการหาข้อมูลเรื่องการแพร่กระจายแนวคิด งานวิจัยชิ้นนี้ส่วนใหญ่เป็นการสัมภาษณ์พ่อแม่ที่ยอมรับแนวคิดโฮมสคูลช่วงปี 2541 - ปัจจุบัน ทำให้ข้อมูลที่ได้เน้นหนักไปที่ปัจจุบัน จึงควรมีการสัมภาษณ์ครอบครัวโฮมสคูลที่ทำทุกช่วงเวลา เพื่อให้ได้ข้อมูลที่หลากหลายสำหรับการมองเห็นภาพการแพร่กระจายได้อย่างชัดเจนและสมบูรณ์มากขึ้น
2. ในการหากลุ่มเป้าหมาย นอกจากการใช้วิธี snow ball technique แล้ว ผู้วิจัยอาจใช้วิธีการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง โดยการขอข้อมูลครอบครัวโฮมสคูลจากศูนย์ประสานงานเครือข่ายครอบครัวบ้านเรียน หรือ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ หรือ โรงเรียนหมู่บ้านเด็ก จะช่วยให้ได้ครอบครัวที่หลากหลายกลุ่มมากยิ่งขึ้น เนื่องจากในงานวิจัยชิ้นนี้ผู้วิจัยใช้วิธี snow ball technique ทำให้ได้กลุ่มพ่อแม่ที่ทำโฮมสคูลในยุคหลังโดยส่วนใหญ่ ข้อมูลที่ได้จึงไม่หลากหลาย
3. ในการหาข้อมูลเรื่องการแพร่กระจายแนวคิด จะเห็นได้ว่าสื่อมวลชนมีบทบาทสำคัญมากในการแพร่กระจายแนวคิด และมีบทบาทสำคัญในการสร้างความเข้าใจให้กับสังคม รวมถึงการสร้างการยอมรับและไม่ยอมรับแนวคิด จึงควรมีการศึกษาข้อมูลจากสื่อมวลชน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ชัดเจนมากขึ้น
4. ในการหาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจ ในงานวิจัยชิ้นนี้เป็นการทำวิจัยเชิงคุณภาพ ทำให้ได้ข้อมูลเฉพาะปรากฏการณ์ แต่ขาดข้อมูลในเชิงความสัมพันธ์ที่ชัดเจน และ นำหนักของปัจจัยต่างๆ ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจ จึงควรมีการทำวิจัยเชิงปริมาณควบคู่กันไป เพื่อให้ได้ข้อมูลในส่วนปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดการตัดสินใจ และความสัมพันธ์ของปัจจัยต่าง ๆ ได้อย่างชัดเจน
5. งานวิจัยชิ้นนี้ ศึกษาเพียงพ่อแม่ผู้ปกครองที่ตัดสินใจยอมรับแนวคิดการจัดการศึกษาโดยครอบครัว ทำให้ได้ข้อมูลด้านเดียว จึงควรมีการทำวิจัยครั้งต่อไปเพื่อศึกษากลุ่มพ่อแม่ผู้ปกครองที่เคยรู้จัก แต่ไม่ตัดสินใจนำแนวคิดนี้มาใช้ เพื่อให้ได้ข้อมูลกระบวนการตัดสินใจยอมรับนวัตกรรมที่ชัดเจนมากขึ้น
6. จากข้อมูลที่ได้ แสดงให้เห็นว่าเรื่องการหาข้อมูลเป็นเรื่องสำคัญในกระบวนการตัดสินใจ เนื่องจากพ่อแม่ล้วนมีการหาข้อมูลในทุกระยะของการตัดสินใจ และข้อมูลที่พ่อแม่หาในแต่ละระยะ

นั้นมีความแตกต่างกัน เช่น ในระยะแรกเป็นการหาข้อมูลทั่วไปเพื่อตอบสนองปัญหาและความต้องการ หลังจากมีพ่อแม่ผู้จักและสนใจแนวคิดโฮมสคูลจะมีการหาข้อมูลเกี่ยวกับแนวคิดโฮมสคูลมากขึ้น โดยเฉพาะในประเด็นเรื่องผลดีผลเสียของการทำโฮมสคูล พ่อแม่จะนำข้อมูลส่วนนี้มาประกอบการตัดสินใจ และภายหลังจากการตัดสินใจปฏิบัติพ่อแม่จะหาข้อมูลเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการศึกษาให้กับลูกและแหล่งความรู้ต่าง ๆ ที่จะประโยชน์สำหรับการจัดการศึกษาให้กับลูก เพราะฉะนั้นในการทำวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการทำวิจัยในประเด็นเรื่องการแสวงหาข้อมูลของพ่อแม่โฮมสคูล

7. ผลจากการวิจัยจะเห็นได้ว่า การศึกษาระดับต่ำสุดของพ่อแม่คือม.6 และ ปวช. จึงควรมีการศึกษาเปรียบเทียบลักษณะการจัดการศึกษาให้กับลูกระหว่างพ่อแม่ที่มีการศึกษาในระดับที่แตกต่างกัน เพื่อดูว่าการศึกษามีผลต่อการจัดการศึกษาให้กับลูกอย่างไรบ้าง

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- กองบรรณาธิการ. 2542. คุณแม่โฮมสคูล. นิตยสาร สานแสงอรุณ ปีที่ 3 ฉบับที่ 15 (พฤษภาคม-มิถุนายน 2542) : หน้า 44-47.
- กิตติ กันภัย. 2543. กลยุทธ์การรณรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรี่แนวใหม่. เอกสารประกอบการประชุมระดมความคิดเรื่องแนวทางในการพัฒนาการรณรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรี่. คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ไชยยศ เรืองสุวรรณ. 2526. เทคโนโลยีทางการศึกษา : หลักการและแนวปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร : วัฒนาพานิช.
- นิพนธ์ แจ้งเอี่ยม. 2524. จิตวิทยาสังคม. ฎเกิด : ภาควิชาจิตวิทยาและการแนะแนว คณะวิชาครูศาสตร์ วิทยาลัยครูภูเก็ต.
- มงคล ปิยะสิริวัฒน์. 2539. ปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับการใช้น้ำหยดเสริมไอโอดีนในน้ำดื่มเพื่อป้องกันโรคขาดสารไอโอดีน อำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาการประชาสัมพันธ์ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- แม่ส้ม. 2543. ทำไมต้อง Home School. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : บริษัท แบลน พรินติ้ง จำกัด.
- แม่เงา. 2543. โรงเรียนบ้านของลูกปลูกด้วยใจของแม่. นิตยสาร สานแสงอรุณ ปีที่ 3 ฉบับที่ 17 (กันยายน-ตุลาคม 2542) : 57-64.
- ยุทธชัย เฉลิมชัย. ไม่ระบุปีที่พิมพ์. รายงานการศึกษาวิจัยรูปแบบและพัฒนาการการจัดการศึกษาโดยครอบครัวในสังคมไทย. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักงานนายกรัฐมนตรี.
- ยุทธศักดิ์ ฮมแสน. 2535. รายงานการวิจัยเรื่องการเผยแพร่นวัตกรรมทางการศึกษา : ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการยอมรับหลักสูตรประถมศึกษา ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533 ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา. มปท.
- รัตนาภรณ์ ธรรมโกศล. 2527. การเผยแพร่ความคิดใหม่ทางการศึกษา : ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการยอมรับหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในประเทศไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาการประชาสัมพันธ์ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วันดี สันติวุฒิมณี. 2542. สอนลูกเองที่บ้านดีหรือไม่. นิตยสาร สารคดี ปีที่ 15 ฉบับที่ 175
(กันยายน 2542) : 22-24.

วิเชียร จิตทรัพย์. 2533. องค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์กับการยอมรับนวัตกรรมทางเทคโนโลยีการ
ศึกษาของครูมัธยมศึกษา เขตการศึกษา 6. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต
ภาควิชาโสตทัศนศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

คันสนีย์ ขำเกิด. 2530. องค์ประกอบที่มีผลต่อการยอมรับนวัตกรรมทางการเรียนการสอนของครู
ในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

สวัสดิ์ ปุษาปาคม. 2517. นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา. กรุงเทพฯ : โอเดียน.

สาโรจน์ แผงยัง. 2536. ปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อการยอมรับนวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการ
ศึกษาของนักฝึกอบรมในประเทศไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

เสถียร เขยประทับ. ม.ป.ป. การสื่อสารนวัตกรรม. ม.ป.ท.

สุภางค์ จันทวานิช. 2542. การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ. จำนวน 1,000 เล่ม. พิมพ์
ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อมรวิชัย นาคทรพพ , ดร. 2543. รายงานการวิจัย การจัดการศึกษาโดยครอบครัว (Home
School) ประสบการณ์ของนานาชาติ. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.

อภิญา ซอหะซัน. 2537. องค์ประกอบที่สัมพันธ์กับการยอมรับนวัตกรรมทางเทคโนโลยีการ
ศึกษาของครูสอนศาสนาอิสลาม เขตการศึกษา 1. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหา
บัณฑิต ภาควิชาโสตทัศนศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อุไรศรี อะสันตารี. 2541. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการนำเด็กไปรับวัคซีนโปลิโอ ในโครงการรณรงค์ให้
วัคซีนโปลิโอ ในเขตเมือง จังหวัดหนองคาย. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหา
บัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์พัฒนาการ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ภาษาอังกฤษ

Barnett , Homer G. 1953. Innovation : The Basis of Cultural Change. New York :
McGraw-Hill.

Berlo, D. K. 1960. The Process of Communication . New York : Holt, Rinehart and
Winston, Inc.

Carroll , J. S. and Johnson, E. J. 1990. Decision Research : A Field Guide . California : Sage Publications , Inc.

Gladwell , Malcolm. 2000. The Tipping Point . New York : Little , Brown and Company.

Patton, M. Q. 1987. How to Use Qualitative Methods in Evaluation. California : Sage Publication, Inc.

Rogers , Everett M. 1983. Diffusion of Innovation. New York : The Free Press.

Simon, H. A. 1960. The New Science of Management Decision. New York : Harper and Row Publishers.

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๒๒ ปีของพ่อแม่

มูลนิธิครอบครัวเพื่อเด็ก

วัตถุประสงค์

วัตถุประสงค์ของมูลนิธิครอบครัวเพื่อเด็ก
 ๑. เพื่อช่วยเหลือเด็กไทย
 ๒. เพื่อช่วยเหลือเด็กไทย
 ๓. เพื่อช่วยเหลือเด็กไทย
 ๔. เพื่อช่วยเหลือเด็กไทย
 ๕. เพื่อช่วยเหลือเด็กไทย
 ๖. เพื่อช่วยเหลือเด็กไทย
 ๗. เพื่อช่วยเหลือเด็กไทย
 ๘. เพื่อช่วยเหลือเด็กไทย
 ๙. เพื่อช่วยเหลือเด็กไทย
 ๑๐. เพื่อช่วยเหลือเด็กไทย

00801 1111
 0222 1111
 1111-1111-1111
 1111-1111-1111
 1111-1111-1111
 1111-1111-1111

มูลนิธิครอบครัวเพื่อเด็ก

1111

สมาชิกและกรรมการ

สมาชิกของชมรมประกอบด้วยพ่อแม่จากหลากหลายอาชีพ เช่น ทนายความ นักธุรกิจ ครู อาจารย์ ผู้อำนวยการและเจ้าของโรงเรียนอนุบาล แพทย์และสื่อมวลชน โดยมีคณะกรรมการประสานงาน อาทิเช่น

- ดร.อุทัย ดุลยเกษม
ผู้อำนวยการโครงการ "รุ่งอรุณ" สถาบันวิจัยวลัยภรณ์
- น.พ.ยงยุทธ วงศ์ภิรมย์ศานติ์
ผู้อำนวยการสำนักพัฒนาสุขภาพจิต กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข
- นางสุภาวดี นานุมณี
บรรณาธิการผู้อำนวยการ สือโคโนวิทัศน์ธุรกิจ บริษัท แรลนพันธ์ชัย จำกัด
- นางสมพร หึงอุตม
เจ้าของและผู้ดำเนินการโรงเรียนสอนศิลปะสมมติ
- นายสิญชัย เมฆฤทธิโก
กรรมการผู้จัดการสำนักงานกฎหมายและการบัญชีวิกรม
- นางกนิษฐา จันทร์งาม
แม่บ้าน
- นายอุทัย รุจิระประภา
นักธุรกิจ ที่ปรึกษาระบบไอ.ที.
- นางอภิญา เวชชัย
กรรมการสมาคมครูและผู้ปกครองโรงเรียนสามเสนวิทยาลัย
- นางนลินี มัคคสมัน
เจ้าของและผู้ดำเนินการโรงเรียนอนุบาลสวรรค์วิจิตร
- นายยุทธชัย เจริญชัย
บรรณาธิการนิตยสารสามแฉ่งอรุณ

ชมรมพ่อแม่ปกป้องลูก

กทท/พ่อรักก็รักแม่
 ของคนในพ่อแม่

ที่ทำการชมรม
 ชั้น 11 อาคาร 1111 ถนนวิภาวดีรังสิต แขวงจตุจักร เขตจตุจักร กรุงเทพฯ 10110
 โทร. 02-2561-1111 โทรสาร 02-2561-1111

ชมรมพ่อแม่ปกป้องลูกคือใคร

เกิดจากการรวมกลุ่มของพ่อแม่ เพื่อแสวงหาสิทธิและเสียงของพ่อแม่เป็นพ่อแม่ต่อการพัฒนาเด็กในด้านต่างๆ โดยมีหัวใจว่า การก่อกำเนิดชมรมในครั้งนี้ จะจุดประกายให้พ่อแม่ทั่วประเทศ ได้เห็นถึงความสำคัญของการพัฒนาเด็กและครอบครัว โดยมีพ่อแม่เป็นแกนนำสำคัญ และนำไปสู่การตั้งกลุ่มพ่อแม่ตามชุมชนต่างๆ เกิดการประสานร่วมมือเป็นเครือข่ายพ่อแม่ในที่สุด

รวบตัวเพื่ออะไร

- วัตถุประสงค์ของชมรม
- 1. เป็นปากเสียงของพ่อแม่ในด้านต่างๆ เพื่อการพัฒนาเด็กไทย (FAMILY PROTECTION)
- 2. เป็นเวทีเรียนรู้ของพ่อแม่ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาเด็กและครอบครัว (FAMILY EDUCATION)
- 3. เพื่อจัดกิจกรรมที่สร้างสรรค์ สำหรับครอบครัว (FAMILY ACTIVITY)

งานของเรา

จากจุดเริ่มต้นในเดือนมิถุนายน 2542 จนถึงปัจจุบัน ชมรมพ่อแม่ปกป้องลูก ได้ร่วมกันทำเสาหลักของการจัดการ ดังนี้

1. โครงการติดตามดูแลพัฒนาการการศึกษา โดยมีคณะที่ทำงานอย่างใกล้ชิดกับครู.บุคลากรทางการศึกษา เพื่อมาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและมุมมองต่างๆ ของพ่อแม่ หัวใจของการนำเสนอในท.บ.คือให้พ่อแม่มีสิทธิมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาที่หลากหลาย และจัดตั้งศูนย์คุ้มครองพ่อแม่ เพื่อเข้าร่วมในคณะกรรมการการศึกษาทุกระดับ
2. โครงการเครือข่ายไอ.ที. การสร้างเครือข่ายบรรดาพ่อแม่ของพ่อแม่ผ่านระบบไอ.ที.
3. โครงการห้องเรียนพ่อแม่ เป็นวิทยากรมาให้ความรู้แก่พ่อแม่เป็นประจำ ในหัวข้อที่น่าสนใจและพ่อแม่อยากเรียนรู้
4. บทบาทพ่อแม่ในสมาคมครูผู้ปกครอง เพื่อให้ความรู้แก่พ่อแม่ในการเข้ามามีส่วนร่วมกับสมาคมครูผู้ปกครองของโรงเรียนลูก และร่วมผลักดันให้เกิดการพัฒนาในโรงเรียนที่ลูกศึกษาอยู่
5. โครงการโรงเรียนของครอบครัว (FAMILY SCHOOL) อีกหนึ่งทางเลือกการศึกษา ที่พ่อแม่มีกลุ่มจัดการศึกษาด้วยตนเอง

พ่อแม่ที่สนใจและประสงค์จะอาสาสมัครเข้าร่วมกิจกรรมใด สามารถติดต่อได้ที่ชมรมพ่อแม่ หรือติดต่อขอรายละเอียดโครงการใหม่ๆ เพื่อให้สมาชิกได้มีส่วนร่วมเรียนรู้และเข้าร่วม ก็สามารถขอรายละเอียดได้ที่ โทร. 02-2561-1111 ได้เช่นกัน

ร่วมสร้างบรรทัดฐานชมรมพ่อแม่ปกป้องลูก

ท่านสามารถเข้าร่วมเป็นสมาชิกชมรมพ่อแม่ปกป้องลูกได้ โดยการขอรับบัตรสมาชิกและร่วมทำแบบฟอร์มได้ โดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายใด ๆ เพียงกรอกและส่งแบบฟอร์มนี้ไปให้ชมรมพ่อแม่ปกป้องลูก (ที่อยู่ตามหัวกระดาษด้านบน)

ชื่อ-สกุล _____
 ที่อยู่ปัจจุบันที่ติดต่อได้ _____
 โทรศัพท์ _____
 มีเด็ก _____ ราย (ติดตามตัว)
 สถานศึกษา _____
 ตำแหน่ง _____
 โทรศัพท์ _____
 สถานภาพ _____
 โสด แต่งสมรส หย่าร้าง จำนวนบุตร-ธิดา _____ คน
 ต้องการสมัครสมาชิกชมรมพ่อแม่ปกป้องลูกเพื่อร่วมใจทำกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตของพ่อแม่
 (ร่วมเป็นสมาชิก) ไม่ร่วมเป็นสมาชิก
 เพราะ _____
 2. ท่านเป็นสมาชิกชมรมพ่อแม่ปกป้องลูกหรือไม่ _____
 เป็น ไม่ใช่ชื่อชมรม _____
 3. หากท่านเป็นสมาชิกชมรมพ่อแม่ปกป้องลูก ท่านสมัครชมรมหรือกลุ่มของพ่อแม่ปกป้องลูกเพื่อเป็นเครือข่ายกับชมรมพ่อแม่ปกป้องลูกหรือไม่ _____
 เป็น ไม่ใช่หรือขอชมรมพ่อแม่ _____
 4. ท่านยังอาสาสมัครเข้าร่วมโครงการใดบ้าง หรือขอชมรมพ่อแม่ปกป้องลูกหรือไม่ _____
 เป็น ไม่ใช่ (เลือกตามใจ)
 ขออาสาสมัครใน _____
 โครงการติดตามดูแลพัฒนาการการศึกษา
 โครงการเครือข่ายไอ.ที.
 โครงการห้องเรียนพ่อแม่
 โครงการบทบาทพ่อแม่ในสมาคมครูผู้ปกครอง
 โครงการโรงเรียนของครอบครัว (FAMILY SCHOOL)
 อื่นๆ ที่ท่านเสนอ _____

พ่อ-แม่เสวนา : การศึกษาวิกฤติ

รายงาน

ในการเสวนา หัวข้อ "พาลูกมาวิกฤติการศึกษาด้วยสองมือพ่อแม่" นายรุ่ง แก้วแดง เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (กคช.) กล่าวถึง ร่างพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ว่าขณะนี้ ผ่านขั้นตอนการแปรญัตติในคณะกรรมการวิสามัญ และน่าจะเข้าสู่สภาผู้แทนราษฎรวาระ 2 ในวันพุธนี้

ทั้ง พ.ร.บ.ดังกล่าวมีสาระสำคัญ โดยเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับสิทธิหน้าที่ของพ่อแม่ ได้แก่

หมวด 1 ความมุ่งหมายและหลักการ เป้าประสงค์วางมุ่งให้เป็นการศึกษาตลอดชีวิต สำหรับคนไทยทุกคน โดยให้มีการระดมทรัพยากรจากแหล่งต่างๆ มาใช้ในการจัดการศึกษา และให้ยึดหลักความเสมอภาคด้านนโยบาย และมีความหลากหลายในการปฏิบัติ

หมวด 2 การเปิดโอกาสให้ชุมชนองค์กรเอกชน สถานประกอบการ สถาบันต่างๆ รวมทั้งพ่อแม่ มีสิทธิจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยได้รับเงินอุดหนุนจากรัฐ และรับบรรดหย่อนหรือยกเว้นภาษี

หมวด 3 ระบบการศึกษา แบ่งเป็น 3 รูปแบบ คือ ในระบบ นอก ระบบ และตามอัธยาศัย การศึกษาในระบบแบ่งเป็นการศึกษาก่อนบังคับ 9 ปี ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปี ที่รัฐจะจัดให้โดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย นอกจากนี้ ยังกำหนดเรื่องการเทียบโอนผลการเรียนรู้และรูปแบบ รวมทั้งจากประสบการณ์การทำงาน

หมวด 4 แนวทางจัดการศึกษา ให้ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน แบ่งเป็นหลักสูตรแกนกลาง ในเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ การเมือง การปกครองของไทย และหลักสูตรท้องถิ่นโรงเรียนสามารถจัดขึ้นเอง เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน

หมวด 5 การบริหารและการจัดการศึกษาของรัฐ หน่วยงานมีกระทรวงการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ในแต่ละระดับมีการศึกษามีคณะกรรมการและดำเนินการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมเขต หรือการศึกษา เพื่อกำกับดูแลสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและการศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาตรี และที่สำคัญ คือ สถานศึกษาเอกชนกำหนดให้เป็นนิติบุคคล โดยรัฐจะต้องให้การสนับสนุนในด้านต่างๆ อย่างเท่าเทียมกับรัฐบาลศึกษาของรัฐ

หมวด 6 มาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษา สถานศึกษาต้องมีภาวะประกันคุณภาพขั้นต้นของตน หลังจากนั้น ถ้าไม่สมัครปฏิบัติได้ขอมาตรฐานที่รัฐไว้ พ่อแม่ปกครองมีสิทธิที่จะฟ้องร้องได้ ทั้งนี้จะมีขบวนการภาคีรัฐเป็นผู้ร่วมประเมินคุณภาพ

หมวด 7 ครูและบุคลากรทางการศึกษา มีการพูดถึงการยกระดับให้ครูเป็นวิชาชีพชั้นสูง โดยมีการกำหนดเรื่องใบประกอบวิชาชีพ การสมัครสอบครูออกข้อไปเสีย ภาวให้รางวัลครู รัฐมีเงินอุดหนุนค่าครองชีพครู และทำให้ค่าตอบแทนและสวัสดิการที่เพิ่มขึ้นแก่ครู

นอกจากนี้ ในบทเฉพาะกาล ได้มีการกำหนดเรื่องการจัดตั้งสำนักงานปฏิบัติการศึกษาขั้นพื้นฐานของกรมการเพื่อดำเนินการแก้ไขในด้านกฎหมาย กฎเกณฑ์ต่างๆ ให้สอดคล้องกับปรัชญาชีวิตในร่าง พ.ร.บ.

เลขาธิการ กคช.กล่าวด้วยถึงสิทธิพ่อแม่จะได้รับจาก พร.บ.การศึกษาที่จะเป็นการให้สิทธิแก่พ่อแม่ปกครองเพื่อมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา โดยที่มีความพร้อมสามารถจัดการศึกษาแก่บุตรหลานในชั้นป.ม.วัยและมัธยมศึกษาพื้นฐาน (Home School) หรือบางครอบครัวมีความพร้อมในระดับ ป.อ.จากการศึกษาให้บุตรหลานและทบทวนส่วนไม่พบบทหรือขอเข้าร่วมกำหนดทิศทางจัดการศึกษา โดยผ่านการมีส่วนร่วมในคณะกรรมการบริหารโรงเรียน

ความคาดหวังของ 12 ปี ที่รัฐจัดให้โดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย ค่าใช้จ่ายรายปีหมายถึง ค่าเล่าเรียน ซึ่งรัฐขรมอนุญาตให้ต้องจัดให้ครบถ้วนภายในภาคเรียนที่ 1 ของปีการศึกษา 2545 ซึ่งในปีการศึกษาหน้า รัฐจะเริ่มเตรียมความพร้อมด้านงบประมาณ โดยเริ่มจัดงบประมาณให้กับนักเรียนในชั้น ป. 2 และ ม.1-2 ในสัดส่วน 20% รอค่าใช้จ่าย และทยอยลดเพิ่มให้จนกระทั่งครบตามกำหนด

นายสนวนโสภณ สุภาพษ์ กรรมการผู้จัดการใหญ่ บริษัท บางกอกอินเตอร์ (มหาชน) ซึ่งว่า มาสมัครอยู่อยู่ที่บริษัทจนถึงจุดมุ่งหมายที่แท้จริงของบริษัท คือ ต้องสามารถให้คิดเป็นดอกเบี้ย เมื่อเรียบร้อยแล้ว จะต้องสามารถมีวิธีคิดเพื่อจะเลือกวิถีชีวิตของตนเองได้ นั่นคือ วิชาภาษาจะต้องเป็นระบบการรวมกัน ไม่ใช่สร้างแยกกัน โดยการผลักดันให้ไปเป็นระบบใหม่เพื่อเป็นสู่ระบบการมีเงินของตัวเองและย่ำว่า การสร้างเด็กเกิดเรื่องการศึกษาเองได้ขึ้น เป็นตัวนำของแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงอย่างแท้จริง

การทรงงบประมาณเพื่อสร้างโรงเรียนก็จะต้องให้ผล ต้องเป็นกฎใหม่ประกอบไม่ใช้ด้านการศึกษาเพื่อสร้างคน ลูกนั้นคนจะไปสร้างเองไม่ได้ หลายประเทศก็ใช้วิธีนี้คือใช้กระบวนการทางสังคมเป็นตัวนำใช้การศึกษาเป็นตัวนำ ตอนรับด้านเทคโนโลยีการศึกษารองถูกจะ โทนี แลงวี ประเทศอินเดียใช้หลักไว้ 3 ประการคือ 1) การศึกษา 2) การศึกษา และ 3) การศึกษา รวมทั้งยังคงเป็นที่ยอมรับ ทั้งเรียนในอังกฤษก็มีลูกหลานนักเรียนเกิน 15 คน ซึ่งมีการเรียนภาษาท้องถิ่น เขาก็บอกว่าเขาต้องไปใช้โรงเรียนๆ ด้านการศึกษาอีกมากในประเทศฝรั่งเศสเองก็เช่นเรียนได้ภาษาเรียนจำนวนกัน 35 คน ก็ถือว่าดีทีเดียว นายโสภณกล่าวอีกว่า ผู้นำของประเทศต้องมีความชัดเจน รวมทั้งให้ความสำคัญกับประเด็นดังกล่าว

นอกจากนี้ กรรมการผู้จัดการใหญ่ บริษัทบางกอกยังได้กล่าวในประเด็นเรื่องความรับผิดชอบต่อสังคมว่า การจะสร้างสองสิ่งให้เกิดขึ้นได้จะต้องไม่อยู่บนฐานของการเอาเงินเป็นตัวตั้ง

ความคิดแบบ "เงินนิยม" ที่เอาเงินเป็นหลัก มันทำลายทุกสิ่งทุกอย่าง เพราะอะไรก็ไม่สำคัญ ไม่ค่อยครอบครัวยังได้ ไม่ต้องมีชาติก็ยังมี เพราะเงินสำคัญที่สุด เพราะฉะนั้นพร.บ.การศึกษาเองเมื่อพูดถึงแล้วก็ต้องดูด้วยว่า เป็นความรู้เพื่อหาเงินหรือไม่ ถ้าใช่คุณธรรมมันก็ไม่เกิด แล้วเด็กไม่ได้เรียนแต่จากตำรา เราเรียนรู้ออกสังคมด้วย ในยุคที่ผู้บริหารการศึกษาคือคน ผู้อำนวยการโรงเรียนก็โทษกันไปไม่มีเด็กฝาก อย่างนี้ว่า เด็กๆไม่รู้ เขาก็ทิ้งมัน ที่ไหนใช้เงินเท่าไรก็จะเข้าเรียนได้ แล้วจะให้เขาเคารพครูได้อย่างไร นายโสภณกล่าว

ส่วนนายเรืองชัย ทรัพย์นิรันดร์ บรรณธิการนิตยสารมติชนสุดสัปดาห์ แสดงความห่วงใยในเรื่องเดียวที่ควรรู้สึกเป็นห่วงลูกๆ ที่ต้องอยู่ในสังคมที่เงินซื้อได้ทุกอย่าง และมีภาระหนี้สินกันอย่างหนักเพื่อจะได้เข้าในวงสังคม โดยไม่คำนึงถึงวิธีการว่าจะถูกต้องหรือไม่

"ก่อนจะแต่งงานก็คิดกันไว้ก่อนแล้วว่า มีปัญหาทางการศึกษาใช้เงินอย่างไร ก็คิดว่า เรียนอะไรก็ได้ แล้วขอให้เขาเป็นคนดี ทั้งที่ในสังคมไทย อยู่ยาก เราเป็นห่วง ถึงตอนเด็กแล้วลูกเข้าโรงเรียนต้องตระเวนหาที่เรียน เพราะหลายโรงเรียนแรงให้เด็กเรียนหนังสือ จนเด็กไม่มีเวลาเล่น ไม่มีชีวิตครอบครัว นายเรืองชัยกล่าวและว่า

ในเรื่องพร.บ.การศึกษา เท่าที่ดูรู้สึกว่าจะไม่ได้ให้อะไรกับประชาชน หรือจะสร้างความเปลี่ยนแปลงใดๆ ให้แก่คณะกรรมการศึกษาได้มากนัก และตนเห็นด้วยกับความคิดของนายโสภณว่า ความสำคัญของการศึกษาคือทำอย่างไรจะสร้างบุคลากรของชาติให้เลี้ยงชีวิตอยู่ได้ โดยไม่ต้องรบกวนคนอื่น ทำอย่างไรความรู้อาจจะคุ้มคุณธรรมได้อย่างแท้จริง

ข่าวจากหนังสือพิมพ์กรุงเทพธุรกิจ

ฉบับวันอังคารที่ 9 สิงหาคม 2542

เด็กแต่ละคนจะมีวิธีการเข้าหาความรู้ต่างกัน
และมีวิธีคิดต่างกัน เขามีกระบวนการเข้าถึงความรู้โดยธรรมชาติ
ซึ่งเป็น inner wisdom ของมนุษย์

เป็นพ่อแม่ Homeschool ต้องรู้จักลูกให้ลึก

ครอบครัวเป็นแหล่งความรู้หนึ่งที่ฉันรู้สึกว่าจะไม่เคยเรียนจบสักที
คน 5 คนที่อยู่ด้วยกันทุกวัน แต่ละคน ไม่ว่าจะพ่อ (สามีฉัน) แม่ (ตัวฉัน)
ลูกชายคนโต (11 ขวบ) ลูกชายคนกลาง (6 ขวบ) และลูกสาวคนเล็ก
(3 ขวบครึ่ง) ล้วนมีความเป็นปัจเจกบุคคล (individual) อาจจะมีบางอย่าง
ที่คล้ายกัน แต่ก็มีหลายอย่างที่แตกต่างกัน เป็นความหลากหลายทางชีวภาพ
เล็กๆ ค่ะ

เมื่อสมัยยังเป็นนักเรียน ฉันเคยสงสัยอยู่ว่า เอ...ทำไมคน
แต่ละคนถึงไม่เหมือนกัน มีอะไรบ้างนะที่เป็นตัวกำหนดความต่างนั้น
ในตำราเรียนก็ให้คำตอบว่า คนเราแตกต่างกันตามพันธุกรรม ตามยีน
โครโมโซมที่ได้รับจากบรรพบุรุษ และตามสภาพแวดล้อมที่ถูกเลี้ยงดูมา
ส่วนคำตอบจากคนเฒ่าคนแก่ก็บอกว่า คนเราแตกต่างกันตามกรรมที่เคย
ทำไว้แต่ชาติปางก่อน ทั้งกรรมของตัวเองและกรรมของพ่อแม่ ทั้งกรรมดี
และกรรมชั่ว

ตัวอย่างบทความจากหนังสือเรื่อง "ทำไมต้อง Homeschool"

ครั้นพอมีครอบครัว มีสามีและลูกๆ ได้เรียนรู้การอยู่ร่วมกับมนุษย์ด้วยกันอย่างลึกซึ้ง ทำให้รู้ว่าสมาชิกทุกคนในครอบครัวล้วนมีจิตวิญญาณเฉพาะของตัวเอง ภารกิจของครอบครัวคือ การพัฒนาจิตวิญญาณของทุกคนไปพร้อมๆ กัน การเป็นพ่อเป็นแม่ไม่ได้หมายความว่าตัวเราจะดีไปกว่าลูกๆ พ่อแม่เองก็ยังคงพัฒนาตัวเองอยู่ตลอดเวลาเหมือนกัน

ด้วยความเป็นแม่ที่สอนลูกเอง (Homeschool) ทำให้มีโอกาสดูเห็นความหลากหลายของลูกอย่างละเอียดชัดเจน ฉันใช้เวลาว่างคิดวิเคราะห์แยกแยะความแตกต่างของเด็ก และค้นคว้าจากตำราต่างๆ ทั้งของตะวันตกและตะวันออก เป็นเรื่องสนุกค่ะที่ได้รู้ว่าคุณคิดโบราณท่านก็เคยสงสัยเหมือนฉัน ไม่ว่าจะเป็นฮิปโปเครติสของกรีก (ฝากตะวันตกเมื่อ 2,000 กว่าปีก่อน) หรืออายุรเวทของอินเดียโบราณ (ฝากตะวันออกเมื่อ 4,000 ปีก่อน)

เมื่อ 11 ปีก่อนหลังคลอดลูกคนแรก ฉันมีอาการปวดหลังอย่างมาก หายหมอกก็ไม่หาย ภายภาพบำบัดก็ไม่หาย บังเอิญได้ทราบว่ามีอาจารย์สุวรรณดี สุนคณา ซึ่งป่วยเป็นอัมพฤกษ์ได้รับการฝึกโยคะอาสนะ (การบริหารกายแบบโยคะ) ก็เลยเริ่มศึกษาค้นคว้าอย่างจริงจังเป็นต้นมา ทุกวันนี้หลังฉันแข็งแรงดี แม่หมอยจะเคยบอกว่ากระดูกสันหลังคด แต่ด้วยการทำโยคะอย่างสม่ำเสมอทำให้ฉันยืนตัวตรงได้ดีแล้วค่ะ

โยคะเป็นจุดเริ่มต้นที่ทำให้ฉันสนใจศาสตร์ของอินเดียโบราณ จนมีหนังสือเกี่ยวกับโยคะศาสตร์สายต่างๆ เกือบเต็มตู้แล้วค่ะ

ในตำราอายุรเวท (Ayurveda) ซึ่งเก่าแก่กว่า 4,000 ปี ได้แบ่งเด็กออกเป็น 3 กลุ่มตามธาตุเจ้าเรือนของเด็กแต่ละคน ลูกทั้งสามของฉันก็มีธาตุเจ้าเรือนกันไปคนละอย่าง เจ้าคนโตมีธาตุลมหรือวาตะ (Vata)

ตัวผมสูง อยู่ไม่ค่อยสุข เคลื่อนไหวรวดเร็วเหมือนลม พุดก็เร็ว มนุษย์สัมพันธ์ดีเยี่ยม มีความคิดสร้างสรรค์ เรียนรู้สิ่งใหม่ๆ ได้เร็ว ความจำระยะสั้นดี แต่เหนื่อยง่าย ไม่ค่อยอดทน วิตกกังวลง่าย ชอบทำอะไรหลายอย่างในเวลาเดียวกัน

เจ้าลูกคนกลางนี่เขาเป็นเด็กธาตุดิน-น้ำหรือกะมะ (Kapha) ตัวบวมๆ ขาวๆ ใจเย็นเหมือนน้ำ ใจดี (ถูกน้องแย่งของก็ให้เสมอ) มีความมั่นคง ไม่ค่อยตื่นเต้นกับอะไร ชอบอยู่เงียบๆ ทำอะไรคนเดียวได้นานๆ พี่ชายมักเรียกเขาว่า ไอ้ฮึด เพราะทำอะไรช้า แต่เรียบร้อยประณีต

ส่วนลูกสาวคนเล็กนี่ธาตุไฟหรือปีตตะ (Pitta) ดูและใจร้อนเหมือนไฟ อารมณ์รุนแรง อ่อนไหว ผลาคนแกมโกง พุดเก่ง พี่ๆ เรียกเขาว่า ไอ้ตัวกววน เพราะเข้าง่วงพี่ชายทีไร รวงแตกทุกทีค่ะ

ธาตุเจ้าเรือนของเด็กไม่ได้หมายความว่าเด็กคนไหนมีธาตุอะไรก็ต้องเป็นอย่างนั้นตลอดไปนะค่ะ พ่อแม่ต้องช่วยปรับสมดุลให้ลูก เมื่อก่อนเจ้าลูกชายธาตุลมของฉันมักถูกเร้งให้รีบตื่น รีบกินข้าว รีบขึ้นรถไปโรงเรียน รีบทำการบ้าน วันๆ ดูเหมือนจะต้องรีบตลอด ความที่เขามีธาตุที่เคลื่อนไหวอยู่ตลอดเวลาเหมือนลมอยู่แล้ว พอไปเร่งเร้าเข้ามาๆ ก็กลายเป็นเด็กที่ทำอะไรไม่เรียบร้อย ไม่มีสมาธิ (มีอาการลมคะ) พอมาเป็นเด็ก Homeschool ฉันให้เขาทำกิจกรรมที่ต่อเนื่องยาว บางทีทำกิจกรรมเดียวทั้งวัน ฝึกให้เขาอยู่เฉยๆ ในบรรยากาศที่เงียบๆ ตัวเขาเองก็อยากปรับปรุงตัวเองโดยการฝึกโยคะแบบผสมการทำสมาธิทุกวัน

ทุกวันนี้เขาดีขึ้นมาก เมื่อธาตุในกายสมดุล การกินอาหารดีขึ้น อ้วนขึ้น มีเนื้อหนังมากขึ้น แต่ที่ยังแก้ไขไม่ค่อยได้ก็คือ เมื่อลมอยู่

ใกล้ไฟ (เจ้านองสาว) เป็นได้เรื่องทุกที่

ส่วนลูกคนกลางเป็นเด็กธาตุดิน-น้ำ (ในตำราเขาไม่แยกดินและน้ำออกจากกันค่ะ) เจ้าจอมอืดของบ้านได้พี่ชายที่ปราดเปรียวทำอะไรเร็วชว่ยกระตุนคะ การเรียนกันเองในบ้านทำให้พี่น้องต้องเรียนรู้จากกันและกันทั้งวัน โดยธรรมชาติของคนเป็นน้องมักพยายามสปีดตัวเองให้เก่งทันที่อยู่แล้ว เป็นการดีที่น้องธาตุดิน-น้ำมีพี่ชายธาตุลมเจ้าลูกคนนี้เวลาทำอะไรแต่ละอย่าง คนอื่นเลิกทำลูกหนีไปถึงไหนๆ แล้วเขาก็ยังนั่งทำอย่างใจเย็นเป็นที่ถูกใจคุณย่าและป้าค่ะ เพราะว่าง่ายและไม่ช่น กิจกรรมที่กระตุ้นเด็กธาตุดิน-น้ำให้ลุกขึ้นแอ็กทีฟบ้าง ฉินเห็นว่าเป็นกิจกรรมนอกบ้าน หรือการไปทัศนศึกษาช่วยเขาได้มาก เมื่อช่วงปีใหม่พวกเราไปรอนแรมกัน 14 วัน ต้องเปลี่ยนที่นอนไปหลายจังหวัดธรรมชาติของคนธาตุดิน-น้ำไม่ค่อยอยากเคลื่อนไหวเท่าไร พอไปเที่ยวกันเขาก็ค่อยๆ ปรับตัวให้ทำอะไรเร็วขึ้นและแอ็กทีฟขึ้นคะ

สาวน้อยธาตุไฟของฉินเป็นจอมบงการประจำบ้าน ไม่เคยยอมอ่อนข้อให้ใคร การจัดการกับเด็กธาตุไฟต้องใช้ความเย็นของน้ำเข้าดับ (แต่บางทีก็เย็นไม่ไหวเหมือนกัน) ถ้าใครพูดอะไรให้เด็กธาตุดิน-น้ำน้อยใจ เขาจะหลบฉากไปนั่งน้ำตาซึมเงิบๆ แต่ถ้าเป็นเด็กธาตุไฟละก็จะได้ตอบทันทีจนคนพูดอาจตั้งตัวไม่ทันเชียวคะ

นอกจากธาตุเจ้าเรือนที่บ่งบอกอารมณ์ นิสัยใจคอของเด็กแล้ว เราทั้งต้องสังเกตวิธีการเรียนรู้ของลูกๆ ด้วยคะ เด็กแต่ละคนจะมีวิธีการเข้าหาความรู้ต่างกัน และมีวิธีคิดต่างกัน ก็จะต่างกันด้วยวัยส่วนหนึ่ง และด้วยวิธีการเฉพาะของตัวเด็กเองอีกส่วนหนึ่ง บางคนเรียนรู้ได้ดีจากการฟัง (Auditory Learner) ช่างซักช่างถาม ชอบนั่ง

ร่วมวงสนทนากับผู้ใหญ่ บางคนเรียนรู้ได้ดีจากการอ่านและการสังเกต (Visual Learner) อาจจะเป็นหนอนหนังสือประจำบ้าน และเด็กบางคนก็ชอบเรียนรู้ผ่าน การเคลื่อนไหว (Kinesthetic Learner) พวกนี้คุณครูเหนื่อยหน่อยคะ เหมือนจับปูใส่กระด้ง

การเข้าถึงความรู้ (Education Approaches) ของเด็กๆ มีหลากหลายหนทาง การที่มีคุณครูยื่นสอนหน้าชั้นเรียนก็เป็นวิธีการหนึ่ง เด็กๆ ได้ร่วมวงสนทนากับผู้ใหญ่ (อาจจะเป็นเพื่อนพ่อเพื่อนแม่) ก็ได้ความรู้เหมือนกัน เด็กๆ เขามีกระบวนการเข้าถึงความรู้โดยธรรมชาติ (Natural Learning Rhythms) มันเป็น inner wisdom ของมนุษย์คะ

เมื่อหลายวันก่อนฉินและสามีพาลูกชายคนโตไปที่บริษัทของเรา ขณะที่พวกเราผู้ใหญ่กำลังประชุมกันอย่างเคร่งเครียด เจ้าลูกชายฉินยืนเกาะกระจกดุ่ยเงิบๆ นอกห้อง คำวันนั้นเขาก็เข้ามาพูดกับพ่อว่า "พ่อ... ประมุขกับแม่ที่พ่อต้องไม่แย้งกันออกคำสั่ง ไม่จั้นพลทหารไม่รู้จักใคร" ฉินนั่งฟังหูฝั่งอยู่ใกล้ๆ พ่อเขาดถามกลับว่าหมายความว่า "ก็พ่อกับแม่และป้าๆ ที่บริษัทเวลาประชุมกันชอบแย้งกันพูด พวกน้าๆ ที่เป็นพนักงานเหมือนพลทหาร เตี้ยวกิ่งง ไม่รู้จักคำสั่งใครดี" พ่อถามอีกว่าไปเอาความคิดนี้มาจากไหน ลูกชายตอบว่า "หลักการบริหารของซุนวูใจ หลักการรบที่ซุนวูสอนนะ เอาไปเล่นเกมยิงชนะเลย ใช้หลักกาโถมได้ไม่สิ้นสุดเหมือนสายน้ำ หมุนเวียนกลับมาใหม่ได้เหมือนกลางวันกลางคืน เกิดใหม่ได้เหมือนฤดู" พ่อบอกให้ช่วยอธิบายหน่อย "ก็อย่างเล่นเกมรบกันนะ ถ้าเรามีเครื่องบิน 20 ลำ เราต้องปล่อยไปที่ละ 10 ลำ เมื่อ 10 ลำแรกบินกลับมาที่ฐาน ค่อยปล่อย 10 ลำหลังออกไป เหมือนเราปล่อยหมัดเวลาชกมวยใจ เราต้องชกออกไปทีละหมัด หมัดซ้ายออกไป หมัดขวา

อยู่ข้างใน หมัดซ้ายเข้ามา ค่อยปล่อยหมัดขวาออกไป ถ้าเราปล่อยออกไป
ทีเดียว 20 ล้ำ ศัตรูก็โจมตีฐานเราสบายนะสิ สูตรนี้ใช้เล่นได้ผล ชนะ
ทุกที”

ฉันนั่งฟังด้วยความตั้งใจเชื่อมโยงความรู้ของลูกชาย

คำนั้นสามีนั่นบอกว่าเขาเป็นคนซื้อหนังสือการ์ตูนเรื่อง พิชัย-

ยุทธซุนวู ให้ลูกเอง สงสัยต้องกลับไปอ่านบ้างซะแล้ว

โดยธรรมชาติ เด็กจะมีวิธีคิดแบบสังเคราะห์ค่ะ พวกเขา
สามารถนำเอาสรรพสิ่งรอบตัวมารวมเข้าเป็นความรู้ใหม่ ได้ตลอดเวลา
เรามักได้ยินผู้ใหญ่เกือบทุกบ้านที่มีทารกเล็ก ๆ ก้าวถึงเจ้าตัวน้อยอย่าง

ชื่นชมว่า “มันฉลาดเกินเด็ก ตัวเล็กแค่นี้
แต่รู้มาก รู้ไปซะหมด” คำพูดประเภทนี้จะ
ค่อยๆ เลื่อนหายไปเมื่อเจ้าตัวเล็กเริ่มโตขึ้น
และคำพูดที่ชื่นชมในศักยภาพอันชาญฉลาด
ของทารกอาจกลับตาลปัตรกลายเป็นว่า “ดูซิ...
โตแล้วทำไมยังไม่รู้เรื่องอีก” ฉันเคยสงสัย
เหมือนกันค่ะว่าความฉลาดของทารกหดหาย

ไปเมื่อไหร่ ทำไมทารกปกติทุกคนถึงฉลาดแทบทุกบ้าน แต่พอโตถึงวัย
ประถมจึงเกิดความต่าง คล้ายๆ กับว่าบางคนฉลาด บางคนมีพรสวรรค์
บางคนไม่เอาไหน

มีประสบการณ์จากการเลี้ยงลูกมาหลายคน และพยายาม
ศึกษาเรื่องราวของเด็กอย่างเปิดใจกว้าง ก็ได้ข้อสรุปว่า เด็กๆ ทุกคน
สามารถเป็นเด็กที่ฉลาด เก่ง มีพรสวรรค์ และน่ารักได้ เพราะสิ่งเหล่านี้
ติดตัวเขามาตั้งแต่ปฏิสนธิแล้ว หากผู้ใหญ่ใกล้ชิดเด็ก ทั้งพ่อแม่ ญาติ

ผู้ใหญ่ พี่เลี้ยง และคุณครู สามารถเข้าถึงความเป็นปัจเจกบุคคลของเด็ก
ได้ มีปฏิสัมพันธ์กับเขา และให้โอกาสทางการเรียนรู้แก่เขาตามลักษณะ
เฉพาะ และพวกเขาผู้ใหญ่ต้องกลับมาเรียนรู้จังหวะของธรรมชาติ อยู่
กับเด็กบางครั้งก็ต้องมองโลกด้วยสายตาแบบเด็กๆ ค่ะ จะเอาเหตุผล
และวิธีคิดแบบวิเคราะห์มาใช้ทุกเรื่องไม่ได้

เหตุเกิดในระหว่างการทัวร์วัดแถวลำพูนของครอบครัวเรา
เมื่อช่วงปลายเดือนที่ผ่านมา ลูกชายคนโตตั้งข้อสังเกตว่า ทำไมคนมา
งานศพที่วัดต้องใส่ชุดดำ แต่คนมานั่งสมาธิที่วัดเหมือนกันกลับใส่ชุด
ขาว ฉันเสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับจิตวิทยาของสี สีดำเป็นสีที่ให้ความ
รู้สึกเศร้าหมองเลยใส่ในงานศพ แต่สีขาวเป็นสีแห่งความสะอาดบริสุทธิ์
เลยใส่ในวันวันวิสาขบูชา แล้วเลยเลิกเซอร์จิตวิทยาของสีอื่นๆ อีก สีเขียว
ให้ความรู้สึกสดชื่น สีฟ้าให้ความรู้สึกสะอาด สีส้มให้ความรู้สึกคึกคัก

ทันใดนั้นก็มึนเสียงแหลมเล็กดังมาจากหลังรถว่า “อ้าว! จัน
พระก็อยากคึกคักนะสิ ถึงใส่ชุดสีส้ม” ฉันหันไปมองต้นเสียง เห็นลูกชาย
คนกลางกำลังทำหน้าสงสัยอย่างจริงจังกับคำถามของตัวเอง

คนขับรถหัวหน้าครอบครัวหัวเราะเสียงดังลั่น ฉันตั้งท่าจะ
อธิบาย แต่สามีรีบสะกิดให้มองโลกด้วยสายตาของเด็ก พวกเราก็เลย
พากันหัวเราะกับชุดคึกคักสีส้มของพระค่ะ

ปี 2544 ที่กำลังอยู่ตรงหน้า ยังคงมีความท้าทายให้เราก้าวรุดต่อไป ความปั่นป่วนของการปฏิรูปการศึกษาในระบบที่คาดว่าจะถึงที่สุดของความยุ่งเหยิงในปีนี้ จะเป็นปัจจัยหนุนให้การศึกษาโดยครอบครัวในสังคมไทยกลายเป็นแนวทางเลือกที่แรงขึ้นกว่าปีที่ผ่านมาอีกหลายเท่า เราจะมีเพื่อนมากขึ้น มาพร้อมกับคำถามที่ต้องการคำตอบชนิดจะแจ่มมากขึ้น เจตนาบริสุทธิ์ต่อลูกหลานและหลักความคิดหลักการเรียนรู้ที่ดีทั้งหลาย จะถูกเรียกร่องหาสิ่งที่เบ็นรูปธรรมยิ่งขึ้น อีกทั้งกฎกระทรวงฯ ตามมาตรา 12 ก็ไม่อาจปล่อยให้มันข้ามเลยปีนี้ไปได้

ข้อคาดการณ์ที่เป็นเพียงส่วนน้อยเหล่านี้ ทำให้มีความจำเป็นที่ “สพค. ที่เกิดในปี 43 จะต้องโตเป็นผู้ใหญ่ทันทีในปี 44”

จึงขอเชิญชวนสมาชิกและผู้สนใจมาประชุมหรือพรีซันกัน ในวันเสาร์ที่ 17 กุมภาพันธ์ 2544 ณ สวนรถไฟ ถนนวิภาวดี ตั้งแต่เวลา 9.30-15.30 น. จุดนัดพบคือ บริเวณอาคารห้องสมุดใกล้ประตูทางเข้าใหญ่ของสวนรถไฟ (แค่ครอบครัวเตรียมเสียมานั่ง อาหารกลางวันมาทานร่วมกัน และกรุณาตรงเวลา)

ประเด็นในญ่ของกรหรือ

1. บทบาทของสพค. เป้าหมายของผลสำเร็จที่ปรารถนาในปี 44 เรียงตามลำดับความสำคัญ
2. วิธีการที่จะนำไปสู่ความสำเร็จที่ต้องการ ทั้งในทางโครงสร้างองค์กร แคนงาน และทรัพยากร กิจกรรมต่างๆ ที่เห็นว่าควรจะมีขึ้น
3. พันธะสัญญาในข้อผูกพันเฉพาะตน (Personal Commitment) ของสมาชิกแต่ละคน ความสมัครใจที่จะเป็นผู้รับผิดชอบ ผู้ช่วย หรือผู้สนับสนุนในเรื่องใด ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดของพลังสร้างสรรค์ในองค์กรอาสาสมัคร

เบื้องต้น แน่แน่นอนว่าเราควรช่วยกันเริ่มตั้งแต่ทำให้การหารือครั้งนี้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ใช้เวลาไม่ถึงหนึ่งวันนั้นทำให้ประเด็นทั้งหมดมีข้อสรุปอย่างเป็นรูปธรรม ข้อเสนออีกก็คือผู้เข้าร่วมทุกคนควรได้คิด ได้เขียนสรุปความคิดของตนมาก่อน นำมาเสนอต่อที่ประชุมอย่างกระตือรือร้น โดยถือว่าความเห็นของทุกคนมีคุณค่า ไม่จำเป็นต้องงอแงหรือคัดค้านกันไปมา สุดท้ายให้ได้เป็นความเห็นห้องในอุดมการณ์ร่วม (Shared Ideal) และสิ่งที่สามารถลงมือทำกันได้จริงมากที่สุด

วางความคิดเห็นเห็นเป็นไปได้ส่งให้กับกรรมการศูนย์ก่อนการประชุม ถึงเวลาที่เรามีโอกาสสำเนาให้ทุกคนได้อ่านด้วย (ไม่ควรเกิน 1 หน้ากระดาษ)

สำหรับผู้ร่วมงานนี้ไม่ได้ กรุณามีส่วนร่วมด้วยกรเขียนสรุปความคิดส่งมาแทนตัว และควรก่อนการประชุมเช่นกัน เพื่อความคิดของท่านจะได้ถูกนำไปร่วมพิจารณาในการประชุม
** กรุณาส่งร่างความคิดได้ที่ ยุทธชัย สำนักงานชั่วคราวของศูนย์ฯ โทร/โทรสาร 434-4500 และแจ้งตอบรับเข้าร่วมการประชุมล่วงหน้าได้ที่ คุณ โย โทร 237-0080 ต่อ 101

“ช่วยกันคิด เพื่อจะได้ช่วยกันทำ ร่วมกันฝันและได้โปรดร่วมกันในความเป็นจริง”

ด้วยความรักและความจริงใจ
ยุทธชัย เจริญชัย

ในแวงดวง

- เทศกาลลระบำ รำ เต้น 19 มค. - 11 กพ. งานเทศกาลศิลปะการแสดงตามโครงการ Bangkok Fringe Festival ชมผลงานหลากหลายของศิลปินไทย และศิลปินนานาชาติประเทศทั้งยุโรปเอเชีย สอบถามรายละเอียดที่ภัทราวดีเธียเตอร์ โทร. 4127287-8
- 2-10 กพ. งานวันเกษตรแห่งชาติ ที่บริเวณเกษตรกลาง ม.เกษตรศาสตร์
- 11 กพ. เสวนาเกี่ยวไทยอย่างไรให้อุ่นใจ โดยคุณ โสภณ สุภาพงษ์ คุณขวัญดิน สิงห์คำ คุณอำนาจ จันเงิน พบผลิตภัณฑ์จากชุมชนทุกภูมิภาค สันทนาการครอบครัวอบอุ่น กิจกรรมหลากหลายสำหรับเด็ก อาคารพลตรี จ้างทอง ศรีเมือง ตำรวจที่เมืองพริ ที่ 241-3805-6
- โปรแกรมการแสดงในห้องฉายดาวของท้องฟ้าจำลอง กรุงเทพฯ ตลอดเดือน กพ.- มีค. คือเรื่อง “คู่อวกาศ” เหมาะกับชม.ประถมปลายขึ้นไป เรื่องราวเกี่ยวกับอวกาศ ชั้นตอนและการเดินทางสู่อวกาศ สภาพไร้น้ำหนัก การทดลองและการใช้ชีวิตในอวกาศ ฯลฯ สอบถาม 392-1773
- มูลนิธิสถานแสงอรุณ จัดกิจกรรมฝึกจิตเพื่อสมาธิและการผ่อนคลายประจำวันด้วยวิธีธรรมชาติ ทุกวันจันทร์-ศุกร์ เวลา 18.00-19.30 น. ที่ถาวรแสงอรุณ ซอยสาทร 10 (สีลมเว็ทท) สอบถาม โทร 237-0080 ต่อ 101

ครอบครัวจันทรวินิจุรีย์

พจนศุ - สุภัทรา จันทรวินิจุรีย์

ครอบครัวของเรามีอยู่ด้วยกันสามคนพ่อแม่ลูก คุณพ่อพจนศุ คุณแม่สุภัทรา ลูกสาวขวัญชนน จันทรวินิจุรีย์ คุณพ่อและคุณแม่เป็นข้าราชการครูด้วยกันทั้งคู่ สอนมาประมาณ 21 ปีแล้ว เกิดการทำกิจกรรมของชมรมข้าราชการครูร่วมกันบ่อยๆ ก็เลยตัดสินใจแต่งงานกัน

ขวัญเกิดเมื่อปี 2534 อายุได้ 3 ขวบก็เข้าโรงเรียนอนุบาลใกล้บ้าน เราเห็นว่าโรงเรียนที่ให้ลูกเรียนเป็นโรงเรียนตั้งใหม่ จึงคิดว่าผู้ก่อตั้งคงมีแนวคิดอะไรใหม่ๆ แต่อยู่ไปๆ ก็เหมือนกับโรงเรียนเขตุร์ทั่วไปที่ตั้งมานานแล้ว การเรียนการสอนยึดแบบตามๆ กันไป เน้นอ่าน เขียน ท่องจำ กิจกรรมก็ไม่ค่อยจะสร้างสรรค์ทำไร เราสังเกตเห็นอารมณ์ของลูกเปลี่ยนแปลงไปในทางลบ และเพิ่มทวีขึ้น ลูกไม่อยากไปโรงเรียน ลูกร้องไห้ ลูกหงุดหงิด ฯลฯ

เมื่อลูกอยู่ชั้น ป.2 ลูกก็บอกเราว่า อยากออกจากโรงเรียนไม่อยากเรียนแล้ว เราก็ถาม สอบถามข้อมูลจากครูประจำชั้นก็เข้าใจเหตุผลที่ลูกไม่อยากไปโรงเรียน เราไม่โทษครู ราษฎรก็ถูกบังคับให้ทำงานอยู่ในกรอบแคบๆ เราไม่โทษโรงเรียนเพราะโรงเรียนในระบบก็ต้องทำอะไรไปตามกระแสแห่งความเชื่อทางสังคม เราพลาดไปที่ไม่ให้ลูกเรียน โรงเรียนในระบบ คิดคิดที่ส่งลูกเข้าโรงเรียน แต่เราก็ไม่มีทางเลือกเหมือนกับเราก็ไม่มีทางเลือกที่ต้องให้ลูกออกจากโรงเรียนในระบบมาทำการสอนเองคงจะไม่อาจเรียกว่าได้ว่าเป็น Home School เพราะการเรียนการสอนแบบ Home School ของต่างประเทศพ่อแม่มีโอกาสเลือกได้ที่จะให้ลูกเรียนในระบบหรือจัดการเรียนการสอนให้ลูกเอง มีโรงเรียนดีๆ ในระบบให้เลือกรับเรียนเยอะ

เราต้องกลับมาทบทวนทำความเข้าใจกันในครอบครัวกับคุณยายคุณตาเรื่องที่จะสอนลูกเอง รวมควร คงต้องอาศัยเวลาอีกที่จะให้คุณตาและคุณยายเข้าใจ เราพยายามปฏิบัติให้เห็นเป็นรูปธรรมของการจัดการประสาธการมาให้กับลูก คุณตาคุณยายก็พอรับได้แล้วหลังจากที่เวลาผ่านไป 1 ปี ใหญ่ไปโรงเรียนกับคุณแม่บ้าง ไปกิจกรรมต่างๆ ของคุณพ่อบ้าง อยู่บ้านทำกิจกรรมต่างๆ คุณตาคุณยายบ้าง ไปร่วมกิจกรรมในวันเสาร์อาทิตย์กับกลุ่มบ้านเรียนปัญญากรบ้าง เวลาผ่านไป 1 ขวัญมีความสุขมากขึ้น หน้าตาของลูกขยับสดใส แววตามีความสุข เรามีความสุขเมื่อเห็นลูกริรมสุข เราจึงร่วมกิจกรรมกับกลุ่มต่างๆ เพื่อพัฒนาตัวเราเองและลูก อีกไม่กี่วันก็จะได้ร่วมกิจกรรมกลุ่มพ่อแม่ เราจะได้เพื่อนใหม่ ๆ ลูกก็ได้พบเพื่อนใหม่ ๆ เราจะได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์กันและกัน เราจะได้ทำกิจกรรมร่วมกันระหว่างครอบครัวที่มีประสบการณ์แตกต่างกัน กิจกรรมเหล่านั้นก็มาจากความปรารถนาดีของพ่อแม่ที่จัดให้กับลูก ๆ ไม่มีอะไรฝืนหรือถูกจะเป็นการเรียนรู้อารมณ์ร่วมกัน ได้ช่วยกันแก้ปัญหา ได้รับประสบการณ์ใหม่

ประโยชน์ที่ได้รับจากการร่วมกิจกรรมค่ายครอบครัวก็คือ ความเปลี่ยนแปลงเล็ก ๆ

ในการจัดการเรียนการสอนให้กับลูกด้วยความคิดของพ่อแม่ ซึ่งจะมีผลต่อการปฏิรูปการศึกษาในอนาคต เราไม่ต้องไปร่วมกิจกรรมที่โฆษณาในหน้าหนังสือพิมพ์ หรือในทีวีรับสมัครผู้เข้าร่วมค่ายครอบครัว แล้วก็ไปแข่งขันกันเพื่อจะให้ครอบครัวของตนได้รับเลือก เราพ่อแม่เองก็จะเป็นผู้จัดการกิจกรรมให้กับลูก ประโยชน์ที่จะได้ก็คือ สัมพันธภาพที่มั่นคงยิ่งขึ้น ในครอบครัวของเรา ซึ่งจะเป็นคุณาหารณ์ต่อครอบครัวอื่นๆ ที่จะจัดการเรียนการสอนให้กับลูกของตน สร้างครอบครัวที่อบอุ่นซึ่งจะช่วยแก้ปัญหาของสังคมไทยได้อีกแรงหนึ่ง

รายงาน บัญชีรับ - จ่ายศปศ. เดือนสิงหาคม - ธันวาคม 2543

รายรับ

19 สค. 43	ได้รับค่าวิทยากร	3 ครอบครัวจาก ศกศ.	5,400 บาท
23 กย. 43	ได้รับเงินจาก	คุณจันทร์รา สถาพรสถิต	500 บาท
	"	คุณพัชรา ตันศิริสดาการ	1,000 บาท
	"	คุณพูลทรัพย์ ฟู่นาค	500 บาท
	"	คุณกนกพร สายใจ	500 บาท
	"	ม.ล.จันทน์ภิญญา หลวีวัฒน์	500 บาท
	"	คุณอุษษชัย เถลิ้มชัย	1,000 บาท
	"	คุณวัลลภชัยณ์ จุฬานนท์	500 บาท
	"	คุณสมศรี ถิตรีวิวัฒนา	500 บาท
	"	คุณเทกใจ จิรพันธ์พงษ์	500 บาท
	"	คุณเสมอพร ตี๊ะ	500 บาท
	"	คุณพนิตามาสกุล	500 บาท
28 กย. 43	ได้รับเงินจาก	คุณวนิดา เลหาสุรโยธิน	500 บาท
29 กย. 43	ได้รับเงินจาก	คุณศรีตา แสงทอง	500 บาท
	"	คุณประสาธ อุดมจรรยา	1,000 บาท
5 ตค. 43	ได้รับเงินจาก	คุณอภิชัย เปรมผลกมล	500 บาท
6 ตค. 43	ได้รับเงินจาก	คุณเนณมล อุทมนกุล	1,000 บาท
	"	คุณศิริภัก สกลวงศ์รัตน์	500 บาท
20 ตค. 43	ได้รับเงินจาก	คุณชุมมาศ แป้งหอม	500 บาท
31 ตค. 43	ได้รับเงินจากวันธรรมดา		690 บาท

รายงาน บัญชีรายรับ - จ่ายบุคคล. เดือนสิงหาคม - ธันวาคม 2543

รายรับ(ต่อ)

23 พย. 43	ได้รับเงินจาก คุณวีรพงศ์ เชาธรรมทรศน์	10,000	บาท
26 พย. 43	ได้รับเงินจากการจัดกิจกรรมวันครอบครัวใหญ่ จ.ลพบุรี	600	บาท
29 พย. 43	ได้รับเงินค่าสมาชิก	500	บาท
20 ธค. 43	ได้รับเงินจาก สกศ. (หักภาณี และอารสแตมปี)	19,500	บาท
23 ธค. 43	ได้รับเงินจาก คุณจาตุรงค์ โสมนัส	1,000	บาท
	คุณหัสยา เขียววิวัฒน์นุกูล	500	บาท
	ได้รับเงินบริจาควินสัมมนาครั้งที่ 3	1,030	บาท
	รวมทั้งสิ้น	50,220	บาท

รายจ่าย

กย. 43	กิจกรรมวันเปิด สหศค.	134	บาท
ตค. 43	กิจกรรมและสัมมนา ครั้งที่ 1	2,510	บาท
	จดหมายข่าว	662	บาท
พย. 43	อุปกรณ์สำนักงาน	115	บาท
	สัมมนาครั้งที่ 2	3,000	บาท
	จดหมายข่าว	588	บาท
ธค. 43	กิจกรรม	532	บาท
	เสื้อยืด	1,200	บาท
	จดหมายข่าว	629	บาท
	หนังสือเข้าศูนย์	480	บาท
	สัมมนาครั้งที่ 3	4,560	บาท
	รวมทั้งสิ้น	24,000	บาท

รวมทั้งสิ้น

รวมรวมสิ้น

เงินคงเหลือ 35,810 บาท

เด็ก ๆ จำ มาเป็นผู้ "ดูแล" แผ่นดินกันเถอะ

ไม่ได้มาชวนให้เด็ก ๆ สร้างวีรกรรมห้าวหาญ อย่างชาวบวงระจันหรือคนะ เพราะภารกิจในการปกป้องพิทักษ์แผ่นดินในยุคนี้คงจะต้องมีรูปแบบที่แตกต่างไปจากเดิม สำหรับอัครนิพนธ์อย่างพวกเราซึ่งจะมีรูปแบบของตัวเองที่รับประกันได้ว่าส่งผลยิ่งใหญ่ภาคภูมิใจไม่มีใครเอาละ... มาลองดูว่าเด็ก ๆ จะช่วยดูแลแผ่นดินกันได้อย่างไร ?

ที่บ้านน้อง ๆ คงจะมีดินมีหญ้าอยู่ในบริเวณบ้าน หรือไม้ก็แถวละแวกบ้านที่น้อง ๆ จะได้คอยดูแลเอาใจใส่ บางทีอาจจะมีต้นไม้ที่ต้องการน้ำ หรือมีเศษขยะสกปรก ๑ ตกอยู่ที่ควรจะไปทิ้งให้เป็นที่ เป็นทาง

แปลกแต่จริง เรื่องแบบนี้ ใครทำใครได้จะ ถึงจะยึดกตสันทำอยู่คนเดียว ผลที่ได้รับก็จะยิ่งใหญ่ไม่แพ้ใคร ๆ ที่ร่วมกันทำหลาย ๆ คน ไม่เชื่อก็ต้องลองทำดู

สิ่งที่น้อง ๆ ทำได้

- เดินสำรวจพื้นที่ในบ้านของน้อง แถว ๆ บ้าน หรือที่โรงเรียน ดูว่ามีบริเวณใดบ้างที่น่าจะได้รับการดูแลเอาใจใส่ บางทีอาจเป็นบริเวณที่มีขยะเกลื่อนกลาด หรือไม่มีต้นไม้หรือหญ้าสักต้น นี่แหละ คือบริเวณที่น้อง ๆ จะทำหน้าที่เป็น "ผู้ดูแล" ได้
- เก็บขยะในบริเวณนั้น คิดป้าย "กรุณาอย่าทิ้งขยะ"
- เพาะเมล็ด หรือเอาดินอ่อนมาปลูก เพื่อรักษาหน้าดิน
- ทำให้ดินบริเวณนั้นดูสวยงามด้วยการปลูกดอกไม้ ซึ่งนอกจากจะสวยงามแล้ว ดอกไม้ ยังจะล่อหลอคาพวกสัตว์อื่น ๆ อีกด้วย
- ปลูกต้นไม้ต้นเดียว ๆ หรือต้นไม้ในบริเวณนั้น เพื่อนกและกระรอกจะได้มีอาหารและที่อยู่
- แฉวนที่ให้อาหารนกไว้กับเสา หรือต้นไม้ในบริเวณ เพื่อให้อาหารนกได้ตลอดทั้งปี

พิสูจน์ด้วยตัวเอง

น้อง ๆ จะสามารถช่วยเปลี่ยนแปลงอะไร ได้จริง ๆ หรือ ? ถ่ายรูปหรือวาดรูปบริเวณที่น้อง ๆ เป็นผู้ "ดูแล" ทุก ๆ 2 เดือน เพื่อเอาไว้ดูแล้วน้อง ๆ จะต้องประหลาดใจว่าน้องมีความสำคัญมากเหลือเกินกับผืนดิน ผืนเล็ก ๆ ของโลกใบนี้ (คัด-แต่ง จากหนังสือ 50 วิธีพิทักษ์โลกและสิ่งแวดล้อมสำหรับเด็ก โดยพันธุมติ เกตวันศิริ)

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางสาวทองไพบร่า สถาวรินทุ เกิดวันที่ 26 กรกฎาคม พ.ศ. 2516 ที่อ.เมือง จ.สงขลา สำเร็จการศึกษาปริญญาอักษรศาสตรบัณฑิต วิชาเอกภาษาอังกฤษ วิชาโทการละคร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในปีการศึกษา 2538 และเข้าศึกษาต่อในหลักสูตรนิเทศศาสตรมหาบัณฑิต สาขา นิเทศศาสตรพัฒนากาการ ที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อ พ.ศ. 2542

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย